

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries
and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-
ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

The first part of the paper discusses the importance of understanding the cultural context of the research. It highlights the need for researchers to be sensitive to the values and beliefs of the communities they are studying. This is particularly important in the field of education, where cultural differences can significantly impact learning outcomes. The paper then moves on to discuss the challenges of conducting research in culturally diverse settings. It notes that researchers often face difficulties in establishing rapport with participants and in interpreting their responses. To address these challenges, the paper suggests several strategies, including the use of local informants and the development of culturally appropriate research instruments. The final part of the paper discusses the importance of ethical considerations in cross-cultural research. It emphasizes the need for researchers to obtain informed consent from participants and to ensure that their research does not cause harm or exploitation. The paper concludes by noting that while cross-cultural research is a challenging endeavor, it is also a valuable one that can help us to better understand the world and the people who live in it.

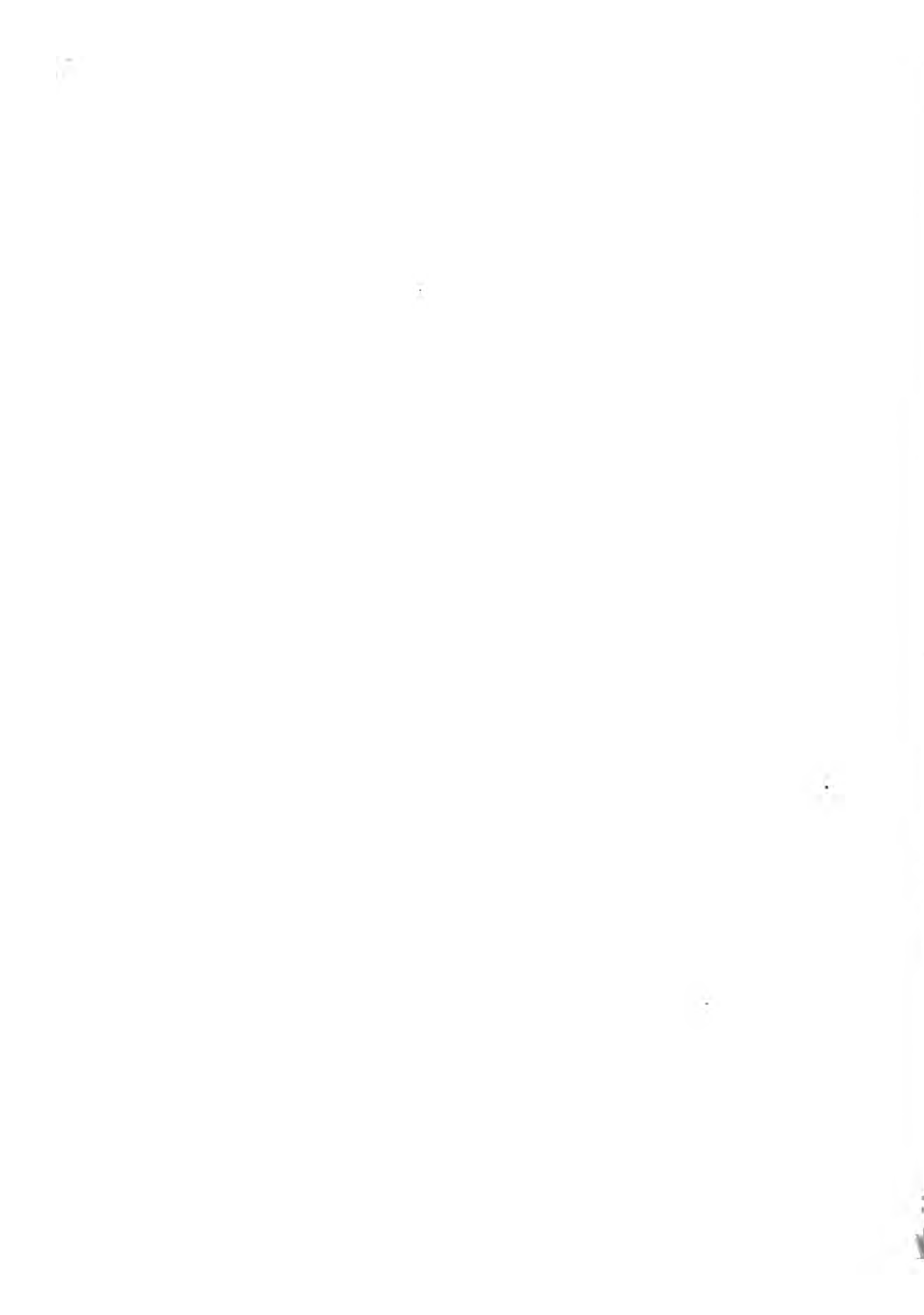
N.F. PG 1620. 99. 08
confined

NEVILL FORBES BEQUEST

N.F. 3. B. 26

IVANA GUNDULIĆA

O S M A N

U DVADESET PIEVANJAH.

DRUGO IZDANJE.

U ZAGREBU.

Narodna tiskarnica dra Ljudevita Gaja.

1 8 5 4.

**Tebi Višnji osobitu
Srieću i razum sgar dopusti,
Govor sladak, zlate usti,
Viekovitu čast na svietu.**

Jon Palmotić na slavu Gundulića.

IVAN FRANJIN GUNDULIĆ.

Svaki narod, ako ima prilike, porodi nekoliko muževah, koji mu budi u ovoj budi u onoj struci lice osvietljaju. Izmedju ostalih ovdie mislim pjesnike, osobito junačkih činah, koji što ih manje ima, to su slavniji i sebi i narodom, u kojih su nikli. Tako se Gàrci ponose Homerom, Latini Virgilijem, Englezi Miltonom, Francezi Račinom, Talijani Tassom, Niemci Klopstockom, a mi treba da se dičimo svojim naumàrlim Gundulićem, koga slavni život evo sada opisujemo.

Ivan Gundulić rodi se 8. siečnja g. 1588. Otac mu bijaše Franjo, te se i on po dubrovačkom običaju prozva Ivan *Franjin* Gundulić.} Za mater mu se ne zna, ali se sluti, da je bila plemenita roda, jer plemići su samo plemićke kćeri za žene uzimali. Kako je svoje

IV

dietinstvo proživio i u kojem je duhu odhranjen bio, ne-
napominju mu životopisci, ali da su mu brižljivi roditelji ljubav prama naukom i bogoljubnost u mladjahno
sàrce uciepili, vidi se i odatle, što je tri pobožne pjesme
spievao, i iz onoga hvale vriednoga običaja, komu je
do smàrti vieran ostao, te bi svake godine išao na bliž-
nji otočić (Daksa), da s redovnici sv. Franje veliki
tjedan u obavljanju službe božje i mudru razgovaranju
sprovede. — Kano diečak dade se po običaju onoga vre-
mena naš pjesnik na latinsko knjižtvo, osobito pako na
tako zvana *studia humaniora*, koja su u Dubrovniku
cvala, a kasnije na filosofiju. Tko su mu bili učitelji,
o tom njegovi životopisci šute, ali buduć da se znade,
da je za njega *humaniora* učio O. Silvester Muzio, a filo-
sofiju O. Ridolfo Ricasoli, oba jezuite, neima dvojbe, da
ih je slušao i da su oni temelj udarili znanju, kojim se
je u životu toli sjajno odlikovao. — U dvadesetoj go-
dini svoga života posveti se dàržavnim naukom, kojim
su se niekoji njegove kàrvi upravo proslavili. Tako na
primier otac mu bijaše toli viešt dàržavljanin, da su ga
Dubrovčani u zamàršenih poslovih na vanjske dvorove,
imenito u Rim, Carigrad i Napulj, kano poklisara slali.
Jamačno je dakle, da se je i naš pjesnik, znajuć, da

mu se sloboda i blagostanje domovine, osim ostalih stvari, ponajviše osniva na temeljitu znanju pravah, toga nauka svom snagom svoga bistroga duha primio. To se i odatle vidi, što je obnašao prvu državnu čast, a ova se nije podijevala nego muževom temeljita pravoslovnoga znanja i svestrane razboritosti. —

Pripraviv se tako za državnu službu, koju su Dubrovčani kano i stari još nepokvareni Rimljani prije svega tražili i vrlo rado obavljali, oženi se u tridesetoj godini svoga života s Nikoletom Sorkočevićem, kćerju Sigismunda Sorkočevića, dievojkom plemenita roda i osobitih duševnih darovah. Ova ženitba ne samo da ga nije priočila u izpunjivanju građanskih dužnostih, već ga je i poticala, da razvije i drugu moć svoga duha, kojom se je još više proslavio, no koju su državni poslovi nešto stezali, te nije mogla poletiti prirodjenim letom.

Imalo je već tomu pol drugo stolietje, što su se ilirske vile u Dubrovniku ne samo udomile, nego i liepih dvorovah podigle, te su već bile tri dobe narodnoga razvitka na književnom polju.

Kano kod svakoga naroda, tako se je i u Dubrovniku najprije pjesništvo razvilo, i to svagdie jednakim

načinom, iz narodnih pjesamah. Ali kod drugih je narodah, izuzev stare Gärke, temelj bio slab, jer se iz njihove davnosti napominje tek nekoliko pjesamah, pa niti tih nije izpievao narod, već pojedini glumci, koji su plemiće i velikaše zabavljali; a u nas ima sila pjesamah, koje su izpievali ponajviše slienci, nikli na narodnom polju; riečju ostali su narodi progovorili dietinjim jezikom, a naš je zaorio jakim glasom snažna mladića. Jer misli su u naših narodnih pjesmah snažne, jedre, i često izvišene, uznoseće se do nebesah; ćutjenja su naravska, nježna ujedno i žestoka, bez svake umietnosti, kako su se u nepokvarenom sàrcu začela i odgojila; izraz je primieren i mislim i ćutjenjem, nerazmažen, već silan i gromovit. Ovakove su pjesme, koje nam je naš Vuk sačuvao, a ovakove su bile jamačno i dubrovačke, kojih je već u prastaro vrijeme, to jest prije XI. vieka, bila tolika množina, da Lukarević, govoreć u dubrovničkoj poviestnici o Neretvanih, pripovieda, da je nieki njihov knez varlo cienio Dubrovčane, što su pjesmami proslavljivali čine slavjanskih vladarah. Ali ne samo u tom pokaza se sila narodne dubrovačke mašte, već se i mnogo dalje razkrili, te ili se je tko vienčao, ili što slavna ili sramotna počinio, taki bi se sastavilo niekoli-

ko pjesamah, od kojih su nieke sačuvane, te uzamši još amo tako rečene „kolede“ dokazuju silnu bujnost dubrovačkoga uma. —

Na tom čvârstom temelju počеше razni pjesnici dizati veličanstvenu sgradu, koju su pjesnici Gundulićeve dobe dogradili i doresili. Pârvi bijahu, Gjuragj Daržić, Sigismund Minčetić, Mavro Vetranić i Nikola Dimitrić, te postaše na koncu 14. vieka otcî dubrovačkoga umietnoga pjesništva. Okoristivši se umotvori prosvietjenih narodah, osobito Gârkah i Rimljanah, nebijahu zadovoljni tiesnim krugom narodnih mislih i izrazah, već stadoše umu granice širiti, navratjajuć ga ipak, koliko se je dalo, na narodni kalup. Što su u tom nastojanju kod naroda našli, zadâržaše sdušno, a za nove misli satvorîše novih riečih, ali još uvijek po duhu narodnoga jezika. Kano što je svaki tvor u početku više jak, nego umietan, tako su i pârve nove misli naših pjesnikah bile više jake i silne, nego nježne i dosietne, a izraz snažan i sârčan, kano što je donosio duh pjesnikah, a ne pravila umietnosti. S toga se u njih nalazi više pogriješakah u jedinstvu činah i poredanju mislih, kakovih manah ima sve to manje u pjesnikah kasnije dobe, a posve malo ili nikakovih u vieštakah, umovanjem sasvim

VIII

uviešbanih. Riečju ovi su pjesnici po narodnom prostaku pokrojili liepo sukno, ali još po narodnom kroju, a ne po tudjih uzorih.

Šestnaestoga vieka posu vila umietnica piesničko polje puno boljim siemenom, te niče množina piesnikah, vārstnih udomiti se u prostranih vilinih dvorovih. Imena su im zabilježena ne samo u poviestnici, nego i u sàrcu svakoga prosvietjenoga rodoljuba, i jesu : Andrija Čubranović, Nikola Nalešković, Franjo Lukarević, Marin Borešić, Dinko Ranjina, Šimun i Dinko Zlatarević, Savin i Franjo Bobalinović, dva Mihajla Bunića, Andrija Sorkočević, Stiepan Gučetić i Marijan Mažibradić. Svi ovi pjesnici prodjoše tragom svojih predjah, ali ujedno nastojavahu ne samo što, nego i kako će što reći, te su im i diela umietnija i jezik ugladjeniji i blagozvučniji. Sve ipak ostale daleko nadkriliše Dinko Ranjina i Dinko Zlatarić, te proučivši točno gàrčke, latinske i talijanske umotvore, pokušase svoje sile u svakoj vārsti piesništva, pa sinuše tolikim uresom, da bi ih prije dāržao za vieštake nego početnike.

Dovle je bila dopàrla dubrovačka piesnička vieština, kad je naš Gundulić oko g. 1610 stupio u kolo ovienčanih glavah, da pokaže novu stazu, kojom da se

odsele udara. — Premda je bio, kano što mu diela glasno govore, viešt i gârčkomu i latinskemu piesničtvu i premda je točno poznavao diela ciele domaće prošlosti, nehtiede ipak da se za njimi povede, ne iz ljubavi slave, da bude početnik nove dobe, već što mu se je kano mužu ugladjena ukusa i tanka sluha više dopadala milina nove književnosti, koja je onda miris svoga punoga cvieća na sve strane razlievala. Talijanski mu piesnici tako omiliše, da je u svom pàrvom uzhitu preveo cieli Tassov: *Gerusalemme liberata*, slabu dramu: *Filli in Sciro*, od grofa Ubalda Bonarelli-a i još slabiju*) piesmu: *l' Amante timido*, od Jerolima Preti-a. U tom nastojanju i u vitkosti našega jezika valja tražiti vrutak svih njegovih krasotah i milinah, ali odatle polieže mu i ono prekamikanje ono bojno prevàršenje sva-ke miere, bez koje i milina dosadna izilazi.

Tko poznaje poviestnicu talijanske književnosti, znati će, da je umni piesnik Tasso, slomiv verige pravilah, što je Aristotel umietnikom naznačio, poletio novim smielim letom, uznoseć se na tankih krilih svoje mašte do one visine, do koje ukočena tromost navede-

*) Vidi: Vita di Giovanni Francesco Gondola scritta dal Padre Francesco Maria Appendini. Ragusa 1828.

nih pravilah nije mogla nikako doprieti. Da se je u tom letu kadšto više zamahnuo, nego što ga je oko ljudi, kojim je ipak pievao, moglo motriti, te da je pored svih liepih svojstvah, više putah zalutao, lako će uviditi, koji znade, kamo može zavesti mašta, kad se uma otrese. Jer miesto ozbiljnih, umierenih i naravi shodnih mislih uvedene su dielom razmažene, pretierane i utvorene; jasni i čedni slog zamieni se nešto zamàršenijim i smielijim; sila se riečih žàrtvova blagoglasnoj slaboći. S toga je kritika ovo doba prozvala dobom romanticizma i pokvarena ukusa.

Tako je i Gundulić prigàrlio sladki taj naćin, te bi bio i glede mislih kano i njegov ljubimac posàrnuo, da ga nije spasila narav slavjanskoga duha, koji budući srodan iztoćnomu, može se i bez štete nešto više uznieti, nego što je zapadu dopuštjeno. No glede stiha i blagoglasja jezika, ako i priznajemo, da je i jedno i drugo dotierano na vàrhunac savàršenstva, nepomićno tvàrdimo, da se je odviše udaljio od staze, koju sriednjom zovemo. — Jer ako je istina, da ćoviek sve stvãri izriće onako, kako im narav donosi: vesele bårzo i vatreno, žalostne lagano i plaćno, ozbiljne otegnuto i važno, biva jasno, da i u piesnićtvu valja da svaka od

ovih vârstih ima svoj posebni način, svoje posebno mierilo. Tako su Gârci i Rimljani epos pievali hexametrom, elegiju hexametrom i pentametrom, ljubav pokratjenim mierilom u odah; tako su i prije Gundulića ozbiljne čine u drami pievali desertercem, a ljubav, nježnu i laganu, kratkim i veselim osmercem.

Gundulić pako, popev se na uzvišenije miesto, cielu je prošlost pregledao, svojski uvažio, pa kano neshodnu zabacio. Budući nježne ćudi i tanka uglađjena sluha, tako mu omili lagahni osmerac, da ga je uveo ne samo u ozbiljnu dramu već i u uzvišenu epopeu. Pa i ti okovi činjahu mu se prelagani, te kano da bi bio hotio pokazati, kolik teret može njegov silni duh podnositi, uze slagati pârvi stih s tretjim, a drugi s četvârtim. Tim je epopeu lišio one ozbiljnosti i važnosti, koja ju po naravi ide; slog je učinio nešto nerazgovetnim; iz jezika je izbacio sve one prekrasne narodne rieči, koje što imaju više od četiri slovke, nisu mu mogle u stih unići; a slaganjem je i sebi a najpače svojim sliedbenikom, koji su se za njim iz štovanja povelili, pretežak teret napårtio. Jer ako se i jest nedohitnom silom svoga uma u tih tiesnih klancih tako viešto kretao, kano da hoda prostranom i ravnom poljanom, sudim ipak, da je više

putah zbog kratkoće stiha i teškoga sloga morao mnogo liepšu i izvišeniju misao žrtvovati; što se može vidjeti po nekoliko kiticah, koje su više zapredene, nego spletene. A što da tek rečemo o njegovih sljedbenicah? Ta osim Palmotića, Gjorgjića i možebiti još gdiekoga, koji su bili moćni vladati i stihom i mišlju, ostali su samo pazili kako, a ne što će reći, te imamo silu stihotvoracah, a malo mislacah i pjesnikah. — Appendini, koji je Gundulićev život viešto opisao, veli, da je on s toga obrao osmerac, što je proučiv točno svoj narodni jezik, uvidio, da uzvišene i važne misli treba u kratko izricati, jer inače da gube silu i jakost. Ali ako to i dopustimo, pa još i to dodamo, da je naš jezik podosta kratak, mislimo i da se to može izvesti i u desetercih, što nam dokazuju i narodne pjesme i naš Mažuranić u Čengić-Agi, i da ima povećih mislih, koje se u kratko nedaju izreći, te da je deseterac već i s toga za epopeu shodniji i prikladniji.

I glede jezika nije mogao naš pjesnik da odoli talijanskoj milini, te je prije svega nastojavao, da mu bude blagoglasan. S toga je od starih riječi zadržao kratje i blagoglasnije, a zabacio duže i tvrdje; iz slovakah, koje su se dočimale na dva saglasnika, izbacio

je zadnji; pridavnike je pomiekčavao poput samostavnikah; rečju jezik je dotle navratjao, prekrajao i obrazovao, dok nije postigao onu savršenu mekoću, kojoj se sada čudimo. — Al ako i je blagoglasje liepo svojstvo jezika, pretierano mu ipak škodi, jer ga odvratja od naravi, koja je od svega najsavršenija i najliepša. Liepo je čuti sladku rieč, kojom se živo izrazuje *žuborenje* potočića, *rominjanje* kišice, *zujenje* povietarca, ali je i liepo čuti tvårdje glasove, kojima se izrazuje čin u naravi tvård i oštar, kano *gàrmjljava*, *praskanje*, *prasak*, *gruvanje*, *trieskanje*, *vàrcanje*, *hàrskanje*. Jer viečno je u naravi pravilo, da je sve samo na svom miestu dobro i liepo, te kano što ima u njoj mekih i tvårdih zvukovah, tako i jezik, koji hoće da bude liep, to jest naravi shodan, mora imati nieki naravski razmier izmedju mekih i tvårdih riečih. To se pako u tom sastoji, da jezik, koji nije drugo nego oponašanje naravi, ima meku rieč uprav za onu stvar, koja je u naravi meka, mila, ugodna, a tvårdu, koja je tvårda. O tom se mieri mekoća i tvårdoća jezikah, te se na primier talijanski zato zove mekan, što ima i za tvårde u naravi pojave meke rieči, a niemački tvård, što i mieke pojave tvårdje izrazuje; naš pako jezik, budući da se u tom naravi bliže

XIV

primiče, dolazi po tom liepši od oba svoja takmaca. S toga je Gundulić, što je odviše nastojavao oko miline, izgubio nešto od one ozbiljnosti, važnosti i jedre sile, kojom se Čengić-Aga toli slavno odlikuje. Ima i on izrazah jedrih i silnih, ali priznati valja, da su to iznimke, te da mu je jezik u obće liričan, pa u toj struci pravi viečni uzor. Ovoliko budi rečeno o Gundulićevu jeziku s estetičkoga gledišta, o drugih njegovih svojstvih, koja se imaju takodjer pripisati ponajviše težnji za talijanskom tobožnjom izvârstnoštju, govoriti ću na drugom miestu.

Naznačivši tako Gundulić novu stazu, zaputi se u društvu starih vieštakah i savriemenikah, kojih su mu misli i diela uvijek pred očima treptila, te zavârnu onim putem, kojim se je i prije i za njega hodalo.

Odkako su se vile umietnice iz duboka sna prenule, nisu mogle dugo razviti toliko silah, da bi se bile mogle uzneti na najvišji vârhunac pjesničke vieštine, to jest na pisanje dramah. Ali prije Gundulića dogodi se, da su niekoji vieštaci, ugledavši se u gârčke uzore, počeli nastojavati, nebi li i u tom uspieli, te se porodi niekoliko dramatikah, ako ne savâršenih, a ono jamačno dobrih početnikah. Ovi su ujedno i o tom radili, da

im se ili prevedene ili izvorno sastavljene igre u uglađenom već Dubrovniku na pozorište dovedu. Tu plemenitu vatru da još silnije potakne, prevadjao je Gundulić i sastavljao nove igre, i u društvu drugih odličnih mladićah igrao, te tako k plemenitim i svakako ugodnim zabavam mnogo doprinosio.

Zadovoljiv ovoj potrebi svojih sagradjanah, povratio se sam u se, te našav što mu je mati u mladjahno sárce usadila, sa svom se snagom svoga neumornoga duha obori na prevadjanje Davidovih psalmah, to jest pokornih piesamah, te čim su g. 1620. u Mletcih kod Marka Ginami-a izpod tiska izašle, veliku mu slavu pribaviše.

Godinu danah izza toga izdade u istom miestu izvornu piesmu: *Suze sina razmetnoga*, kojoj su se i glede pobožnoga duha i učenosti i uzvišenosti i uglađenosti vārli piesnici (Gjorgjić veli o toj piesmi: *nihil esse pictius*,) — naklonili. S toga je to dielce i ugledalo više putah svietlo. —

Iste godine 1621. dade u Rimu tiskati piesan o Bogu, u kojoj je kratko, umno i uzvišeno razvio nauk naše viere. — Zatim izdade piesan u slavu Ferdinanda III., velikoga toškanskoga vojvode, koga je Marin Gundulić, rođjak i savriemenik našega piesnika, jezuita vār-

XVI

lo učen, ilirski tri godine učio; odakle se jasno vidi, koliko su Talijani onda naš jezik štovali i cienili.

Ali najviše se proslavi naš pjesnik svojim Osmanom, komu su i savriemenici i potomci neumarlост prorekli. Kano što se čovjek, koji se tek uči plivati, dárži plitčinah, a uviežbav se plovom, otisne u morsku pučinu: tako i Gundulić, učvârstiv se manjimi pjesmami, htiede da pokaže, što mu donose sile u najvećem naporu, te začé misao o epopeji u narodnom jeziku. Misléc, odakle da uzme takovo gradivo, koje bi bilo ne samo prama uzvišenoj vârsti pjesništva nego i shodno za proslavljenje slavenskoga naroda, a osobito njegova ljubljenoga grada Dubrovnika, pade mu na um rat, koji se g. 1621. izmedju Poljakah i Turakah učini, i o kojem se još mnogo pripoviedaše, te naumi splesti vienac nepovehle slave i sebi i svomu narodu. —

Iz ovoga čina počé taki po Osmanovoj smârti sastavljati svoje dielo, ali prepriečen dâržavnimi i obiteljnimi poslovi i što je dielo imalo postati veliko, krasno i zanimivo, doče ga tek malo prije smârti. Bio je tek postigao 50 godinu svoga neumornoga i preslavnoga života, kad se iznenada s bodca tako težko razboli, da mu nije bilo više pomoći. Čuteć da mu se približava

zadnja ura, htiede onako umrieti, kano što je živio, te primiv svetotajstva umirućih, prestavi se u gospodu 8. prosinca g. 1638., ostaviv kriepestnu ženu sa tri sina, oko kojih je ona sve do svoje smàrti marljivo nastojala. — Franjo najstariji, prešav u austrijansku vojsku, postade maršalom; Jerolim pade kao pukovnik u obstopu grada Barcelone, a najmladji Sigismund, koji je i vārstan piesnik bio, umrè kod kuće g. 1682. kano predsjednik republike.

Komu je Gundulić svoj rukopis ostavio, nenapominju pisci, no budući da mu je sin Sigismund bio valjan piesnik, po svoj ga je prilici on čuvao i prijateljem davao, da si ga prepisu. Tako je tečajem vremena postalo više prepisah, a nikomu nije na um palo, da to slavno dielo tiskom izda. Tek na svāršetku 18. vieka nadje se pobožna i zahvalna duša, Luka Ivanov Volantić, te stade skupljati razne rukopise, da dielo što točnije izda. Radio je punih 20 godinah, no prije nego doče, umrè, ostaviv točno izvještje, što je našao i kako je postupao. Budući ovo vārlo važno, da se prosude niekoja miesta u Osmanu, navodim ga evo rieč po rieč.

„Spremih se na posao, da Osmana izdam, i učini mi se na pàrvi pogled, da ću to lasno izvesti, što sam imao pri ruci mnogo rukopisah, po kojih bi se moglo

XVIII

izpravljeno izdanje sastaviti. No tek što se primih posla, opazih, da sam se ljuto prevario, jer uvidih, da su svi rukopisi na više miestah tako izkvareni i preobraženi, da nije bilo niti sloga niti smisla. Pa ne samo da je bilo mnogo pogriešakah glede riečih ili zlo razumljenih ili hãrdjavo prepisanih, te s toga s drugimi samovoljno zamienjenih, već je bilo i više kiticah koje posve izostavljenih, koje umetnutih, koje premieštjenih, a poviestnica i zemljopis bijaše tako poremetjen, da bi bio i najučeniji sravnatelj dvojio, hoće li ikad iz te smiese što valjana sastaviti.

No jedini način, kojim se mogah poslužiti, da takovu smiesu uredim, bijaše prispodabljanje svih rukopisah, koje sam si dobavio, i tako sam jednu kiticu izpravio po ovom, drugu po drugom rukopisu; pa buduć da mi ni to nije doticalo, morao sam se uticati k poviestnici, da mi pokaže, što je Gundulićevu mnienju shodnije. Upotriebiv ovaku marljivost, scienim, da mi je pošlo za rukom sve tako urediti, da ima sloga i smisla, te da sam izpunio, što se je moglo očekivati od tako izpremiešana i izkvarena diela.“

Ovako govori slavni Volantić, koji nebuduć zadovoljan, što je tekst tako rekuć na novo stvorio, providi

dielo mnogimi i važnimi opazkami, koje nam i danas razumljenje mnogo olakšavaju. —

O vanjskom uredjenju Osmana radja se još jedno velevažno pitanje, je li Gundulić sastavio ona dva pievanja, kojih danas neima, i ako jest, kako su izginula. Za odgovor na ta pitanja, buduć da se nemože ništa jamačna kazati, imamo dvie gatnje: jednu O. Serafina Cerve, koji veli, da je Gundulić izdao svoje dielo god. 1621. u 20 pievanjah, ali 14. i 15., što se u njih Turci nešto nesmotreno kore, da je dâržavna oblast uništila; — a druga Appendini-ova, da je Gundulić u onih pievanjih imao živahno opisati, kako je na mladoga Osmana dielovao pogled liepih robkinjah, koje mu je Kizlar-aga doveo, a osobito dražestne Sunčanice, pa i ljubav između njega i Sokolice, zatim dragovanje Krunoslave i Korevskoga u tamnici, te budućí bogobojan, da ih je malo prije smàrti sam uništio. — Cervinu gatnju temeljito oprovàrgava isti Appendini, a Appendini-ovu ostavljamo, neizrekavši o njoj svoga suda, već navodimo što je u tom jamačna. U rukopisih od god. 1648. i 1652. na miestu, gdje bi imala biti ona dva pievanja, nalazi se napisano, *da se nisu našla po pjesnikovoj smàrti*. Odatle se vidi, da nije osnovano ono mnienje, koje se je

i u prvo zagrebačko izdanje uvuklo, da su propala u trešnji god. 1667.

Da se ta velika nestašica u dielu nadopuni, primi se posla navedeni jur Petar Sorkočević, unuk po mlieku našega pjesnika, te izpieva ta dva pievanja na obću zadovoljnost svojih zemljakah, i doda u stihovih sadržaj svakoga pievanja. —

U četrnaestom pievanju opieva Sorkočević, kako je na Osmana djelovao vid krasnih robinjicah, što mu je Kizlar-aga po iztoku sakupio; kako je Osman, ganut sardačnom prošnjom pustio Sunčanicu, da se svomu domu povrati; i kako je Krunoslava u tamnici spoznala Korevskoga. U petnaestom pievanju pieva, kako je Alipaša, carski poslanik, javio caru, da su Poljaci ugovorili mir pod raznimi uvieti, a ponajglavniji da je sloboda Korevskoga, koga Osman, obrav za ženu Sokolicu, da mu se taj dan i velikodušjem proslavi, s Krunoslavom pusti slobodna; zatim zapoviedi, da se sve za iztočni put spremi. — Sudeći po celom dielu, vidi se, da je stvar dobro obrana, jer uprav ovo manjka kano most prieko rieke ostalih pievanjah. Ali glede na Korevskoga pjesnik se nije, neznam zašto, držao istine, jer iz poviestnice se znade, da je on u tamnici zadav-

ljen. Da mu je to kao pjesniku u račun išlo, nebi mu zamierio, ali ovako se iznevieri poviestnici, koje se je Gundulić, koliko mu bijaše moguće, vierno dadržao, i činu ote svu pjesničku važnost. I Sunčanicu izbavlja pjesnik na posve nepjesnički način, te po tom se vidi, da nije tvorna duha. U izrazu se je prilično približio Gunduliću, ali mu manjka vatra i pjesnički polet, koji upravo Gundulića čini Gundulićem. Slog mu je bilo od naravi, bilo što je hotio da se približi Gunduliću, sličan ostalomu dielu, pa o tom sam jur sud izrekao. Riečju Sorkočevićeva pievanja nezadovoljuju nam tako, da nebi poželili, da nam se gubitak izvornika bolje nadoknadi. — Ovaj gubitak nadomiesti nam Ivan Mažuranić, pjesnik po naravi i umietnosti. — Stvar nam ovaj opisuje istu, samo što ju je nešto drugčije, pa čini nam se priličnije uredio. O Korevskom dadržec se poviestnice, sačuva pjesničku važnost čina, koji tursku smeću umnožava, pa i tim i žalostnim udesom Korevskoga u račun bolje ide. Oslobodiv Sunčanicu na čudan, ali kod Turakah običan način, podade mu toliko tvorne i pjesničke sile, koliko mu je njegov takmac oduze. Mažuranićeva je Sunčanica uprav pjesničko diete, a Sorkočevićeva navadan u naravi pojav. — Misli su se Mažuranićeve tako vi-

XXII

soko zamahnule, da se u nebeskih visinah s Gundulićevimi srijetno ulitju. Prekrasan je u tom pogledu početak četrnaestoga pievanja, a i ostale amo tamo vārlo sgodno razasute misli, koje nam u istih okovih nesliedovanja pokazuju posve slobodna i viešta umietnika. — Slog je primieren stvarim, u ozbiljnih muževan, a u nježnih mio. U tvorenju stihovah premda pokazuje veliku vieštinu, nije ipak barem po mojem sudu posve dohvatio Gundulića, valjda zato, što je ovaj sadio svoje sieme, a onaj presadjivao tudje bilje.

O jeziku premda je Mažuranić dobro znao, što je u Gundulića valjano što li hārdjavo, sliedio ga je ipak u svem, jer je hotio da mu bude što sličniji, pa to je tako savāršeno postigao, da bi ova dva pievanja dāržali za plod Gundulićeva uma i pera, kad nebi znali, kako i kad su sastavljena. Riečju Mažuranić je Sorkočevića daleko nadkrilio, a Gundulića dosta srijetno dohvatio, i tako pokazao, da bi se i sada mogle poroditi Osmanide, da krila naših piesnikah nepriteže olovo ozbiljnih poslovah. —

Hoteći navesti kratak sud o Osmanu, moram se u napried ograditi, da me nebi tko prozvao nezrielim kritikastrom, koji tek što se je pomolio, već hoće da sudi dielo, što je sviet za izvārstno priznao. Znadem,

da nisam dosta jak biti naleznim sudcem, ali se nadam, da će svatko priznati, da sam i ja mogao opaziti ovu ili onu izvârstnost i uviditi ovu ili onu manu. Budući pako uvieren, da niekoji našinci dârže sve u Gunduliću za izvârstno, te da ga zato u svem naslieduju, izreći ću nepristrastno svoje osviedočenje, da se njegove prave mane na štetu našega knjižtva u novija diela neuyuku.

Čin Osmanide nije baš znatan, jerbo traje samo od hotimske bitke do Osmanove smàrti, a u to se vrijeme nedogodi ništa važna, osim što Osman naumi razoružati Janičare. Šteta, što se je Gundulić tako sûzio, jer čin mu neima one plastične obilnosti, bez koje se nemože ništa živa i zanimiva izvesti, no budući da mu se tako svidi, mi ga zato neosudismo, već treba da ga s ovoga gledišta motrimo. —

Teško je odlučiti, u koju vârst piesništva ide Osman, jer početak, položaj glavnih osobah, mnogobrojni umetci i izraz jesu lirični, a hrabri čini i Vladislava i Osmana, koji se prigodimice navode, opominju, da bi imao biti epos. No sliedeć mienje starih i novijih sudacah, dâržimo ga za ovo posliednje, pa o takovu hoćemo da govorimo. Sastavljajuć to dielo, piesnik se nije dâržao pravilah, koja je Aristotel naznačio, a kasnije

XXIV

Horacij u listu Pizonom umno preradio. No u tom ga nemožemo koriti, znajući, da se svaka stvar može motriti s različitih gledištah, i da se do jedne istine može doprieti raznimi putevi. Al od svakoga se umietnika pravom traži, da narav, koja treba da mu je pàrvi uzor, što viernije izrazi. Ako su pako niekoja pravila takova, da se samo po njih može ostati vriernim naravi, umietniku nije prosto mienjati ih po svojem svakako krivom načinu. Po tom sudim, da je Gundulić, zabaciv hotomice rečena pravila, na niekojih miestih upravo posàrnuo. Najprije nemogu da u Osmanu odobrim one kitice, kojima piesnik càrtajuć sadàržaj diela, pozornost čitatelja odviše napinje. Jer ako se u svagdanjem životu teško podnosi obećanje koga poviestnika, da će niešto liepa pripoviedati, koliko se više ima zamierit, umietniku, koji je svoje dielo tako sjajno i uzvišeno počeo, da se kasnije nemože niti do onolike visine domahati, kamo li ju nadkriliti? Nam se i u tom mnogo shodniji činí čedni početak uzvišenoga Čengić-Age.

Piesma neima pravoga sriedišta, oko koga da se sve vàrti i kretje. Jer po naslovu i smieru sudio bi, da je Osman junak eposa, a po opisu hrabrih činah, koji se često na dugo snuju, rekao bi Vladislava, koji

je tako uzvišen, da nemože biti manjim od Osmana. Tim je pjesnik izgubio jedinstvo, što je ipak svakomu ljudskomu tvorcu posve potrebno. — Kaznačić, opisujući život Gundulića, veli, da je Vladislava s toga tako uzveličao, što kano pjesnik nije mu smio skinuti čare slave, kojim ga je kano dobitnika svijet obavio. Zatim dodaje, da je Vladislav velik dielom, a Osman mukom, te da se tim jedinstvo dielu tobož neobara. Ovo neka bude na utiehu onim, koji žele Gundulića viditi prosta od svake mane, ali mi, koji hoćemo da ga vidimo u dobru zàrcalu, pravu mu veličinu hvalimo, a u čem je malen, netajimo, te nepomično tvàrdimo, da u Osmanu ima dva sriedišta. No budući da mu nisu ni ova bila dosta plodna čini, izumi više umetakah, od kojih se jedni vàrte oko Vladislava drugi oko Osmana. Ovi ako i jesu vàrlo različiti, niekom su ipak tajnom umietnošću sa svojimi stožeri toli viešto spojeni, kano da su se skupa srasli. Ovako Gundulić, neimajući golemih stienah, iz malih kamenčićah sastavi sgradu, koja je vàrlo slična mozaiki; pa u tom pokaza tvornu silu svoga duha i zasluži slavu, kojom ga je svijet obasuo. — Od ovih umetakah niekoje je sám izumio, kano Korevskoga, Sokolicu, Varšavsku palaču itd., a niekoje od svojih ta-

XXVI

lijanskih ljubimacah pozajmio, jer kano što sám Kazna-
čić priznaje, bitka je Krunoslave i Sokolice vārlo nalik
na borbu Brandamanta s Marfisom u Orlandu. —

Sve ovo, izim niekojih umetakah, koje je prekrasnom
romantikom obavio, nadahnu bogoljubnim duhom, kojim
je i sam odisao, pa to je rekao bi glavna misao, kroz
cielo dielo kano nit prepletena. To se vidi ne samo
iz prekrasnoga u tom smislu i uzvišenoga početka, no i
iz svih malone uvodah svakoga pievanja, pa i iz cielo-
ga diela. Tim postade pravom duševnom hranom kàrš-
tjanske mladeži, kojoj je ovo izdanje osobito namienjeno.
— U razgovorih i dogovorih turskih, premda ih je tie-
ran silom umietnosti niešto previsoko napeo i pretanko
spleo, odkri svu dubljinu dāržavne mudrosti, te se tim
podpuno potvårdjuje naš sud, koji smo o njem u tom
pogledu više izrekli. — Velikom smo mu zahvalnoštju
dužni, što nam je ne samo predočio skoro sva važnija
gàrčka miesta i skopčanu s njimi poviestnicu toga slav-
noga naroda, nego i potanko izbrojio gotovo sve hrabre
čine naših pradiedovah, osobito sàrbskih junakah. Tim,
pa i što je točno opisao domaći život naše bratje Po-
ljakah i slavná diela njihovih najglasovitijih kraljevah,
postade Osman obćim blagom cielokupnoga slavjanstva,

te se je čuditi, kako se je jasno ova novija misao u njegovoj rodoljubnoj duši razvila. Iz Osmana se vidi, da su se Dubrovčani i Poljaci bolje poznavali, nego što to medju braćom jedne kàrvi danas biva. Riečju Osman je u poviestničkom i zemljopisnom pogledu neizcàrpivo blago, te smo osviedočeni, da će ga svaki rodoljub za svoju potrebu marljivo i radostno pobirati.

Čuditi se moram neizmiernoj bujnosti i tvornoj sili Gundulićeve mašte. Jer ako i negledamo, kako je bi reć iz ničesa stvorio onaj divni svijet, kojim svatko sa slaštju prolazi, kolika je ondje množina različitih mislih, kolika opet istih prerazličito izrečenih; — rekao bi, da se je pred tobom razlila neizmierna pučina, koju ćeš na malenom čamcu svoga dohita mučno prebroditi. Ako ima pjesnikah, koji su plodnoštju prama njemu, ali jačih teško da ćeš naći. Ovo je prava veličina, do koje ne može brizgnuti jed niti najumnije zavisti. —

Misli su izražene jezikom, koji se je uzdignuo nebu pod oblake, i razsvietljene plamenom figurah i tro-pah, razpirenim ponajviše na narodnom ognjištu. U tom pogledu neima mu prigovora, osim što je ostaviv dielo neugladjeno, niekoje trope preveć često upotrebljavao, kano o *suncu i mjesecu*, koji te i odviše razsvietljuju.

XXVIII

Naći ćeš u njem i tako rečenu igru mislih i riečih, kojih ima na sreću samo toliko, koliko je potrebno, da te razblaže i uzhite. — Izraz je kroz i kroz liričan, a malo je kad prama važnosti činah, koji se opisuju. Od svih prizorah najbolji je u tom pogledu o *paklu*, gdje se izraz s činom tako srećno nadtiče, da ga malone nadkriljuje. —

U tvorenju stihovah Gundulića nije još nitko nadletio, ili gledao različitost slogovah, ili lakoću izraza, ili okruglost stihovah, ili ugladjenost kiticah. Što su nieko je hrapove, to se ima pripisati koje teškoći slogovah, koje tomu što je pjesnika smàrt prepriečila, da diela konačno neugladi. —

Jezik je Gundulić za čudo bolje poznavao, nego što to u nas biva. Za čudo rekoh, jer u tiesnom krugu rodnoga mu grada, na koji je već bila talijanština vārlo moćno dielovala, nije imao pri ruci toliko niti narodnih piesamah, niti ostalih slavjanskih nariječjah, niti, što je najvažnije, toliko učenih jezikoslovnih dielah. Ovaj dakle osobiti pojav ima se pripisati njegovu bistromu umu pa i marljivosti, kojom je poput pčele pobirao, što je bilo dobra i valjana. Tako je vārlo viešto satvorio mnogo novih riečih, stežuć ih silom shodnih riečotvornih

dočetakah, a ne razvlačuć ih nenarodnim stapljanjem više riečih, kano što smo mi nesmotreno radili, a i sada još neprestano činimo. Isto je tako izumio mnogo frazah, koje tako niekako na našku zanose, da ih rado kano svoje zagàrljujemo. Što pako nije svagdie uspio, tim mu se je manje čuditi, što ga je sila talijanskoga duha, kojim su se učene glave onda mnogo bavile, na svoje polje i proti njegovoj volji navratjala. Trag toga duha viditi je u cielom dielu. Tako ima mnogo izrazah čisto talijanskih; zaime *svoj i njegov* uzima se često po talijanski; predlog *od* stražu straži kano i talijansski *di* malone pred svimi genitivi; tàrpna je izreka, koje naš jezik slabo podnosi, mah preotela; riečju Gundulić je našem krasnomu jeziku prišio mnogo talijanskih kàrpah. Da ih svih naznačim, nije ovdie miesto, ali ću to učiniti pàrvom prilikom drugdie. Tako sagradi Gundulić Osmana, koji ako i nije omieren o pravilih epopee, postiže ipak svoju svàrhu, da uči i zabavlja. S Osmanom je spojio sam Gundulić svoju neumàrlost, pa se nije prevario, jer evo ime mu već tri vieka viekuje kod jednokàrvne bratje, a i viekoviti će dok bude slavjanskoga naroda. —

A. T.

DIELA IVANA GUNDULIĆA :

a) i z v o r n a

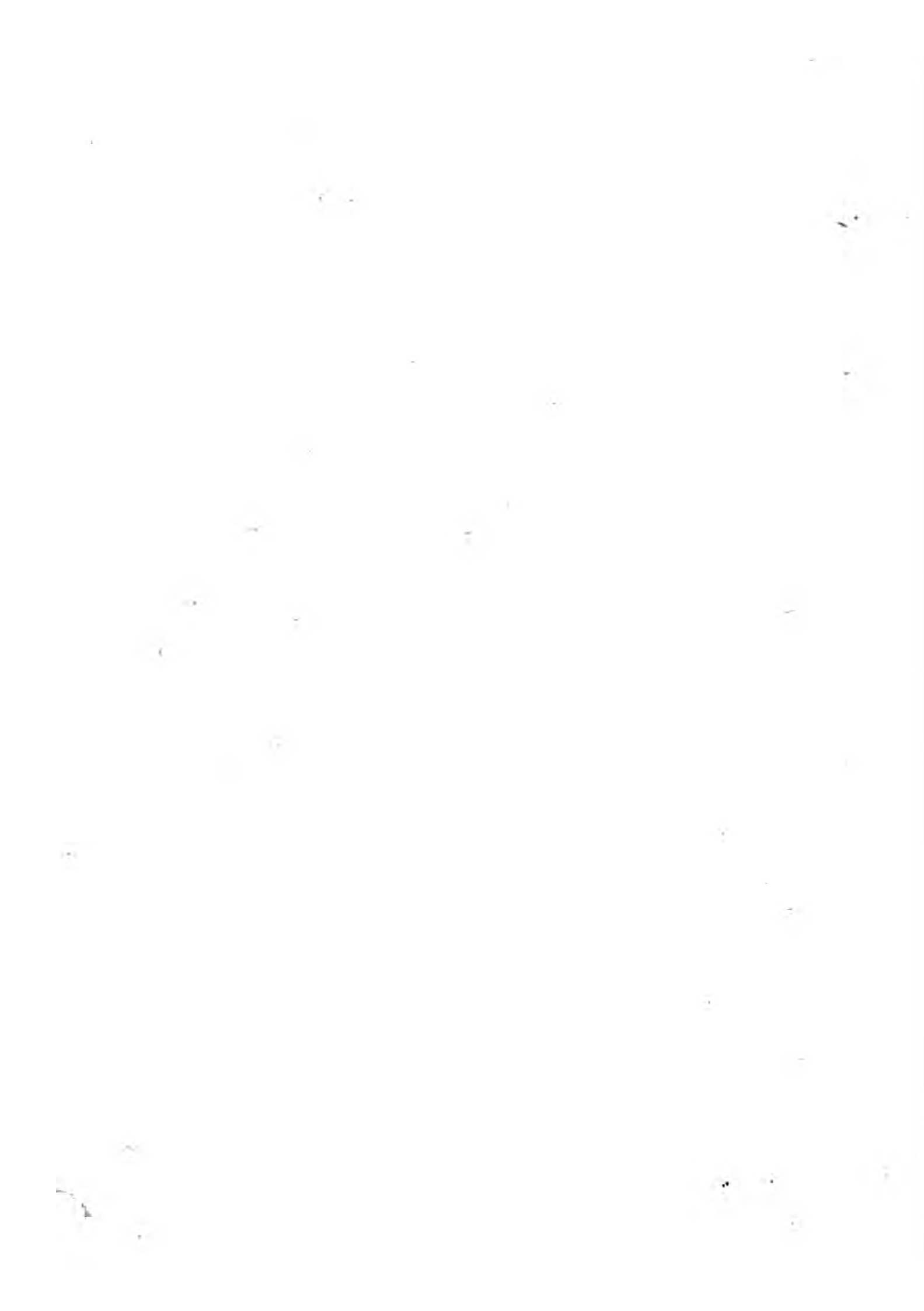
1. „*Piesanca o veličanstvu božjem*,“ štampana pàrviput u Rimu god. 1621 kod Zanetta, a god. 1622 u Mletcih kod Marka Ginama.
2. „*Suze sina razmetnoga*,“ utištene pàrviput u Mletcih god. 1622 kod Marka Ginama, a zatim tù kod Šimuna Occhia god. 1703.
3. „*Ariadna*,“ pàrviput u Jakinu god. 1633 kod Salviona.
4. „*Proserpina ugrabljena*.“ 5. „*Dubravka*.“ 6. „*Galatea*“ 7. „*Diana*.“ 8. „*Armida*.“ 9. „*Posvetilište ljuveno*.“ 10. „*Cerere*.“ 11. „*Kleopatra*.“ 12. „*Adon*.“ 13. „*Koraljka*.“
14. „*U slavu Ferdinanda II. velikog hercega od Toskane*.“ Ovi Ferdinando biaše velik ljubitelj slovinskoga jezika, koga je Marin Gundulić, ježovit i rođak našega Gundulića, za tri ciela godišta učio na dvoru medicejskom.
15. „*U smàrt Marie Kalandrice*.“ 16. „*Osman*.“

b) p r e v e d e n a

1. „*Sedam pjesnih pokornieh*,“ utištenih pàrviput u Mletcih kod Marka Ginama god. 1620.
2. „*Filida od Skira*,“ iz talianskoga.
3. „*Ljubovnik sramežljiv*,“ iz talianskoga od Preta.
4. „*Jerusolim oslobodjen*,“ iz talianskoga od Tassa.

O S M A N.

Pievanje pàrvo.

S a d a r ž a j : Predlog i posvetjenje plesme. Osman nemože da zaboravi, kako je minuvšega godišta razbijen od Poljakah, radi česa se jako žalosti ; i za ukrotit janjičare, koje misli, da su s neposluha toj nesgodí krivi, nakani pod izlikom bogoljubja krenut se s vojskom u Iztok, odkrivši namieru svoju velikomu veziru hodži i kizlar-agi.

Ah ! čiem si se zahvalila
Tašta ljudska oholasti !
Sve što više stereš krila,
Sve ćeš paka niže pasti.

Viekovite i bez svàrhe
Nie pod suncem kriepeke stvari ;
A u visocieh gorah vàrhe
Najprije ognjeni tries udari.

Bez pomoći višnje s nebi
Svieta 'e stavnos sviem bieguća :
Satiru se sama u sebi
Silna carstva i moguća.

Kolo od srieće u okoli
Vàrteći se neprestaje :
Tko bì gori, eto 'e doli,
A tko doli, gori ustaje.

5 Sad vàrh sablje kruna visi,
 Sad vàrh krune sablja pada,
 Sad na carstvo rob se uzvisi,
 A tko car bì, rob je sada.

Kroz nesrieće srieća iznosi;
 Iz kàrvi se kruna càrpe;
 A oni, kieh se boje mnozi,
 Strah od mnozieh i oni tàrpe.

Od izdajstvah i od zasieda'
 Ogradjena 'e glava u cara,
 I u čas se sгода ugleda,
 Od ké nebì pametara.

● dievice čiste i blage,
 Ké vàrh gore slavne i svete
 Sladkom vlasti piesni drage
 Sviem pievócim naričete,

Narecite sad i meni:
 Kako iztočnom' caru mladu
 Smàrt vitezi nesmiljeni
 Daše u svom Carigradu.

10 Znam, da bi se odprie htielo,
 Da ja pievam, vi kažete:
 Kô se on rodì sriećno i mило
 Caru Ahmetu pàrvo diete,

I po smàrti otca svoga
 S ké pomoći, s ké zasiede
 Vàrh prestolja otmanskoga
 Mustafa mu dundo siede;

Kô li se opet carsko misto
Mustafi otè, tere u slavi
Na prestolje ono isto
Sultan Osman car se stavi ;

I on mladjan kako paka, 02
Željan starih slavu sriesti,
Podiže se na Poljaka
S mnogom silom, s malom česti :

Ali da tiem piesni ove
Sasma duge neizhode,
Smàrti objav'te vi njegove
Hude uzroke, tužne sgode.

15 Vladislave, poljačkoga
Slavna kralja slavni sinu,
Čiem tvá puni slava mnoga
Svega svieta veličinu.

Na spievanja ova obrati
Veličanstvo vedra čela,
U kieh ti ištem prikazati
Nedobitna tvoja diela.

Kraljeviću glasoviti
Jur u smàrti cara Osmana,
Svemogùćom tvóm dobiti
Zamniela je svaka strana.

Tiem s mé trublje sviet da sliša
Slavu tvoju svakčas veću,
Ti svedj dieluj diela viša,
A ja piet ih prestat neću.

Jadna u sàrcu uspomena
 Caru Osmanu bieše ostala,
 Da mu 'e vojska nebrojena
 Od poljačke ruke pala ;

20 I da zemljom svom velikom
 Od toga se digla slava,
 Glaseć carskiem dobitnikom
 Kraljevića Vladislava.

Ili putnik kopnom jaše,
 Il pomorac more brodi,
 Vladislav se klikovaše
 Slavan carskoj pri nesgodi.

Gosbe čineć družba mila
 I pastiri stada pase'
 Strenitelja turskieh sila'
 Popievahu u sve glase.

Jur na krilieh od vietara'
 Glas po svemu svijetu parši,
 Kô kraljević silna cara
 Kopja slomi, sablje skarši.

U vedrini nad oblacim
 S istoka mu do zapada
 Sunce upisà zlatnim zracim
 Ime, kojim slava vlada,

25 Kažuć, da on pri Niesteru
 Iztočnoga razbi zmaja,
 Leteć za njim u potieru
 Sivi oró do Dunaja.

PIEVANJE PÄRVO.

Čiem s ovoga diete oholo
Pečali se, grize i mori,
Misleć, da sviet väs okolo
Tudjom hvalom njega kori,

Kliče: „Ja ti, ah! nikako
Kraljeviću mezavidim;
Sudjeno je bilo tako,
Dobitnikom da te vidim.

Nit me veće srieća muči
Tebi dobra, meni huda;
Jer koma se što odluči,
Viek neubiegne toga suda.

Nu sve rane sārca moga
I muke su i žalosti
S neposluha vitežkoga
I s bojničke neviernosti.

30

Ah! neumārli vitezovi
Glasoviti Turci stari,
S kiem' dobiše väs sviet ori
Moji diedi, vaši cari;

Gdie načini vaši bojni
I diela su slavna ona,
U kieh izgled jest dostojni
Vitežkieh od zakona'?

Vi u trudu dni vodeći,
Snažna sārca, smione obraze
Kazahote, podnoseći
Lietna sunca, zimne mraze.

U pogubah kriepci uzrokom
 Od posluha viere čiste,
 Tiekom polja, gore skokom,
 Rieke plovom prohodiste,

Misleć, da je svake zledi
 Tàrpiet bolje, pače umriti,
 Neg careve zapoviedi
 S neposluha prestupiti.

35 Sve požude, sve pohlepe
 Vidjahu se vaše mile :
 Jahat bojne konje liepe,
 I iz lúka tratit strile.

Pače svaki u odluci
 Za razkoše svoje obrà ,
 Sablju o pasu, kopje u ruci,
 Lúk o plećieh, konja dobra.

Bila su vam brašna u putu
 Bez razluke svaka žita,
 A studenca bistra u skutu
 Pitja od vode plemenita.

Konju i vama striehe obćene
 Stahu noćnieh sried pokojah
 Kućarice opletene
 Od hrastovieh tancieh hvojah

I vojvode i viteza
 I na kopnu i sried mora,
 I postelja i tàrpeza
 Bieše koža zvieri od góra'.

40 Pače u siever posried zime
Jezdec mrazno Podunavje,
Steraše vam mnokrat svime
Snieg postelju, stienje uzglavje.

Odieća vas resì laka,
Svita sama i priprosta,
A za oklopje u junaka
Sàrce i pàrsi biehu dosta.

Gàrdjahote vi sva blaga
I sva plemstva, razmi ono,
Što dobie sablja i snaga
Vojujući svedj smiono.

Sudjahote, da nevolje
Najveće su stat bez rati,
I da je umriet vele bolje,
Neg izprazno dni trajati.

Veljahote, da kudielje
Žene predu doma u tmini,
A junaci nepriatelje
Da zatieču na ravnini.

45 Dàržahote za čas svoju
I najveću diku i slavu :
Za vašega cara u boju
Izgubiti rusu glavu.

Vapjahote : smàrti prieka,
Nestavljamo pamet na te,
Da se carstvo prostre, a neka
Životi se naši skrate !

Ah ! blažena i čestita
 Koli doba vaša scienim !
 Lasno dobit krunu od svita
 Bi s vitezim tak hrabrenim.

Jaoh ! a sada sve jednako :
 I vojvode i vojnici
 Sve je otišlo naopako,
 Nevierni su svikolici.

Na boj ide svak pod silu,
 Grie ga lieto, zima mu údi ;
 A oblače zlato i svilu,
 Ljudska obličja, ženske ćudi ;

50 Ter pod zlatom dočiem sjaju
 U napravah bez procjene,
 Nepriatelje pozivaju
 Ne na bienja, neg na pliene.

Hodeć zemlju, brodeć vodu,
 Da u lasti plovu, hrane
 Spried jedeke u povodu,
 Napàrtjene zad sehsane.

Svioni su njih šatori,
 Stoli zlatni, na kieh siede
 Ptica u moru, riba u gori,
 Jestojške ih sliedom sliede.

Na tårpezah vārhu saga'
 Duge i obilne gosbe čine,
 Pijuć dokle svies i snaga
 Od vina im sviem pogine.

Pernice im razkošne su,
 Gdie u bludu svu noć tonu
 U mirisu i uresu,
 Proć naravi i zakonu.

55 Od momakah i od dvorana'
 Svaki ogradjen u okolo
 Jaše u zlatu konja vrana,
 Glavu diže, gleda oholo,

Ter se gizda, ter se diči
 Taštom slavom od junaka:
 Vàs u vidu i u riči,
 A u stvoru ništa paka.

Ah! kolikrat pun nemira,
 Videć, jedan od kàrstjanah
 Gdi ih na jata goni i tira,
 Kako ovce sa svieh stranah,

Viknuh, skočih sam na konja
 Bojnik ujedno i vojvoda,
 Pri sramoti bezzakonja
 Nepazeć se od nesgoda'.

Pače neostah, za osvetit
 Te prikore sasma grube,
 Vratjat ovieh, oniem prietit,
 Nemareći za pogube.

60 Ah! zločesti i neznani,
 Od šta ste se, rieħ, prepali?
 Jedà i vi, kô i kàrstjani,
 Po dvie ruke nieste imali?

Jedà i oni niesu ljudi ?
 Jedà i u vas sàrca nije ?
 Što vas straši ? što vas trudi ?
 Tursko staro smienstvo gdi je ?

Bolje vam je smàrt stignuti,
 I u boju s kopjem pasti,
 Neg li tako poginuti
 Bez zamiene i bez časti.

Nu zaman se snaga mučì,
 Jezik vikà, ruka udarà ;
 Jer od ovieh strah se slučì
 S neposluhom janjičara'.

Spaholjani, kí sried rati
 Hàrvahu se još smioni,
 Kô ovi počese ustupati,
 Uzmakoše prešno i oni.

65 Ovo uzroči, mé bojnike
 Leški mači da posieku,
 I od kàrvi druge riķe
 Kraj Niestera da proteku ;

Pače, da ta rieka svudi
 Napuni se i zajazi
 Tielesima màrtvieh ljudi',
 Kieh poljačka vlas porazì.

Ali hoću u naprieda,
 Da má ruka svietom vàrti,
 I ona sama zapovieda
 Vàrh života i vàrh smàrti.

Čiem mí cari štete svake
I svega smo uzrok vaja,
Ki častimo ne junake,
Neg hotime od saraja;

I hoćemo : tko odprije
Služec bludno dni provodi,
S nepriateljim da boj bije,
I da vlada i gospodi.

70 Mi za uzmnožit veće zlata,
Negledamo niedna ina,
Ter junačka što bi plata,
Sad je carska tãgovina;

Ali tãrg se carski tira
I od tãrgovác' namiesnikah,
Gone u vojsku skup pastira',
A plata im je od bojnukah.

Tiem pastiri izza stada
Vojvodami pod ovacim
Kako hoćeš da ikada
Udriti se smiu s junacim ?

Ne, ne, iztočni bojni puci,
Začeo sam diela veća,
U ovoj sablji, u ovoj ruci
Svieta je udes, vaša srieća.

Car Lesandro premogući,
U vriemena starieh lieta'
Mlad kô i ja vojujući;
Dobì carstvo svega svieta.

75 A i Suliman car hrabrení,
Pradied slavní moga dieda,
Sablju opasà vòrsnik meni,
I vojskami zapoviedà.

Dva cara ova još od dávna
Za izgled stavíh željam mojim:
Njih éu sliedit diela slavná,
Dokli vas saj sviet osvojim.

Hrabrene su ove sprave;
Ja znam, što éu, i što 'e triebi.
Prestà, — i pun želje od slave,
Stvari uzmnožne začé u sebi.

Carska blaga nebrojena
U iztok odniet misó obratja,
I písma, u kieh štíu se imena
Od svíeh vítéz', kieh on platja;

A to, da tu, nepazeći
Sipat pienez, od svudjere
Ki uzmože skup najveći
Od junakah izabere;

80 K janjičarom ter saviše
Vele veći broj iznova
Po izboru još izpiše
Od iztočnieh vitezova';

A i čete spaholjana'
Dva krat veće s tiem učini
S nova skupa izabrana,
S kiem' ih sdruži i sjedini;

Neka se uzdom tom ukrote,
I poslušni u naprieda,
Ne štedeći své živote,
Lete, gdie car zapovieda.

Jošte odluči u svój volji,
Pod zakletvu pače řeče :
Tko se ukaže junak bolji,
Da čas pred njim višju steče.

Na vladanja carska svoja
Hteći, samo da se uzvise,
Ki dobiju čas sried boja
S nepriateljim hãrvući se.

85 Ter ne pienez, blud i žene,
Neg li samo kriepos gola
Od milosti put i sciene
Do carskoga bude stola.

Blagodarstvom ovacime
Svemoguć se izit nada,
I u kratko prostriet vrime
S iztoka do zapada.

Ovu odluku stanovitu,
Pod zakletvu i pod vieru,
Najprie učini on očitu
Glavi od pašah Dilaveru.

S dëset tisuc ki bojara',
U iztočnoj skupnieh strani,
Lanjsku jesen mlada cara
Od poljačke sile obrani ;

Tiem car pašu velikoga
Huseina smaknù onada,
A uzvisì slavno ovoga,
Da u své miesto carstvom vlada.

90 Nu što njemu nezatajà,
Još i hodži svomu objavì,
I hadumu od saraja
Bielieh vilah càrnoj glavi.

Pak svakomu, da se múči
Misó ovoga dogovora,
Za koristan sviét odluči
Bogoljubstvom skrit ju sdvora.

Zato glase prosù opeta,
I svakomu činì znati,
Da grob svetca Mahumeta
Na Meku će poć klanjati;

A odtole put krajina'
Pomorskieh svàrnut reče,
Sidonskoga Emirina
S odmetnicim da posieče.

Pievanje drugo.

Sadàr ž a j: Pouzdana trojica svietuju cara. Vezir mu kaže, da bi u njegovu nebitju sbačeni car Mustafa s pomoćju svoje vieštice matere mogó preoteti mu prestolje, radi česa neka neide prie u Izlok neg smakne Mastafu, njegovu mater i zeta Dauta, kao takodjer svu svoju bratju. Hodža mu veli, neka uzme ženu od velika plemena, pa da će moć tasta ostavit na mjesto sebe u Carigradu, kad podje u Izlok. Kizlar-aga svietuje, da ureče mir s Poljaci, koji su mu carstvu jak, pogibioni. Car odluči: nedavit ni strica ni bratje; izbirat liepe dievojke od plemena; umnožiti stražu nad Korevskim, i poslat poklisara u Poljsku, da mir ište.

❶ mladosti tašta i plaha,
Koja sárneš s nerazbora
Bez bojazni i bez straha,
Gdie poguba tvá se otvora,
Smiona si i slobodna,
Zašto neimaš misli u sebi;
Trudna diela tiem su ugodna,
A najteža laka tebi.

U ponosnoj tvój pohlepi
Sinje more mladca utopì,
Komu vosak perje obliepì,
A sunčani zrak raztopì.¹⁾

¹⁾ V. Ikaria.

Tebe uza se i oni imà,
 Ki sried vodah u ognju sgorì,
 Gdie se s kolim sunčanima
 Satarisà i oborì.¹⁾

5 Car Lesandro s tobom hode',
 Sit jednoga svieta slave,
 Plakà, da se nenahode
 Novi svieti i dâržave.

S tebe otmansko plaho diete
 Sada sàrne sa svom vlasti,
 Nerazbiruó odprie štete,
 U ké pak bi mogó upasti.

Ah! u Iztok, care Osmane,
 Mladjahan se još neputi,
 Dokli vierne i uzdane
 Tvé sviétnike budeš čuti.

Mudro su oni razmislili,
 Što još tebi mlados neda,
 U svevolje samoj sili
 Ká na dalek nepogleda.

Pàršeće su tvé odluke,
 Previdjenstva 'er neimaju;
 Prednje sgode za nauke
 Lieta bo ti još nedaju.

10 Tvom zelenom premalietju
 Zrielieh danah jesen doó ée:
 Prié vriemena nemo' u cvietju
 Šlavi tvojoj trúnit voóe.

1) V. Facton.

Predobivat nepriatelje
I podlagat nepodložne,
Plemenite to su želje,
Misli hrabrene i uzmnožne :

Nu od pogube nečuvati
Ni tvardit se od zasieda',
Smiona će se plahos zvati
Bez razbora i bez reda.

Tako gusti gaj sried gora'
Liep se i zelen sdvor zamieri,
A u tamni skut zatvora
Ljute zmiije, varle zvieri.

Tiem Dilaver, pokli začu
Prešne odluke mlada cara,
Svakčas misó čuti jaču
I pogube nove stvarara.

15 Svedj nahodi u pameti
Većje sumnje, varlie strahe,
Da nemože tiem, neg rieti
Carske sprave sasma plahe.

Zato prie neg se krene
Mlad car izvan Carigrada,
Podiže se da spomene,
Što ga straši i prepada.

S učiteljem i stražnikom
Ženskiem k caru hárlo póje,
Znajuć kletvom pod velikom,
Car da se i njim odkrio je.

Došad svaki glavu sklonì,
 Spried na pàrsi desnu stavì,
 Usta na skut carski donì,
 I ponižen sviem se objavì.

Usried miesta izpisana
 Zlatniem cvietjem više modra,
 Prestolja su carska izbrana
 U prilici zlatna odra.

20 Vàrhu sagah tkanieh zlatom
 Stoi tudiela sgar càrljena,
 Zlatnom žicom i bogatom
 Sva napravom izvezena.

U zelenoj tu haljini,
 Zlato i biser kú nakitì,
 S podvitiem' spried kolinì
 Siedi Osman car čestiti.

Veo na rusoj glavi okolo
 Sniežan svít mu je u sto diela',
 A u kamenu dragu oholo
 Sunce sja mu vàrhu čela.

Vàrh kamenka sviem bogata
 Síva perja trepti kita,
 Tankom žicom čista zlata
 U drag način liepo svíta.

Mladjahan se car ponosi
 Izpod toga liep nad svima ;
 Càrne oči, zlatne kosi,
 A rumeno lice ima.

25 Mahnu rukom ; i uputi
Na miesto se sviatnik svaki,
Odkli, za odkrit sve što ćuti,
Poče vezir govor taki :

„Saviše je, on pokliče,
Gdie car slavni zapovieda,
Da se jedan rob utiče
Ulágati svojih besieda’.

Nu čas ova, na koju me
Milos carska uzvisila,
Udahnjiva smienje u mé,
A za slavu carskíeh dila’.

Viteški uče neposlusi,
S kieh poljačka dobit slidi,
Da tko jednom zla okusi,
Drugi put ga tja previdi.

Kud kúčaju mé besiede,
Ako carstvo tvoje prosi :
Jedno sunce vârh nas grede,
Sviet jednoga cara nosi.

30 Mustafa ti dundo žive
I s njim mnozi u željenju,
S nove tvoje suprotive,
Da opet na taj stol ga uzpenju.

I bratja ti živu istino ;
Ali mati Mustafina,
Žena ohola, nemisli ino,
Neg uzvisit sebe i sina.

I da joj se to kad sbude
(Višnja ukloni kob desnica)
Nebi ošla tvorbe hude,
Za utvårdit se viek carica.

Bratju bi ti bez milosti
Podavila i poklala,
Neka u tmíne iz svietlosti
I drugi put nebi upala.

Vele ona zna i smie
Vele se o njoj pripovieda,
Šapat, žamor váš umie
Vilovitieh od besieda'.

35 Ona sama usried tmina',
U najglušje doba od noći,
Kad zasiede ké zapina,
Zovué pakó k svój pomoći :

S lievom nogom stane izutom
Razpasanoj u haljini,
Prospe kose, càrniem prutom
Okó sebe krug učini ;

Pak nakazni i sve sàrde
Po imenu zvati klikne,
I strašive kletve tvårde
Neposlušniem dusim vikne.

Glas je, da ona od dietinje
Mliečne puti pomás kuha,
I na ovnu prieko sinje
Noći leti vragoduha,

Na kóm jaše svedj bez straha
K planinskemu vilozmaju,
Gdie vieštice podno oraha
Na gosbe se strašne staju.

40 Rieč je, da prie čarajući
Glad ti u vojsku poslà iz pakla,
Ki ti veće neg mogući
Mač poljački vitez' zaklà.

Vilenika roditelja,
Viešticu joj mater glase;
Na granicah od Erdelja
U Ugrovlasieh rodila se;

Od njih na zó put se stavi
I na diela strašna i kleta,
Da bío miesec okàrvavi,
Žarkom' sunca svetlos smeta.

Čàrní vedrinu od nebesa',
Sitne zviezde sgar priteže;
More smutja, zemlju stresa,
Povietarce vihrim žeže.

Sgrade ori, njive hara
Trieskom, gràdom, zlom godinom;
Preobraža se i pretvara
Pticom, zvieri, dubom, stinom.

45 Odmetna je kaurkinja,
Jer u vieri toj se začé;
Nevierna je sad turkinja,
Svi zakoni se od nje tlače.

Neima od duše své spoznanja,
 Ni drugoga boga sluša ;
 Njoj su u njoj sva uzdanja ;
 Ona si je Bog i duša.

Ljubi sina, u koliko
 Po njem se uzda sviet vladati,
 I za to steć, niedno priko
 Dielo izvâršit viek nekrati.

Do carskoga istom stola,
 Odkli padè, da uzrasti,
 Negleda ona, tak je ohola,
 Zlata, snage, viere i časti.

Nije liepa ; nu hitrosti
 Zna, koiem' se vid zasliepi ;
 U razkošah, u milosti
 Obliepi se, dokle oliepi.

50 Ugrovlaški vojevoda,
 Sudeć liepos po pogledu,
 Za poklon je caru podà
 Mahumetu, tvomu diedu.

Sve se ovo u njoj kaže,
 Sve ovako je l', nije li ? —
 Ja mniem, mnogo da se laže ;
 Nu se istine vèle veli.

Tiem potriebne ja tri stvari
 Tvé svietujem carstvo sada,
 Ako u iztok poći mari
 Iz staroga Carigrada :

Da drugoga cara pàrvo
Ovdie živa neostavi ;
Jer se u suho lasno dàrvo
Oganj primi i pojavi :

Pak da mater i Dauta,
Mustafina zeta, umoriš,
I sve, što ti prieči puta,
Da raztriebiš i oboriš ;

55 A za bratju najposlije
Medju mudriem' rieč je taka :
Da velika rieka nije,
Ká se u vèle dieli traka'."

Vezir, cara ki 'e najbliže,
Veće usta svá zatvori,
A učitelj se hodža diže,
I ovako progovori :

„Rob, ki vierno dosle uči,
Da se u znanju carstvo uzmnoži,
Da se uzmnaža, sad odluči,
S carskom slavom zakon božji.

Kroz má usta čuj svièt stavni,
Ki me nebo riet nadiše ;
Ja redovnik, ti car slavni,
A Bog višnji svieh je više.

Nemoj slavni care od cara',
U pogubi tvoje glave
Da otmanska kuća stara
Trepti, i s njom sve nje slave,

60 Ter joj priekom pak nesgodom
Sgine u tebi, što je resi,
Gdie čestitiem još porodom
Utvàrdio stola niesi.

Prosti, prosti gospodine,
Ako budem riet odveće ;
Zatajati neima istine,
Tko u sviètu izdat neće.

Neka istina miesto ima,
A má glava taj čas padi
Pod nogama evo tvima
Roba starca, care mladi !

Hvalim carstva tvoga odluke
I vezirove uspomene ;
Nu ako dobre kad nauke
Čù od tvoga sluge mene,

Vidi mi se spomenut ti,
Da tvé carstvo ljubú pravu
Uzme, prie neg se uputi
Boja iztočna sliedit spravu

65 Ne robinju nepoznanu
Od koliena potištena,
Neg gospodju izabranu,
Svietle kuće, slavna imena ;

Zašto, ako te sám na licu
Ures liepi uzpremaga,
Ter robinju za carica
Od neznana uzmeš traga,

U kojoj se nać će muci,
Spomenjuć sgodu hudu,
Tvoji sinovi i unuci
I nakon njih koji budu ?

Ah, razmisli sa mnom sada,
Što će rieti od njih svaki ?
Pun nemira, smeće i jada
Dat će tužbam govor taki :

„Man se brojim od slavnoga
Otmanskoga ja koliena,
Ako 'e žena otca moga
Pastirica zaplienjena.

70

Diedi mi su svi otčini
Cari iztočni previsoci :
Šmierni gorštaci u planini
Matere su moje otc.

Dieda' otčinih bojna ruka
Grad pod sabljom vladà ovi :
Died materin svaki hukà
S težkiem ralom za volovi.

Died moj carski sgradì i sastà
Dvor, ki sunčan zrak nadsiva :
Died goranin splete od hrasta
Kućaricu, gdje prebiva.

Dvorili su kitni zlata
Jedniem plemići usried grada :
Druziem grad je bio pojata,
A dvorani drobna stada.

Oni iztočni zmaji ognjeni
Prekriliše sviet u slavi :
Svaki gusar ovieh plienì,
I na vrat im uzu stavi. “

75 Ah, dvie vārste protivnie
I razlike toli u sebi
Tko sad vidi, tko li prie
Vidjè sdružít viek pod nebi ?

Komar s orlom, a mrav s lavom
Viek poroda neizvede,
A ovčarica s svieta glavom
Hoć' da radjat care grede ?

Cesar niemški, kralj franački,
Španjska kruna, Leh čemerni,
I britanski mač junački,
I Česelbaš poluvierni,

Knez moskovski s prekopskieme
Haračarom, i gospoda
Sva od svieta ištu pleme
Suproć sebi cieć poroda :

A ti sám, ki na svem sviati
Kralj si od kraljah, car od cara',
Za dostojan plod vidieti,
Kćer ćeš uzet tamna ovčara ?

80 Ah! ni 'e čudo, da nejači
Trag osmanski svedj izlazi :
Kàrv divjačna uzdivjači,
Plemstva u ženah tko nepazi.

Da sried sàrca, nescien', tvoga
 Tì bi čuo želje od boja,
 Da od koliena kraljevskoga
 Ni 'e kaduna majka tvoja.

Od ruskieh carah izhodi,
 Miholjskoga kći je bana,
 Svietliem' očim' bîo dan vodi,
 Liepota je nje sunčana.

Tatarin je otcu otè,
 I tvom' ćaćku caru Ahmatu,
 Za zamiernos od liepote,
 Svu u suhu poslà zlatu.

Gàrčkieh carah, i despota'
 Raškieh kćeri gospodične,
 Rajska bieše kieh liepota,
 Biehu carom ljubi slične.

85

Tvoji diedi toga cića
 Unuci su bili cara
 Slavna Ivana Palkošića,
 Gjurgja despota i Lazara.

Pače zmaj se oviem putom
 U orlovo gnjezdo umiestì,
 I pried bojnom sabljom ljutom
 Pàrsten pirni čù se uliesti.

Zato i milost tvà čestita
 Ne robinje, neg gospoje
 Od koliena plemenita
 Za ljubovce išti svoje.

Uzmi dvie, tri, četiri,
Rajske slike svaka budi,
Iz svieh stranah izabiri
Liepos, kú ti sárce žudi.

S izbranom ćeš ljubi otiti
Ti pokojit bojne tude,
A tasta ćeš ostaviti,
Da ti ovdie carstvo bljude.

90 Ti ćeš stiecat porod novi,
Nova miesta, nove snice ;
A on čuvat grad će ovi,
I od bratje ti straža bit će.

Ni mož' sumnjit, da on tada,
Kad se vidi u visini
Sried staroga Carigrađa,
Odmetnik se neučini.

Tko Otmanović nije od starih,
Sablju otmansku neima u ruci :
A on će imat dio u carieh,
Koji mu će bit unuci.

Tvé ćeš carstvo podpriet tako,
I bez misli putovati,
I utvårdjen kniepko i jako,
Najčestiti car se zvati."

Hodža dospie ; ali smüno
Sliedi za njim hadum carni :
„Slavni care, tak jedino
Vas trag gubit svoj nesarni ;

95 Caricu uzmi, razlog prosi,
Da od nje stečeš porođ mío ;
Nu nedavi prie, nego si
Sinovim se poštapio.

Robu je ovo dosta odkriti,
Diljit rieči triebi nije
Pred oniem, ki na svíti
Vele može, mnogo umije.

Zato, ako je vaša želja
U iztok s vojskom putovati,
Od Poljaka nepriatelja
Utvardit se prie nekrati.

Dviema sabljam' na dvie strane
Mučno vlada jedna ruka ;
A svoje pustit bez obrane,
Za ino hitat, zla je odluka.

Najprie mudar način gleda,
Da uzdrži, što 'e njegovo,
Prostire se pak naprieda
I prihitat ište novo.

100 Carstvu tvomu cieća toga
Spomenut se meni vidi,
S krunom kralja poljačkoga
S parva iskat, da mir slidi.

I poznó si i vidio
Sried kàrvava tjuta boja,
Gdie sám glavom tvóm si bio,
Kô li 'e težka sila svoja ;

Hudje i gore neišti čuti
(Višnji ukloni tu nevolju),
Ako u iztok ti se uputi,
A on ostane sám na polju ;

Koje strane, kí li puci
Opriet će se kraljeviću,
Ako dobit nosi u ruci,
A na vedru čelu sriću ?

Tko vojvodi i vitezu
Hodkieviću da odoli ?
Rodovilskom tko li knezu,
Bojnom slavom ki se oholi ?

105 Koji miri da nepadu,
Ban Sborovski ké nadstupi ?
Kú li tvàrdju i ogradu
Da Zamojski nerazlupi ?

Ali obranit tvé dàržave
Ká će oružja, ké desnice
Od hrabrene Krunoslave,
Korevskoga vierenice ?

Na konju se mnokrat ona
Tisnù poljskíeh iz taborah,
I slobodna i smiona
Dopriè do istíeh tvíeh šatorah,

Gdie u slici ognja živa
Reseći je težko oklopje,
Silno carstvo tvé poziva
I na sablju i na kopje.

Prosti care, ako začù
 Smione hvalit tvé zlotvore :
 Sám si u poljskom poznó maču
 Istine ove mé govore.

110 Nu ni 'e čuda, da obrane
 Proć njima se nenahode,
 Vojske su im izabrane
 Od vojvodah i gospode.

Odhàrvat im moć se nije,
 Strašne i vàrle njih su sprave,
 Svaki se od njih za čas bije,
 I za ime steć od slave.

Medju kopja, medju mače
 Kroz led teče i kroz vodu,
 I u oganj živi skače
 U slobodi za slobodu.

Tiem ako mir š njima žudi
 Tvá vlás sklopit, care od cara',
 Pomnom stražom čuva' i bljudi
 Korevskoga tamničara.

Pače tvàrdieh od obzida',
 Gdi 'e zatvoren, oblas vaša
 Pomnu i uzdanu stražu prida'
 Komu od viernieh tvoieh paša' ; .

115 Jer toliko junak slavni
 Glasovit je sried Poljaka',
 Svikolici da su spravni
 Za odkup njegov činit svaka."

Prestà svaki od svietnika',
 A car stavno kliče u glasu :
 „Živ i dundo, svakolika
 I má bratja živa da su ;

Bog ukloni, da onoga
 Smàrtnom ranom viek ozledim,
 Vàrh prestolja ki ovoga
 Siedio je, gdie ja siedim.

Ako sam ja sad uzmnožan,
 I on u bitju bì mojemu,
 I kô 'e život men' podložan
 Njegov, i moj tak bì njemu.

Nu ću uzmnožit straže take
 Dundu i bratji na pohodu,
 Dà od zasiede svake opake
 Utvårdit ću mú slobodu.

120 A maćeha otca moga
 Da od pastorka mārzi sina
 Čudit joj se nije od toga,
 To je obćena svieh krivina.

Neka ona gore oblieta,
 I po tminah noćnieh jaše,
 Sudjena mi nebud' šteta,
 Vilinstva me nje nestraše ;

Nu sad hàrlo gdie prostiru
 Dàržave se mé velike,
 Sve gospodje da se izbiru
 Svietle kàrvi, rajske slike.

Za tiem potom bîo dan svane,
 Poklisar se neka oddieli,
 Ter Poljakom od mé strane
 Mir ponese, ki svak želi.

A na stražu stani jedan
 Korevskoga tamničara,
 Neka u napried nije vriedan
 Utiecati viek s prevara'."

125

Càrnac hadum ovdie skoči,
 I iznaći vile obeća
 Zlatnieh vlasah, rajskih oči',
 U kieh svietlos sja najveća.

A odluči se u Poljaka
 Hercegovac Ali-paša ;
 Med njegova rieč je svaka
 Il spovieda, ili upraša.

Posmieh mu je svedj sried **usti'**,
 Svakomu se smierno klanja,
 Hitrina je sve, što izusti,
 Unjeguje s mudra znanja.

Zna vuhvujuć riečcom blagom
 Od besiedah sve nauke,
 I moguć je veće snagom
 Od jezika, neg li od ruke.

Tiem načinom pàrve časti
 U carevu dvoru steče,
 I od pastira paša uzrasti
 Poznan blizu i daleče.

130 Od tamnice najposlie
Korevskoga straža 'e dana
Rizvan paši, ki bi prie
Rob istoga slavna bana.

U to i noć nebu stavi
Stražu od zviezdah svud okolo,
Da prie reda neobjavi
Svietlo sunce zlatno kolo.

Pievanje tretje.

S a d a r ž a j: Carski poklisar dieli se u društvu bogdanskoga vojvode iz Carigrada u Varšavu. Prolazeći kroz različna mesta dodje do Marice rieke, gdje je negda Orfeo prvi pievó svoje sladke pjesni, koje ostavi svomu slovinskomu narodu, odkud još i sad u nas tolike narodne pjesme o razliĉnih junacih, medju kojima su poljaĉki kralj Šišman i sin mu Vladislav stekli najveću slavu. Putuje zatim poklisar dalje kroz mnoga znamenita mesta, i stigne na polje, na kom su Turci od Poljakaĉ razbijeni predidućega godišta. Tu ga vojvoda bogdanski upita, kako se je oni boj dogodio.

Mrznoj zimi dodje svàrha
S premalietna jur dohoda;
Snieg s planinskih kopneć vàrha'
Što uzè goram, riekam podà.

Na glas tihieh od vietrica'
Bieše ranit zora obikla
S viencem, ki joj svì ružica
U rajskih poljih nikla,

Kad sunčana zraka plaha
Po nebu se pruži vedru.
A poklisar carski uzjahà
Zlatnom sabljom reseć bedru.

S liepom družbom on se odpravi
 S otmanskoga Carigrada
 Put dāržavah, kiem' u slavi
 Kralj poljački Šišman vlada.

5 Car mu pridà u pohodu
 S tvàrdom stražom od bojnika'
 Bogdanskoga vojevodu,
 Gašparova namiestnika,

Dím Gašpara Milostića,
 Ki u hàrvatskom rodjen kraju,
 Bì li znanje ali srića,
 Jur stolovà na Dunaju.

Nepotežì, nu ga tierà
 Misó, da prie sklad se uzroči
 Medju suncem od sievera
 I miesecom od iztoči.

Sada jedne, a sad druge
 Konje jaše na promienu,
 Probijući strane i luge
 Po ravnini, po kamenu.

U rumelska jezdi polja,
 Opet Sàrbska napried slidi,
 Gdie su od grada Drienopolja
 Vàrh Marice rieke zidi.

10 Vàrh Marice rieke, koja
 Mnokrat bàrzi tiek ustavi,
 Kad Orfeo kraj nje pojà
 Drage piesni od ljubavi.

Kažu Sàrblji i Bugari
Bistre vode sedam vriela',
Koja probì i udarì
Na spievanja svá vesela ;

Spoviedaju, vibri plasi
Da uzpregošè vàrle sile,
Slavni piesnik kad se oglasi
Pod začinke svoje mile.

Još govore : jato od pticah
Sliedeć dubja gnjezda prinì,
Za od razlicieh čuti žicah
I od glasa sklad jedini.

Na skladanje, vele, medno
Kod pievóca ljubovnika
Od razlicieh zvieri' u jedno
Kupljaše se množ velika.

15

„Od Orfea ovdie pàrvo,“
Neka u vieke svak začinje,
„Čù zvier, ptica, kami, dàrvo
Skladne i sladke bugarkinje.“

Bugarin ih slavni ostavi
Slovinskomu svom' jeziku,
Diela od slave da u slavi
Bugare se u njih viku.

Tiem u njih se još začina,
Što se u piesan stavi od davna
Od Lesandra Sàrbljanina,
Vàrh svieh cara slavna.

U njih svud se vitez hvali,
Koga krunom kopje obdarì :
Stiepan, Uroš i ostali
Od Nemanjske kuće cari.

U njih žive slava obilna,
Kú Obilić steče mudri,
Kad handžarom cara silna
Na Kosovu smàrtno udri.

20 Prosvietlit se 'e u njih hajó,
Kudgod svietli sunce žarko,
Sviloević još Mihajo,
I Kraljević junak Marko.

U njih jošte vàs sviet puni
Glas, i bojna diela slovu
Od Lauša, ki se krunì
U Budimu i Krakovu.

Glasi se u njih sried naroda'
Od iztoka do zapada
Viera, gospodstvo i sloboda
Dubrovnika mirna grada.

U njih Janko Vojevoda
Visoko se 'e uzvisio,
Ki je obrana i sloboda
Od ugarske krune bio.

Svaka strana, ká 'e najdalja,
Svako doba, svako vrime
Matiaša slišà kralja
Nedobitno n njih ime.

U njih Gjurgja Skenderbega,
 Satritelja turskieh sila',
 Preko svieta lete svega
 Još vitežka bojna dila.

Na veliku u njih glasu
 Šišman Bátor jošte stoji,
 Da otmanske vojske rasù,
 Kieh nebrojni biehu broji.

U njih svakčas rastu u slavi
 Svi poljački kralji izbrani :
 Jageloni, Vladislavi,
 Kazimiri i Šišmani.

● Šišmane, vedra kàrvi,
 Ki od Leha i od Kraka
 Tretji imenom, slavom pàrvi,
 U kraljestvu si od Poljaka',

U njih i ti, o mogući
 Poljski kralju, slavan jesi,
 Da sievernoj carskoj kući
 Otè krunu, ká te resi ;

30 Da otmanska težka sablja
 Pod tviem britkiem mačem puče,
 Da svud tvoj konj, tvá korablja
 Zemlji i móru posluh uče.

Nedobitan s toga uzroka
 Carevat si svietu sio,
 Ako od zapada i od iztoka
 Dva cara si predobio.

Jedan s čudom neizmierne
 Tvè krieposti čiem zamierì,
 Za ljubovce dà ti vierne
 Dvie kraljice, carske kćeri ;

Drugi, oholo ki pod nebi
 Vàrh carah se svieh ponosi,
 Samomu se klanja tebi,
 S poklisarom mir ti prosi.

Nu 'e najveća tvoja slava,
 Kruno vedra i čestita,
 Što imaš sina Vladislava,
 Ki na carstvo svìtje od svita.

35 O preslavni kraljeviću,
 Nedobitna tvoja dila
 Ja bugareć slavan bit ću ;
 Tvoga imena ta je sila.

Ah, prem sriećnieh moieh dana' !
 Ki ću pokoj nać u trudu,
 Ako u smàrti cara Osmana
 Sried tvé slave živiet budu !

Ja po sebi neimam vlasti,
 Ako milos tvá me ostavi :
 Ti uzdržì, za nepasti,
 Pod tvé krilo tko se stavi.

Siv sokole od sievera,
 Koi letiš sunca više,
 Triebuju mu tvoja pera,
 Tko ište diela tvá da piše ;

Zašto ne ja, da nu Orfeo,
Kad bi o tebi pievat htio,
Vele bi še prie smeo,
Neg bi izrekó stoti dio.

40 Na kraljestvo od koliena
Od sto kraljah kralj te rodi,
Ki sieverna nebrojena
Miesta vlada i gospodi.

Kraljica je majka tvoja,
Cesarova sestra slavna,
Od sieverne kuće, koja
Cesaruje sviet od davna.

Cesarovom kćeri obdari
I tvú mlados Višnji sgare :
Rodiše te kralji i cari,
I ti radjaj kralje i care.

Kruna od kàrstjan', ká 'e najdalja,
U rodu te blizu gleda,
Franačkoga imaš kralja
I španjskoga bratučeda,

Koga carstvu Indie sada
Nove sviete more plodi,
Komu sunce sried zapada
Ni u noći nezahodi.

45 Moskovsko je knežtvo glavu
Pod tvé noge priklonilo,
Kad se boju u kàrvavu
Od tvé ruke predobilo.

Ti od sievera siever bårži
 Sried Niestera i Dunaja
 Hårvå, tištì, slomì i skårši
 Ognjenoga ljuta zmaja.

Svietlo sunce, sini, sini
 U vedrina hod iztoka,
 Tieraj miesec k noćnoj tmini,
 Dan da svane s tvoga oka.

Kraljeviću, živi, živi
 Nedobitan do viek vika';
 U pravednoj suprotivi
 Dobì tvoga odmetnika.

Rasti, rasti Vladislave,
 Svi narodi tvoj glas čuju,
 I za jedne tvoje glave
 Sto krunah ti odsad kuju.

50 Sliedi, sliedi tvá vlás mnoga
 (Tiesan joj je jur kraj ovi),
 Preko mora ledenoga
 Novoj Zemlji bit car novi.

Svemogućstvu tvomu, vidim,
 Sviet bit jedan neće dosta. —
 Ali 'e vrijeme, da put slidim.
 Gdie poklisar carski ostà.

Jaše vezir i najbliže
 Goru od sedam vrielah gleda :
 K južnom kraju Vitoš diže
 Vårh u dubju niklu iz leda.

Kunovica gârlo od svieta
Ká verigom dugom veže,
I Planina Stara opeta
Prostire mu se i proteže.

Dno viečnoga leda i mraza,
Gdie su pukle ove gore,
Starieh dobah čeljad kazà
Od oružja boga dvore.

55 Da se gvozden stan nahodi
Martu ovdie, bì na glasu ;
Gvoždje miri, gvoždje podi,
Stupi i vrata od gvoždja su.

Tiem još i sad, gdie se reče,
Da je od boja bog stanovó,
Gvozdena se ruda sieče,
Miesto je zvano Samokovo.

Provadiom jaše paka,
I na žalieh Mora Càrna,
Odkud svitje danja zraka,
Bieli mu se grad od Varna.

Pazi Varno na daleče,
Gdie vojujú jur junački
Smàrt Vladislav slavni steče,
Kralj ugarski i poljački.

Ali, s vele boljom kobi
Sad Vladislav novi u slavi
Blizu Varna cara dobì
I u potieru s vojskom stavi.

60 Čiem s junacim, kiem je bio
Knez Hodkiević Karlo glava,
Svóm je rukom osvetio
Čás staroga Vladislava ;

A Kozaci sàrnuć hàrli
Starieh štetah u zamienu,
Požegli su i potàrli,
Pače smakli Varno u plienu.

Nove raspe stara grada
Mimo hodeć paša žali,
I proć volji svojoj tada
Bojnieh Kozak' vojske hvali.

Bugarska mu sela ostaju
S lieve strane, k desnoj kúča,
Gdie se k morskom' stere kraju
Plodna i pitna sviem Dobruča.

U njoj težák mukom dugom
Od truda izdan viek neostà,
Jer što uzore za dan plugom,
S obćinom mu 'e hrane dosta.

65 Prostrana je zemlja toli,
Da tko gledà siemo tamò,
Stalo mu se svud okoli
S poljem nebo vidì samo.

Dva krat ovdie zlatne pčele
U lieto se jedno roje,
I tolikrat ovce biele
Jaganjčiče kote svoje.

Iz Dobruče u Zagorje
Podunavjem paša slidi ;
Lépa miesta, drag prostor je,
Sve se puno selah vidi.

Kite zlatne i rumene
Vise o dubju voća zriela,
Pod kiem traje dni ljuvene
Čeljad mirna i vesela.

Rojna ulišta, mliečna stada,
Žitne njive svak uživa ;
Nikopolje 'e od zapada,
Darstero, odkud sunce siva.

70

Nikopolje, komu nije
Od sto ókah most daleče,
Rimski cesar ki prostrije,
Gdie najširji Dunaj teče.

Vrieme mrakom od zabiti
Care i carska krije imena,
Samo 'e svietla vick na sviti
Dielah uzmnožnieh uspomena.

Čas poklisar neprestajà,
Nu pospiešno napried hodi
Uprav rieke od Dunaja,
Na Čeliah da je brodi.

Čelie su grad niekada
Glasovita bile imena,
Obiliežja jedva sada
Naziru se iz kupiena' ;

Bogdanski u njih vojevoda
 Stiepan caru odhàrva se ;
 Gdie visocieh krov bì poda',
 Sad na suncu stado pase.

75 Mru gradovi uzdignuti
 Od kamena stanovita ;
 A od umàrle čoviek puti
 Žali, 'er neima viečnieh lita'.

Ah ponosna naša ćudi !
 I jest jošte, tko se vara,
 I u životu tvàrd se sudi,
 Videć, kami da se obara.

Poharana grada zidje
 S desna ostavi Turčin kraja,
 I uprieči put, da pridje
 Preko rieke od Dunaja,

Gdie zlamenja miesto hrani
 Još i ostatke male nieke
 Od mostovah, koje lani
 Car prostriè preko rieke ;

Most bo oholi Dunaj neda
 Vàrh své rieke dàržat bàrzne,
 Neg samo oni, ki mu od leda
 Stavi siever, ki ga smàrzne.

80 Tiem poklisar cara Osmana,
 Kô u bogdanska polja ujahà,
 Vidjenje mu kobnieh strana'
 Stupit nedà bez uzdaha ;

Pače, sve što napried jaše,
Hudja žalos svedj ga trudi,
Kosti gole čiem plesaše
Od pobienih turskiah ljudi'.

Sàrcu odoliet moći neima,
Da od bolesti vàs ne tårne,
Pazeć silom pred očima
Turski rasap kud se obårne.

Vidiè polje sviem široko,
Kó car prikri vojskom prije
(Sokolovo sivo oko
Pregledat ga moćno nije),

Gdie na svaku diže stranu
Turskiah kostih gòre gori,
Gdie s pó svieta množ sagnanu
Mač poljački na tle obori.

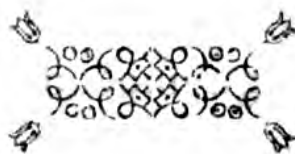
85 Sliedi težki put u jadu,
I ostaju mu na široku
Ugrovlasi u zapadu,
Càrni Vali u iztoku.

Neustavlja se čas po putu
Turčin, paleć zemlju uzdasí,
Pače, za odkrit žalos ljutu,
U ovake se tužbe oglasi :

„Ah, davori ! družbo mila,
Poznate li miesta kleta,
Gdie neizmierna naša sila
Minutoga padè lieta ?“

Beg bogdanski uzanj hode'
Molit mu se ovdie stavi,
Broj junakah, miesta i sgode
Da mu od turske vojske objavi,

Veleć : kaž' mi (bit će utieha,
Drúga naći sried nevolje)
Sve što od cara bì do Leha,
I kô caru Leh odoljè ?

Pievanje čtvàrto.

S a d á r ž a j : Carski poklisar kaže vojvodi bogdanskému miestu, gdie se biehú Poljaci utaborili, pak onda broji čete od silne turske vojske, tumačeći potanko, gdie i pod čijom zapoviedju je koja stojala.

Jur bogdanski vojevoda
Bieše umukó, željan čuti,
Kad od bojnieh kazat sгода'
Poklisar se carski uputì.

Kliče : „Čut je strašno i plačno,
Kako Poljak cara dobì,
I ne ljude, nu divjačno
Zvierenje ovo ganulo bi.

Tiem što išteš, má besieda
Da ti kaže stvari trudne ?
Ista ih zemlja pripovieda
Sviem putnikom u noć i u dne ;

Zemlja 'e čula i vidiela,
Čuj, vidj i ti pred očima
Viečnu žalos turskíeh diela',
Ká nakon nas ostat ima :

5 Kolik okom mož' zamierit,
Sve bi vitez' puno ravno ;
Vojska, kú ni'e moć izmierit,
Broj, ki čuo ni'e se davno.

Obziruć se na gomile
Kostih, ké svud leže okoli,
Sudi, ké se stàrše sile ;
Misli, koja kàrv še prolì.

Sto jezika, sto naroda'
U jedno se stà s pó svieta :
Mač poljački smàrt sviem podà,
A grob ova zemlja kleta.

Nu 'er velika čuda često
Viere lasno nedostoje,
Miesto ću ti sad po miesto
Ukazati, gdje tko stó je.

Prut pod tobom gledaj ríku
Do tja, gdje opet Niester grede :
Car preko nje svú veliku
Vojsku u ovo polje uvede.

10 A Hotima grada ono,
Iz daleka gdje se bíli :
Jako Poljaci i smiono
Pod njim biehu se utvårdili.

Niester rieka sviem duboka
Štitjaše ih od sievera,
Grad branjaše ih od iztoka
I briegovi, kiem ni'e miera.

Od zapada jame čudne
 Biehu izdubli oko sebe ;
 A nebiehu od poludne
 Ine im tvàrdje od potriebe ;

Jere izvan tvàrda i jaka
 Što se i sama miesta vide,
 Od najboljích spried junaka'
 Stahu u ognju njih obzide.

Nu da obrane i od toga
 I druge im sve su pale,
 Pàrsi bi ih od samoga
 Kraljevića sačuvale.

15 Neište se gradja ina,
 Gdie Vladislav slavni postà,
 Za sto gorah i planina'
 On sam svoj je vojsci dosta ;

On sam turskoj vojsci odolì,
 I od nas màrtvieh gore uzdiže,
 I od kàrvi rieke prolì
 Od Niestera širje i više.

Na glavici, vàrh nas ká je,
 Šatori se carski obstrieše,
 Okolo im na sve kraje
 Kapidžiah straža bieše.

Pod gvozdeniem' buzdohani
 Šes tisuć' se ovieh nadjè ;
 Jer stražnici oni izbrani
 I carskieh su vratih sgradje...

Vezira ovdie velikoga
 Huseina se šator propè,
 Deset tisuć' okolo ga
 Kruži, noseć biele oklope.

20 Ne daleče šator' carskieh,
 Kí od grada sliku dàrže,
 Glava od četah janjičarskieh
 Ali-aga šator vàrže.

S njim junakah tries tisuća
 Dodje za štit carske glave,
 Desnica je njih moguća,
 Ognjeniem' se diljkam' slave.

Nu 'e mogućstvo svieh lipsalo
 I sva slava potamnila,
 Ako sried njih neotè malo
 Carsku glavu poljska sila.

Tiem Alia vierni aga
 Zamani ih kori i kara,
 Čiem svá sama sablja i snaga
 Na obranu bieše od cara.

Ah, da sliedeć tvé krieposti
 Svaki 'e vitez tvoj vojevó,
 Ne turačke, da nu kosti
 Poljačke bi bile ovo.

25 Spaholjanah pak vojnica
 Bieše skrila miesta dalja,
 Kieh gvozdena svedj desnica,
 Što doštizà, hàrvà i valjà.

Petnaes tisuć' bi njih broja,
S gizdom konja jahà svaki,
Sad i tada vàrh njih stojà
Glava Derviš junak jaki :

Jaki junak ; ali koli,
Jao, podhiban caru svomu !
Jer bi uzrok ovi oholi
Svemu raspu turačkomu.

On s jùnacim svoim uzmače,
Cara ostavi on najpàrvi,
On omasti najprie pače
Mač poljački turskom kàrvi.

Blizu ovieh put zapada
Množ spahijah staše opeta,
Memia ih Hàrvat vladà
Dvaes tisućah u sto četa' :

30 Cievi od gvoždja šuplja nose,
Ké ognjena zàrna izmeću ;
Vàrlinom se svud ponose,
U pogledu kažu smeću.

Vitezovi uz njih prici,
Delie stahu u tri čete,
Putah obćenieh zasiednici,
Izdajstvo im oči priete.

Od razlicieh zvierih kože
Steru im se sgar niz pleći,
Dugo s niciem nerazlože,
Sablja 'e razlog njih najveći.

Miešte Boga pienez služe,
 Drug u druga neuzda se,
 Samokrese tamno oružje
 Od izdaje nose uza se.

S njima se Omer svud poteža,
 Štuje družba glavom njega,
 Razbojnika i lupeža
 Kô najvãrljega i hudjega.

35 S poludna se rumelskoga
 Beglerbega šator prosù,
 Vojevodstva pod vlàs svoga
 Péset tisuć' podpuno su.

Bio je ovi paša izbrani
 Jusuf Bošnjak iz Blagaja,
 Ki prostriè most prostrani
 Preko rieke od Dunaja.

Svi u ognjũ svoji bojnici
 Put paljahu mimohode';
 Tiem ni'e čudo, da u svoj rici
 Dunaj pod njim' sklonì vode.

Skender-paša s Arbanasi
 S lievoga mu kraja stojà,
 Dvanaes tisuć' njih se glasi
 Zadojenieh kàrvi od boja ;

Junak s družbom ponosito
 Na Poljake pàrvi izteče,
 Kieh s Gašparom prednje lito
 Dio zatiera, dio posieče.

40 Ali ohol pàrviem bojom
Zaman se ufa imat bolju,
Ako plati kàrvi svojom
Prednju dobit na istom polju.

Sokolović paša od Bosne
Š desne mu je bio paka,
Sried vojnice své krieposne
Š šesnaes tisuć' stà junaka'

Sokolović unuk carski,
I vezira Mahumeta,
Kiem još slove kraji ugarski
Cieć vazetja od Sigeta.

Na konjieh svi Bošnjaci
Sjahu svietlo odieveni,
Zatočnici hàrli i jaci,
Kopjanici sviem hrabreni.

Za četami bosanskime
Junaci opet stahu iz strana',
Kiem svetoga Save ime
I hercega stoi Stiepana.

45

Hercegovce tko 'e vidio,
Deset tisuć' broj im podà:
Ćor-Husein paša 'e bio
I beg njima i vojvoda.

Tvårdja od žice sapletena,
A oružja sviem su puške,
Čeljad uzrasla u sried stiena'
Stižuć i àrvuć zvieri lužke.

Nu od zapada vàrh svieh paša'
 Sdàržà šator zemlja ravna
 Mahumeta Karakaša,
 Budinskoga paše slavna ;

Junak ovi slavno ime
 Steče u vojskah, koje vodi,
 I vezirom velicime
 Jur ga zvahu svi narodi ;

Pače do čas čekaše se,
 Da ga veće nada svimi
 Car na pàrvo miesto uznese,
 Huseina smakne i snimi ;

50 Pokli vàrh svieh vojevoda'
 Pomilovà još ga onada,
 Za ljubovcu kad mu podà
 Sestru i Budim, da njim vlada.

Ali otrovna huda zloba,
 Ká za tudjiem raspom smagne,
 Nadje varku u to doba,
 Da iz svieta on se izagne.

Ova caru vid zaslipi,
 Da ga usili bez razbora,
 Da on Poljake sam nahripi
 Razbijati sried tabora' ;

Pače osuda bila 'e taka,
 Turska vojska da pogine,
 Kad opusti od junaka',
 Kí 'e branjahu nad sve ine.

Sam nasárta skupne síle,
Válja, udara, sieče i strielja,
Dokli pade várh gomile
Od pobienieh nepriatelja'.

55 Ah ! da 'e taka tri bojnika
Naša vojska još imala,
Nebi nje se šteta prika,
Neg poljačka naricala.

Ali viečna dika i slava
I smàrt ista bì mu tade,
Kraljevića Vladislava
Izpod ruke pokli pade.

Sokó vije bàržji od striele
Várh svieh pticah perja ohola ;
Ali leti više vele
Oró sivi várh sokola.

Nu vaj ! huda kobna polja !
Spomena me htiè razžalit,
Da mi 'e triebi sried nevolja'
Nepriatelje silom hvalit.

Ah, nehvalim nepriatelje,
Nego kriepos, ká pod nebi
Svietlosti ima dana bielje,
I gdiegod je, hvala 'e sebi.

60 Vratimo se tiem s besiedom
Kazat opet od careva
Vojstva obilna miesta redom,
Napried, nazad, s desna, s lieva.

Pazi onamo, gdie utočilo
K tretjemu se 'e polje briegu ;
 Miesto je ono dano bilo
 Natoljevskom' Beglerbegu,

I tko pod njim sablju prija,
 Uvrieži ga sried dva mora
 Sivas, Maras, Amazija,
 Bursa, Ersum i Angora.

Svi vojvodom njega glase
 Vojvodami nada svima ;
 Nu opet narod svaki nase
 Pašu od miesta za glavu ima.

Natoljevac' sve puškara'
 Bilo šeset tisuća' je,
 Svaki 'e vieran i za cara
 Sto životah dat nehaje.

65 Šator uz njih paša obstrie
 Od vezena platna liepa,
 Od fazinske Mangarlie
 I obilnoga od Alepa.

Jur junakah s sobom obra
 Po stotinu stotín' svaki ;
 Svi imahu konja dobra,
 Sablju britku i lúk jaki.

Od šes tisuć' množ se uzbusi
 Karamanah i uz njih sdružá ;
 Put odiru, živu u gusi ;
 Bat, sablja i lúk njih su oružja.

Toliki se broj konjika'
S carom ovdie doć poteži,
Kieh Jordana poji rika,
A evrienska zemlja vrieži ;

Svaki harbom viešto meće,
Svaki lúkom dobro strilja,
Bez krieposti, bez odieće,
Vitez na oko, lupež sbilja.

70 Arapah se uz njih često
Tri tisuće tri krat stalo,
Kí nikada jedno miesto
Neobće dāržat ni za malo.

Čeljad bez stana i bez časti
Gdie se dere, plieni i šteti,
Bolja skrovno za ukrasti,
Neg li očito za oteti.

Dalečina oko ustraša :
Gledaj, gdie se nebo skúča,
Diarbekirski se ondie paša
S deset tisuć' vojske sbuča.

Oružjem se svi obstrieše,
S konjem poteć vazda laci,
Svi pod perjem, svi se rieše
Pravi vitezi i junaci.

Sami stekoše ovi slavu
Suproć orlu od sievera,
Nedobitnu sliedeć glavu
Hrabrenoga Dilavera,

75 Ki, neka mu raste smînje,
 Na pàrsieh dâržà víku
 Od Slavojke Adjamkinje,
 Ljubi svoje, zlatnu sliku,

 Kú na kopju dobì i ótè
 Sinu kralja od Persie,
 I zamierne cieć liepote
 Kratka časa bez nje nije ;

 Pače jošter što je veća,
 Od pravoga dalek znanja
 Dârži, da ona svá je srieća
 I božanstvo, koje klanja.

 Turske kàrvi u sried blata
 Medju Lehe junak skoči,
 I otè orlu iz nokata'
 Mladi miesec od iztoči :

 Za ko'e dielo Osman mladi
 Husein-pašu diže, a njega
 Vàrh vezirah svieh posadi
 Na vladanje svieta svega.

80 Kod njega se Armen' jošte
 Petnaes tisuc' tvàrdo sgnjezdi,
 Konje suhe i okošte,
 Ali hàrle svaki jezdi.

 Oružja su striele i luci,
 Kô iniem mnoziem i njih vàrsti
 A s gvozdeniem šipi u ruci
 Indioske duge tàrsti.

Pazi, sunčja zraka zlata
 U oblak bîo gdi je upàrla,
 Ondie paša od Bagdata
 Stó je, i uzanj vojska vàrla,

Abas bieloy u haljini,
 Ki od sliednika posvetjen je,
 On se u obraz priklon čini,
 A visoko sàrce penje ;

Gori od mora hvalinskoga
 Tja do Bielezore grada
 Razlika su društva mnoga
 Od narodah, koimi on vlada.

85

Sto pašah je i sto bega'
 I vitezah broj bez broja
 Pod zlamenjem biela stiega
 S njim sliedilo kàrv od boja.

Ali pogled sad uputi,
 Odkli bieli dan izlazi
 Na vàrh oni podignuti,
 Ki sve ravno polje pazi.

Ondi iztočna stà bojnica
 I u nje licu sunce i zora,
 Glasovita Sokolica
 Velikoga kčí Mogora.

U nje družbi dvanaes ona
 Dievojčicah bojnieh ima,
 I moguća je i smiona
 Ciele vojske zateć s njima.

90 Sve u rukah kopja nose,
A u očih dârže striele,
Vezi od zlata njih su kose,
Jašu konje jak snieg biele.

Sablja o pasu, lúk niz pleći
U mnogu im visi uresu,
Po prilici, po odieći
Vile od gorah vidiet sve su.

Tiem kraljevska pregizdava
Dikla sried njih rek' bi da je
Liepa božica od dubrava',
Ká u lovu danke traje.

Na razblude ona mlada
Ćud oholu viek neprignù ;
Biesne konje kroti i vlada,
I tekući vietar stignù.

Srid oružja raste smîno
Bez bojazni u životu,
I od žene neima ino,
Neg samo ime i liepotu.

95 Po planinah preko gora
Vârle zvieri traži i diza,
I slobodna bez umora
I tiera ih i dostiza.

Kaciga joj resi težka
Miešte vienca zlatne kosi,
Štit zàrcalo, a vitežka
Oklopja su cviet, ki nosi ;

Jakno rusa, kú okoli
Bodežljiva drača od svudi,
Liepota se nje oholi ;
Neka čezne, tko je žudi.

Ali što joj to pomaga,
Da 'e ponosna, ako 'e mila,
I ohola, ako 'e draga,
Mlada je cara tiem zaníla.

On s pogleda nje sunčana,
Kiem ga iz očíh liepieh strielja,
Primí i pozná veće rana',
Neg li od svieh nepriatelja'.

100 Váš mladjahan plam je ognjeni
S drage rajske nje liepote,
Ká pozorim svietliem' plieni
Svačia sàrca i živote.

Nu robujuć u ljubavi
Car se odkriti neusudi
Liepoj, ká mu dušu stravi,
Što u sàrcu svomu žudi.

Zasve da ga ognji živi
Zatvoreni hudje pàrže,
Čezne, da je nerazgnjivi
I od své vojske neodvârže.

Ali i za njim Sokolica
U ne manjem ognju gori,
Ljuven pogled s draga lica
I nje tvàrdo sàrce otvori.

Gori, ali plame krije
 Gorke tårpeć viek boljezni ;
 Ljubi, ali još nesmije
 Objaviti své ljuvezni.

105 Čezne mlada, i neizmiernu
 Sumnju ima, da car i nju
 Nebi uzeo, ne za viernu
 Ljubi, neg li za robinju ;

Pače sluteć to zaisto,
 Neima mira u životu ;
 Goni ljubav sårce čisto
 Od svieh željah na sramotu.

Da od poljaćkieh silah ova
 Sama ostà, glas prolîta,
 Sried dobitnieh vitezova'
 Dobitnica nedobita ;

I da i sad još obtieće
 Siemo tamo po krajini,
 Robi, plieni, bije, sieće
 I od kårstjanah rasap čini.

110 Vid se napred neprostira,
 Tiem nemogu ukazat ti,
 Velikoga od Misira
 Gdi 'e obćio paša stati,

Od Misira, kí se ima
 S kraljestvima iztakmiti,
 Toliko bo neizmiernima
 Mirí okolo zemlje obhiti.

Na boj s dva krat stotin' trista
 Bio 'e došo vojvoda ovi;
 Od egipskíeh plodnìeh mista'
 Njegovi su vitezovi.

Svaki zlatnoj u odieći
 Srebrom ková konjske stupe,
 Nepriatelju svom noseći
 Ne oružja neg li odkupe.

Ostatci se ovo broje
 Od staríeh Mamaluka',
 Sàrce im smionstvo sgubilo je,
 Tratit zlato ne još ruka.

Nut zamieri miesto, koje
 Prekopskoga sdàržà cara,
 Ki na pomoć caru dóje
 S tries tisućah svojih Tatara'.

115 Gdi obnoći, neosvane;
 Bez prestanka, bez umora
 Plieni, obtiećuć svake strane
 I od poljah i od gora'.

Sva Podoljska zemlja i Ruska,
 Kú požeže i porobì,
 Tatarinú bieše uzka,
 Dokli njega jačji dobì.

Vojevoda kiovski ga,
 Ban Zamojski, s plienom stiže,
 I učini, da opet riga
 U svój kàrvi sve, što dižè.

117 Nu gdi ostavljam od poludna
Càrnce? Gdie li im miesto kažu?
Zviezde brojit, stvar je trudna,
Tiem je bolje, da se utažu.

Iztočnoga vojska zmaja
Nemože se vojska rieti,
Neg pučina bez dna i kraja,
Za sviet prikrit i proždrieti.

120 Gled' okolo oda svudi,
Što oko vidi svom krieposti,
Sve bi puno bojnieh ljudi',
Sve 'e sad puno suhieh kosti'.

Sve bi puno ognja živa,
Sve 'e sad puno mrazna praha,
Prut i Niester što obtieciva,
S Càrna mora dō Ugrovlaha',“

Pievanje peto.

S a d a r Ź a j : Ali-paša jaše kroz gomile turskih kostih, na kojih vidjenje velika ga tuga obuzme. Kod Niestera predade vojvodu Bogdancem, a on dalje putujući namieri se na Krunoslavu, junaka Korevskoga vierenicu, koja, za osloboditi svoga draga od robstva, biaše se podigla s kraljevićem Vladislavom proti Turčinu, ter pozvavši cara na boj, pobi se sa Sokolicom. Nu nemogavši ju predobiti, i čuvši, da ona neprestano plieni poljačke krajine, obilazi od onog doba sva miesta tražeći ju, ter se sad namieri na poklisara tur-sboga, od koga čuje, kakve nevolje joj vierenik pati.

Kserkse slavni, ki poda se
Stavi iztok vās niekada,
Kad s tisuću tisuća' se
Vojske diže put zapada,
Na iznosit brieg uzide,
I pazeći broj bez broja
Vitezovah, kí ga slide,
Bi velika rados svoja.

Nu misleći, da opeta
Neće od onieh svieh junaka'
Živ bit i'edan do sto lieta',
Grozno u sàrcu svom proplakà.

Ali mladi care Osmane,
 Ako se i ti obeseli,
 Put poljačke kad se strane
 S vojskom strašnom najprie dieli,

5 Plakat si opet mogó bolje,
 Pokli u kratko vidiè vrime,
 Gdie se prikri celo polje
 S tviem' vitezim pobienime.

Proz gomile turskíeh kosti'
 Jaše paša, i naprieda
 Od bolesti i žalosti
 Zavàré rieči plač mu neda.

Ali vele hudja 'e muka,
 Kú vidjenje njemu dava
 Od skoreníeh suhíeh ruka'
 I od usahlieh càrnieh glava'.

Često ciela još tielesa,
 Sledjena u kàrvi i smàrznuta,
 Nastupajuć s konjem splesà
 Siemo tamo preko puta.

Mnokrat mu se konj poplaši,
 Puhà, hàržà, strepiè u sebi;
 Konj ga i konjik màrtav straši,
 Preko koga proć mu 'e triebi,

10 Pače mnokrat nase skoči
 Cieć namiere tužne toli,
 I on za milos zaže oči,
 ▲ suzami lice poli.

Na svak čas ga uspomena
 Mnozieh miestah gore cvielja;
 Od rodjaka ondi ubiena,
 Ovdi od mila priatelja.

I za sve to man se uzmiče;
 Jer je usiljen putujuči
 Oniem istiem, kieh nariče,
 Konjskiem' stopam' kosti tuči.

Ah, jao sasma težka jada!
 Ah, nevolje bez izgleda!
 Pleše onieh märtvieh sada,
 Kieh najveće živieh gledà.

Put mārzeći tako tiera
 Vàs dan, svu noć bez umora,
 Ali veće kraj Niestera
 Tridesta mu svanu zora.

15 Tu Bogdancem vojevodu
 Predà, ki ~~ponj~~ došli biehu,
 A on od rie~~ke~~ predje vodu
 S družbom inom u pospiehu;

Nu kô stupi kraj Podolja,
 Taj čas vidiè na daleče,
 Gdie proć njemu preko polja
 Jedan vitez konja teče.

Ruka desna nosi kopje,
 Lievu zlatan štit pokriva,
 Odieva mu tielo oklopje,
 Pod kacigom obraz skriva.

Od bojnika 'e slika prava;
 Nu ni'e bojník neg bojníca
 Svietla i slavna Kronoslava,
 Korevskoga vierenica.

Ona, odkli turska sila
 Druga svoga jur zarobì,
 Nije oružja čas pustila,
 S kiem junake mnoge dobì;

20 Oružja, u kom liepa dikla,
 Viečne slave u požudi,
 Od malahna još se 'e obikla
 Bojna ćaćka družec svudi,

Pri Dunaju ki prostrane
 Sviem dāržave gospodeći
 Jake vojske cieć obrane
 Suproć turskoj dāržà smeći.

Spovieda se to zaisto,
 I glas veće svud protieće,
 Da u doba ono isto,
 Kad on kćercu ovu steće

(Pokli tada s nje poroda
 Smàrt oplakà ljubi svoje),
 Za kolievku štit joj podà,
 A oklopje za povoje.

Bojnom trubljom miešte piesni
 Svedj je šika i pokoji,
 A gdie siever dme nesviesni,
 Od lavice mliekom doji.

25 Golom sabljom za zabavu
Hitro vladat nju nauči,
I nejaku još joj glavu
Pod kacigu težku skúči.

Kopjem ruku, stupaj tiekom
Mladjahna ona tad ukriepi,
I uresi slavnom niekom
Veličinom pogled liepi.

Pak na hàrlom konju uzrastì,
Gdi u planinah vihri viu,
I nepoznà viek prepasti
S prieke smàrti na očiu'.

Ali ljubav kroz vlas živu
Jačja oružja dà joj vèle:
Lúk nje oči, pram tetivu,
A poglede stvorì striele.

Tiem dobiva ona redom
Sad s oružja, sad s liepote,
I desnicom i pogledom
Svačia sàrca i živote.

10 Nu u zabavi tak dostojnoj,
Kô se učini jur velika,
Bojni ćačko kćerci bojnoj
Nadje bojna vierenika.

Korevskom' ju dà vojvodi,
Ki junačtvom svud se slavi,
Neka miesta, ká gospodi,
Nakon sebe tvàrdja ostavi.

U toliko i vojvoda
 Bogdanski se caru odvárže,
 I od kàrvavieh bojnieh sгода'
 Početak se hud zavàrže.

Suproć Turcim na boj težki
 Tad u pomoć od susieda
 I Korevski ban vitežki
 S oružjem se diže ureda.

Nu od njegovieh naglieh sprava'
 Bojne odluke pokli vidì
 Vierenica Krunoslava,
 I ona ustà, da ga slidi.

35 Vapeć mlada neprestaje:
 „Kud sám tako ideš sada?
 Znaš i u mene sàrce da je,
 Ké se od smàrti neprepada:

Znaš, da i ja pokoj tlačim,
 Za ime dobit s bojnieh truda',
 Medju kopjim, medju mačim
 Družít ću te vierna svuda.“

Na glas liepe své ljubavi,
 Ká mu sladko dušu gori,
 Vieran vitez konja ustavi
 I ovako odgovori:

„O bojnice mila moja,
 Ká se od mene srieća druga
 Želiet može, neg sried boja
 Imat liepos tvú za druga?

Ali dušo má ljubljena,
Kad ti podješ, tko će ostati
Kletiem Turcim miesta obćena
Nedat plienit ni harati?

40

Ah! vlastite ti dāržave
Od turskieh silah bljudi,
A ja neka sried kàrvavé
Rati tieram narod hudi.“

S mnozim' molbam' razlog' dosta
Slavni vitez još besiedi;
Tiem bojnica liepa ostá,
A on sám napried put svoj sledi.

Udrì konja na tiek spravna,
I na njemu sletiè hàrlo
U bogdanška polja ravna
Na kàrvavo bienje i vàrlo.

Jakno nebo, kad u jedu
Strašnu godinu ori u buci,
Nosi munju u pogledu,
Grom u glasu, tries u ruci.

Pređ poljačkom vojskom pàrvi
Turske sile on nasàrnù,
Ter njihovom bàrzo kàrvi
Svu omasti zemlju càrnu.

45

I dobio bi tad zaisto,
I svačioj se opró sili,
Da Bogdanci u doba isto
Nebiahu ga ostavili:

Pobiegoše netierani
Nekriepci ovi neviernici,
U planinskoj iskat strani
Štit sried jamah u litici.

Put planinske hârlo strane
I slavni se vitez tište,
Odmetnike razpâršane
Opet na boj vratit ište;

Ali mnoštva nabunjena
Biehu gorom, kud su tekli,
Na zaprieku puta obćena
Strašna dubja množ posiekli.

U što smioni junak tada
Zapriekam se tiem promiče,
Medju hrečje u gârm pada,
Bârzi mu se konj poteče.

85 Tad skočiše iz zasieda'
Neviernici na zlo spravni,
I prie pozna neg ugleda
Po glasu ih vitez slavni.

Opire se sviem bez straha,
Ali čiem ih bie i tuče,
Iznenadke sried zamaha
Britki i dobri mač mu puče.

Neustavlja se, bóčom lupa,
I u zlotvorskoj grezne kârvi,
Ali svak čas huda skûpa
Od svud mnoštvo veće vârvi.

Tiska, goni, otet se ište
Nedobitna moć viteza;
Nu mu izza zad ruke stište
Dviesti rukah i uzom svezà.

Tako slavni vojevoda
Sried sužanjstva ostà prika,
Predobì ga huda sgoda,
Ne vlàs svoieh protivnika'.

70

Bàržji od toga nego ptica
Glas poletiè k onoj strani,
Gdie mu staše vierenica
Od krajinah na obrani;

Kažuč, robom kako uhitì
I izdà Turkom draga svoga
Čeljad, kú on sloboditi
Podje od robstva turačkoga.

Začù mlada i protiva
Hudoj srieći sàrce utvàrdi,
S plemenita tere gnjiva
Prieti osvete, sebe gàrdi.

Jak lavica, kad sried stiena'
Laviçe joj lovac digne,
U nesviesti nesmiljena
Skačuč se ori, da ga stigne:

Tak na konju ona hàrlu
S kopjem leti, a neteče,
Stižuč tursku vojsku vàrlu
S draziem svoiem na daleče.

60 Nu kad poznà, što 'e začela,
Da izvàršit moć joj nije,
Sva bogdanska polja i sela
I požeže i odrije.

Pak slobodu bojnóm srićóm
Viereniku svom' da vrati,
Poljè s poljskiem kraljevićóm
Suproć caru vojevati.

I da steče to do skora,
Što odluči u pameti,
Sama iztieca iz tabora'
I Osmanovoj glavi prieti;

Turskom kàrvi pute plàka,
I njih sile silóm tiska,
U sried vojske i junaka'
Na šatorieh cara iska;

S veličanstvom ponositiem
Zatieca ga i poziva,
S britkom sabljóm, s kopjem vitiem
Da izide njoj protiva,

45 Vapeć: „Ako, jak te glase,
Dostojan si carstva tvoga,
Hod' napolje, i uza se
Vod' junaka Korevskoga;

Jer inako, kad odkriti
Tvo'e nesmienstvo budeš sada,
Silóm ti ga ugrabiti
Imam u sried Carigrada.

Obećavam, predobita
Mojim robom kad te uhiću,
Gardeć blaga sva od svîta,
Na njemu te promienit ću.

To li budeš ti dobiti,
Suproć suhu ja ću zlatu
Njega i mene izmieriti
Za naš odkup, za tvú platu.“

Začù mlad car od iztoči
Podunavsku zatočnicu,
I na konja taj čas skoči,
Vazam' kopje u desnicu;

70 Na bårzoga konja, koi,
Čiem se na tiek spravlja, veće
Na krilieh rek' bi stoi,
I da sada poletiet će.

Pored s njime dvanaes paša'
Na hårlieh se konjieh tište;
Poguba ih carska ustraša,
Odmienit ga svaki ište.

Sokolica ali mila
Ljubav svoju da zaštiti,
Sokolova pripè krila,
Sunù se u tiek strieloviti;

Ne pretečè, neg preletì
Svieh ostalieh i zavikà :
„Od moje ćeš ruke umrieti,
Tkogod ti si od bojnika';

Nie potriebe, da car jedan
 Na pozove tvé izlazi,
 Ako poznám, da nies' vriedan
 Odgovorit ni mój snazi.“

75 . Priete ovako dikle mlade,
 I prilike take imaju,
 Da se obie vojske tade
 U jednu od njih upoznaju.

Dàrži vojska od Poljaka'
 Za viteza Sokolicu;
 A turačka za junaka
 Korevskoga vierenicu.

Uzrastom je Krunoslava
 Kano u gori vita jela,
 Oružje joj ures dava,
 Konj je pod njom bàrza striela:

Glava, pàrsi i sve ostalo
 Pod zlatom je zlato u njega,
 U sried čela neg što malo
 Srebàrna mu stoi biljega.

Na štitu joj ptica biše,
 Ká se u ognju pàrži samo,
 Gleda u sunce, pismo piše:
 „Mrem, za živiet s tvoga plama.“¹⁾

80 Sokolica od sokola
 Bistru i hitru sliku ima,
 Ponosita i ohola
 Uzrastom je nada svima;

1) V. Feniks.

I konj pod njom sivi sokó
 Sokolova nosi krila,
 Sàrce oganj, plamen oko,
 Snieg njegova dlaka 'e bîla;

Na nje štitu zvier je ona,
 Proć miesecu jasnom' s nebi
 Ká se klanja sviem priklona,
 S pismom od sgar: „Samom' tebi.“¹⁾

Car mladjahan s jedne strane
 Liepu svoju okom sliedi,
 I dobita da neostane,
 Vehne, čezne, gasne, bliedi.

Veli: „Nescien', da se uputi
 Tu bez mene; moja mila,
 Ako uza se na boj ljuti
 I mé sàrce sad si odnila.

85 Tko dobude tvú liepotu,
 Predobit će mene istoga,
 O mé duše drag životu,
 O carice sàrca moga.“

S druge strane stoi pun slave
 Mlad kraljević svietle srieće,
 Put hrabrene i gizdave
 Podnavke oči meće.

Čeka gledat od nje ruke
 Čudna diela i velika,
 Znajuć, da ona ima odluke
 Tiem slobodit vierenika.

1) Pod pticom se razumieva Sokolica, pod miesecom Osman.

Svaka 'e spravna u toliko
 Zatočnica u vārloči
 Doć na bienje veće priko
 I ukazat, ké je moći.

Polje ravno i široko
 Sried dvie vojske miesto 'e njima,
 A sunčano svietlo oko
 Sviedočit im jakos ima.

90 Tu s dva kraja vihra bārži
 Suproć konju konj se tište,
 Obiema se kopje skārši
 U najpārvo susrietište.

S obie strane hārlo tada
 Vitežka se sablja tārže,
 Plaho leti, jako pada,
 Gdi 'e desnica snažna vārže.

Vārh oružja gvozdovita
 Gràdi udarac' težkieh se ore,
 Skaču i lete iskre iz štita',
 Biela oklopja plamom gore.

Nagli konji strielovito,
 Kud ih hitre ruke obàrcu,
 Siemo tamo vii se u vitó,
 S desna, s lieva svud nasàrcu.

Jednu snagu jedno u doba,
 U jednakoj sili od ruke
 Ukazaše sàrca oba,
 Ni medj njima bì razluke.

95 Tvàrdi štiti, cieli oklopi,
Još izranjen nije nitko,
Ničie kàrvi još nepopi
Jedne kaplje gvoždje britko.

Pune sàrdžbe i čemera
One u sebi buče time,
Jak na vihru od sievera
Dubje u gori posried zime.

Na stremeni su obie stale,
I ako neizda sila mnoga,
Udarcem se jedniem hvale
Svàrhu doniet bienja toga.

Ali zamah jedno prieti,
A udarac drugo ukazà:
Kaciga im s glave odleti
S jasnom tvàrdjom od obraza;

Zlato prosut pram razvezà,
Zasjaše oči, svanù lice,
Odkriše se dva viteza,
Dvie mladjahne dievojčice.

100 Jakno sunce izza oblaka
Dražje objavi své svietlosti,
Izza oružja svìtju taka
Dva sunca ova od lieposti.

Bez uzdaha tko ih gleda,
Ter mu dano goriet nebì,
Ili stvoren vàs je od leda,
Ili sàrca neima u sebi.

Na svanutja neufana
 Od lepote izabrane
 U obie vojske sa svieh strana'
 Lete striele, dažde rane.

Nõva robja, novieh sluga'
 Od svud vàrvi množ velika,
 Pače u vojsci vojska 'e druga
 Zaplienjenieh ljubovnika'.

Lete oblaci od uzdaha'
 Od pogledah vojske teku,
 Svačia sàrca čeznu od straha,
 Da obie mlade zla nesteku.

105 I toliko svak to haja,
 Da na konjieh strielovitieh
 Sunuše se s oba kraja
 Dvie dubrave kopjah vitieh.

Sjaju sablje, daždé strîle,
 Trublje trube, konji hàrže,
 I pod silu s nagle sile
 Dievički se boj razvàržè.

Razmeće se i zameće
 Boj iz boja hudji i jači,
 Srietaju se u sried smeće
 Kòpja, štiti, sablje i mači.

Na oružne buke tade
 Gora i polje strašno zamni;
 Nu u to sunce sgar zapade,
 I noć skrì sviet u skut tamni.

Càrna siena put tabora'
Turke vratì i Poljake;
Ali sried njih sjaše zora
S dvie bojnice liepe i jake.

110 Na tabore Krunoslava
Vratjaše se; nu pod silu:
Što ne vodi, trud joj dava,
Zatočnicu svú nemilu.

A to, 'er scieni za istinu,
Promienila na njoj da bi
Ljubav dragu i jedinu,
Kú joj huda srieća ugrabì.

S tiem ufanjem još je tiera
Preko poljah, preko strana',
Odkad dobì kraj Niestera
Mlad kraljević cara Osmana,

Pače, buduć glas imala,
Da Podoljem na dan prije
S drúgami je projahala,
Dokle 'e nadje, mirna nije.

Ne ustavlja se čas od tieka,
Bàrza konja svedj udara,
I upoznava se iz daleka
U careva poklisara.

115 Jur vapie sva ohola:
„Čekaj, čekaj Sokolice,
Da imaš krila od sokola,
Ne uteče mé desnice.“

Ali kako bi naprieda
 Poklisaru carskom' bliže,
 Pozna istinu, i ureda
 Konja uzpreže, kopje dižè.

Da su od mira, a ne od smeće
 Čeljad, kažu njoj biljezi :
 Duge i stavne sviem odieće,
 A vârh kopjah bieli stiezi.

Nu po oružju i po štitu
 I poklisar nju odkriva
 Za bojnicu glasovitu,
 Cara na boj ká poziva;

Spomenjuje nje velika
 I hradrena bojna dîla,
 I od svojih svieh konjika'
 Najbâržega k njoj posila,

120 Ki joj smierno odkri ime
 Od careva svietla paše,
 I priloži kazat s time,
 K poljskom' kralju zašto idjaše.

Uputi se napried tade
 Zatočnica plemenita,
 I u miso joj taj čas pade,
 Da za draga svoga pita;

Pak ustavi konja dobra,
 Sladcieh ustih ruse otvori,
 I u besiedu blagu obra
 S poklisarom da govori

Ki buduće se poklonio
Njoj, i ona opet njemu,
U način se drag i mio
Odkri dvoran ovi onemu.

Bojna uzdahnú dievojčica,
I nemože skrit poraza,
Zasve da raj liepi od lica
I od očih sunce ukaza,

125 Veleć: „Čuo si može biti
Pripoviedat ime moje,
I mogo si još viditi
Oviej rukah dielo koje;

Ali neznam, ču li ikada,
Koliko je prevelika
Boles, ká mi sárce jadá
S robstva draga vierenika;

Jer u robstvu, nije pravom,
Svezan uzom da sad hodi,
Tko slobodan s mnogom slavom
Rodio se, da gospodi.

Neka tárpi jaram težki,
Tko ga obiknú više vrata;
Vitezovi dárže leški
Njih slobodu dražju od zlata:

Zato molim tvú dobrotu,
Da mi odgovor istin podá,
Gdie, i je li u životu
Moj Korevski vojevoda?“

130 Odgovori paša znani:
„O bojnice svietla imena,
U kom miestu, u koj strani
Ni'e tvá slava razglašena ?

 Tvé je ime proletielo
I gdie svietlo sunce gleda,
Tvé vitežko svako dielo
Za čudo se svud spovieda.

 Uzo bih ti bolje glase
Od viteza kazat tvoga:
Živ je, nu nanj stavila se
S tvàrdom stražom pomnja mnoga.

 Za dobro imaj, o gospoje,
Ako rečem, što je istina:
Svietlo i drago sunce tvoje
Sried tamnice krije tmina.

 Iz dna jame, u kój sada
Tàrpi muke svedj nemile,
Nije ufanja moć ikada
Slobodit ga s ni'edne sile,“

135 Trudno podniè dikla liepa,
Što začula ovdie biše,
I tako je boles ciepa,
Da neuzdiše, neg izdiše. .

 Neima vlasti, da ustavi
Na očiuh grozne suze,
Poklisara tiem ostavi
I put drugi sliedit užè.

Sram je slavnú zatočnicu,
I u mnogoj je s toga mucí,
Da joj vidi plač na licu,
Tko joj gleda mač u ruci.

Tako napred sama slîdi,
Uzmnožajuć nepokoje,
Drugo uza se viek nevidi,
Neg s uzdasim suze svoje.

Pievanje šesto.

S a d a r Ź a j: Krunoslava zabludivši u dubravu nariakuje za Korevskim; zatim naumi sama osloboditi ga; nu kad spozna, da je to nemoguće, preobuće se na ugarsku, i tako podje u mužkih haljinah mirno u Carigrad, da ondie svoga draga zlatom odkupi. Medjutim car Osman teŹko čeka kakov glas od mira iz Poljske, Źeleći što prie u Iztok, da ondie silnu sakupi vojsku, i s nje pomoću dovede Spaholjane i Janjičare u posluh; onda namienjuje vas sviet predobiti, ali ga kasnenje poklisarovo plaši.

Krunoslava pokli upazi
Sried guste se sviem dubrave,
Gdie kladenac tih izlazi
Várh cviećica i várh trave,
S viteŹkoga konja skoči,
I u što uzè, da se boli,
Iz kladenca svietlieh oči'
Rieke od groznieh suzah prolì,
Ter svakako neka odkrie
TeŹku muku, ká je mori,
Iz sàrca uzdah vruć podrie,
I Źalosno progovori:

„Prem se htelo mǎrtvoj meni
Miesto ovako gluho i pusto,
Da me tmaste sdruže sieni,
Ké prostira dubje gusto;

5 Gdie si o sunce mojih danah,
Viereniče gdie si mili?
O má željo uzdisana,
U životu, jao! jesi li?

O životu moj jedini,
Ja bez tebe ni'esam živa,
Ako u mǎrkloj s tobom tmini
Sǎrce i duša má prebiva.

Nu se od mene smǎrt neplače,
Mrem bez duše po razlogu, 1)
Neg što tebe, sladki brače,
Sloboditi još nemogu.

Ah jao! što ću, da sve drago
Kamenje se moje broji,
Ako, vajme! právo blago
U tujih mi rukah stoji?

Što mi valja zlato ino
I bogastvo neizrečeno,
Ako zlato moje istino
Pod zemljom je zatvoreno?

10 Čemu e, da sam ja gospoja
Podunávskiem' nad narodi,
Ak' je u robstvu duša moja,
Ká životu mom' gospodi?

Neplačem, što moram umrieti, jer je pravo i po naravi da umrem. neimajuć duše (vierenika Korevskoga), koji je u tamnici, nego plačem itd. —

Što mi sunce od iztoči
S bieliem danom mladoj siva,
Ako sunce mojih oči'
Viečne noći tmina skriva?

Ali vajme! má svies gdi je?
Što besieda moja pravi?
Kako viečni dan tu nije,
Svietlo sunce gdie boravi?

Dan je, ali izza oblaka
Od kamenja ledenoga
Próc goruća na dvor zràka
Viek nemože sunca moga.

O kamenje sviem čestito,
Miri sriećni i blaženi,
Sried kieh sunce sja skrovito,
Kiem' dan svanut može meni.

15 Ah, da mi je željnoj moći!
Pticom bi se satvorila,
Za u bårzo leteć doći
Sried vašega mrazna krila!

Nu kada mi to se brani,
A vi mi ste na daleče,
Miri visoko obzidani,
Sried kieh sunce mé izteče.

Daj primite svietli miri,
Druziem puni tmine i straha,
Dušu, kú mi želja tîri
Na krilieh od uzdaha'.

Ali tužna, gdie se bolim?
Što govorim? s kiem besîdim?
Kamenju se gluhom' molim,
Ni daleče ké nevidim.“

Zatravljena zatočnica
Svoje ovako tužbe svârši
U čuvenju od vietrica,
Ki oko nje tiho pârši.

20 Čiem u smeći i u plaču
Tako tuži dikla mlada,
Glas iz luga jedan začù,
Gdie se u gorske dipli sklada.

Kojim pastir u dubravi,
Budeć slav'ja da s njim začne,
Zvaše vilu, ká ga stravi,
Iz pojate své divjačne.

Bieše ovako on poklikó:
„O Rumenko má ljubljena,
Sad na dubju gdi 'e lis nikó,
I dubrava sva 'e zelena,

Čemu sama ti u svârsi
Huda i prika mom' životu
Od kamena kažeš pârsi,
Kriješ rajsku tvú liepotu?

Uz ovčicu milu svoju
Mlad jaganjčić travu pase;
Golub, na kú letne hvoju,
Golubicu gleda uza se:

25 A ti sama od pastira
Vierna tvoga dalek hodiš;
Nećeš, da š njim pokraj vira
Vienčac viješ, tančac vodiš;

Ah tvá mlados sama utieče
Od Miljenka tvoga vierna,
A životu mom' daleče
Sama 'e liepos tvá zamierna.

Jedà ti je mé gorjenje
Skrovno i moji težki trudi,
Ter ti neznaš, što zna stienje,
Dubje, zvieri, ptice i ljudi?

Ah! obrati na me, brače
Sladki, pogled tvoj veseli,
Ter vidj, kô mé sàrce plače,
Čiem svú dušu tebe želi.

O Rumenko, rumenija
Od rumene zore meni,
Čuj slaviće pievat, gdi ja
Zovem ures tvoj ljubljeni.

30 Vidieli su, mniem, vidieli
Tvú liepotu iz daleče,
Tere sciene, danak bieli
Da im iz tvoga lica izteče.

Vàrh mene ovo listje pita'
Razbirajuć svaku granu,
S moga ognja viekovita
Kako mnokrat sgoriè i planù.

Jak uzdrží pticu veska,
Kóm tanahan prut se obliepi,
Tako svietlos tvá nebeska
Mene kroz tvoj pogled liepi.

Tiem se mlados tvá nesàrči,
Da je pastir gorom slídi,
Vidj, gdie stado sve mé tàrči,
Da tvoj ures rajski vidi.

Nut jàganjčić gdi moj veči
Igrajući od veselja,
Veleć: ostav tužne rieči,
Blizu 'e tebe tvoja želja.“

35 Prestà pastir, a bojnica
Obilnie roneć suze
Niz rumena svoja lica,
Ovako opet tužit uzè;

„Drag ti 'e život i pun srieće
Jao! ovoga sad pastira,
Ako svoje kratke smeće
Srieta ufanjem duga mira.

Žalosne ti mé su tuge,
I dni puni, vaj skončanja,
Ako doniet tužbe duge
Nemogu mi kratka ufanja.

Blizu 'e njega željna vila,
S ké mu stravljen život vene;
A jedina ljubav mila
Na daleče stoji od mene.

Njega iz dubja liepos draga
 Sliša sve što moli i prosi,
 Meni u sienah dubja blaga
 Plahi vietar rieči nosi;

40 On svanutjem zorniem bîliem,
 Noćniem tminam' ja se obstiram;
 On ufanjem žive miliem,
 Bez ufanja ja umiram;

On će bårzo najčestitî
 U ljubavi riet se moći:
 A nesrieće mé na svîti
 Vieku na svårhu neće doći.“

Sliedila bi tužbe ove
 I još liepa Krunoslava,
 Nu joj doniè misli nove
 Časna ljubav, bojna slava,

Na oružje da gane se
 Podunavka dikla mlada,
 Bojna slava njoj donese
 Misó u pamet ovu tada:

Ti li u tužbe i u plača,
 O hrabrena zatočnice,
 Pitaš pomoć, a ne u mača,
 Ki sried tvoje stoi desnice?

45 Ti, ká za čas bojne slave
 Ustručala viek se nebi
 Medju zmije, medju lave
 Usàrnuti pri potrebi,

Tvoj vierenik sužanj ostà,
Uza mu se na vrat stavi,
A ti cviliš jak priprosta
Pastirica u dubravi?

Na kú išteš bolju sgodu,
Da tvoj život igda odrediš,
Ako sad ga za slobodu
Vierenika tvoga štediš?

Probudi se tiem, probudi,
Nedobitna gdi 'e tvá sila?
Ona ista tebi budi,
Ka si družiem vazda bila.

Platit riekom turske kàrvi
Svaku suzu tiem poteži;
Tieraj, stiži, meći, hàrvi,
Sieci, plieni, pali i žeži.

50 Koji miri, straža koja
Desnici će tvój se opriti?
S bojnóm slavom sila tvoja
Jaka 'e pakó predobiti.

Ali ljubav časna opeta
S misli drugom tad ustaje,
I od pogube boja kleta
Obratit je neprestaje:

Dievojčice, veleć, mlada,
Pod oružjem da li spravi
Sried turskoga Carigrada
Slobodu iskat tvój ljubavi?

Kud te vodi plaha želja?
Da si od ognja sva goruća,
Ni'esi množtvu nepriatelja'
Jedna odoliet ti moguća.

A nemožeš bit do vîka
Ni čuvena, ni vidjena,
Ako oteti vierenika
S oružjem si pripravljena.

55 Tvârde mire, kiem' se jama
Tvé svietlosti obradila,
Oboriti nemož' sama,
Preletiet ih, neimaš kríla'.

Čuvaj, u što hoć' pod silu
Sloboditi, koga ljubiš,
Da slobodu tvoju milu
I života neizgubiš.

Ah! netrúni dni nezriele,
Znaš, vierenik tvoj ljubljeni
Da tvoj život veće vele
Neg svoj isti ljubi i scieni.

Kada smàrt bi tvú začuo,
Ako ne sam od svè ruke,
Oni čas bi poginuo
Od žalosti i od muke.

Tiem tvoj slavni život hrani
Na vriemena svietlja i bolja,
S tobom vitez tvoj izbrani
Kad sried rodnieh bude polja'.

60 Ah, uputi se mirna veće,
Miešte kàrvi zlato trati;
Kad slobodit mož' bez smeće
Vierenika, neišti rati.

Znaš, da turska ćud za zlatom
Po naravi hlepi i gine,
A gospodjom sviem bogatom
Tebe kažu nad sve ine.

Zlato i blago zato skupi,
I u Carigrad podji s time,
Vierenika ter odkupi,
Dokli imaš sgodno vrîme.

Posliednja ovo misó dobra
Mladici se mudroj vidi,
Tiem na konja skoči i obrà,
Da put miran mirna slîdi.

Za oslobodit svoga draga,
Ona u malo skupi dana'
Vele zlata, vele blaga,
I kamenja izabrana.

65 S ugaršticom zarudjenom,
U ugarskoj u haljini,
Ugarskiem se zove imenom,
I Ugričić mlad se čini,

Tere tako preobučena
Iz rodnih se stranah dieli,
I do malo prem vriemena
U Carigrad dodje bieli.

Gdie došavši, u dvor hodi
Cesarova poklisara,
S mnogom željom, da oslobodi
Ljubljenoga gospodara.

Skrovno ište, hitro pita
Za njegovo bitje svudi,
Ili s varke ili s mita,
Što'e začela, steći žudi.

U to i Osman car mogući
Sviem veliku želju ćuti,
Glas od mira čekajući
S poljačkiem kraljem ćuti.

70 S mnogom misli cieća toga,
Što je plahos sva zaliha,
Scieni i sudi, da je od svoga
Poklisara lienos liha.

Vas dan, pače još pokoje
Sebi i družiem noćne smeta,
Pitajući, gdi je ? što je ?
Čeka li se bërzo opeta ?

Ali u njemu bez uzroka
Pohlepa ova prešna nije ;
Svedj bo misli, put iztoka
Da se dielit bude prije.

Dilje od vieka čase zove,
Sprave od puta svedj poteži,
I u pameti misli nove
Svedj od većieh željah vrieži.

Ni'e mu dosta, što nareče,
Kad u iztok bude otiti,
Da će iz bliza i iz daleče
Viernieh vitez' množ skupiti,

75 Tere s njima bez kàrzmanja
S Spaholjanim Janjičare
Od turskoga vojevanja
Na zakone vratit stare;

Nu od plahosti steruč krila
Vas sviet veće preletiva,
S namišljenieh tere sila'
Sve podlaga i dobiva.

Jur po moru i po suhu
Nedobitan s mislim hodi,
I za sobom u posluhu
Zapad i iztok sdružen vodi.

Od Persie silna kralja
Najprie dobit odlučuje,
I kraljevstva sva najdalja,
Ká po glasu slavit čuje.

Slavnoj španjskoj kruni opeta
On se uzda vārha doći,
I cesarstvo od svieta
Pod silu joj otet moći.

80 Na cesara niemačkoga
Još oružja mnoga spravlja,
I pod sablju carstva svoga
S podložniem' ga pucim stavlja.

Ni s franačkim kraljem pazi
Vieru davno uhitjenu,
I na njega s sabljom slazi
U kàrstjanskom raspu občenu.

Pak s izborom od junaka'
Kad uzmnoži bojne sprave,
Misli udrít na Poljaka,
I dignut mu krunu s glave.

Ah! saviše pàršeć mladče,
Do bàrzo ti zaboravi
Boj poljački, gdie najjače
Tvé viteze màrtve ostavi!

Jedà незнаš ti po dilu,
Što spovieda svudi slava,
Nedobitnu vlas i silu
Kraljevića Vladislava?

85 Spomeni se i sviedoči,
Sram ostavi pri istini,
Kolik rasap na tvé oči
Od vojske ti on učini?

Koliko li kraj Niestera,
Mimo ljudstvo sve ostalo,
Pašah ti je i vezira'
Od njegove ruke palo,

Izpred mača kad njegova,
Gdie kàrv riekom od svud teče,
Preko ubienieh vitezova'
Jedva s glavom živ uteče?

Vito kopje, štit pereni,
 Britka sablja, desna ruka,
 Kraljević je prehrabreni
 Kàrstjanskoga svega puka!

Nu što velim, care Osmane,
 I ti poznaš isti opeta,
 Da Vladislav dàrži obrane
 Od kàrstjanstva svega svieta.

90 Samoga se njega bojiš,
 Od samoga njega prédaš,
 Bez pokoja zato stojiš,
 Poklisara čiem izgledaš;

Poklisara, koga od davna
 S mnoziem' darim ti posló si,
 Da u njegova čaćka slavna
 Žudjeni ti mir izprosi.

Ali čiem car neprestaje
 Smione misli uzmnažati,
 Želja u njemu svedj veća je,
 Poklisar mu da se vrati.

On u sebi sumnji veće,
 Od njegova duga hoda
 Da uzrok drugo biti neće,
 Neg li koja huda sгода.

Tiem vapie: „Gdie se dio?
 Poljak toli ni'e daleko;
 Ili se je utopio,
 Ili ga je tko posieko.“

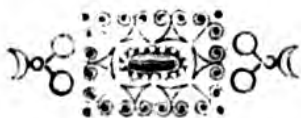
95 I tako ga to prestraša,
Da misleći u dne i noći,
Nečini ino, neg upraša :
„Gdie bit može, kad će doći :“

Nu još želju kažuć istu,
Dokli čuje, neima mira,
Kizlar-aga u kom mîstu
Gospodje mu liepe izbira,

Ki od poludna i od iztoči
Jur budući prošo kraje,
Kupeć liepos od svieh oči',
Ká sudjena najdraža je.

Iz razlicieh miestah otè
Množ svietlieh dievojčica',
Od kieh svaka cieć liepote
Dostojna je bit carica.

S dievojčicam' svietliem' dóje,
Ucviljene ké ga slíde,
Gdie od staroga grada Troje
Obiliezi još se vide.

Pievanje sedmo.

S a d a r ž a j : Kizlar-aga, obišavši već sve istočne i južne kraje carstva, obilazi sve otoke Mora Egejskoga i sva mesta po Gârčkôj, ter oda svud vodi liepe dievojke od plemena. Jez-deći odonde Livadiom dodje na ravnine od Farsalie i začu glas od lepote mlade Sunčanice u Smederevu, ter pošalje svoje càrnice u Bosnu i Hercegovinu, a sam podje kroz Maćedoniu uprav u Smederevo.

Pri moru uprav sàrbskîeh strana'
U pàržinah pusta žala
Leži Troja ukopana,
Od gârčkoga ognja pala;
Slavna Troja, ká je svime
Niegda iztokom gospodila,
A sad ino ni'e neg ime
Nakon sebe ostavila.

Gdie su miri, gdie su dvori?
Ni'e zlamenja od ničesa:
Što ognju ostà, vrieme obori,
I poharà i poplesà.

Samo jošte ne daleče
Simeonte rieka sama
S malo vode jedva teče,
I ona usahla s davnih plama';

5 A polag nje gora Ida
U vidjenju svomu sdàrži
Uspomenu od Parida,
S koga oganj Troju spàrži.

Ah! kud plahi mladče póje,
Na ki li se put poteži,
Kroz gorjenje neka tvoje
U pepelu Troja leži?

O mladosti, bez razloga
I razbora vidj tko hodi,
Na što plahos tvoja mnoga
Dovodi ga i navodi.

Bješe danica objavila
Jur svanutje dana biela,
I iztekla zora mila
S viencem rusah oko čela;

Kad za brodit sinje more
S dievojčicam', ké ga slíde,
Kizlar-aga u iztok zore
Na korablju zlatnu uzide.

10 Šlje odtole na sve strane,
Da se otok svaki obhodi,
S družiem' plavim càrnice uzdane,
A on uprav more brodi.

Gleda k stranam sievernime
Tiesna mora val na blizu,
Komu Ele podà ime,
Kad na očiuh sginù Frizu,

I kojemu još niekada
Posluh uči Kserkse smioni,
Vàrh njegovieh pienah kada
Most veliki on naslonì.

Ah! nesviesna oholasti,
Kud se ni'esi ti prostàrta!
Da li scieniš tvojom vlasti
Sàrdžbe ukrotit mora vàrta?

Vàrta mora, ké gradove
I kraljestva ciela ždere,
Kada skoči na valove,
I izide iz své miere.

15 Leandro mladac zatravljeni,
Gizdao mimo sve ostale,
Sliedeć své vil' zrak ljubljeni
Niegda plovà ove vale.

Nu sàrditi val zaklopi
Njegove oči plahom silom
Usried puta, kad ga utopi
Priekom vlasti i nemilom.

On se molit za slobodu
Vietru i moru tad nekrati,
Da prenesu u pohodu,
A utope ga u zavrati.

Ali ušto molit uzè
Gnjevno more, vietre plahe,
Prolievajuć grozne suze,
Podirajuć česte uzdahe,

S uzdasim mu vietar veći,
A s suzami more uzrasti;
Tiem on ištuć smàrti uteći,
Sám je sriete svojom vlasti.

20

■zza otoka od Teneda
Càrni se aga u to izvažà,
Ki skrì gàrčke plavi i nedà,
Da ih trojanska vidi straža.

Lemno i Lesbo mimohodi,
I upravlja put na Skio,
Ki do skoro u slobodi
Sám je sebi gospodio.

Na otok slazi, u grad ide,
Plaču majke, otcì bliede,
Ušto naćin nać nevide,
Da im diece neodvede,

Ter slobodu izgubljenù
Naricati svak poćinje,
Veleć: „Da li carskom' plienù
Radjat ćemo mi robinje?

Ah! sve imanje ni'e li dosta,
Ké se od nas za inieh stiećà,
Težka sila da nepostà,
Od ké nam se grabe dieca?

25 O žalosti plačna svîma!
Vaj, nevolje gdie su ove!
Svoju istu, jao, družima
Diecu radjat za robove,
I pun vaja i pun smeće
Bit usiljen s težke službe,
U porodu im činit veće
Neg li u smàrti plače i tužbe!

Može li se s hudje sgode
Ginut gorom smàrti kojom,
Neg živeći bez slobode,
Nebit voljan dušom svojom?

O slobodo sladka i draga,
Izvàrsno te viek neljubi,
Ni poznavá tvoga blaga,
Tko te ovako neizgubi.“

Vodi iz pliena turska sila
Dievojčicah množ izbranu,
Od kieh svaka liepa i mila
U svietlu se rodì stanu.

80. Rodjaci ih i rodice,
Puni tužbe, plača i vaja,
Skubuć vlase, gàrdeć lice,
Do samoga sliede kraja.

Udaraju s težke muke
Pokraj žala od svudie,
Put korablje steruć ruke,
Ká im porode sladke krie.

Sàrce od smeće i od jada
Razabrat se njim nemore,
Imaju li im želiet sada
Blage vietre, mirno more.

Gnjev i milos svedj u sebi
Pamet vàrte, svies im viu,
Što bi htieli, što li nebi,
Da odlučit neumiu.

Ne ljubavce, neg robinje,
Sciene, da će caru biti:
Huda misó tiem počinje
U sàrcieh se njih buditi.

35 Žale s misli hude ove,
Da plah vietar dme s planina',
Da more udre na valove,
I da proždre svieh pučina;

Ali od želje hude ovako
Bieži opet sàrce ureda,
I ako razlog hoće tako,
Milos brani, ljubav neda.

Càrni se aga diže iz Skia,
I na lievo čiem se vozi,
Samo, Andro, Ikaria,
I otoci mu stoje mnozi;

Slavni otoci, od kieh hvala'
Štiu se puna pisma stara,
Sad neznana miesta ostàla
S malo stadah odisgara.

Délo svietli, odkli svítu
 Danja i nočna svietlos ustà,
 Tamni diku glasovitu
 Prazan otok, zemlja pusta.

40 Vàrhu miesta suha i gola
 Obiliežja càrkve nije,
 Na zaviete boga Apola
 Gdie idjaše vás sviet prije;

Neg što na glas prazne jame
 I pustoši u svakom kraju
 Zamnievaju, i one same
 Odgovore mukle daju.

Medju otocim k lievoj strani,
 Od kieh aga množ zamiera,
 U dalek su razpàršani
 Nakso, Paro i Citera;

Naksó, gdie svú càrkvu imaše
 Niegda Bako bog veseli;
 Paro, odkle resiaše
 Carske dvore mramor bieli;

I Citera, ká od ljubavi
 Liepoj majci ime podà
 Sad sve'e u gàrmu i u travi,
 Stienje obraslo u sried voda'.

45 Pafo i Gnido jur božici
 Od lieposti posvetjeni,
 A u otočnoj jedva slici
 Sad neplodni, sviem kameni.

Gdie stan pucim bi vriednieme,
Tu sad pastir ovce svraća;
Ah, koliko može vrieme,
Ké s godištim sve prevraća!

Sliedi i obraća càrnac veće
Mimo Skira jedra bîla,
Gdie man kriše ženske odieće
Domišljatom' Gàrku Akila;

Silna Akila, kóm' svi puci
Ime u slavnu čuše glasu,
A njegovi sad unuci
Zemlju teže, stada pasu.

Tako srieća sviem puziva
U promieni viečnih doba'
Promienjivat svedj uživa
Roba u kralja, kralja u roba.

50 Jadri hadum, i ostaje
Na desnu mu Gora Sveta,
Od starih Atos ká je
Bila u davna zvana lieta.

Kon Olimpa jošte gleda,
Pelio i Osa gdie se izmiču,
O kojih se pripovieda,
Dâ u nebo vârsim tiču.

Bàrda priklona i nizoci
Briezi su ovo svekoliko;
Glasoviti nu písóci
Uzpéše ih na toliko.

U pismieh uzrastiše
Male ovako stvari u sebi;
A velike se izgubiše,
Jer, tko će o njih pisat, nebi.

Rieč je, kô se biehu ljudi
Gorostasni jur propeli
Pod oružjem u požudi,
Da bi nebo Jovu oteli.

55 Oni od ovieh postaviše
Jednu vârhu druge goru,
Neka uzidu na najviše
Od nebesah strane goru.

Ali Jove, za stàrt njima
Sviem nesviesnu ovu miso,
Ognjevitiem trieskovima
On čas ih je satarisó.

Na veliko svačie smienje
Ostà u tomu izgled tada:
Tko visoko prem-se penje,
Da nizoko sasma pada.

Nu dočime sinje vale
Càrnac brodi mora ovega,
Od njegove družbe ostale
Sve korablje srietoše ga.

Ké otoke nebrojene
Mora Egea prošle biehu,
I jur k njemu put Atene
Vratjahu se u pospiehu.

60 U staroga luku grada,
Koga davnje slave rese,
S njima sviema sdružen tada
Kizlar-aga uveze se.

S dievojčicam' na kraj side,
I u malo opet danah
Sve dâržave on obide
Od razlicieh gârčkieh stranah.

Pazeć miesta oko sebe,
Gdi u stara bi vriemena
Atena, Argo, Šparta i Tebe,
I Korinto i Micena.

Sedam slavnieli razumnika'
Dâržave ove porodiše,
Od kieh ufat ni'e do vika
Dohititi znanjem više.

Svako miesto ovo podà
Još za viečnu diku svoju
Množ hrabrenieh vojevoda'
Nedobitnieh svedj u boju.

65 Od krieposti stare ostalo
Ni imena sad tu nije,
S gradovim je znanje palo,
I sva slava, kà bi prije.

O bieguće sasma vrieme!
O nekriepka sriećo odveće!
Koja stvar se pod vašieme
Promieniti silam' neće?

Ah! jesi li ti, o slavna
Gàrčka zemljo, ona mati,
Plod čestiti ka od davna
Od razuma dat nekrati?

Porodi li niegda one
Ti mudrace glasovite,
Kí nauke i zakone
Ostaviše plemenite?

Sinovi li tvoi se glase
Vitezi oni i junaci,
Kí iztok stavit vas poda se
S maliem vojskam' biehu jaci?

70 Ti li si ona puna hvale,
Koja cieća znanja tvoga
Zvaše puke sve ostale
Bez razbora i razloga?

Ah! obazri sad se na te,
I nevoljno bitje pazi,
Nevierstvu su starom' plate
Sadanji ovi tvoi porazi.

Evo veće nigdi u tebi
Osobita ni'e vladanja,
Sama ostaješ ti pod nebi
Bez oružja i bez znanja.

Porušena u càrnilu
Veći dio ležiš pusta,
Izgubila buduć silu
I od rukah i od usta'.

Sloboda se tvà ponizi,
Dobro ti je svako oteto,
Za vrat dârži te u verizi
Samosilje tursko kletó.

75 Ali sva zla ova huda,
Koja tàrpiš sužna tako,
Od višnje su pravde osuda
Na življenje tvé opako.

Nevierstvom se tvojim boli,
I nariči s njega jade;
Jer pedepsa s neba koli
Lakše ide, teže pade.

Jezdit càrnac neprestaje
Preko ravne Livadie,
I s lieva mu more ostaje
Od Korinta zvano prie.

Koga kraju ne daleče
Od Priveze vali stoje,
Zapad i iztok gdje doteče
Na pomorske dva krat boje.

Tu u doba starih lieta'
Mark-Antonia razbi Augusto,
Čiem za dobit carstvo od svieta
Svaki od njih bieše ustó.

80 Mark-Antonia, ki se obrati
Svom korabljom i pobieže,
Kad s ognjene od svud rati
Najvećma se more užeže.

O iztočni vojevoda,
Ti nebieža tad, neg slîdi
Tvoj plam sladki preko voda',
Ki na dalek letiet vidî.

Rimskieh plavih množ moguća
Nije tebe predobila,
Nego tvoja pobieguća
Kleopatra liepa i mila.

Pri carici sàrca svoga
Svega svieta carstvo ostavi
Ter ljubovnik bolji s toga
Neg vojvoda ti se objavi.

Na istom miesti s mnogom vlasti
Skoro vitez španjski izbrani
Turskom kàrvi more omasti,
I kàrstjanstvo sve obrani; 1)

35 On na moru Turke pobi,
I ima dobit viečne slave;
A na kopnu ti ih predobi,
O preslavni Vladislave.

Nu glas više s bojne sgode
Od imena leti tvoga;
Jer on carske vojevode,
A ti razbi cara istoga.

Ali càrnac, kô sve prodje
Gàrčke strane bližnje i dalje,
Uputi se prešno, i dodje
Na ravnine od Farsalje.

1) Juan d' Austria, naravni brat Filipa II. kralja španjolskoga na 7. Listopada god. 1571.

Gdi u vriemena niegda stara
Boj veliki oni postà
Od Pompeja i Cesara,
Svemu svietu štetan dosta.

Velika ovdie Rima
Vieće i iztok vas ujedno
Carstvu od svieta medju njima
Učiniše gàrlo jedno:

90 Da slobodi rodna grada
Silni Cesar glavu odsieče,
Ki tu s pucim od zapada
Na domaći boj izteče.

Tu pobieni i dobiti
Rimljani oni slavni biše,
Kí narode sve na sviti
I pobiše i dobiše.

Njim nijedna vlas pod nebi
Viek nemože doći vārha,
Oni od raspa sami sebi
Početak su bili i svārha.

Njih sloboda s njih poginu,
I to nesklad hudi uzroči,
Kad zet tastu, otac sinu,
A brat bratu protiv skoči.

Tako davnji dub, ki žile
Utvàrdì odviek sried planínah,
Kriepak stoji na sve sile
Plasieh vietar', zlieh godinah.

95 Usried njega ali kade
Malahan se càrv zavàrže;
Podgrize ga, i da pade,
Tegota ista svá ga vàrže.

 Ah! da 'e proklet, tko zameće
U rodnomu nemir gradu,
I domaće vrieži smeće
U zavadi i neskladu.

 Al ovako Kizlar-aga
Jezdec začù glas pun slave
Od uresa liepa i draga
Sunčanice pregizdave,

 I kako se bieše ova
Dievojčica svietla i mila
Sried bieloga Smederova
Plemenito porodila,

 I da nje je liepos mnoga
Svietla rodnom nad sve ine,
Od koliena gospodskoga,
Gjurgja despota i Jerine:

100 Tiem čas nehteć od umora
Duga puta počinuti,
Preko poljah, preko gora',
K Raškoj zemlji on se uputi;

 A poć mnoziem càrncim čini,
Da iznahode liepos novu
Po bosanskoj kraljevini,
I gospodstvu Hercegovu,

Veleći im, da odprie
Put d'ržavah tieh neidu,
Dokli od bližnje Arbanie
Svako miesto neobidu;

A on s družbom svoga dvora
Diže se uprav put Dunava
Preko poljah, preko gora'
Kud najprečji put poznavá.

Preko miestah, preko sela'
Maćedonskíeh upriečiva,
S desna ostaje grad mu Pela,
Filipova polja s liva;

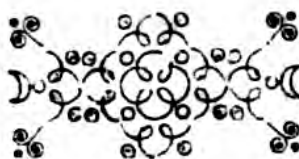
125 Filipa, koi jaram stavi
Najprié g'arčkoj jur slobodi;
Ali većma se on proslavi,
Što Lesandra sina rodi,

Koga oružje i desnica
Prostrieše se do kraj sv'íta
Preko g'arčkieh svieh granica',
I iztoka predobita.

Aga i ostala družba svoja
Na Kosovo dodje paka
Glasovito polje od boja,
Gdi ubi Miloš cara opaka.

Neustavlja se na Kosovu,
Neg li uprav kroz Toplicu
Sv'arće k bielom' Smederovu
Za nač slavnu Sunčanicu,

Od ké, gdiegod put obrati,
Čù zamierne i velike
On lieposti spoviedati
Jedniem glasom sve jezike.

Pievanje osmo.

S a d a r ž a j : Kizlar-aga dodje k Smederevu. Ljubdrag, jedini ostanak od raških despotah, veoma osiromašen, življaše pastirski na selu. On, slipeo i star, neimaše nikoga nego jednu kćer, Sunčanicu, od koje željaše viditi porod. Ali budući ona ljubavi nepriklona, pozivao je Ljubdrag svu pastirsku mladež iz susjedstva k sebi na igru i pievanje, jedà bi mu se u koga zaljubila, da za njega podje. Kizlar-aga čujuć, da neima Ljubdraga u gradu, podje na selo, i nadje ih u igri; tu vidi liepu Sunčanicu, i čuje od Ljubdraga, od kojega je on plemena. Na to Kizlar-aga otme Sunčanicu i s njom se uputi u Carigrad. Na putu dobie glas od cara, neka se bërže vrati s izbranimi dievojkami, i ujedno neka pošlje iskat Sokolicu, da cara u iztok prati; odpremi dakle jednoga càrnca k Sokolici, a sam pohiti u Carigrad.

Liepota je od naravi
Dar čestiti, slavno blago,
Gdie se sabrà, skupì i stavi,
Sve što 'e ugodno, milo i drago;

Od svietlosti višnje zràka,
Cviet od raja pun uresa,
Dobro, u kom su dobra svaka,
Bistri izgled od nebesa';

Najizvàrsnie božje dielo,
U kóm svietu raj se otvora,
Gdi 'e pram sunce, iztok čelo,
Zvieve oči, lice zora.

Od radosti i razbluda'
 Skup izbrani, skladna miera,
 Sladka od sàrca svieh požuda,
 Mila od očíh svieh zamiera.

5 Měd presladki, ki tko kuša,
 Čemer mu se sladak čini,
 Blizu i dalek od svieh duša'
 Želja i pokoj drag jedini.

Nu moguća ova liepos
 S svetlom kárvi kad se sdruži,
 Dva krat veću kaže kriepos,
 Da je dvori svak i služi.

U velikoj tere slavi
 Leti svuda glasovita,
 I neznane puke travi
 U najdaljeh stranah svíta.

❶ cesarska kćeri izbrana
 U porodu okrunjena,
 Ti sva vedra, sva sunčana
 S liepote si i s plemena.

Rajski ures lica tvoga,
 Ki moć izriet ni'e besiedom,
 Vladislava prie slavnoga
 Zaniè glasom neg pogledom.

10 Tiem on želeć, da bi stekó
 Dragu milos pred tviem licom,
 Kraljicom te 'e svom narekó,
 I ljubljenom vierenicom.

Ali dočim ni'e daleče
Namienjeni tvojoj srieći,
Iz sievera ter ti izteče
Sunce bieli dan noseći,

Tvá liepota rajska prosti,
Mala ptica s tanke hvoje
Ako iztočnoj tvoj svietlosti
Iz dubrave piesni poje.

Kraljeviću viereniku
Veće iztočni cār zavidi
Pleme i liepos tvú veliku,
Neg svú dobit, s ké još blîdi;

Steć bo može on na svîtu
Izgubljenу slavu u boju;
Nu liepotu plemenitu
Ne viek naći kako tvoju.

15 Pod zviezdami tvoga uresa
Nije bilo, nit će biti:
Jedno 'e sunce vârh nebesa',
Jedna 'e liepos tvá na svîti.

Otmanović tiem zaludu
Poslo je iskat svuda sebi,
Da caricu naći budu,
O kraljice, sličnu tebi.

S tvojim draziem natiecati
U svem se ište; ali neće
U ljubovcah on imati,
Neg u oružju bolje srieće.

Sila mu je da izgubi,
I inako moći nije,
Tako u liepoj sada ljubi,
Kako u vârlom boju prije.

Jur je došo Kizlar-aga
K Smederevu bielu gradu,
Za iznaći kćer Ljubdraga,
Sunčanicu liepu i mladu.

55 Svietla je ova dievojčica
Od koliena despotskoga,
Vid žudjeni i zenica
Sliepa starca, ćaćka svoga.
Ki se unukah unuk zove
Gjurgja despota i Jerine,
Od kieh ime i sad slove
Niz slovinskè pokrajine.

Zasve da su Turci hudi
Gospodstvo mu staro oteli,
Gospodske se kaže ćudi,
Plemenit se dielim veli.

Prut kraljevski, niekad ki je
U rukah mu diedim bio,
Njemu 'e sada štap, na ki je
Težku staros naslonio.

Dàržave one, gdje niekada
Vlas despotska sterala se,
Kratka mu je sad livada,
Vârhu koje stado pase.

25 Straže mu su psi uzdani,
 Krotke ovce puk podložni,
 A pastiri i gorani
 Priatelji najuzmnožni.

 Priprosta mu 'e kućarica
 Mramornoga miešte hrama,
 A razkošna sviem ložnica
 Trava uvehla, suha slama.

 Šatori su izvezeni
 Zelenoga dubja kitje,
 Jestojska mu 'e sat medeni,
 Voda i mlieko sladko pitje ;

 A od zlata čaše izbrane,
 Sladka pitja u kieh stoje,
 Ruke biele i sniežane
 Milostive kéerce svoje.

 Dobri ovako starac traje
 Najpokonjih danah dio,
 Ki od dvanaes sinova' je
 Čestit otac niegda bio.

45 Ali njemu smàrt nemila
 Kroz namieru hudu i prieku
 Svieh je u bårzo poplienila,
 Da neosuši lica vieku.

 Tiem je on sada ostó veće
 Jak obsiečen dub u gori,
 Komu vihar s plahe smeće
 Grane skàrši i oborì,

Vuk i Ljubdrag, kieh slovjaše
Glas s iztoka do zapada,
S puške ognjene mǎrtvi ostaše
U podstupu Prage grada.

Gojko i Uroš sried zasieda'
Od turske su sablje pali,
Kí su u ognju preko leda
Za cesara vojevali.

Mikleuša i Stiepana
More utopi na pučini,
A dopade smǎrtna rana
Vladka od guse u planini.

35 Glavu izgubi Gǎrgur svoju
S priateljskieh zlieh prevara',
A u erdeljskom stignù boju
Smǎrt Miloša i Lazara.

Janko i Lauš od svieh biehu
Samo ostali jošte živi
Za razgovor i utiehu
Ćaćku u težkoj suprotivi,

Ki svu ljubav složi i stavi
Od dvanaes u dva ova,
I kô oči dvie u glavi
I gledà ih i milovà

Ali huda nad sve ine
Do bǎrzo mu srieća uzroči,
Da mu ujedno zrak pogine
I od dva sina i od dvie oči.

Janka nemože uzdržati,
Da se na boj neputi,
U bogdanskoj tiem ga rati
Pogubiše Turci ljuti.

15 A Lauša u isto vrime
Srietè prieka smàrt na domu,
Ki ćáčkovo zovuć ime
Umriè u rukah ćáčku istomu.

Tad toliko plakat uzè
Od dvanaes probien strila'
Tužni starac, da ga suze
Osliepiše s grozna cvila,

I svàršio još bi u plaču
Dni kroz težke nepokoje,
Razgovora da nezačù
Od jedine kćerce svoje.

Sunčanica mlada i liepa,
Od ké slovu svud krieposti,
Svietlo ufanje ćáčka sliepa,
I štapak je u starosti.

Mile unuke on viditi
Želi od drage kćerce ove,
I u njih opet ponoviti
Sebe i màrtve své sinove.

45 Ali 'e zaman da itko sada
Nje liepotu dvori mnogu,
Zašto dievstvo ona mlada
Zavietovà višnjem' Bogu.

Mudri ćaćko s bilièg' veće
 Pozna ovu nje odluku,
 I što obljubit kćerca neće
 Vierenika, ćuti muku.

Nu u sebi opet sudi,
 Da od dietinstva plaha izhodi
 Ta nje misó, s koje žudi,
 Da dni tako sama vodi;

Tiem neka u njoj od ljubavi
 Probudi se časna želja,
 On razlike igre stavi
 Od radosti i veselja.

Od bugarskíeh mlados sela'
 Na igre se skupí ove,
 I ljuvene i vesela
 Siediljkam' ih miliem' zove.

95 Liepe dieve i gizdave,
 I seljani mladi s njima
 Na igre idu, i vārḥ glave
 Svak od cvietja vienac ima.

U tanac se svi hitaju,
 Svi začínju sladke piesni.
 I razlike igre igraju
 U pokoju, u ljuvezni.

Vārḥ livade mlad uz mlada
 Siedi u cvietju razlikomu,
 I rieč s riečim hitro sklada
 Na uho šaptom ovi onomu.

Natieču se tu pastiri,
I ukazat svaki uživa,
Da skladnie dipli sviri,
I u sladji glas popîva.

Zatiecat se još netaže
Pastirice najmilije,
Ká začinje piesni draže,
Ká li vienčac liepši vije.

55 Siediljke ove skupio biše
Starac Ljubdrag na svom stanu
Jedà sàrce tvàrdo odviše
Od své kćerce one ganu,

Ter od mladieh, kieh ustrili
Slavna liepos nje velika,
Kigodi joj tu omili,
I obere ga vierenika.

Tad kon liepe Sunčanice
Na siediljke sej ljuvene
Od svud mladci i mladice
Skupiše se nebrojene.

Ona mlada, zasve da je
Mučna u sàrcu cieća toga,
Poslušna se kazat haje
Zapoviedim ćáčka svoga.

Sve najliepše gube ime
Pred uresom nje uresa,
Jak pred suncem iztočnime
Jasne zviezde od nebesa'.

60 * Ona zlati pram od kosi'
 Na vietric je tih razplela,
 A od razlika cvietja nosi
 Vienčac vārhu vedra čela.

U pogledu ljuvenomu
 Razbludna joj sja danica,
 A u rajskom licu svomu
 Cavti trator i ružica.

Na ustieh joj od veselja
 Rumena se ruža smije,
 Koprenica sniega bielja
 Bielje od sniega pàrsi krije.

Tako ona milo bodi,
 I toliku svietlos ima,
 Da u jedno vrieme izvodi
 Tančac stupom, dan očima.

Pače cieneć da je zora,
 Što su oči nje ljuvene,
 Rumena se ruža otvora,
 I razliko cvietje zene;

65 Bieliem' rukam' po livadi
 S drngam' ga ona brat počinje;
 Seljani se dižu mladi,
 Kolo okolo njih začinja.

U sried kola od svirali'
 I od diplih na glas mio,
 Da zabave sej pohvali,
 Zače ovako mlad Radmio:

„Družbo liepa i vesela
Od mladjanieh pastirica',
Kiem sried očih zora biela,
A sunašce sja sried lica,

Pridružite u ljuvezni
S našiem' vaše skladne glase,
Da pojući sladke piesni
Bitje ovo proslavja se.

Pojmo, pojmo družbo draga,
Bieži mlados, leti vrime.
Od proljetja doba blaga
Uživajmo prie zime.

70 Nečekajte, svietla prama
Zlato u srebro da se obrati,
Bez svietlosti i bez plama
Liepieh se očih pogled skрати.

Svaka od vas, liepe moje,
U mladjahna svoja lita
Želje izpunjaj sladke svoje,
Gàrli rados, ljubav hita'.

Čestitos je ovo živa,
Blaženstva su ovo prava,
Ovako se liepa uživa
Mlados i nje dika i slava.

Što se pita, da se ima,
Što se žudi, da se steče,
Što je liepo blizu očima,
Da i od sàrca ni'e daleče;

Da dva mlada jedno žele
 U životu stravljenomu,
 I da vode dni vesele
 Živuć jedan u drugomu.“

- 75 Radmio prestà, i taj čas se
 S njim u tanac svi hitaju;
 Dva začinju, a u sve glase
 Skladno ostali odpievaju.

U šapat se igra obrati,
 Kô se u tancu dozačina,
 Pak uzeše popievati
 Četir mlada seljanina.

Pàrvi počè, kô niekada
 Od Herzega od Stiepana
 Ugrabì se ljubi mlada,
 Ká mu sinu bieše dana,

I kô ona jad i smeću
 I ćutiela 'e i podnila,
 Čiem na starcu sviem mârzeću
 Draga 'e mladca promienila;

I kô paka cieća toga
 Sin mu se je poturčio,
 I iz gospodstva Herzeg svoga
 S diecom inom prognan bio.

- 80 Zapieva drugi opeta,
 Kô Biogradu pomoć podà
 Prema silam Mahumeta
 Ugrin Janko vojevoda,

I kako se izpod mira'
Grada toga car oholi
Ljuto ranjen tad iztira
Veće mǎrtav, živ nego li.

Kô se iz grada Dubrovnika,
Kliče tretji, k Zadru uputi
Gjuragj despot, za na prîka
Zeta Ugre podignuti ;

I od Sibinja kô ban slavni,
I ugarska sva gospoda
Tad ustaše na boj sprawni,
Neka mu se pomoć poda ;

I kô s vojskom iz Budima
Kralj Vladislav sam se odpravi,
Ter Murata s niezmiernima
Silam' razbi na Moravi.

85 A četvǎrti kliknuo bieše,
Kô ugarske skladne volje
Matiaša kralja uzpeše
Iz tamnice na prestolje ;

I kô utrudjen kralj hrabreni
Hǎrvuć vojske od Turaka',
Na kopju se često odmieni
Od despota Vuka paka.

Bugarkinje jur prestale
I pievanja biehu draga,
Kad smete igre sve ostale
Svoim došastjem Kizlar-aga ;

Sunčanicu lepu i mladu
Ukazati da mu budu,
Pokli je iskà svud po gradu
Smederevu on zaludu.

Bàrži nego bàrza striela
Odtole se s družbom dieli,
Buduć čuo, da se u sela
Ljubdrag otac s njom preseli.

90 Tu je nadje u zabavi
Od veselieh siediljaka',
I u pogledu nje objavi
Taj čas mu se sunčja zraka.

Pače bieliem danom svanu
Càrnóm agi noćno lice
Na liepotu rajsku izbranu
Od sunčane Sunčanice.

Zapažene od svud vidi
U nju jednu svaćie oči,
I cviet sunce gdi je slidi
Pored suncem od iztoči.

Àli càrnac kô se ugleda,
Nezna od straha nitko gdi je;
Siemo, tamo svak ureda
Hoće biežat, a neumije.

Sunčanica i s njom lîpa
Družba od straha i od srama
Cvietje iz skuta na tli sipa,
Ké za zlatnieh braše prama'.

95 Poniknute liepe vile
 Zamuknuše mramorkome,
 Scieneć, da su tako skrile
 Same sebe sienom svome.

Od svuda su vārhu lica
 Vlase od kosah rozpustile;
 Ali izmedju zlatnieh žica'
 Sjahu im većma oči mile.

Hitri hadum sviem objavi
 Veseo pogled, sliku dragu;
 Spried na pàrsi ruku stavi,
 I u besiedu kliče blagu:

„Družbo mila, dni čestite
 Kí trajete sried dubrave,
 Uživajte i sliedite
 Liepe igre i zabave.

Nitko neimaj strah, ni čezni,
 Jer došastje moje neće
 Razvàré vaše tance i piesni,
 Ni doniet vam gorke smeće;

100 Pače u družbu vašu, ká je
 Mnoge srieće, mnoge česti,
 Gdi u miru svak dni traje,
 Ja ću za nać mir uliesti:

Tiem gizdava družbo mlada,
 Ovdi, gdie ste vi skupljeni,
 Nebudi vam mučno sada
 Dat za malo miesto i meni.“

Kô izreče té cesiede,
Gdi sien velik dub prostira,
Sam bez družbe Turčin sieđe
Sried seljanah i pastira'.

Milostivo na staroga
Ljubdraga se pak obrati,
Tere počē ovako ga
Tvardiem' kletvam' uprašati:

„AH! tako ti Bog s visine
Vratio očim vid žudjeni,
Vriedni i dobri domačine,
Pleme tvoje spovedj meni;

195 A po carsku slavnu glavu,
Tako nepó sabljom mojóm,
Kad istinu skážeš pravu,
Nec' me uvriedit rieči tvojom.

Stari tvoji tko su bili?
Rec' slobodno bez obzira:
Jesu li oni gospodili,
I iz gospodstva tko ih iztirà?“

Na ovo u sàrcu smutjen svomu
Kliče starac pun žalosti:
„Spomenjivat nevoljnomu
Mučno 'e prednje čestitosti;

Jer kolieno plemenito
Od pomoći tomu nije,
Koga ubožtvo viekovito
Pod težkiem robstvom krije.

Nu gospodar taki kada
Zapovieda blago i milo,
Pod zakletvu ter mi sada
Od očih se to stavilo,

110 Od ničesa neću prèdat,
Sve ću kazat, nu, jaoh! bolje
Naricat ću, neg spoviedat
Starieh mojih svø nevolje:

Diže se iskat u svom dvoru
Lazar despot od Sàrbie,
Dva junaka po izboru
Da udá za njih kćeri dvie.

Liepu i mladu Vukosavu
Dà Milošu Obiliću;
A ponosnu i gizdavu
Maru Vuku Brankoviću.

Od Mare se i od Vuka
Slavni despot Gjuragj rodi,
Vàrh raškoga svega puka
Nakon ujca ki gospodi.

Od Gjurgja se i od Jerine
Mare opet kći rodila,
Cieć liepote nje jedine
Kú oblubi carska sila;

115 Nu se od cara biehu silna
Obljubile većma tada
Plodne strane, miesta obilna,
Gdie s Jerinom despot vladà.

On na dvore kô njegove
 Za caricu im kćer odvede,
 Poslâ im konje po sinove,
 I primami ih, da ga sliede.

Podiže se pak da steče
 Pod oružjem njih države,
 I jedva despot živ uteče
 Izpred sablje své kàrvave;

A Jerina iz bieloga
 Smedereva izagnana,
 Za nać Gjurgja vojna svoga
 Out ugarskieh podje strana'.

Ovake mu pak dà glase,
 U Budimu kad ga sriete:
 Tàrgaj, tàrgaj siede vlase
 Tužni starče s hude štete.

120 Gospodstvo ote, i izposieca
 Tvoje vojske car ognjení;
 Gàrgur, Stiepan naša dieca
 Robovi su osliepljeni.

Čuj, ké mi su sinci mili
 Po jednomu sad glasniku
 Plačnoj majci poručili
 Trudne glase, sgodu priku:

Sàrce će se tvé na pola
 Razciepiti, majko tužna:
 Tvá dva sinka, dva sokola,
 Dva sliepca su i dva sužna.

Ti po svakoj svieta stran:
 Gledaš majko na dan bio;
 Nama se je zrak sunčani
 Mladjaniem ugrabio.

Razlog bieše: mi dvojica
 Da smo štapak ćaćku i tebi!
 S ćaćkom starcem ti starica
 Da nas vodiš, sad je triebi.

125 Ali slušaj svu nezgodu
 I naš težki jad nemili:
 S očima smo i slobodu
 Sladku i dragu izgubili;

Carica nas, majko draga,
 Sestra naša, kćerca tvoja,
 Pred Muratom nepomaga,
 Komu ljubi bit dostoja;

Pače i ona, vajmeh! ista
 Da nam kuću izkoriepi,
 Vàrlom caru na svièt pristà;
 Zajedno nas s njim osliepi.

Nit joj ganù sàrce tada
 Tvàrdje od stiene, vàrlje od zvijeri
 Ljubav od dva bratca mlada,
 Hudu misó da netieri:

Zato, ako taj put slidiš
 Ti, da (liepe sve gospoje
 U Budimu kad razvidiš)
 Dvie nevieste nadješ tvoje.

130 Kada budeš majko tamo
Medju ugarskiem' gospodjami,
Tužna majko misli samo,
Ké ćeš hvale podat nami.

Jedà riet ćeš: Imam živa
Ja dva sina, dva junaka,
U kieh stoji i priebiva
Moga sàrca rados svaka ?

Dva sina imam, moć ćeš rieti;
Nu dva slipeca, nu dva roba;
Oteše mi ih Turci kleti,
I sada mi ih dàrže oba.

S nesriećnoga segaj glasa.
Ki mu podà plačna ljubi,
Starac despot pun poraza
Smàrtno ubliediè, rieč izgubi.

U žalosti i u bolesti
Stanovit se omramori,
Ali kô se pak rasviesti,
Jedva ovako progovori:

135 Od kada smo izgubili
Sva ina dobra mi na svîti,
Nastojmo se turskoj sili
Sužnji u staros neučiniti.

Vierna drugo, sa mnom hodi,
Put slavnoga Dubrovnika,
Gdie se gostu u slobodi
Dàrži viera sviem velika.

Ali Murat budú slišó,
Gjuragj despot sa sviem blagom
U Dubrovnik da je otišó,
Slobodom se štitit dragom,

Prešno odpravi poklisare
K Dubrovniku svietlu gradu,
Knezu i vieću šljući dare,
Da mu u ruke Gjurgja dadu;

Ili inako, on zaprieti,
U kàrvavu ljutu boju
Da će na njih grad podrieti
Carsku ognjenu sablju svoju;

140 Nu Dubrovnik sried pokoja
Ki od slobode krunu steče,
S mita od zlata, s prietnje od boja
Od viere se neporeče.

Tako, da isti car oholi
Čudeći se tada kliče:
„Cieć tvé viere kripke toli
Viek češ živiet Dubrovniče!“

I tako se prem dogodi,
Još Dubrovnik s davnjom krunom
Stoi cieć viere u slobodi
Medju lavom i drakunom.“

Ah! da bi uvijek jakno sade
Živio miran i slobodan,
Dubrovniče bieli grade,
Slavan svietu, nebu ugodan.

Krune ugarske veći dio,
Svu bosansku kraljevinu,
I gdi 'e Herceg gospodio,
Vlas poda se turska ukinù;

145 Još sried ustah ljuta zmaja,
I nokatah biesna lava
Okó tebe s oba kraja
Slovinska je sva dāržava.

Robovi su tvoji susiedi,
Teške sile sviem gospode;
Tvé vladanje samo siedi
Na priestolju od slobode.

„U slobodnu gradu ovomu
Od zetovieh tako ruka'
Sačuvà se despot, komu
Ja sam unuk od unuka;

I od našega svega traga
Nenahodi se nitko ini,
Razmi ova kćerca draga,
Ká 'e razgovor moj jedinì.“

Kô čù ovo càrnac, skide
Zlatnu mahramu izza pasa,
K Sunčanici ter otide,
I u način je blag prikazà,

150 Veleć: „Tvá je srieća sada
I velika i čestita,
Iztočnom' si caru lada,
O dievojko plemenita!“

Sunčanica tada svàrnù
 Oči od srama i poniknù;
 A svu ostalu družbu càrnù
 Càrni hadum k sebi viknù;

Nu š njim nehteć da se dili
 Dievojčica časna i liepa,
 Ugrabi je on po sili
 Izsried skuta ćaćka sliapa.

Otet bi se mlada uzela
 Strašnom' càrcu, ki je hvata,
 Golubica jakno biela
 Càrnom' orlu iz nokata'.

Ali Ljubdrag u sliepilu
 Tužni starac nad sve ine
 Čuvši grabit kćercu milu,
 Uhti se za siedine.

155

I neufajuć, da je obrani,
 Zaupi u glas pun žalosti:
 „Na ovo li me, jaoh! dohrani
 Težka i huda má starosti?

Da li dosta, sriećo huda,
 Diedinstvo otet mé nebì ti,
 I od despotah slavnih svuda
 Pastirim nas učiniti?

I ljubljeniem sinovima,
 Kí biehu očih moih zenice,
 Da moj život spravljat ima
 I kolievke i grobnice;

Nu me sada sasma ovako
 Sliepa starca još pokosi,
 Čiem se moje dobro svako,
 Má jedina kćerca odnosi.

O má kćerce! ni'e te, nije!
 Sunčanice kćerce mlada,
 Tvoj sunčani ures gdi je?
 Jaoh! tko mi te grabi sada?

160 Ozovi se, kćerce mila,
 Vidj, koja me boles ciepa,
 Ah; komu si ostavila
 Čaćka tvoga stara i sliepa?

Za ovo li, smàrti prieka,
 Gluha mi se vazda kazà,
 Má nesriećna staros neka
 Mre s hugjega svedj poraza.

Moja sliepa staros ova,
 Ká mi u 'licu smàrt sviedoči,
 Bez gospodstva, bez sinova',
 I bez drazieh, vajme! oči';

I bez tebe, sladko nfanje
 Kćerce mila, u kój meni
 I sinovi su i vladanje,
 I od očih vid žudjeni."

Starac Ljubdrag tuži ovako;
 Ali što mu to pomaga?
 S kćercom mu se 'e veće odmakó
 Podaleko càrni aga.

165 Sunčanica pàrva od straha
 Učini se mrazna stiena,
 Blieda, niema, bez uzdaha,
 Izčeznuta, zapanjena.

 Pram razvezan u slobodi
 Lice joj plačno obletiva,
 Nosi se ona, a nevodi,
 Veće màrtva nego živa,

 Nu kô malo razabrà se,
 I pogledà, tere vidi
 Strašne i gàrde càrnice uza se,
 Opet vene, čezne i blidi;

 Gorka 'e boles opet smeta,
 Opet žavàré riec nemože,
 Preuzè težki strah je opeta,
 I opet se prinemože.

 Ali, kô se njoj zatime
 Pobieguća duša vrati,
 Kliče glasom žalosnimc
 U ovi način naricati:

170 „Gdie sam tužna? ah jao! koja
 Ugrabi me ovo sila?
 O žalosna majko moja,
 Na što si me porodila?

 Od koga sam, jao! vodjena?
 Robinjica kud ću mlada
 Nemilosno zaplienjena
 U ćáćkovu skutu sada?

Sinoćke sam omàrknula
 Ja u ćaćka kći jedina,
 A jutros sam osvanula
 U càrnoga Arapina.

Komu, ćaćko mili, komu
 Jedina te kćerca ostavi,
 Kà 'e životu trudnu tvomu
 Svedj nosila pokoj pravi?

Ah! čieme ćeš jade i smeće
 Težke tvoje samiriti?
 Tko li ti će uzdan veće
 Slipepu u staros štapak biti?

175

Silnu caru od iztoka
 Mladjahna se vodim sužna;
 I, što 'e hudje, s toga uzroka
 Časti mój se bojim tužna,

Dragoj časti, kú od davna
 Ja prikazah višnjem, goru,
 I za kú sam podniet spravna
 Svaku muku, smàrt najgoru.

Ali ako me ti oteti
 Ni'esi jaki ćaćko mili,
 Ni imaš síla' za oprieti
 Mogućoj se turskoj sili;

Dodji, dodji, na smiljenje
 Jedà ganeš skup oholi,
 Tere tvoj plač i cviljenje
 Za mene se tužnu umoli,

Jedà za odkup mé mladosti
 Miešte zlata u ké vrime
 Od nesriečne tvé starosti
 Grozne suze Turci prime.

180 Jedà kako oči sliepe;
 Jao! i stare tvé siedine
 Iz njih sàrca izkoriepe
 Nemilosti i vàrline.

Ali nigdie ni'e nikoga,
 Tko bi meni pomoć htio;
 Čáčko, ufanje sàrcà moga,
 I ti si me ostavio?"

Htiaše sliedit svoj plač ljuti
 Sunčanica još naprieda,
 Kad se oštri càrnac smuti,
 Sàrčno na nju ter pogleda.

„O dievojko, vapeć, mlada,
 Dosta si se plakat čula,
 Ah, umukni veće sada,
 Kamenito zamuknula!"

Ali dočiem pute slidi
 K Carigradu on najprieče,
 Eto se ulak jedan vidi,
 Gdi uprav njega tiekom teče;

185 Ovi netom predanj dóje,
 List mu carski prikaživa:
 On ga prima, i vàrh svoje
 Glave stavlja, pak celiva.

Mlad car tårpeć mučno odviše
 Od iztočnieh spravah cknenje,
 Agi u tomu listu biše
 Odkrio sàrca svoga htienje,

Pisaše mu, da put strane
 Carigradske naglo grede,
 I da veće izabrane
 Gievojčice sve dovede;

Veljaše mu još, da svudi
 Sokolicu pošlje iskati,
 I da 'oj kaže, kô car žudi,
 Da ga u iztok i ona prati.

Bieše liepe zatočnice
 Mladi se Osman uželio,
 Ké ga zaniè drago lice,
 A ustrieli pogled mio.

100 Uzó bi opet nagledati
 Rajsko ga se nje uresa
 I očih svietlieh, u kieh sjati
 Sunce vidi se od nebesa',

Pače on puta neumie
 Naći u iztok, kiem će poći,
 Dokli iztočno Sunce prie
 Neizteče svojoj noći.

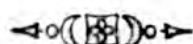
Ali ova misó svoja
 Neće družiem da se objavi,
 Krijuć željom ljuta boja
 Sladku želju od ljubavi;

Nu se hitri hadum stavlja,
I jednoga càrnca uzdana
Po bojnicu liepu odpravlja
Put poljačkieh ravníeh strana';

Buduć imó glase tada,
Da još po toj kraljevini,
Za osvetit cara mlada,
S drugam ona rasap čini.

Pievanje deveto.

Sadržaj: U Varšavi slavi se god odaržane dobiti nad Turci junaci idu u lov, a gospodje na tanac i pievanje kraj rieke Visle. Sokolica i njezine druge zateku gospodje u tancu, i ugrabe svaka po jednu, ter ih odnesu u gustu dubravu k jezeru. Ondie povežu svoje robinje, i podju se kupat. Namieri se po srieći kraljević s lovci, oslobodi gospodje, i otme Sokolici druge, ter joj ih opet vrati, a ona obeća, da više neće harati poljačkih krajinah, nego se spremi, da ide kući u Persiu, kad ju na putu srietè ulak od kizlar-age, i pozva ju, da ide s carem u iztok.

Velika se, o ljubavi,
Vlas ognjenieh tvojih striela'
U pogledu liepu slavi
Oka draga i vesela;

Ali vele veća i jača
U kraljevskom sàrcu biva
Čas, ká striele tvé potlača,
I sve sile predobiva.

Nije čudo cieća toga,
Sokolica svietla i mila
Cara Osmana ljubljenoga
Da je sliedit ostavila.

Trudno mladoj bi podnieti,
I smetena tiem se reče,
Za kiem željno sárce leti,
Da i stupaj hrò neteše,

5 Bi joj čemer najžestoči,
Ki stravljená dikla očúti,
Dalek sunca dražieh oči'
Tamnom nóci zamárknuti.

Ali ohola i moguća,
Iz kàrvave mârzi rati
S Turcima se pobieguća
Pred Poljacim ukazati.

Tiem odkada lanjsko lito
Mlad kraljević razbi cara,
S drúgam' ona strielovito
Preko leškieh stranah udara,

Leteć mnokrat sried potiera'
Siemo tamo po prostoru
Od Odera do Niepera
I Niestera k Niemskom' Moru.

Čiem bojnica tako izbrana
Veće putah tiekom minù
Plieneć, paleć sa svieh strana'
Svu Poljačku kraljevinu,

10 U slobodi smiona odviše
Doć se usudi najposlie
U dubravu gustu, više
Grada od tvârde Varšovie.

Bieše u svàrsi Kolovoza
Jur počela jesen plodna,
Kad zadažde s grozdnieh loza'
Rujna i zlatna pitja ugodna.

Prem osvanù dan čestiti,
Koga viečna bit će slava,
Dan veseli od dobiti
Kraljevića Vladislava.

U ki bez broja i bez kraja
Vojsku on razbi, i zatiera
Iztočnoga ljuta zmaja
Lanjsko lieto kraj Niestera,

K poljskom' kralju na dan ovi
Skupiše se sried Varšova
Sve vojvode, svi knezovi
I staroste od gradova'.

15 Tere pokli tu u mnogu
Bogoljubstvu u sve glase
Najprije hvala višnjem' Bogu
U presvetoj carkvi dà se.

U razlike svak načine
Sa svom se opet moći stavi,
Da spomena nad sve ine
Sriećnoga se dana slavi.

Mlad kraljević i po izboru
S njim gospoda ina tada
Podranili biehu u zoru
Lov loviti izvan grada.

On razlike tiereć zvieri
Hotiè ukazat sviem očito,
Kako s vojskom cara tieri
U dan isti priednje lito.

Pod bogatjem' odećami
Od càrljena sja grimiza,
Gdie se biser i drag kami
Vàrh pošvena zlata iznizà;

20 Na pásu mu 'e mač zlatjeni,
Vàrh glave mu trepti perje,
A pod njime konj ognjeni
Lakši i bàrži neg siever je.

Taki 'e vidiet bog sunčani
I u oružju i u obrazu,
Kad zvieri iskat i on podrani
Po nebeskom svietlom pásu.

Brat Kazimir, stopàrv komu
Lice zlatni mah celiva,
I on na konju ognjenomu
Zlatno odieven uzanj siva.

U istoku od mladosti
Zora od slave još mu izteče,
A od hrabrenstva i od krieposti
Stere zràke na daleče.

Stiepan mladji brat uz njega
Kaže iztakmit dielim ime,
Bàrži od pláma, bielji od sniega
Igra urešen konj pod njime.

25 Jezde i svetla bratja ina
Kon slavnoga Vladislava,
I od oružja i od haljina'
Zamierna je sviem naprava.

Liepi i mladi kraljevići
Na njegovieh zracieh sjaju,
Jakno sivi sokolići
Kad se u sunce zagledaju.

Vojevode, knezi i bani
Pred njim redom jezde u dici,
Odieveni i oružani
Plemenito svikolici.

Plemenita družba ova
S dobitnikom turskieh sila'
Na odlučena miesta od lova
Ovako se 'e uputila,

A varšovske liepe i mlade
Sve gospodje pune dike
Izišle su vārḥ livade
Pokraj bistre Visle rike.

30 Tih se tančac medju njimi
Tu zameće u ljuvezni,
U kom glasim medenimi
Kliknuše ove sladke piesni:

„O čestiti i hrabreni
Kraljeviću Vladislave,
Svak je veseo u spomeni
Nedobitne tvoje slave!

Ti, o sivi náš sokole,
U mladjahna tvoja lieta
Potlačio si Turke ohole,
I dobio cara kleta.

S tebe obranu svú primila
Kraljevina 'e naša svudi,
S tebe opet se razgojila
U pokoju, ki svak žudi.

Svud težaku zemlja blaga
S tebe obilne vratja plode,
S tebe obtieče miesta draga
Méd iz dubja, mlieko iz vode

15 S tebe veseo krotka stada
Pod sviróku pastir pase,
S tebe putnik miran sada
Grede pojuć u sve glase.

Konj, koi se biesan jahà
S napuhaniem' nozdram' prie
Hàrzà, pieni, oganj pahà
Vihar vidiet bì svudie.

Blag i krotak zelén milu
Na livadah sad uživa,
Tere bojnu ljutu silu
Na ljuvenoj promienjiva.

Skladni puci. mirna sela,
Travna polja, doba ugodna,
Rojne pčele, stada ciela,
Žitne njive. dubja plodna.

Razvedren je svak u licu,
Glasi ti ovo svi govore:
Veće liepu vierenicu
Na ćačkove vodi dvore.

40 Kraljeviću, sve je spravno,
Neckni veće pir veseli;
U unucieh ime slavno
Ponoviti naš kralj želi.

Noviem' zracim čin' da obtieču
Ova naša miesta i dalja,
I radjaju se i iztieču
Sunca od sunac', kralji od kralja'."

Ušto na čas dana blaga
Tanac vode sej gospoje,
I ovako se pjesan draga
Vladislavu slavnom' poje:

Eto smiona Sokolica *
Iz dubrave guste izide
S dvanaes bojnih dievojčica',
Ké je svudi sliedom slíde.

Jak lavica usried gora',
Kad pritisne glad je ljuti,
Na sve strane uši otvora
Oslušujuć, kud se puti.

45 Iz dubravah gustieh kada
Pastirske ona dipli čuje,
Sudeć da tu pásu stada,
Veseli se i raduje;

I misleći, da bårzo ima
Na volju se nasititi,
K onoj strani put uzima,
Leteć u tiek strieloviti :

Zatočnica tako ohola
Na začinke sladke i mile,
Kiem' se biehu posried kola
Liepe gospoje oglasile.

Vapie: „Evo plemenite
Srieće, evo liepa pliena;
Tec'te, o druge mé, tecite
Na bogatstva neizrečena.

Slied' me svaka, svaka osveti
Sebe, cara, tursku vieru,
Spomenjujú u pameti
Lanjsku dobit i potieru.“

50 Dobro ovoga nedoreče
Mogorkinja dikla vårla,
A tište se i zatieče
Na bårzomu konju hàra.

Lete za njom, a neteku,
I nje drúge nagle i hitre,
I plien željni da prie steku,
Bårziem' konjim' stižu vître.

Ter u naćin poplávce,
Ká s obilnieh vodah riekom
Plaho se oreć niz litice
Sve što srieta nosi tiekom.

Jedna jednu spried desnicom
Za sniežane pàrsi hvata,
Druga drugu nica licom
Stere konju preko vrata,

Nieka za pram rudi od kosi',
A za ruha nieka sviona,
Za ruku ova onu nosi,
Za pás zlatni ovu ona.

70 Preko noćne tako tmine
Sried divjači vuku prîke
Vukovi ovce u načine
Nemilosne i razlike.

Bojne dikle bårže od striele
Tekuć poljem u pospiehu
S draziem plienom sve vesele
Odmakle se dalek biehu.

Kad gospodje ugrabljene,
Budući se osviestile,
Sve u glase sjedinjene
Tuže, ciče, plaču i cvile.

Nieka ćaćka draga svoga,
Nieka bratju milu, a nika
Uzdišući ljubljenoga
Zove u pomoć vierenika.

Još slobode sladke cića
Neprestaju sa svom moći
Vapit slavna kraljevića,
Da ih otet bude doći.

60 Ali se od njih svieh zamani
Ciči, plače i tuguje,
U zaklonoj ako strani
Ni'e nikoga, da ih čuje.

Gàrm ih spleten, dubje često
Gustim gajem jur obstriè,
Pače kitniem' hvojam' miesto
Nebesom ih istiem krie.

U kraj gaja gusta toli
Dubrava se jedna odkriva,
Bàrza je rieka gàrli doli,
A tìh vietríc sgar celiva.

Rudi jasen, bries široki,
Bor zeleni, joha biela,
Divja lieska, drien žestoki,
Kitni javor, vita jela.

I česvina od sto vieka',
I hrast davni tu se ustarà,
Ni im je igda sila prieka
Naudit mogla od vietara'.

65 Proz dubje ovo hárlo stado
Od razlicieh tàrkà zvieri',
A po granah leteć rado
Jato od pticah svedj žuberi.

Bistra rieka s veće trakah
U dubravu gustu ulazi,
Od sunčanieh ká je zrakah
Čestiem kitjem čuva i pazi.

Ali sve se vode staju,
I jezero sried nje čine,
Lietne danke u kom traju
Liepe vile od planine.

Družba iztočnih zatočnica'
Sliedi smiona i slobodna,
Gdi je glasom od vietrica
Dubrava ova zove ugodna.

S duga tieka svaka trudna
Znoj na svietlom licu otira,
I od vrućine od poludna
Jaše u dubje polak vira.

70 Sokolica prehrabrana
Pred njima se nagla uputi,
I u dubja ih skut zelena
Klikne ovako počnuti:

„Eto 'e pastir svratio stada
U podgorje na plandište,
Svak pod dubjem sried livada'
Pri kladencieh vietrie ište ;

Zato i mi, druge mile,
Čiem sunce odsgar pripeklo je,
Hod'mo, gdi zien dubja dîle
Za trudima nać pokoje.

Uživajmo sladke hlade,
Gdie nas zove draga sienca,
A konji nam varh livade
Neka pasu kod kladenca.

A ti, ki si toli svietó
U junaštvu, Vladislave,
Hodi otimaj robje oteto,
Čekamo te sried dubrave.

75 Nestraši nas tvá desnica,
Ciele vojske s sobom vodi,
S dvanaes samieh dievojčica'
Ja te čakam u slobodi.

Od prikora i od sramote
Po svietu ti glas će otiti,
Izpod grada da ti se otè
Cviet gospodjah plemeniti.

I da iz rukah dvanaes žena'
Nemož' opet ti ga steći,
Ti, ki u slavi od imena
Letiš junak sad najveći.

Ah! netàrpi, da su vriedne
Na tvój kući u tvom miesti
Dievojčice mlade jedne
Dan od tvojih slavaš smesti;

Ali u tebe sàrca nije
Na polje izit nam protiva,
Da vlas ženska nedobije,
Tko prie care predobiva.

80 U to, drúge moje izbrane,
Nebojte se od potiera',
Odsiedimo konje vrane,
Počinimo kon jezera."

Dikla ohola i smiona
 U ovi način vikà i prieti
 Veseleć se, da sama ona
 S drugam' svojim' cara osveti.

Bojnice se sve potéže,
 I s robinjam' s konja skaču,
 Svaka svoju na se veže,
 Sve ujedno one plaču.

Mladjahniem da neuteku,
 Žestociem' uvitima
 Pri oštrieh dubah hreku
 Snježana se put prižima.

Ponosite i zlosàrde
 Od iztoka vàrle dikle
 Ovako se spàrva tvàrde
 Medju sobom, pak su klikle:

85 „Pokli sumnjit nije sada,
 Da nas ovdi tko sastane,
 O vitežka družbo mlada,
 Stav'mo oružje teško s strane,

Ter po ovoj bistroj vodi,
 Čiem sve pàrži sunčja zràka,
 Plovaj, plovaj u slobodi
 Igre mile tvoreć svaka.“

Razhladiti trude od boja
 Ušto ovako mlade žele,
 Od ljuvenieh perivoja'
 Odkrivaju liere biele.

Nije miesta, strane nije
 Najmilie i najdraže,
 Kú zavidno ruho krije,
 Da se naga sad nekaže.

Sve bieloće da pred oči
 Izberu se i sjedine,
 Drobni biser od iztoči,
 Jasno srebro, snieg s planine

80 Kon bieloće mile i drage
 Bojnieh diklic' tamne ostaju,
 Ké u bistrieh vodah nage
 Jakno zviezde trepte i sjaju.

Na zamiernu, na jedinu
 Njih bieloću svietlu izbrauu
 Bistri jezer ončas sinù,
 Živiem ognjem voda planù.

Ozeleni kraj u travi,
 Trava u cvietju ostà okoli,
 Bližnje dubje po dubravi
 Granje u vodu sklonì doli.

Sa sviem' vodam' od svud rieka
 Zaletiè se u tiek hàrli,
 S travom, s cvietjem, s dubjem neka
 Celiva ih ona i gàrli.

Nieka 'e rudi pram vàrh čela
 U obluk zlatan pokupila,
 Nieka niz bio vrat razplela,
 I vàrh vodah njim zdaždila.

95 Nu kúi kralja od Morgora
 Liepša i svietlja svieh se ukazà:
 Njoj iz bielih pàrsih zora,
 Sunce iztieče iz obraza.

Biela 'e vidiet ona vele
 S drugam' ploveć sried jezera,
 Neg li od mora vile biele
 I od spievóca kufa pera.

Čiem nje vlažni pram od kosi'
 Tiho pàrši s hladka blaga,
 Iz zlata joj biser rosi
 Po cviećicu lica draga.

Ovaka se niegda objavi
 I božica svietla od lova,
 I po jezeru u dubravi
 Naga ovako s drugam' plovà.

Ovako se 'e i ljuvena
 Liepa mati ukazala,
 Iz sniežanieh kada piana'
 Sried morskieh se rodì vala',

100 Ali ohole dikle liepe
 Čas nemogu stat bez rati,
 I u zabavah sladcieh hlepe
 Bojnice se ukazati.

S jedne strane šes ustaju,
 S druge opeta šes protiva,
 Sve se vodom oružaju,
 Zatiecat se svaka uživa.

Jedna suproč drugoj plove,
 Jedna drugoj prieti smeću,
 Sada one, sada ove
 Vodu uzimlju, biser meću.

Čiem bojnice liepe i nage
 Čine ovake igre u vodi,
 Tere svaka varke drage
 I hitrine iznahodi:

Eto od trubalj' i od vapajah
 Zamnie okolo sva dubrava,
 Lovci ih kruže sa svieh krajah
 Kraljevića Vladislava,

105 Nieki u ruci hãrbu nosi,
 Kopje vito nieki ima,
 S ognjeniem' su puškam' mnozi,
 Mnozi s lucim napetima.

Oni vode bãrže hãrte,
 Lovne jastrebe ovi dãrže,
 Tražec' vižli svud se vãrte,
 Psi im laju, konji hãrže.

Mlad kraljević bieše odprie
 Obkružio polja ciela;
 Sokó mu se sivi vie
 Vãrh švietloga vedra čela.

Ptica ohola sried visine
 Plemenita jata tiera,
 A na vãrste manje ine
 Mãrzi trudit bãrza pera.

Stíže, tko se nepriklonja,
Za priklonim letiet neče;
Nu što udara, sve pred konja
Vladislavu slavnom' meče,

110 Kô tim veleć: „Toli mnoge
Ni'e ni jake síle od svíta,
Koja ovako pred tvé noge
Pasti neče předobita.“

Različieh stada zvieri
Od svud skaču zatierana,
Od lovacah družba ih tieri,
I u krug zbija sa svieh strana'.

Bieží bez trága i bez puta
Hitra kuna, zec pun straha,
Vepar, kaplan, ris, košuta,
Jeljen bárzi, sárna plaha.

Lovcim dubrava u okolo
I oružjem sva se obtieče,
Krotko zvierenje i oholo
Sbieno u jatu jednom teče.

Nu kraljevié kô zamieri,
Što dubrava kriaše ova,
Viknú: „O družbo, pust'te zvieri,
Sriećniega nam evo lova!“

115 Sokolice svàrée oči,
Odkle buka strašna izhodi,
I kô pozna, što je uzroči,
I kô vidie, što se stodi.

Vapie drúgam: „Prešno svaka
Na oružja, na obrane,
Nepriateljah množ nas jaka,
Obtekla je s svake strane.“

I u to iz vode hárlo izkače,
I uzam ruho na se meće,
Samom sabljom medju mače
Usàrnuti spravna 'e veće;

Vriemena bo ni čas nije,
Da oklopjem pàrsi opaše,
Da kacigom čelo skrije,
Da na bàrza konja uzjaše.

Nu nje drúgè bàrže toli
U izašastju bit nemogu,
Da ih vlas bàrža neokoli
Nepriateljskom u nalogu.

155

Što da učinit mogu nage?
Predobita 'e svaka sama,
Ne od protivne sile i snage,
Nu od istoga svoga srama.

Ni'edna oružja nepopada,
Nit u drugo trāti síla',
Neg li odiećom jedà mlada
Naga bi se zaštitila.

Tako lovice u lovu se
Uloviše pri lovini,
Pače gusa u sried guse
Inieh plienec plien se učini.

Tako i jato bielo u vodi
 Od sniežanieh kufah plove'
 Igre nove iznahodi
 Pod žubere sladke i nove;

Nu ako upazi orla siva,
 Gdie nanj leti iz višina',
 Sklapa krila, glavu skriva,
 Ni igra veće, ni začina.

160 Kraljević se blag odveće
 Uhitjeniem diklam kaže,
 Kô one inieh, on njih neće
 Vezat, samo im stavlja straže.

Sokolica nu vitežka
 Negubi se što sama ostà,
 U desnici sablja težka
 Za cielu joj vojsku 'e dosta;

Pače druge nje videći,
 Da su u robstvo već upale,
 Skače gdi je skup najveći
 Nepriateljske od navale.

Jakno tigre zvier sàrdita,
 Iz planinske kadno spile
 Lovac skupi i pohita
 Porode joj drage i mile,

Puna biesa i čemera
 U plahom se kàrši tieku,
 I zlotvora dočim tiera,
 Reži u gujevu strašnu i prieku:

130 Tako puna sàrdžbe ognjene
I ohola bojnica je,
Čiem u plienu zaplienjene
Oslobodit drúge haje.

Medju oružja, medju konje
Neteče ona, nego leti,
Tere smàrtne i pokonje
Raspe lovcem vika i prieti.

Napried, nazad, s desna, s lieva
Gràd udarac' smàrtnieh válja,
Dažd od leške kàrvi lieva
Topeč' miesta bližnja i dalja.

Lomi, kàrši, tre, potlača,
Bije, sieče, pleše i meće,
Sto desnicah i sto mača'
Da ima, mogla nebi veće.

Leha i Kraka ubì ujedno,
Mačem prodje oba hàrlo,
A nemilo i neredno
Vitoslavu priklà gàrlo.

135 Preko pasa Gjurgja udara,
I razsieca u dva diela,
A odnese u Gašpara
Vàrli od glave vas do čela.

Stučé Ostoi bočom glavu,
I moždani sve mu prolì,
On vas streptiè, i u kàrvavu
Blatu pade na tle doli.

Još Biserko diete mlado,
Ružom lice komu zene,
A veselo sjaju i rado
Oči liepe i ljuvene.

U plahoći bez obzira
Na bojnici čiem nasàrće,
Izpod sablje britke umira,
Kú ona plaho nanj obàrće.

Ali jedna zatočnica
Što da može proć tisući,
Budi zmija krilatica
I ognjeni zmaj gorući?

140

Okó nje su sjedinili
Poljaci se svi u buci,
I sto mačah izvadili
Suproć jednoj samo ruci.

Smiona dikla neima straha;
Ali čiem ih bije i tuče,
Iznenadke sried zamaha
Vitežka joj sablja puče.

Neustavlja se. bočom lupa,
I u zlotvorskoj grezne kàrvi;
Nu od leškoga svak čas skupa
Od svud množtvo veće vàrvi.

Tada u smàrtnoj čiem pogubi
Kraljević je slavni gleda,
Prie neg život mlada izgubi,
Skače s konjem sam naprieda;

Raztiskuje i uklanja
Sve viteze svoje s strane,
I da 'e ničii mač neranja
Njegoviem joj čini obrane.

145 Ni'e hrabrenom' Vladislavu
Viek u sàrcu moć podnieti,
Liepu bojnicu i gizdavu
Da neredno vidi umrieti.

Spomenjuje nje jedina
I zamierna bojna dila,
Sried bogdanskieh kad ravnína'
U pomoć je caru bila.

A i toliko ona 'e liepa
I u sàrdžbi i u gnjivu,
Da pogledom stienje ciepa,
I u ognju sgara živu.

Ni kraljević viek bi uteći
Od nje drazieh očih mogó,
Da neustavlja obzir veći
Sad željenje svoje mnogo.

Kriepku on misó ima ovu,
Da u nijedno vieku doba
Vitezu se Jezusovu
Želiet 'Turkínj' nepodoba;

150 A i ures drag sunčani
Od své liepe vierenice,
Ki u sàrcu gleda i hrani,
Neda mu ino želiet lice.

Sokolica ali veće
 Videć ino da nemore,
 I da iz ove ima smeće
 Razsutje izit nje najgore.

Za nikako neupasti
 U polačke živa ruke,
 Smiona gardi bez prepasti
 Ognje, mače, striele i lúke.

Pri slobodi smàrt nehaje,
 Tiska, i nazad tako uzmiče,
 A i kraljević neprestaje
 Vapit, nitko da 'e netiče.

Nu ni'e puta već naprieda,
 Vojska 'e pred njom, za njom **rika**,
 Što će? Kud će? da se preda,
 Vladislav joj slavni vika.

155 Bojnica se netàrpeća
 Sva plam živi na ovo stvara,
 Rieč joj izriet neda smeća,
 Rukom samom odgovara.

Ali se opriet zaman sili,
 Na nju jednu svak se puti,
 Predat joj se 'e treba, ili
 Sasma ludo poginuti.

Tiem stegnuta s tieh nezgoda'
 U rieku se meće doli,
 Štraplje uzgori plaha voda,
 Kraj zamniva vas okoli.

Na vârh ona iz dna skače,
I na izmienu ruke od lîra
Sve što može bârže i jače
Pruža, dîlji i prostira.

Plove jakno laka riba,
I gdie s druge strane pazi,
Da se od rieke kraj prigiba,
Sliedi, i na dvor hârlo izlazi.

160 Kraljević se slavni čudi
Nedobitno pazeć smînje,
I slobodu mnogu sudi
Od hrabrene Mogorkinje.

'Tiem sried skupa svieh junaka'
Spârva 'e riečim hvali i slavi
Za podoban dar joj paka
Uhitjene drúge odpravi.

Bojne konje, svietla okloplja,
I ostalo sve što otè:
Štite, striele, lúke, kopja
Šlje joj na čas nje lepote,

Veleč: „Da znaš, mač, sried moje
Ki desnice vidiè sjati,
Jur se opasà za gospoje
Slobodivat, nehitati;

Zašto za sve da turački
Strah je i rasap naša sila,
Kraljević je svud poljački'
Štit i obrana liepieh víla'."

166 Nu kô bojna dîkla uza se
 Opet mile druge vîdi,
 S tolikoga dara sva se
 Panji, gubi, smeta i stidi.

U pameti misleć hodi,
 Kô bi mogla zahvaliti;
 Nu načina nenahodi,
 Tiem ovako stà vapiti:

„Kraljeviću glasa mnoga,
 Dobita sam ja dobîta,
 Ne od oružja, nu od tvoga
 Blagorodstva plemenita.“

Kô ovo reče, diže s vrata
 Liep ogàrljaj hitro sglobjen,
 Vas biserom vârhû zlata
 I kamenjem draziem pobjen.

Slovima se on obtieče,
 U kieh pismo štie se od sgara:
 „Svak odstupaj na daleče,
 Mogorskoga kčí sam cara.“

170 Za uzdarje poslá ovo
 Vladislavu hrabrenomu,
 Veleć, da ime svud njegovo
 U sàrcu će nosit svomu.

I da u napried nigda veće,
 Za harna se ukazati,
 Proć kàrstjanim ona neće
 S drúgam' svojim' vojevati.

Pak oružja na se stavi,
I na vrana konja skoči,
Tere s družbom put upravi
K carstvu otčinu put iztoči.

Nu k iztočnim stranam svieta
Čiem bojnica liepa jaše,
Čarni 'e hadum eto srieta,
Kizlar-aga koga slaše.

Spàrva joj se on poklanja,
Kako običaj turska prosi,
Pak u kratko bez kàrzmanja
Kaže glase, ké joj nosi.

175

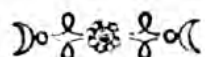
Veli: „Od slavna cara Osmana
U iztok, gdje sad s vojskom ide,
O kraljice ti si zvana,
I ove druge, ké te slide.“

Sokolica na glas ovi,
Ki s veseljem sliša mlada,
Konja obratja na put novi,
Puti se uprav Carigrada.

Sried stravljena sàrca svoga
Čas nemože mira imati,
Da joj cara ljubljenoga
Prie se željnoi nagledati.

Koga ni dug put, ni vrieme,
Ni ina ijedna stvar na svieti
Ni'e s prigodam' razlicieme
Mogla izet joj iz pameti.

Pievanje deseto.

Sadržaj: Vladislav oslobodivši od Sokolice zaplijenjene gospodje, siede s njimi i sa svojim društvom kraj rieke na gosbu, kad eto dodje mu glas od otca, neka se prie noći vrati u grad, jer se carski poklisar u Varšavi čeka. U grad hodeć pieva mu putem nieki gospodičić piesmu o posljednjem turskom ratu. Carski poklisar biaše se mnogo zadâržó na putu; došavši bo do Kamenice uzbojà se dalje od guse, nego pošlje ulaka kralju, moleći ga za sigurnost. Kralj mu dade strážu od kozakah, i tako dodje do Varšave, i ondie na briegu razapne šator. Sutradan ulazi u Varšavu, i nosi bogate darove. Dolazi u dvor kraljevski; tamo vidi dva reda kipovah od starih kraljah poljskih, i podje pred vieće. Tri su viećnice: Sborovski biaše odredjen da u sriednjoj poklisara zabavi, dok se odluči, što će mu se odgovorit.

Zatravljena Sokolica
Da prie vidi cara mlada,
S drugam' leti jakno ptica
Put bieloga Carigrada.

A Poljaci svi veseli,
I gospodje slobodjene
Na obilne su gosbe sieli
Pokraj rieke sviem studene.

Na čas dana sriećna toli,
A u zdravlje kraljevića
Zdravice se u okoli
Napijahu od mladića'.

Još na slavu poljske krune,
Pod glas skladnih začina~~h~~,
Rujna vina čaše pune
Služahu se od junaka.

5 Prodje zdravica, i u zdravje
Své kraljevske vierenice
Napio slavni Vladislav je
S čašom zlatnom sried desnice.

Veseo ostatak danjih časah
Lovci ovako čiem tra~~j~~ahu,
Česti glasi iza glasah
Kraljeviću dolietahu.

Ulak, najprije koi dodje,
Naviestio mu ovo biše,
Od Turkinjah kô gospodje
Varšovske se zaplieníše.

Doniè drugi, kô 'e veseo
Kralj i s njime vas puk ini,
Da 'e Vladislav slavni oteo,
Kleta gusa što zaplini.

Hàrlo tekuć prispìè treći,
S njim poruka nastà ova:
Da s gospodom čas neckneći
Gre kraljević put Varšova.

10 A to prie noći neka
U gradu se nadje unutra;
Jer poklisar carski čeka
U osviet se biela jutra.

Kô dobitnik od iztoči
Čù zapovied otca svoga,
Na bàrzoga konja skoči
Naglo sliedjen od svakoga.

Gospoodičié mlad pred njime
Da od puta trud mu skрати,
Kliče glasom velicime
U ovi način popievati:

„Podiže se plaho diete,
Mlad car Osman s Carigrada
Na pogube, raspe i štete
Poljskíeh poljah i livada’,

Da čestitu krunu lešku
Sabljom smakne i potlači,
I pod tursku silu težku
Nje kraljestvo uharači;

15 Ali istine budú glase
Kralj poljački veće čuo,
S neizmiernom vojskom da se
Car na njega podignuo,

Zapovidiè, sa svieh. strana’
Da vojvode sve najveće,
I gospoda ina izbrana
U varšovsko dodju vieće.

Gdie budú se razumile
Turske sprave strašne odviše,
S mnoziem’ silam’ mnoge sile
Susriesti se odlučiše.

Poletieše zapoviedi
Po prostranoj kraljevini,
Put Varšova da svak sledi
Pod oružjem u bàrzini.

Da na vojsku svak se kupi,
Da se oprietí svi sjedine
Silnom' caru, prie neg stupi
Na podoljske pokrajine.

20 Sva se zemlja na glas ovi
Sbučà, sbuni i podižè,
Vàrve od svud vitezovi,
K Varšovu se svak približe.

Inostrane krune i knezi,
S kiem' Poljaci družtvo imaju,
S vojvodami i s vitezi
Na njih pomoć i oni ustaju.

Prosuše se stiezi svudi,
Trublje bojne glase daše,
Od razlicieh vojska ljudi'
Na ravnomu polju staše.

Sinu svomu kraljeviću
Kralj šibiku nad sviem' podà,
A ime Karlu Hodkieviću
Od vojvode svieh vojvoda'.

Sunčano se svietlo oko
Liepšieh vitez' nenagledà,
Svi jezdjahu u široko
Pod načinom skladna reda.

25 Zaletie se iz sievera
Na iztočna ljuta zmaja,
I prostriè bàrza pera
Poljski oró put Dunaja.

Slavna kralja vojska izbrana
Pod krili mu staše tada,
Cviet junaèkíeh leškíeh strana',
I Krakova ures grada.

On mazovskíeh preko poljah
Dodje ruske na granice,
Pak uprieçi put podolja
Uprav tvàrde Kamenice.

Stáni se odtle na krajine,
Gdi od Niestera rieka teče,
Ter pogleda iz visine
Bistriem okom na daleče.

Ali onudie od Dunava
Pazeć sletie siva ptica,
Gdie slavnoga Vladislava
Suncem sjahu vedra lica,

30 Veleçi mu: Zapovieda',
Kud éu obratit bàrziem' krili,
Kud li kazat put naprieda
Nedobitnoj tvojoj sili?

Eto u staro Drienopolje
Otmanović izišo je
Na široko ravno polje
Taboreçi čete svoje,

Pače se je i odtole
Sam na konju it podigó,
Da bi tvoju, o sokole,
Nedobitnu dobít stigó.

Nu što velim? Nove glase
Kraljeviću! čuj izbrani:
Prešo 'e Dunaj, približa se
Plahi Osman k ovoj strani,

Eto moje bistro oko
Veće ga je ugledalo,
Polje mu je sviem široko,
Neizmiernoj vojsci malo.

35 Zasiedi mu ti mostove
Preko Pruta i Niestera;
Jer sám pogled vojske ove
Razbiena ga natrag tiera.

Cieni diete, s bojnóm rati
Da se 'e umiešat sried junakah,
Kô u saraju vojevati
S kolom liepieh dievojakah;

Misli, iz lúka vitezovi
Što potežu smàrtne strile,
Da su posmiesi i cielovi,
Kiem' ranjaju usti mile.

A zatočne ravne strane
Bojna polja sried zavade,
Pàrsi lierne i sniežane
Turkinjice liepe i mlade.

Ah! čuj, u što diete uzda se,
Kad se 'e na boj s njim spravljala,
Carica mu 'e zlatne vlase
Za tetivu lúka dala.

40 Veleći mu: Sladki brače,
Ti iz moga strieljaj prama,
Ja zlotvore tvè najjače
Pogledom ću sharat sama.

Ti desnicom tvóm hrabrenom,
Ja ću očima daždiet smàrti,
Mahramicom pozlatjenom
Trudjahnu ti znoj otàrti.

U toliko i ti odpravi
Vojevodu sajdačkoga,
Da na moru razbie plavi
Nepriatelja silna tvoga.

On s Kozacim, od kieh sada
Glava je slavljen u dobiti
Do samoga Carigrada
Lasno sve će poplieniti.

Pače još će proć naprida
Vlas njegovieh vojničára',
Za izet tvàrdieh iz obzida'
Korevskoga tamničara.

45 S druge strane pod oklopjem
Radovilski knez otidi,
Ter na Vitoš s vitiem kopjem
Proz planinu staru uzidi.

Nemaniću bud' Stiepanu
Ti namiesnik krune carske,
Čiem pod tobom zemlje ostanu
Sàrbske, raške i bugarske.

Zamojskoga, i najbolje
Još viteze makni sade,
Da na staro Nikopolje
Tvoj dobitni stieg usade.

Tu se Marka Kraljevića
I Mihalja vojevode
Još popieva bojna srîća,
Smienstva, junačtva i slobode.

Skokni konja po Kosovu,
Gdi ubi Miloš cara opaka,
A k bielomu Smederevu
Pošlji kitu tvieh junaka'.

50 Duh da odahne, i počine
Ukopanich pepeo kosti'
Gjurgja despota i Jerine,
Kieh zet Murat ožalosti.

Nu tvú vojsku nebrojenu
U dvie vojske prie razdîli,
Ter na polju otvorenu
S jednom se opri turskoj sili,

A s drugom je iznenadne
S strane obkruži i zateci,
Ter smetene i neskladne
Glave sveži, puke izsieci.

Sbodi konja, uzmi veće
 U desnicu kopje vito,
 Bog je s nami, od tvé srieće
 Nevierstvo je predobito.

Ni'esu od množtva 'Turak' sade
 Junaci se tví prepali,
 Jer da nebo odsgar pade,
 Na kopjih bi ga uzdržali ;

55 Nu su Turci izčeznuli,
 Sieverne im zvezde priete,
 Jer pogubu njih su čuli,
 Kad na carstvo siedè diete.

Preko Càrna Mora donì
 Osman sablju vārḥ kàrstjana':
 Preko Càrna Mora gonì
 Sad kàrstjanski mač Osmana.

Čù kraljević glas pun srieće,
 I bogdanske zemlje ravne
 Pod orloviem stiegom veće
 Čete uvede na boj spravne.

Supróć njemu car sàrditi
 Od sto vojskah s vojskom dóje,
 Kojoj nebi prebrojiti
 Svi jezici mogli broje.

Na oružje se s obie strane
 Dodje, i u buci vas sviēt zamni,
 Sdaždieše u ognju smàrtne rane,
 Sve se smete, dan potamni.

60 Kon Niestera Niester veći
Turske kàrvi tu proteče,
I u nevierskom raspu i smeći
Jedva s glavom car uteče.

A sad carski dobitniče,
Kraljeviću naš hrabreni,
Gdie zapada, gdie iztiče,
Slieđit smo te pripravljeni.

Ne od hlapah, kí na jata
Zatierani na boj hode,
Nu 'e tvá vojska izabrata
Od vojvodah i gospode.

Kí svi vape: Pri Dunavu
Nestoj, nego prostri sada
Našu, tvoju, božju slavu,
Od iztoka do zapada.“

Tako junak popievaše;
Ali uz vedra kraljevića
Veće u Varšov družba jaše
Svietlieh mladíc' i mladića'.

65 Svak se vidi od svud teći
Na vratieh ga svak je srio
S gospodjam' se veseleći,
Kieh on bieše slobodio.

Po prozorih sa svieh strana'
Dievojčice liepe sjaju,
I od razlika cvietja izbrana
Dažde obilne prosipaju.

Hvale vas mu puk začina,
Star i mlad ga častit hârli,
I kralj slavni slavnâ sina
Rado prima, milo gârli.

A i poklisar cara silna,
Buduć prošo sve Podolje
I sva ruska miesta obilna,
Na mazovsko dodje polje.

On se u gradu Kamenici
Bieše uzdržó vele danah,
Što kozački tud vojnici
Vàrtjahu se sa svieh stranah.

70 Od njih guse neizrečeni
Strah u sàrcu svom oćuti,
Zasve znaše, da otvoreni
Poklisarom svud su puti;

Još bo od onda paša prèda,
I u težkoj ostà smeći,
Odkad s kopjem na se ugleda
Krunoslavu bojnu teći.

Sumnji, i svedj mu sumnja čini
S uzroka se bojat tega,
Kako ona, da se i ini
Upoznali nebi u njega.

Tiem dokle se ulak vrati,
Koga u kralja posló biše,
Nehteć napried putovati,
Odocni se on saviše.

Nu kô primi, da vojvoda
Nad Kozacim podoljskima
Uzdanu mu stražu podà,
Ká ga u putu pratit ima,

75 I bez sumnje i bez straha
S družbom Kozak' vitezova'
Na ravnine tad dojahà
Ne daleče od Varšova.

Na brieg jedan šator meće,
Konja odsieda, na kom jaše,
A vàrh njega i noć veće
Càrni šator svoj steraše.

Tu počinù, dokli opeta
Na iztočna vrata biela
Jasniem stupom zora izšeta
Sva rumena, sva vesela.

Kralj poljački u toliko,
Nedobitni i čestiti,
Kupi u vieće své veliko
Cviet kraljestva plemeniti;

A to u vedroj slavi neka
Sried vojvodah i sried bana'
Na prestolju on dočeka
Poklisara cara Osmana.

80 Ki s naredbom tad podpunom
Bieše u mnogoj poslan želji,
Da s poljačkom slavnom krunom
Mir utvàrdi i utemelji.

Ah! ovako s plahe ćudi
Nerazborniem smionstvom gine,
Nepriatelja tko nesudi
Za ono, što je do istine.

Eto usiljen car je oholi,
Poć u iztok spravan gdi je,
Da s darovim sad se moli,
Komu sabljom prieti prie.

Nesmiје se ganut diete;
Još bo straši Prut ga rika,
Što nevidi spàrva uviete
Nedobitna dobitnika.

Bieše sunce konje ognjene
Po nebeskom polju udrilo
Sried iztoči razvedrene
Zlateć zorno rumenilo.

85 S iztočnih se stranah kada
Eto paša carski upazi,
Gdi od Varšova biela grada
U varoše liepe ulazi.

Sried prostrane kraljevine,
Jakno sàrce poljskiah polja',
Stoi Mazovska mimo ine
Sve dàržave liepša i bolja.

Na Visli joj bistroj rici
Varšov grad je vàrh i glava,
U sadanja doba u dici
Dvor mu kraljev svietlos dava;

Tu bo kralji prebivaju,
I prestolja dârže svoja,
I obćena se vieća staju
Ili od mira, ili od boja.

Pred Varšovom na livadi,
Ká je u svakom ravna kraju,
Vitezovi vidiè mladi
Bojne konje gdie igraju.

90 Pri vitežkoj toj zabavi
Man poklisar konja plaha
Iskà od igre da ustavi,
Dokli u gradska vrata ujahà.

Janjičarah sto naprieda
U šarkulah s perjem jaše,
Spaholjanah peset reda'
Tihiem jezdom sliediaše.

Opetà je broj konjika'
U odiećah plemenitieh,
Horugvah im množ razlika
Vârhu kopjah trepti vitieh.

Dug red mladieh pak dietića'
S razliciem se darim kaže,
Kralja i slavnà kraljevića
Otmanović kiem častjaše.

Tries konjah je u povodu
Arapskoga od plemena:
Ognji u gledu, vihri u hodu,
Vârhu morskieh bi tekli piena';

95 Suho im zlato sedla sková,
 Sakrafoče biser niza,
 Dragi 'e kami sried njihova
 Čela vidiet sunce iz bliza.

Tries lukovah s tårkačima
 Nakitjenieh prebogato ;
 Zamieran je ures svima,
 Sve 'e drag kami, biser, zlato.

Još tridesti britkieh sablja',
 Kiem izvårsnos iztok dava,
 A s nebesah suneu ugrablja
 Zràke svietla sviem naprava.

I tridesti robinjica',
 Zlato im čiste pram nadhodi,
 Zora iz čela, a danica
 Iz očih im bio dan vodi.

Pogleda su sve razbludna,
 A obličja gospodična,
 Liepota je njih prečudna
 Božicama rajskiem slična.

100 Mladomu ih Vladislavu
 Osman mladi car posila
 Za razgovor i zabavu
 Sried pokoja draga i mila.

Jaše paša najposlie,
 Konj pod njime ponosit je,
 Oko glave od svudie
 Snieżani mu vee svít je.

Bieli risi càrnieh piega'
Zlatan Kavád svud mu rese ;
Do samoga pasa u njega
Sieda brada prostire se.

Na uzdi dàrži jednu ruku,
Pri pàrsieh drugu hrani,
Kažuc u njoj svemu puku
Carski u zlatu lis poslani.

Vojvodah mu šes je okolo,
Kiem' naredi kralj ga sriesti,
Odieveni svi su oholo,
Svietla obličja, stavne sviesti.

105

Njih su konji vidiet taci,
Da netiču tle, čiem jezde,
Pače rek' bi, hitri i laci
Pružít će se sad na zviezde.

S ovíem redom, u ovoj slavi
Gospoda ga družec ova,
Poklisar se carski upravi
Kraljevskieh put dvorova'.

Kraljevski se bieli dvori
Dižu i víse put nebesa'
Ponosito k zviezdám gori
Na prostoru puni uresa.

Na mramornieh stupieh, koji
Liep red kažu, svakolika
Naslonjena gradja stoji
Plemenita i velika.

U prostrana vrata lipa
Kô se ulazi, u dva reda
Udieljanieh broj se kîpa'
Starieh leških kraljah gleda.

110 Tako im umiè hitrieh ljudi'
Viešta ruka slike utvorit,
Da tko ih pazi, pazi, živieh sudî,
I da sad ée progovorit.

S bieliem gnjezdom orlovime
Leh se u jednoj ruci objaví,
Dàrži u drugoj grad, kom ime
Od našastja gnjezda stavi.

Dubrava mu je oko čela;
On bo iz dubrèv' skupio je
U gradove i u sela
Puk, kom' ime podà svoje.

Krak se za njim pak udielja:
Dàrži u rukah grad i ovi
Kraka svoga graditelja,
Kí s imenom i sad slovi.

Primislav se s štitim pazi
I s kacigom dubskih korah;
Oružjem bo tiem porazi
Ugre, i izagnà preko gorah.

115 Leh se drugi vidi opeta:
Stoi konj uzanj; on bo steče
Oblas, što u svá mlada lieta
Bàrziem' konjim tiek preteče.

Dàrži u rukah lúk i stríle,
Kiem' obrani od cesarske
Velikoga Karla sile
Puke slovinske i ugarske.

Pjasto sledi: ruka jaka
Pod jarmom se još proslavlja,
Volovom ga spàrva, a paka
Nepriateljim svojim stavlja.

Kip je za oviem, komu od kosi'
Vàrh plecíh se vlas prostira,
Kàrs u rukah zlatan nosi,
A u nebo oči upira.

Miesislav je ime od slave,
Ké u svetoj vodi umiesi,
Kój on pàrvi vàrh od glave
Prignù, i kàrstom čelo uresi.

140

Boleslav je sin za njime
Na prestolju s krunom sgara,
Kú s imenom kraljevskime
Pàrvi on primì od cesara.

Kon njega se pismo izdube,
Ruske vojske kô potlači,
Pomorance i Kašube
Primi, a Pruse uharači.

U odjeći kaludjera
Kažimir sa pàrvi udielja:
Još križ dàrži, kiem zatiera
Kralj redovnik nepriatelja.

Boleslav se pod oklopjem
Krivousti gleda i broji,
On na konju s vitiem kopjem,
I s pereniem štitom stoji.

Vladislava otca svoga
Spried priliku dârži od zlata,
Na štitu orla poljačkoga
S cesarskiem sried nokata'.

125 Stiezi, oklopja s mačim, s štitim
Pod lovnorniem vise viencem,
I sve što ote predobitim
Prusom, Ugrom, Čehom, Niemcem.

S bieliem orlom stieg dâržeći
Kažimiru 'e drugom slika;
Tiem bo plešuć glavu smeći,
Ime dobi od velika.

Lauš pak je: zagarljena
Na štitu mu 'e Visla i Sava,
I dostojno narešena
Dviema krunam' jedna glava.

S druge strane pârvi u redu
Kip se kaže plienim kitan,
Jagelon je po pogledu
Kralj i junak nedobitan.

Slava u vodi sdaždiè s nebi,
Da ga vlada vojujući,
Kad Vladislav ime sebi
Kârsteć se uze, svo'e dà kući.

130 Na štitu mu 'e oklopljeni
Konjik, ki čiem konja teče,
Digo 'e u obie ruke ognjeni
Mač vârh glave, da udre prieče.

Slavna otca sin hrabreni
Druži, silnom' triesku sličan:
Još mu iz lica siva ognjeni
Turski poraz, kiem je dičan.

Naličje uzanj stoi vitežko,
Mlada kralja mož' sviedočit,
Svija i stresa kopje težko,
A konj pod njim sad će skočit.

„Vladislavu,“ sgar se piše,
„Dobitniku slavnu carskom'
Tretju krunu zvezde sviše
Nad Poljačkom i Ugarskom.“

Sablje, luci, kopja, štiti,
I plien je od svud, ki mu ostavi
Beg u gorah predobiti,
I car Murat na Moravi.

135 Od mramora pak je bila
Stup udieljan, pišu slova:
„Kralj dobitnik niemških síla',
Rasap turskíeh vitezova'.“

Na štitu mu 'e oró oholi,
Lis masline u kljunu ima;
„Kažimir sam,“ štie se' okoli,
„Viernim, smeća odmetnima.“

Od bronca opet stoi uzgori
Kralja Alberta slika ulita,
Okoli joj svud su odori
Tatarina predobita.

Druga uza nju sva se bieli,
Pram pod krunom sám se càrni,
Zlatno pismo odsgar veli :
„Kralj Lesandro blagodarni.“

Tretja uz ovu izdielana
Sliedi uzmnožna i velika
S krunom, s kóm je sgar vienčana
S maslinome lovorika;

140 Veličinu kaže svoju,
Obraz svietli, pogled stavni,
S pismom: „U miru i u boju
Šišman pàrvi kralj preslavni.“

Duga 'e zemlja, slava 'e dilja,
Ká od imena raste svoga;
Razbì Tatara i Vasilja,
Silna kneza moskovskoga.

Šišman drugi stoi za njime,
Vedru sliku zlato odieva,
Od Augusta slavno ime
Ki ponovì, čiem kraljevà.

Oró konjiku oklopljenu
Na štitu mu družbu čini;
On bo u viećn sdruži obćenu
Litvu k poljskoj kraljevini.

Za ovom kralja i junaka
 U ugarskoj je kip odieći;
 S buzdohanom ruka jaka,
 Rek' bi, stoi još prieteći.

145 Pismo se odsgar zlatno gleda:
 „Stiepan Bator“: ovo 'e dosta;
 Slava ostalo pripovieda
 I glas, za njim koi ostà.

Od oružja sto'e gomile,
 Ké kralj vitez otè i donì,
 Kad moskovske razbì sile,
 I odmetne Pruse sklonì.

Prilika ova zaglavila
 Bieše oba svietla reda,
 Kô tiem veleć: Preko dila'
 Mojih nije proć naprieda.

Mnozi kipi mnozieh kralja'
 Medju ovien' jošte slide;
 Ali ih kriju miesta dalja,
 Slike im se zpried nevide.

Krie ih miesto; nu zamani,
 Ako im ime udieljano
 U slavnieh se dielih hrani,
 Svemu svietu tiem je znano.

150 Nu kô paša prebogata
 Silna cara od iztoka
 Na velika dodje vrata
 Dvora svietla i visoka,

Eto izmedju skupna puka,
Ki od svud vārvi i izlazi,
Tvārdū stražu od hajduka'
Pod ognjeniem' puškam' pazi.

Vitežkoga konja odsiede
Sa svom družbom, ter se veće
Proz razlika miesta uzvede
Pred veliko gori vieće.

Sried dvorovah, kiem' sve strane
Mnogi ures pokrio je,
I velike i prostrane
Tri viećnice redom stoje.

U najpārvoj stat se vide
Sve mladići plemeniti,
Ki kraljevsku dvorbu slide
Za na svietle časti uziti.

155

U drugoj se kupe i staju
Plemići opet zrielieh lita',
Koji kralju na glas daju,
Tko uliezti k njemu pita.

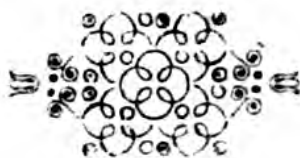
Kralj u tretjoj, nada svima
Veličinu ká prostira,
Poklisare svietle prima,
I od vladanja vieće sbira.

Ali u vieću u toliko
Dočim sviète svak prinese,
Ter se odluči svekoliko,
Što odgovorit paši će se:

Sborovski se knez odpravi
Obran medju mudriem sborom,
Poklisara da zabavi
Plemenitiem razgovorom.

Ki se oglasio bieše odavna,
I prosuo svud besiede,
Da od silna cara u slavna
Kralja zacieć mira grede.

160 Svietli ban se diže time,
Kóga slave svudi lete,
I u viećnici sriednjoj s njime
U način se dvoran sriete.

Pijevanje jedanaesto.

Sadržaj: Viećnica sriednja u palači kraljevskoj u Varšavi čudne je lepote. Zidi su obštarti svilom, na kojoj je vas prošasti boj tako preizvârstno i živo izvezen, daje svakoga viteza poznati, Turčin se čudi tolikoj umietnosti, pozna svakoga od svojih Turakah. i želi znati takodjer imena poljačkih vitezovah. Tu mu kaže Sborovski redom junake, koji su se bolje podnesli; ali spazivši paša i svoju sliku medju onimi, što su biežali; nehtiè više od srama gledati. U to bude pozvan pred kralja, gdje s velikom riečitosti mir ište i dobie, pak bogato nadaren nputi se u Carigrad.

Viećnnica je sriednja u sebi
Te naprave, te lieposti,
Da tko je u njoj, viek se nebi
Nagledao od milosti.

Bogato je narešena,
Pokriva je sa svieh strana'
Svila zlatom izpunjena,
Na razlike slike tkana;

Su bo iznova slavna sгода
Dobiti se lanjske složi,
Koja Turcim prikor podà,
A Poljacim čáš uzmnoži.

Izvàrsnosti svak se čudi:
 Nebo je odsgar, zemlja okolo,
 Stiezi, trublje, konji, ljudi,
 Silna oružja, bienje oholo.

5 Car se gleda, plaho diete,
 Gdie se digó s Carigrada
 Na pogube, raspe i štete
 Poljskieh poljah i livada'

S njim se pazi oružana
 Množ nesgledna na sve kraje;
 Gubi ime polje i strana,
 Što oko vidi, sve vojska je.

Ali opeta glasoviti
 Poljački se kralj objavlja,
 Za kraljestno obraniti
 Gdie prot caru vojsku spravlja.

Svud se paze bàrzi ulaci
 Hàrlo obtiecat svaku stranu,
 Da u red skaču svi junaci
 Krune obćene na obranu.

Letiet gledaš zapovíedi
 Po prostranoj kraljevini,
 Put Varšova da svak sledi
 Pod oružjem u bàrzini.

10 Vidiš on čas na glas ovi,
 Gdie se zemlja sva podiže,
 Gdi od svud vàrve vitezovi,
 Gdie se oružjem sve užiže;

Gdi inostrane krune i knezi,
S kiem' Poljaci druŹtvo imaju,
S vojvodami i vitezi
Na njih pomoć i oni ustaju.

Gdie se mnoga vojska sbira
Vàrhu polja sviem široka,
I gdie se orlov stieg prostira
Proć miesecu od iztoka.

Nu poklisar sve ostavi,
I uzè pazit k onoj strani,
Gdie s oruŹjem stoje u spravi
Turci se udrít i Kàrstjani.

Velike se vojske dvije
Vàrhu ravna kaŹu polja
Kraj prostrane Bogdanije
I granicah od Podolja.

15 I tako su po naćinu
Izatkane sěj dàrŹave,
Da tko ih gleda, za istinu
Scieni, da su zbiljne i prave.

O krajih polja od rati
Prut i Niester gledat slîdiš,
I akoć oku vierovati,
Romon ćuješ, tiek im vidiš.

S jedne strane tu pazi se,
I bez svàrhe i bez miere
Turska strašna vojska gdi se
Jakno miesec na lúk stere.

S druge vojska od Poljakah
 Šviem se kaže liepa kita
 Od hrabrenieh od junakah
 Po izboru skladno svíta.

I toliko slične slike
 Tkalac hitri svemu podà,
 Da ne samo svak prilike
 Pozna od vitez' i od vojvoda'

20 Nu se u svemu ti biliezi
 Od istine još gledaju,
 Da bi rekó: Trepte stiezi,
 Buče ljudstva, konji igraju.

Pače se oko dotle vara,
 I poznanja svačia gube,
 Da gdie bubanj svaki udara,
 Čuješ, i gdie trublje trube.

Izvàrsnostim sieh naprava'
 Vas zapanjen paša ostaje:
 U istinu se upoznava,
 I mni, u vojsci opet da je.

Snebiva se, da toliko
 Ruke umàrle hitro vezu;
 Tiem je ovako on pokliko
 Sborovskomu svietlu knezu:

„Tko bì, slavni vojevoda,
 Toli umietan medju vami,
 Da besiedu i duh podà
 Oviem màrtviem prilikami?

25 Oružja ova tko osnovà
I lanjskoga boja sile?
Ah! jesu li čuda ova
Ljudske ruke učinile?

Eto pazeć vojsku našu,
Ké je mnoga veličina,
Svakoga u njoj poznám pašu
I Turčina po Turčina.

Još kad bi mi moglo biti
Poznat i one sriećne puke,
Kiem je caru odoliti
Od junačke išlo ruke;

Ter bih čuo od svieh ime,
Kô svieh vidieh vojevati,
Nebih mogó u sěj vrime
Draže stvari ja slišati.

Na ovo dvorno uprašanje
Od careva poklisara
Knez, ki dielim svud slavan je,
U ovi način odgovara:

30 „Dobrovoljno tvoj milosti
Ja ću kazat, paša izbrani,
Narode one, s kieh krieposti
Kraljestvo se naše obrani;

Nu vitezi tko su koji,
Razabrat je trudno imena,
Gdie sva u skupu vojska stoji
Taborima obgradjena;

Tiem pogledaj, gdi iz taborah
 Van izišla sva se odkriva,
 Otvorenih vârh prostorah
 Čekat cara suprotiva.

Taj čas carski paša obrati
 Tihi pogled stavna obraza
 Poljsku vojsku razgledati,
 Gdie mu slavni knez ukaza.

Sunčano se svietlo oko
 Liepšieh vitez' nenagledà,
 Svi na čete u široko
 Sliede u način bojna reda.

35 Nu poklisar čudom novim
 Snebiva se pazec' paka
 Pred ovacim vitezovim
 Za vojvodu pustinjaka-

Zagunjastio i zarastó
 Ovi u kosah vas se vidi,
 Postarano lice i tmasto
 Kaže od kože suhor blîdi.

Obie mu su noge bose,
 Dârži u rukah križ razpeti,
 A konopom opasó se
 Po oštrom ruhu od kostreti.

Oči s njega čas nesmeće
 Zapanjeni Ali-paša,
 I nemože sârcu veće
 Odolieti, da neupraša.

Sborovskomu veli time :
„Tko je oni, gospodine,
Ki ide pàrvi preda svime,
A porušen nad sve ine?

40 U čovieku poharanu
I satrenu onoliko
Kú ste ufat mogli obranu,
Gdie na bienje se ide priko?“

Posmiehnù se tiem riečima
Knez, i ovako odgovori :
„Neboji se, tko pravu ima
Vieru u Bogu višnjem gori.

Od koliena plemenita
Gospodičić jedan je ono,
Ki pogàrdì slavu od svìta,
A obrà bitje sviem priklono.

Blaž na ime on se zove,
I od iztoka do zapada
Od svetinje glas njegove
Po narodieh leti sada ;

Na svak čas bo kroz veliko
Dielovanje od čudesah
Kaže svietu, on koliko
Drag je kralju od nebesah.

45 Po pustinjah nag dočime
Isukàrsta naga slidi,
Medju carom i našime
Kraljem sgode sve previdi.

Tiem noseći križ u ruci
S kraljevićem na boj dóje,
I gdi oružjem ini puci,
On molitvom vojevó je.

Nu besieda moja ova
Sasma duga da neizlazi,
Od poljačkih vltezova'
Sliša' imena, slike pazi.

Gleda' onoga, ki sried štita
U verigah dârži lava,
A od zelena perja svíta
Na glavi mu stoi dubrava,

I odieća mu sva 'e zelena,
Kóm oklopje sgar pokriva;
I konj zelen oka ognjena,
Rek' bi, pod njim munja 'e živa;

50 Radovilski knez ono je,
Vodi tri čete iz daleče
Iz najdaljih dâržav', koje
Val Niemškoga Mora obtieče.

Oni, oklopja kí oblače,
Za vojvodom ter najprie
Nose kopja, pašu mače,
Konjici su od Prusie.

Pazi opeta družbu ognjenu,
Ká za njima gre smiono,
S puškam' duziem' na ramenu,
Pomoranci sve su ono.

Nakon njih su tvārde čete
Livonskieh iz prostorah,
S puškam' i one, rek' bi, lete
Jak ognjeni tries vārḥ gorah.

Ali gledaj, pak vojnici
Litvanskoga knežtva sliede,
Svi na konjih kopjanici
Pod oružjem bieliem siede.

55 Glavu imaju Pac-Stiepana
Velikoga kanceljera,
Jaše junak konja vrana;
Vran štit, i vrana ima pera.

Vojvodu opet pazi onoga,
Ki igra konja sviem velika,
Staroste je poljačkoga
Sienievića ono slika:

Modriem perjem vitez mili
Vedro 'e čelo nakitio,
A u pozlatnoj modroj svili
Na ugarsku vas se odio.

Za njime se dio s kopjem,
Dio s lúkom vitez' sdružā:
Radogostje pod oklopjem
I Smolensko njih oružā.

Vojničarah' vidiet još je,
Kiem su oružja ista i snaga,
Podliesje ih i Pološje
Iz bližnjieh šlju rusaga':

- 60 Gled' onoga, ki n desnici
Vitiem kopjem rek' bi trese,
A na zlatnoj mu ugarštici
Žuto perje prostire se;
Zlatne mu su i odieće,
Zlatne konju sve naprave,
Ki se pod njim u skok meće
S perjem žutjem vārhu glave;
Vojvoda ono slavna imena
Zamojski je ban hrabreni,
Ki Tatara razbì ognjena,
I u plienu mu plien zapleni:
On za sobom tri razlike
Vitezovah vārste vodi;
Gledaj, ké su njih prilike,
S kiem li oružjem svaka hodi.
Zamosci su ono vārli,
Kiem vārkh glave lete krila,
I konji im su s kriliem hārli,
A oružje lúk i strîla.
- 65 Vučiem' kožam' su oda svudi
Sebe i konje sve prikrili,
Ter od konjah i od ljudi'
Vukovi se učinili.
Za bojnici plasim ovim
Volinski se ono staju,
Bridke vučce pod lukovim
I kopjače svi imaju.

A u košuljah kiovski puci
Od gvozdene pak su žice,
Harbe i štite nose u ruci,
A na pásu siekirice.

Nut onoga, kóm kaciga
Snieżaniem se perjem kiti,
A i konj pod njim bielji od snġga
Rek bi, sad ċe poletiti.“

„A Mikleuš ono li je
Ban Senjanski? priuze paša,
„Ja ga poznám, on najprije
Na oružja udrġ naša,

70 I ovdie s konja snieżanoga
Ognjen junak páli očima,
Jer ta je síla u njem mnoga,
Da mu i od slike strah se ima.“

Odgovori knez hrabreni:
„Ono je, ono, štit mu pazi,
Na komu je plam ognjeni,
Gdi iz snieżane gore izlazi.

Pod klobucim kamiljevcim
Kraičnici za njim jašu,
Bielorusi s Podoljevcim
Puške nose, sablje pašu.

Ali u nebu razvedrenu
Prġe bi sbroio sitne zvġezde,
Neg vojvode po imenu,
Kġ za ovġem' opet jezde;

Jer nije u poljskoj zemlji toga
Miesta mala ni velika,
Ké vojvodu neima svoga
I osobna plemenika.

75 I svi, 'er hoće to zakoni,
Od kraljestva za obranu
Kad vojuje kralj, i oni
Triebi 'e na boj da ustanu.

Tiem' četami, koje slíde,
Svietlje slike tkalac podà;
Svi bo u njih, kí se vide,
Plemići su i gospoda.

U bogatoj ono odieći
Mazovska se četa resi,
Ćorde o pasu, a niz pleći
Vise ognjeni samokresi.

Kalpake im rese risi,
Modre odieće srebro okolí,
A niz lievo rame visi
Ris pod lievu ruku doli.

Opet leških vitezova'
Mlados liepiem jezdi jezdom
Iz miesta, u kom s gnjezda orlova
Leh grad pàrvi zazvà Gnjezdom.

80 S njima u pored od Poljaka'
Gledaj drugu družbu mladu,
Odkli stari Krak od Kraka
Podà ime svomu gradu.

U povodu tri jedeka
Svaki uza se vitez dârži,
A konj pod njim željan tieka,
Rek' bi, skače, puha i hârži.

Za ugaršticam' zarudjenim'
Trepti perje šarovito,
Visi kaplan pod ramenim,
Stoi u ruci kopje vito.

Čorda o bedri, štit o pleću,
Dva na sedlu samopala,
Sgar oklopje, a za odjeću
Dostegnice svione od zdala.“

„Dosta, svietli gospodine,
Ké se čudo meni odkriva!“
Kliče paša, „do istine
Kraljevića vidim živa;

85 Sried gospode po izboru
On na konju jezdi bielu,
Dobit nosi u pozoru,
Srieću u ruci, slavu u čelu.“

Knez priuze: „Ono 'e slika,
Kój se u suncu ime udielja,
Iztočnoga dobitnika,
Sievernoga branitelja.

Ah! pogledaj u prilici
Ká mu uzmožnos sja velika!
Mač na pásu, a u desnici
Od gospodstva stoi šibika.

Oklopja se zlatna od sgora
Pod grimizniem plaštom rese,
Sunčaniem ih zrakom zora,
Tako sjaju, sviéh naveze.

Štitnika mú dva su okolo:
Nosi jedan bat zlatjeni,
Drugi, trepteć perje oholo,
Kacigu i štit s njom peréni.

90 Dvanaes konjah, dvanaes vřla'
Bojnom se igrom pred njim diče,
Ptica, munja, vihar, strila
Bàrzine im nepretiče.

Starca onoga uzanj gleda'
Zagašenoj u haljini;
Stavan obraz, brada sieda,
Poštovana sviem ga čini:

Ono Karlo Hodkiević 'e
Vojevoda slavni od Vilne,
Komu podà kralj i vřće
Nad svom vojskom časti obilne.

Ah! njegova slika u tkanju
Stekla izvàrsnos toliku je,
Da bi rekó pazeć na nju:
I sad misli i svietuje.

Pazi uz njega zatočnicu,
Ká pretieče dielim slavu,
Korevskoga vierenicu,
Nedobitnu Krunoslavu.

95 Nje konj zlatni sliku prima
Od sunčanieh konjah s nebi,
Pokli vele svietlje ima
Sunce od sunca on na sehi.“

„Dobro poznam,“ paša veli
„Ja bojnicu slavnu svuda;
Oči su je mé vidieli
Veće putah ne bez čuda.

Nu ono li, svietli kneže,
Milosti je vaše slika,
Ká na ljubav svú priteže
Sárca oholnieh protivnika’?

Perje rumeno i rumena
Váru oružja sgar naprava,
I zrak lica razvedrena
Svakomu se poznat dava.“

„Slika ’e ona od jednoga,“
Knez s posmiehom miliem veli,
„Priatelja draga tvoga,
Ki te služít u svem želi.“

100 „Da oni ostali tko su veće,“
Priuze paša, „kí uz vás hode?“
Odgovara knez: „Najveće
Od kraljestva vojevode.

Čeljád sviesná i krleposna,
U slobodi ka boravi,
Druge uzde ter nepozna,
Neg kú sama sebi stavi.

Gledaj, kô se svi ponose
 Odieveni prebogato,
 Ter vârh svile pošven nose
 Dragi kami, biser, zlato;

Bieliem perjem glavu kite,
 Pod kavadim nože dârže,
 Pašu sablje plemenite,
 Jašu konje vietra bârže,

Ali uprav sad k onomu
 Ti vitezu oči svârni,
 Ki stoi s kopjem i u bielomu
 Oružju se vas srebârni;

105 Srebârna mu i perja su
 Na kacigi, ká mu vise,
 Srebârnu mu je mač na pásu,
 I konj pod njim srebârni se.

Altanskoga kneza obličje
 Ondi 'e ono izatkano;
 Gdie zapada, gdie iztiče,
 Njegovo ime svud je znano,

U zastavi od junačke
 Vojske on jaše najposlije,
 Niemške zemlje i franačke
 Za njim izbor hrabreni je;

Nu opet vojska od Kozaka'
 Pazi, gdie se na se kupi,
 Kój se opriet nije jaka
 Ičia sila, gdiegod stupi.

Peset tisuć' njih je u broju,
Svi su izbrani vitezovi,
Nepriateljski strah u boju,
Vihri, gromovi i trieskovi.

110 Gled', oružan vas ognjeno
Gdie Sajdački gre pred njima,
Càrvenu odieću i càrveno
Za ugàršticom perje ima.“

Jur knez dospie, čiem na kraju
Od viećnice s jedne strane
Veće i čete dospievaju
S liepiem redom izatkane.

Nu opet paša uze iz nova
Stranu drugu razgledati,
Na kój tkalac hitri osnovà,
Vojska s vojskom gdie se rati.

Jakno zlatna dva oblaka,
U ká upira sunce ód lita,
Sjaju puni zlatnieh zraka',
Zviezda' 'e liepos s njih dobita.

Ako s bukom u ké doba
Zavie siever ledeni se,
Z trieskovieh, u gràdu oba
Càrni ostanu, stàmne svi se :

115 Tako i obie vojske toli,
Ké su uresne ódprie bile,
Liepi su ures u oholi
Strašni pogled obratile.

U strašivoj sve je slici,
Sve se stira, sve se krati,
Padaju konji i konjici
Živi, mǎrtvi i duhati.

Triesi umārli sve užizu,
Sve obujmiva młaga cǎrna,
Oblaci se strielah dižu,
Grǎd ognjenieh pada zǎrna'.

Svud oružja sjaju vǎrła,
Puške, kopja, sablje, mači,
Sgadjau pǎrsa, kolju gǎrła,
Sieku glave, sve se tlači.

Usried boja nesmiljena
Kraljević se gleda pǎrvi,
Gdi u slici triesa ognjena
U potopu sja od kǎrvi.

120 U okoliš se vǎrti i vije,
Put prostranǐ sried tieskote,
Vitiem kopjem sǎrca bije,
Bridkiem mačem žnje živote.

Svačia sablja nanj se sdružǎ ;
On svieh srieta, svieh zatieče:
Konje, ljude, stiege, oružja
Kǎrši, lomi, hǎrve, sieče.

Bez pokoja, bez umora
Siemo tamo teć se vidi:
Mǎrtacah je pod njim gora,
Svud bieguće Turke slǐdi.

Al' se i Osman car opeta
 Pazi, gdie sve na boj tiera,
 Pobiegućstvo njega smeta
 I neposluh i neviera.

Napried slike, koje stahu,
 Šram gledati paši neda;
 Jer medju oniem', kí biežahu,
 I priliku svoju ugleda.

125 Nu u to dodje i glas veće
 Sborovskomu svietlu knezu,
 Da poklisar i on u vieće
 Pred slavnoga kralja uliezu.

Na prestolju kralj uresnu
 Vārhu zlatnieh sagah sieva,
 Biskupi mu svi ob desnu,
 A vojvode siede s lieva.

Ali od njih svieh više
 Polag otca slavnā svoga
 Šio kraljević slavni biše
 Na stó od zlata kovanoga.

Za veliko čudo u sebi
 Pismo staro nam donese,
 Što niekada dva na nebi
 Sunca ujedno vidješe se;

Nu poljskoga posried vića
 Eto i naša paze doba
 Kralja i mlada kraljevića,
 A od svieta su sunca oba.

130 Tiem poklisar kô približa
 Pred prestolje kraljevsko se,
 Poklanja se i poniža,
 Jak zakoni turski prose.

Veličanstvo vedra obraza
 Kralj nanj svàrće, čiem ga prima,
 I rukom mu miesto ukazà,
 Vàrhu koga siesti ima.

Siede paša; nu opet ustà,
 I, kô carski s pàrva donì
 Lis na glavu pak na usta,
 Kralju priniè ga i poklonì.

Kralj velikom' kanceljeru
 Predava ga, ki štie u njemu,
 Poklisaru da kralj vieru,
 Štograd reče, podà u svemu.

Ki ovo čuvši, oči gori
 Diže k slavnoj leškoj kruni,
 I ovako progovori,
 Da željenje carsko izpuni:

135 „O dostojni vàrh svieh kralja'
 Kralju! da ti 'e srieća u ruci,
 I da ti ova miesta i dalja
 Klanjaju se i svi puci.

Blagodari svakčas Boga;
 Jer pod suncem krune nije,
 Kú čás gleda toli mnoga,
 Da viek take nebi prije.

Eto tebi samomu je
Odlučena slava ova,
Da car silni, ki stoluje
Vàrh prestolja Otmanova,

Svemogući car od cara',
Ki navieštat obći boje,
Za mir pitat poklisara
Ovi pàrvi put posló je.

Čudno čudo, što se vieku
Do današnji dan nesgodì!
Car, pred noge koga teku
Za mir iskat svi narodi,

140 Veličanstvo své potište,
Spasà sablju, kóm sviet vlada,
I priateljstvo i mir ište
Od tvé krune same sada.

On sried boja odkad prika
Tvieh junakah kriepos gleda,
Za moguća i velika
I scieni te i spovieda.

Tiem obćene žaleć štete,
Prie neg ste se hudje sméli,
Opet družtvo i uviete
Ponoviti stare želi.

A i kletva hoće težka,
A i tako sudjeno je,
Da turačka kruna i leška
U viečnomu miru stoje.

I tko od starih našieh hajà,
 Ikad ovo da prestupi,
 Po šteti se zaman kajà,
 Na svoj pienez rasap kúpì.

145

Tomu bi mi sviedok bile
 Kostì od vojskah svakom stranom,
 Ké su se ovdie jur sledile
 Pod vezirom Balabanom;

Sviedok bi mi tomu bio
 I Suliman car ognjeni,
 Koga 'e silom silu odbio
 S poljskìeh krajah mraz ledeni.

Nu u govoru veće momu
 Kud zahodim bez izhoda?
 Najbolji je sviedok tomu
 Od lanjskoga boja sгода,

Silnom caru lasno 'e bilo
 Sve predobit puke ine,
 I podložìt pod své krilo
 Nebrojene kraljevine;

Nu i silni car, u boju
 Ki dio veći svieta skupì,
 Silu uzpegnù vazda svoju,
 Kad na vaše kraje stupì.

150

Tako i Nilo rieka onamo
 Sedam ustah gdje otvora,
 Ter na jedno more samo
 Lieva iz sebe sedam móra',

Ako silni vietar kada
Zadme, i pomoć valim podá,
Plahi obraća tiek nazada,
Svoja ista ga topi voda.

Vi ne mirim, kô ostali,
Kí se od jače sile straše,
Nu kraljestvo obzidali
Pàrsima ste vašiem vaše.

Vi rodjeni na vladanja,
Vi Poljaci glasoviti,
Ni u stara ni u sadanja
Doba od tudjín viek dobíti.

Vi lanjskoga s vojskom lieta
Na polju ste cara srieli,
I ostatak vàs od svieta
Iz njegovieh rukah oteli:

155 Pače mučat triebi nije;
Vojske vaše dobít jedna
Nebrojene dobíti je
Dignut caru bila vriedna.

Jer što neùzè car ostala
Sva kraljestva od kàrstjana',
Vaša 'e slava, vaša 'e hvala,
Vi ste bili njih obrana.

Zato, o kruno sviem čestita,
I svetla gospodo ina,
Priateljstvo i mir pita
U vaš carska veličina.

I ja scienit vieku neću,
 Da prigàrlit najmilije
 Vi nećete ovu srieću,
 Ká vama sama na stan plije.

Sva je mudros, za vriemena
 Prigodu umiet uhititi,
 I obrat ono, što obćena
 Dobra uzrok može biti.

160

Dà nu uzmite sa mnóm sami
 Vi razbirat s mudrom svísti;
 Ali mir je sada vami,
 Ali od veće boj koristi?

U junacích, da boj slide,
 Naravna je vazda želja,
 A najliše kad se vide
 Sriećnii od njih nepriatelja'.

Ali srieća dugo vrime
 Na 'eduom miestu viek nestane,
 Nekriepka se kaže svime,
 S kiem zamàrkne, neosvane.

Ona ista, bila ká je
 Vama s carom lanjsko lito,
 Caru opeta s vami ostaje;
 Ni'e nje stanje temeljito.

Ni da ikomu misó ova,
 Scienju, u pamet može upasti,
 Vele veću vojsku iz nova
 Da car skupit neima vlasti.

165 Caru junake odhranjene
Radja od svieta svaka strana,
Vojske mu od svud nebrojene
Dažde i mnoštva oružana.

Tiem kad još bi veće puta'
Jakno i lani izgubio,
Bil' mu nebi vlas razsuta,
Svakako bi s vojskom bio.

Nu ti o kralju, kad po srieći
Izgubio bi tvé junake,
Odkud bi ufó igda steći
Vitezove druge take?

Jedà u miesto od plemića'
Hlape na boj skupio bi,
I slavnoga kraljevića
Za vojvodu robju dó bi?

Ali misli tvé su ine :
Tad bi iz svake dozvo strane
Inostrance i tudjine,
Tvé kraljestvo da oni brane.

170 Dvie krune su, u ké uzdati
Ti se možeš do nevolje,
I koje ti pomoć dati
Od svieh kàrstjan' mogu bolje :

Niemački je cesar jedno,
Drugo španjski kralj mogući,
Ali cesar još neredno
Ima bienje na svój kući;

Jer s českoga zasve Praga
 Da je izagnó odmetnike,
 Još ih tiera, još podlaga,
 I s njimi ima boje prike.

A kralj španjski, ako u njega
 Ti se ufaš, daleko je;
 Medju vami preko svega
 Svieta strašna móra stoje.

Ali i Španjska i Franačka
 Da ti u pomoć bude doći,
 Jedà krana tvá poljačka
 Sahraniť se tiem će moći?

175 Jedà bojne Poljake će
 Tudje vojske sačuvati,
 Kad se izgube oni veće
 U kàrvavoj spàrva rati?

Da li tudji vitezovi
 Hoć kraljestvo tvé da bljudu,
 Kad izgubit s njim njegovi
 I svoj isti život budu?

Znaj, o kralju, gdje se jednom
 Turski mjesec igda unese,
 Ni'ednom sgodom, silom ni'ednom
 Iznio odtale veku ni'e se.

A i rieč je: Gdie kopito
 Konj turački jednom stavi,
 Da to mjesto viekovito
 Naporaste veće u travi.

Ali hoću, da 'e ta srića
 Po milosti danoj sgara
 Tvoga slavná kraljevića,
 Da bi dobio opet cara;

180 Nu još i to kad bi bilo,
 Kú bi od toga koris stekó?
 Jedà bi se prodiljilo
 Tvé kraljestvo na daleko?

Ne, ne; nu bi sama ostala,
 Jakno lani, i opeta
 Tebi jedna tašta hvala
 Od pobienieh turskieh četa',

Razmi samo jedno ime
 Od pogibne sviem dobíti
 Ti u ijedno nebi vrime
 Drugo mogó steć na sviti.

Pače i ta bi dobít ista
 Bila rasap ovieh strana'
 U došastju sried tvieh mista'
 Od oružja inostrana.

Ah! da li ćeš za ime jedno
 Ti od prazne tašte slave
 Poharati nepravedno
 Inostrancim tvé dàržave?

185 A i razumnu ni'e potriebe
 Spomenjivat, što se sgodì,
 Tko na pomoć jače od sebe
 U kraljestva svoja uvodi.

Car na jednom carstva kraju
 Kad s oružjem na boj skače,
 Strane mu ine počivaju,
 I obilne šlju harače;

Ali na boj suprotiva
 Caru čiem tvá krúna ustaje,
 Ká dáržava tvá počiva,
 Ké li t' miesto harač daje?

Svak se u miru čestit zove,
 Obilnos je, gdie mir stoji:
 Mir kraljestva i gradove
 Sdàrži, uzmaža, vrieži i goji.

Oganj užec lasno 'e svima;
 Nu kad sve njim plàne veće,
 Znat ni'e; goriet koliko ima,
 Uduhnuti gdie li se će:

190 Tako lasno 'e boj početi;
 Nu koliko dug će biti,
 Na čem li će pak dospieti,
 Ni'e moć toga previditi.

Ali, o kralju, mudar ti si,
 I previdiš i vieruješ,
 Da ti o dlaci krúna visi,
 Sve što s carom uzvojuješ.

Nu ako te 'e boja želja,
 Ter nemariš počivati,
 Imaš hudjih nepriatelja',
 Na nje oružja tvá obrati.

Otčinstvo ti 'e švedska kruna
S dviema družiem' sadružena,
Ká ti od dunda, zlobe puna,
Bi nepravo ugrabljena.

Od Gustava bratučeda
Što ti se ote, podj otimaj,
Svaki 'e razlog, tvoga neda',
A tudjega neuzimaj.

195 Na susiedstvu moskovskoga
Carstva ti je veličina,
Ká bi od tebe i od tvoga
Predobita slavna sina:

Pošlji istoga Vladislava
Opet s vojskom k tomu kraju
Na ostatak od dáržava',
Ké ti posluh još nedaju.

Pod imenom ti od cara
Da gospodiš sve do skora
S Hvalinskoga odisgara
Do Niemškoga doli Mora.

Zato, o kruno, kojoj sriću
Nad sviem' krunam' Višnji 'e podó,
I ti o slavni kraljeviću,
I vi ostala sva gospodo,

Ako unapried boj smioni
Od koristi ni'e ikomu,
Dà nu od raspa, najliše oni,
Ki se čini na svom domu;

200

I ako vam s druge strane
Visoke se česti kite,
I velika dobra hrane,
Kad mir s carom učinite:

Mir, ki vam se šlje od cara,
I ki želi svak i žudi
Vàrh svieh častih, vàrh svieh dara',
Ugodno vam primit budi."

Ovdie paša dobesiedi,
I na govor svoj naredan
Medju svietliem' banim sliedi
Lak i kratak žamor jedan.

Svaki od njih u obličju
Vèseo se sviem razbira
S navieštenja, koje priču
Od prijazni carske i mira.

Pun kralj Šišman slave i dike
Veće putah oči obrati,
I u čelo sve viećnike
Okolo sebe stà gledati.

205

Tiho stavniem' pak riečima
Odgovara poklisaru:
„Prijazan se od nás prima
I žudjeni mir šlje caru;

Naviešteno cieća toga
Od našega bit će tebi
Kanceljera velikoga,
Uvietovat sve što 'e triebi."

Prestà slavni kralj ovdira,
A paši se u čas isti
Spàrva uvieti štiše od mira,
Pak za cara daše listi.

Prima ih rado i veselo
Paša, i miran sviem se odkriva,
I za veću čas na čelo
Postavlja ih i celiva.

Poklanja se pak, i cića
Ugodnieh jur oprava'
Kralja i slavna kraljevića
Slavi, i vieću hvale dava.

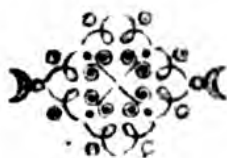
210 Ali 'e i paša opet bio
Hvaljen, častjen i darovan:
Šestoperac je ón primio
Vas u suhu zlatu okovan;

I bogata i velika
Naprava mu 'e vidiet s dvori,
Ručica mu svakolika
U kamenju dragom gori.

Druge dare nebrojene
Caru od kralja još odnijè
Od bogatstva bez procjene,
Od lepote, kú izriet nije.

Dragi kami, zlato i ostalo
Što 'e tu, tko bi viek izpisó?
Bolje 'e múčat, neg riet malo,
To nadhodi svačiu misó.

Nu s oviemi darim tada
Ali-paša kô se odpravi,
S družbom uprav Carigrada
Najbàrže se na put stavi.

Pievanje dvanaesto.

Sadržaj: Ali-paša dodje iz Varšave u Carigrad. Krunoslava trati silno blago, da nadje Korevskoga. Stražu nad njim imaše Rizvan-paša; u ovoga biahu dvie dievojke: kći mu Ljubica i sinovkinja Kalinka. Od ove posljednje razabere Krunoslava s velikim mitom, u kakvom se bitju nalazi Korevski. Podje na to Rizvan-paši; javi mu se kao brat Korevskoga, i ponudi mu, da će ga na zlatu izmierit, ako joj ga dade na odkupe. Rizvan joj obeća, da će gledat u cara, da ga oslobodi, a u toliko da su joj otvorena vrata od tamnice, ako hoće, da se s njime što razgovara. Krunoslava se prevari, pohodi tamničara, i osta u sužanjstvu.

Da poklisar caru mladu
Mir donieti bude prije,
Iz Varšova k Carigradu
Putujući miran nije;

Nepotéži, nu ga tiera
Želja oglasit kako uzoči
Društvo sunca od sievera
I mieseca od iztoči.

Sada jedne, sada druge
Konje jaše na promienu,
Probijući strane i luge
Po ravnini, po kamenu.

Po najprečem putu upravlja,
 I u Carigrad bārzo ulazi,
 I što nosi, svak se stavlja,
 Tko mu na obraz veseo pazi.

5 Podizat se glas počina,
 Raste govor, svak besiedi,
 Da od Poljaka do Turčina
 Mir žudjeni veće sliedi.

Svak uživa, tko ovo čuje,
 Star i mlad se tiem veseli,
 Vaskolik se puk raduje,
 I s toga se čestit veli.

Ali rados veću i dražu,
 I veselje bez prilike
 U pogledieh svojieh kažu
 Turske ljubi svekolike;

Jer ni'e veće čeznut njima,
 Da ih nebi razdielila
 S gospodarim ljubljenima
 Poljačkoga boja sila.

Nu u veselju obćenomu
 Sama odkriva jad sried lica,
 I u životu čezne svomu
 Korevskoga vierenica,

10 A to, 'er samo nedohode
 Njoj u glasu mira obćena
 Mirni glasi od slobode
 Gospodara nje ljubljena.

Nepočiva kratka časa,
Svud se tuče, varti i vije,
Ište i sluša: ali glasa
Ni prigrasja čut joj nije.

Čuje sve ino, samo ovo
Neču'e, što čut svedjer hlepi,
Tiem skončanje svak čas novo
Njoj tre i hara ures liepi,

Kopni, uzdiše, stine, gori,
Ciči, plače, cvili, tuži
Jak gârlica, ká u gori
S draziem se svojim razdruži,

Bez svakoga tere veće
Tako ufanja tužna ostaje;
Tolike joj rastu smeće,
Da za život malo haje.

15 Ona odkada najprije cića
Zaplienjene své ljubavi
Od mladjahna Ugričića
Mužku odieću na se stavi,

Pače u turskom Carigradu
Odkad pod tom mirnom slikom
Nju bojnicu krije mladu
Ljubav vlasti svóm velikom,

Viek neštedièe zlata i blaga,
I od procjene sve što skupì,
Vierenika mila i draga
Da iz teška robstva izkupi,

Prodà dàržave i gradove,
I gospodstva sva vlastita,
I darove na darove
Slà, i mita vàrhu mita.

Ali zasve nebrojena
Da bogatstva prosù i strati,
Nadje se u svem prevarena,
I u ništa joj sve se obrati;

20 Predobit bo mlada vieku
Tiem ni'e mogla, ni mogaše
Nemilosno sàrce i prieku
Ćud vàrloga Rizvan-paše,

Ki svedj straže i zatvore
Na tamnici od nje draga
Većje, jačje, tvàrdje i gore
I uzmnaža i prilaga.

Imaše ovi Turčin hudi
Na dvorovieh svoga doma
Dvie diklice blage ćudi,
Drage u svem, liepe veoma.

Lica su u obie njih rumena,
Sunčane oči, kose od zlata:
Jedna mu je kći rodjena,
A nepuča druga od brata.

Jedna lieta su one i ove,
I diela, u kieh traju vrime:
Ljubica se kći mu zove,
Kalinka mu 'e nepuči ime.

25 U dne, u noći, lieti i zimi
Svedj su ujedno drúge mile,
Tako su se medju njimi
Od malahna zaljubile.

Nije otajstva, stvari nije,
Ova onoj kú bi skrila;
Živu, kô da je obie dvije
Jedna majka porodila.

Oviej liepieh dievojčica'
Bećir-hadum stražnik biše,
Pogrešpana stara lica
Sbabljen càrnac, gàrd saviše.

Nu za sve to usti bliede
Rumenilom jošte masti,
Màrči i lašti dlake sieđe,
I od obraza suhor tmasti.

30 Kami drag mu iz bisera
Na usnah visi i na ušiu';
Càrne pàrste od svudiera
Pàrsteni mu zlatni kriju.

Jasni ogàrljaj, ki mu iz nova
Vrat žilavi narešiva,
Od zlata se suha skovà,
Vas kamenjem draziem siva.

Od Kalinke mlade stari
Hadum vidjen bì najprije,
Ká, da u smieh neudari,
Moćna odoliet sàrcu nije.

Neskladna bo neprilika
 Mladici se liepoj čini,
 Da gardoća onolika
 Bit s napravah liepša scini.

Što je gardo po naravi,
 Zaludu se resi i maže;
 Jer gardoća u napravi
 Tisuć krat se gardja kaže.

Ali po tom pogled liepi
 Liepoj dikli obsjã zlato,
 Slakomi se, i pohlepi
 Oni čas joj sãrce na to.

35 Tiem sva dvorna u glas mio
 Starom' cãrncu kliče ovako:
 „Kaž' mi, tko te 'e obdario
 Napravami liepiem' tako?“

Cãrnac on čas Krunoslavu
 U Ugričića slici ukazà,
 Veleć: „Oni svu napravu
 Oko moga stavì obraza,

Oní mladac, ki od strane
 Poklisara cesarskoga
 Često doniè dare izbrane
 Ovdie u paše dunda tvoga.“

Kako začu Kalinka ovo,
 Pitat napried već nesliedi;
 Željenje joj nastà novo
 S Krunoslavom da besiedi.

Misli, ište i' nahodi
Način, da joj to se sbude :
I u nje sàrcu ljubav plodi
S toga i druge još požude.

40 Za steć u dar zlata i blaga
Hlepi, smagne svedj dó tada,
Sad s pogleda liepa i draga
Sahne, gine, kopni mlada.

Ah! zaisto znó je vele
Taj, ki u stara doba stavi
Zlatan tårkač, lúk i striele
Bogu ognjenom' od ljubavi :

Jer na svijetu nije toga
Miesta otajna i skrovita,
Gdie iz luka ljuvenoga
Zlatna striela nedohita.

Ljubav ima zlatna pera,
Zlatan je i plam, kiem sve užiže,
Zlatniem' krilim ona tiera,
I bieguća sàrca stiže.

Zlatni puti, zlatna vrata,
Zlatni ključi nje su dvora,
Platnom ona veže od zlata
Sebi i družiem oči odsgora.

45 Tiem ni'e rieti čudo ni'edno,
Ako kroz svoj pogled mili
Zlato i ljubav sad ujedno
Kalinku su predobili.

Turkinjica, koja sudi
Za mladića Krunoslavu,
Snebiva se, pánji i čudi
Kroz liepotu nje gizdavu.

Želi zlato, biser želi;
Nu još želi blago draže,
Zlato od kosih, biser bieli,
Sried nje ustih ki se kaže.

Za ovšem čezne, gine, blidi,
I sried ognja gori živa;
Jer nepozna i nevidi,
Što laživo ruho skriva.

Hoće mlada da izusti,
Kako ona mre za njome;
Ali rieč joj mre sried usti',
I stvara se mramorkome.

50 Nu u pogledieh govor hrani,
Oči očima ter tomače,
Što jeziku sram zabrani,
A stravljená misó začé.

Stavlja joj se Krunoslava,
I žali je sa svom moći,
Da se u nju upoznava
Bez ufanja od pomoći.

Nu za sve to hitra dosti,
Da ona pomoć steče za se,
Kaže 'oj pogled pun milosti,
I ufanjem je taštiem pase,

Dievojčica sramežljiva
 Videć ovo oči uzdiže;
 Nu plam veći ognja živa
 Iz drazieh je oči' užiče.

Tiem od želje usiljena,
 Pače od sile, kóm sva gori,
 Spàrva uzdahnù, pak rumena
 U ovi način usta otvori:

55 „Vaši li ono biehu dari,
 Kiem' se hadum naš uresì?
 Kad ono ima càrnac stari,
 Da što meni donio jesi?

Smir' me mladu dievojčicu,
 Daj mi zlata na ovi danak,
 Il' što 'e draže u tvom licu,
 Neg li umornu zorni sanak.“

Dospiè, i od srama zarumeni
 Sva se u licu, i poniknu;
 A na govor taj ljuveni
 Krunoslava opet kliknù:

„Dievojčicam, o gospoje,
 Kakva ti si liepa i draga,
 Ovi sluga donio je
 Liepše dare, veća blaga.

Zlato, koralj, biser bili
 I kamenje bez procjene,
 I sve što imam u dar mili
 Primi liepos tvá od mene.

60 A za uzdarje svega toga
Htiej, molim te, samo rieti,
Znaš li od sužnja Korevskoga
Štogradier mi spovidieti?“

 Zanešena dikla mlada
Razvedri se i obeseli,
I u sebi čiem se nada
Višjoj srieći, tako veli:

 „Prem, kô milos tvoja pita,
Ugričiću gospodine,
Od junaka glasovita
Podat ću ti glase istine:

 Ja čuh vele, vidieh veće
Od viteza dielim slavna,
Srieće njegove i nesrieće
Napuno sam kazat spravna.

 Dunda moga kad za roba
Silni Kozaci uhitiše,
Ki na kraini u to doba
Akjermanski paša biše,

65 S njim zaplieni i Ljubicu
Jedinu mu kćercu gusa,
Kój ružica zene u licu,
A sried ustih cavti rusa;

 Nu Korevski, ki nad sviema
Bì vitezim vojevoda,
Kažući se blag obiema,
Razgovor im sladak podà.

Dare uzmnoži vārḥ darova'
I milosti na milosti,
Dragovà ih i milovà,
Gledà, i cienì, častì i gostì.

Vratì ćačku vitez blagi
Kćercu, a kćerci sva nje zlata,
Biser bieli, kamen dragi,
Sviona ruha i bogata;

Vratì naprave ove izbrane
Gospodičić blagodaran,
Da svietli ures neostane
Dievojčici liepoj sharan;

70 Požalì joj zlu nezgodu,
I boliè se cieć nje zlédi,
I do bārzo dà slobodu
Dundo i mojoj bratučedi.

Ali za mir nje liepote
Ni'e sloboda bila i blago,
Kada joj se duša ote,
Kad izgubì sårce drago.

Misliť diela neprestaje
Od junaka sviem hrabrena,
I u slobodi robinja je
Blagodarstvom zaplienjena.

U pameti svud ga vidi,
Krieposti mu svedj razbira,
Vene, čezne, gasne, blidi,
Sahne, gine i umira.

Nu da mlada dievojčica,
Nije čudo, ljubav ćuti,
Nerodi je medviedica,
Ni se u gorskoj goji ljuti.

75 Za čudo se negovori,
Da iz kamena oganj skače,
A čudo će bit, da gori,
Tko 'e mladjahan? ah jao braće!

Ali kad pak niknu smeća,
I bogdanski boj zavârže,
Junaku se dobra srieća
Na nesrieći zloj provârže.

Padè u robstvo, u nevolju,
Vitežki mu cviet se ozlobi;
Družba ga izdà, a na polju
Neprijatelj nepridobi.

Slavni od tada junak, koi
Diela kazà svud vitežka,
Na dno tamne jame stoi
U okovieh gvoždja teška.

Moj je dundo od strahoća'
Ponornieh tminah straža,
I sàrditos i vâroća
Njegova se svedj uzmnaža.

80 Nemilostju on misleći
Da se u carsku milos stavlja,
Meće obzir vas za pleći,
Što je dàržan, zaboravlja.

Na sramotu od razloga
Iz pameti čud neharna
Uspomene goni od svoga
Dobročinca blagodarna.

Sried tamnice tiem smärknute
Junak željan biela danka
Muke, trude, jade ljute,
Sva zla tärpi bez prestanka;

Nu pašina kćerca ino,
U stravljenoj duši čuti:
Gine, dobro nje jedino
Da nebude poginuti.

Moja liepa bratučeda
Od milosti suze liva,
U sužanjstvu dočiem gleda
Gospodara milostiva.

85 Od žalosti nerazbire,
U vaju je žestokomu
Cieć gorušte ljubi i vire,
Kú mu u sárceu nosi svomu,

Jedà skрати zle boliezni .
Ljubljenoga tamničara,
Blagom riečcom, sladkom piesni
Ukradom ga razgovara,

I da mu ona nerazsladi
Gorkieh mukah kigod dio,
Od davna bi vitez mladi
S životom se razstavio.“

Da Kalinka ovdie veće
 Prestà, i napried nespoviedà,
 Krunoslavi toli od smeće
 Nebi bila nje besieda;

Ali ovako još govori:
 „Korevskomu sužnju dragom’
 Ljubica se toli udvorì
 Viernom službom, dvorbom blagom.

90 Tač Poljaku svietlu i slavnu
 Turkinjica liepa omili,
 Da su vieru kripku i stavnu
 Medju sobom uhitili.

Tiem sklopljena i gotova
 S milosti se carske veli,
 I sloboda vitezova,
 I Ljubičin pir veseli.

Ugričiću moj ljubljeni,
 Ja rieh, što znah, a ti sada
 Spravi obilne dare meni,
 Kiema ću se smirit mlada.

S darom zlatniem draže zlato
 Milos tvoju duša pita,
 I već sàrce hlepi na to,
 Neg na carstvo svega svita.“

Čiem stravljenà dikla trati
 Sladke ovako sviem besiede,
 Za ruku je prešno uhvati
 Bećir-hadum, i odvede.

95 Jak iz cvietja al' iz trave
Koga otrovna zmija peči,
Krunoslava na gizdave
Turkinjice ostà rieči.

Streptiè, ubliediè i ostinù
Sva od čuda zapanjena
U prilici i u načinu
Stanovita niema stiena;

Nevieruje i vieruje,
Što od draga svoga sluša,
Zaboravlja, spomenjuje,
Smàrtne u sàrcu smeće kuša.

S razlicieh mislih gine,
Jak plav, u kú svedj udara
Valovite sried pučine
Sila protivna od vietara'.

K zemlji sàrtje, na čase
Put nebesah oči upira,
Grozniem' suzam' polieva se,
Iz sàrca uzdah vruć podira;

100 Nje sniežane biele ruke
Sada kàrši, plete sada,
I od nemira i od muke
Proteže opet, i opet sklada.

Ali u dugo neumuknù,
Medju suzam' i uzdasí,
Stanoviti mramor puknù,
Žalosno se mlada oglasi.

Ona, izišla izvan sebe
 Od bolesti buduć, kliče:
 „Ah, ké glase čuh od tebe
 Moj nevierni viereniče!

Komu veće i u koga
 Ikad tužna da vierujem,
 Od viteza Korevskoga
 Kad nevieru ovu čujem.

Tko je, tko se nesnebiva,
 Da u nevieru može pasti
 Junak, koi plemstvom siva,
 Prave viere, svietle časti.

105

Ah! iskati svud je zaman
 Viernos naći sàrca čista:
 Càrno 'e sunce, miesec taman,
 Nevierna je viera ista.

O moj niegda drag pokoju,
 Sad izdajna má ljubavi,
 Krunoslavu da li tvoju
 Pri Turkinji zaboravi?

Da od nemíra neumiram,
 Za veliko čudo brojim,
 U móm sàrcu čiem razbiram,
 Što si dàržan, što dostojim.

Obàrni se, ah, obàrni!
 Na komu me viek promienì?
 Svietla obraza nepocàrni,
 Neizgubi glas pošteni.

110

I

O

K

I

Tu

Tko

Nek

P

Da,

Razk

Turk

115

Uk

U osv

Usriec

Usried

Ki od svieta nezna dio
Tvoja diela, mé lieposti?
Komu si se zavierio
Sa svom moći i krieposti?

110 Jedà nadje draže lice
I od mojih zlatnie kose?
Turkinje su vilenice,
Čarajući svies zanose.

Himbeno su one liepe
U hitrinah svedj se paze;
Napravami vid zasliepe,
I obraze preobraze.

Zaisto s bílja vilovita
Obsienì te i zatravi,
Kad tvá diela plemenita
I mú liepos zaboravi.

Nu mé bojno sàrce gdi je?
Tužbe meni nepriliče:
Tko se osvetit vriedan nije,
Neka suzi i nariče.

Podniet neću ni tàrpiti,
Da, što 'e moje, družì dàrže:
Razkinuti, razdàrpiti
Turkinju ću zlu najbàrže.

115 Ukazat ću, Krunoslava
U osvetah kakva biva,
Usried zmajah, usried lava',
Usried ognja da je živa.

U desnici ovoj jakoj
 Ja ću s mačem poletieti,
 O Korevski, zlici opakoj
 U tvóm krilu dušu oteti.

Izdajniče, ti dostojiš,
 Jer se od viere duša izmakla,
 Ne pod zemljom tu da stojiš
 U tamnici, nu dno pakla.

O gromovi, o trieskovi,
 Urnebes se vaš obali:
 Bože, gdje su bludnici ovi,
 Spàrži, užeži, sve popali.

Ali tužna što govorim?
 Što razumiet sebi dajem?
 Užežena ja sva gorim,
 Čiem družieh spàržit hajem.

120 Ti me ostavi dušo mila,
 Ja tvú liepos neću mnogu,
 I najveće kad bih htela
 Ostavit je, viek nemogu.

Pače, kô te vazda ljubih
 I ljubit ću sried svieh smeća',
 Ako ti u čem sad zagrubih,
 Čin', da 'e milos grieha veća.

Gospodičić tako svietó,
 Nevierujem, da će upasti
 U nevierstvo tamno i kletó
 Suproć plemstvu, suproć časti;

Po sve pute i načine
Prilagat ću misó i mito,
Dokli budem od istine
Na spoznanje doć oćito.

Lasni mi su svi ovi trudi,
Sladka 'e muka sva čemerna:
Ti nevieran meni budi,
Ja ću tebi biti vierna.“

125 Bez kàrzmanja Krunoslava
U odluci, ká je žeže,
Neima misli, kú strah dava,
Ni'e zaprieke, ká je uzteže.

Sedam toran' u ugarskomu
Ruhu obhodit dikla sadje,
Na njegovu dokli domu
Rizvan-pašu sriete i nadje.

Pokloni se, i načine
Dvorne ukazà, kliče paka:
„Ja sam, mili gospodine,
Korevskoga brat junaka;„

Njegove se cieć slobode
Iz dragoga miesta uputih,
Negledajuć na nesgode
Od razlicieh pogub' ljutih.

Dobrota me tvá primaga,
Na odkupe da ga prosim,
Tiem koliko hoćeš blaga,
Udilje ti ja zanj nosim.

130 Toli neć ga dat za platu :
Daj ga u dar plemeniti;
A za uzdarje ja na zlatu
On čas ću ga izmieriti.“

Paša u mladca blagom slikom
Zapaža se na ove glase,
I visokom i velikom
On odlukom snébiva se.

Sad besiedu, sad slobodu
Razmišljajuć, ter se čudi,
I sebi ovu sad prigodu
Od velike srieće sudi;

I kô čoviek od velicieh
Mećaićah i kramara',
U pameti veće od pricieh
Varak' način misli i stvara.

Naravnoga otrov gnjiva
Krije Turčin dvoran silom,
Jedno misli, drugo odkriva,
A izvâršiva tretje dilom.

135 S Krunoslavom unjeguje,
I veselii svedj se kaže,
Riećima je oblietuje
Sve što može bolje i draže;

Veli: „Smiri se, o plemiću,
Za slobodu brata tvoga,
Ja priatelj haran bit ću
Njemu u cara čestitoga.

U toliko ako s njime
Miluješ se razgovorit,
Sad i drugo, ké hoć vrime,
Tamnicu ti ja ću otvorit.“

S tiem niz doli paša obrati
Hod, njoj kažuć da ga slidi;
A množ Turak' da ih prati
Pod oružjem, zapovidi.

Sedam toran' gdie se rede,
Proz sto vratah i zaklopa'
S Krunoslavom paša grede,
Gdie Korevski živ se ukopà.

140 Proz mostove, kí se dižu
Zanešene u zahode,
U dolinu svak čas nižu
Po stàrmu i uzku putu shode.

Vàrhu nje se do oblaka
Tvàrda gradja obgradila,
Sokolova bàrza i jaka
Nebi 'e pera preletila.

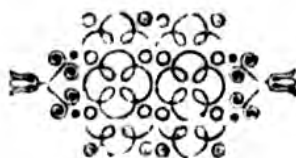
U kraj gradje proz gvozdena
Vrata uzka, tiesna i mala,
Dno ponora udubena
Dublja 'e jama još propala.

Pod zemlju se put obárne
Iz duboke jame ove
Put tamnice tmaste i cárne,
Grob od živieh, ká se zove.

Proz sva miesta, sgar skazana,
Krunoslava pašu slidi;
Ni'e je želja biela dana,
Istom da své sunce vidi.

145 Oružaniem slugam odi,
Da je unore, viknù paša;
Krunoslava napried hodi,
Ni 'e poguba ni'edna straša.

Nu od tamnice kako stupi
Preko praga dikla smiona,
Tad nemili zatvor lupi,
I u sužanjstvu ostà i ona.

Pievanje trinaesto.

Sadržaj: Kràlj od pakla, sàrdit što je Vladislav razbio Turke, skupi vàs pakò u vieće; pak bojeći se za svoje vlastito carstvo na zemlji, kaže da su turske ujedno i paklene štete; nagovara zato svoju paklenu vojsku na osvetu proti Poljakom kàrstjanom, i šalje ih bunit Turke u Carigrad.

Gdi od mraka viekovita
Pod jazovim zja pučina,
Usried svega sega svita
Najdubljih sried dubina',

Satarisan kralj priebiva
Od rinutieh s neba duha'
U pučini ognja živa,
Ki mu oholas svá razpuhà.

Slavna mu je s težka jada,
Ká se digla sa svieh strana'
Od iztoka do zapada,
Kô Vladislav razbi Osana,

Pače pazeć na veselja
 Poljačkoga svega puka
 S iztierana nepriatelja,
 Jak uboden bivó muká.

5 Podàrtieh iz uzdaha',
 Bez umàrtja s kojih càrkà,
 Kàrvaviem dimom pahá,
 Smàrdećiem' pienam' hàrka.

Škriplje zubim, rigá pláme,
 Od zlobe ga svàrdó vàrti,
 Ne Poljake sharat same,
 Neg kàrstjanstvo sve satàrti.

Tiem u vieću car veliki
 Ušto od mira sprave slaga,
 Nepriatelj skoči priki
 Od ljudskoga svega traga;

Netàrpeća nadmen jeda
 S bukom, s treskom strašno vieće
 I on kupit zapovieda
 Od nabune i od smeće.

Nebu se opriet s pravam' ovim'
 Tvàrdoglavi biesnik stupa,
 Zaboravljen, kô trieskovim
 Svemoguća ruka lupa,

10 Zasve da od nje, kad oholu
 Glavu iztakmit k Višnjem' propè,
 Stàrmoglav se bacì dolu
 Tmastieh oganj, u potope.

Od paklene oštre trublje
 Razdira se trubnja mukla,
 Da idu kleti, gdi'e najdublje
 Prosiedena propás pukla,

Cokoću se, grohte i tresu
 Noćne spile iz dubine,
 Gromovitu u urnebesu
 Razliegaju sliepe tmine.

Iz smàrknutieh magla'
 Jazovite u ponore
 Strahoćah se jata nagla
 Grominjaju, drožde i ore,

Grakću, hroču, skvârče, krište,
 Zviždu, večé, skviče, laju,
 Revu, reže, hârže, vište
 Muka'u, vika'u, zavijaju.

15 U nekieh su prašća rila,
 Vučju čeljus tko razglaba,
 Tko gubicu ima i krila
 Od ljiljakah i od žaba'.

Ljudi s glavam' càrnieh pása';
 Žene, od zmijah kiem su kose;
 Bivoli, od spried kí do pasa
 Čoviečanske slike nose;

Kučke, u kieh je žensko lice,
 Psi troglavi, zmaji hudi,
 Poluribe, poluptice,
 Poluzvieri, poluljudi;

Sàrde, nakazni i nemani,
I sve što igda ukazà se
Vàrta i gàrda u koj strani,
U paklenom vieću stà se.

Nad sviem' viečnim' sienam stišten
Strašni dàržac od propasti
Gnjevnom sàrdžbom vas zaprišten
Plamtà u zlobnoj oholasti.

20 Od krilatieh kravošaca',
Iz kieh kužni ognji pište,
U stog mu se visok sbacà
Grunje otrovno za siedište.

Pod nogam' mu se u krug svija
Na zelene piege i bliede
Ljuta od sedam glavah zmija
U iskrah tamnieh bljujuć jede.

Strašnii od svieh', vàrlji i gàrdji
Siedi silnik gorostasni,
U čadjavoj gnjusnoj hàrdji
Zagašen mu je obraz tmasni.

Sàrši glava naježena,
Trepte zmajska krila o pleću,
Runjave uši do ramena
Prostiru se i klepeću.

Iz kosira slike grube
Nos nesgromni na klun pada,
Čeljustine jasne trube,
Zamàršena visi brada.

Pi
Na
Sbe
I
Ne
U
Zloč
Što
Cara
Naša
Ne on,
Pakl
Viečni
I nesrai
I o: tom
Ivan Gundulić.

25 Kosmurat je kip uplesan,
Tmasta iz očiuh munja udara,
Jedan velik brek neotesan
Čapeti ostrum obšešara.

Na kàrvave kúda kaplje
Dračniem' bičim u tle lupa :
Nokte od orla, granfe od čaplje
Razšepaća miešte stupa'.

Izpod čela vitoroga
Razrok pogled krivo izbeči,
I usne grizuć s jeda muoga
U nesviesne prasnù rieči.

Sdàrhtaše se jazi càrni,
Propàs plamom većiem buknù,
Nakostriečen nesmotàrni
Sbor zapiždrí se i umuknù.

Iz svieh glasah on ovako
Ne zavapì, neg zagàrmì :
„U kom ovo silni pakó
Zločestvu se unetàrmì?

30 Što su oružja Poljakova
Cara Osmana predobili,
Naša 'e šteta, ne njegova ;
Ne on, mi smo izgubili.

Pakleni su, ne carevi
Viečni raspi i prikori,
I nesrami se i negnjevi,
I o tomu se negovori!

Na boj leški put Podolja
 Podje s carom množ tolika,
 Da tonjahu ciela polja
 Pod pučinom od bojnika'.

Strašna vojska bieše jaka,
 Iz pó svieta ká se sklopì,
 Da dobude ne Poljaka,
 Nu kàrstjanstvo sve potopi.

Ali ostaše nje junacim
 Najuzdaniem s bojne hvale
 Na oružju pred Poljacim
 Sàrca ubjena, ruke pale.

35 Poletiesmo s našiem stiegom
 Mi u pomoć caru mladom
 Oružani daždom, sniegom,
 Mrazom, ledom, kugom, gladom;

Ali vojstva sgar nebeska
 Sbučáše se i sastaše,
 Trieskovim se sve raztrieská,
 I razagnà jato naše.

Tako s vojskom neizmiernom
 Sám kraljević razbì cara,
 Nas molitvom tako smiernom
 Kralj Šišmundo sam poharà.

Višnji oni, ki prestajó
 Zlobeći nas ni'e nikada,
 S angjelima htiè Mihajó
 Da nahripi na nas tada.

I za bilieg sried visina',
Sila silu odkle oborì,
Razsvanù se nočna tmina,
Ognjeno se nebo stvorì.

40 Nu u propás poraz donit
Zaman ičia moć se iztakla;
Uklonit se, ne poklonit,
Ohologa ćud je pakla.

Sieverna se strana odhàrvà,
Gdie najvećiem plemstvom dičan
Ja prestolja spravljah pàrva,
Za Višnjemu biti sličan.

I na ovomu da bi ruzi
Dovàršili našiem štetam! —
Sramotnii su raspi družì,
Kieh prevedjam i gonetam.

U pogubah za poginut
Sad se iztočno carstvo kreće,
I s miesta se još porinut
Ogluhnuta propás neće!

Desnica je sama jedna
Umàrloga Vladislava
Ogoliti pako vriedna
Od svietovnieh svieh dàržava'!

45 Ni'e s njim pakó jaki, nije,
Ako slavnu i moguću
Od prevedre Austrije
Noviem vezom sdružì kuću;

Cesarovom ako kćeri,
 Ugarskoga sestrom kralja,
 Kraljević se Poljak vieri,
 Kraljestvo se naše valja.

Kralj bo se Ugrin u spanjskoga
 Samodržca opet viera,
 Ki iz svega carstva svoga
 S obadva nas svieta tiera.

Tako neka jeda puna
 Propás reži, još na glavu
 Poljačka se spravlja kruna
 Nakon otca Vladislavu.

Ako pirne tiem rodbine
 Medju ovim' se kraljim slože,
 Ter se oružja njih sjedine,
 Tko da im se opriet može?

50 Tursku vojsku, ka ognjem sieva,
 Mogó 'e Poljak sám razbiti:
 Da s toliko još kraljeva'
 Kad se sdruži, što će biti?

Množ kraljestvah, množ otoka',
 Pače veći dio od svieta
 Dàrži i časti za proroka
 I za svetca Mahumeta;

Nu ako se veće i jače
 Neg sve turske kraljevine
 Otmanovo carstvo smače,
 Mahumetov zakon gine.

Od kàrstjanskíeh igda kraljah
Ako se ovo jedno odciepi,
Iz prostora svíeh zemaljah
Tursko se ime izkoriepi.

Da li se od nas tãrpiet može,
Da kàrstjani potaraše.
Satarišu i podlože
Vàrhu zèmlje sve što 'e naše?

55 Da zamukne pakó u svièetíeh,
Povàrže se hámajlija,
I da hodža po mečetíeh
Nehaleka i nezavíja?

Meçeti se páče obale,
Smaknu otári svi na prešu,
I prilike naše pále,
Skvãrnjívaju i poplešu?

Da izgubimo svetilišta,
Da vãs svièt se križu skuçi;
A lucifer sbien u ništa,
U kraljestvu praznu zuçi?

Ne, ne, ne ne: hitri i plasi
Skoč'mo, tec'mo na sve strane,
Ovi se oganj da ugasi.
Prie, nego sve njim plane.

Otmanović car nad carim
Toliko se sad potištè,
Da ponižen s poklisarim
Mir u leške krune ište.

60 Na glavi mu 'e težko brieme,
 Šbien je, za uteć hudje štete,
 Primit s očim zažetieme
 Od kàrvnika svake uviete.

Nu po volji ili usiljen
 Ako Osman Leha moli,
 Poklonit se neće umiljen
 Vieκ nikomu pakó oholi.

Jedà se je pozabila,
 Za nedoći na ta diela,
 Na nebesieh naša sila,
 Kà se 'e čula i vidiela?

Sgoda onada kakogodi
 Druzima je dobít dala,
 Nam je viečna slava odi
 Nedobitna smienstva ostala.

Ali da se tiem ponosi,
 Što pomaga, svaki u sebi?
 Šuplje rieči vietar nosi,
 Diela se ištu pri potrebi.

65 O, dostojni kí ste goru,
 Màrklih tminah na daleče,
 U rajskomu sidiet dvoru,
 Odkli svietlos vašà iztieče,

Spomenuti sgode vàrle
 I màržeće sila mi je,
 Za na umàrlieh na neumàrle
 Osvete vas razžec prijè.

Tiem iz noćnieh tec'te mrakah,
O moi vierni, cknjenje v'arz'te
Pri'e, neg Turci od Poljakah
Uharače se i pokàrste.

Ali u naćin da se opaki
Sve zamesti bude prie,
Motri, pleti, ćini svaki
Sve što može i umie.

U sto obrazah preobraža'
I prevratjaj sto besiedah,
Varka', izdajstvah, sumnjah, laža'
I hitrinah i zasiedah;

70 Lícumierstvom najblažiju
Od dobrote sliku hini:
Najhudje se zlobe kriju
Od svetinje u haljini.

Svak se obàrni svud i svàrni;
Na Kàrstjane Turke buni,
Dokli okoliš miesec kàrni
U okolišu svieta izpuni;

Sij omraze, zlobe búdi,
Sàrdžbe užiži, vrieži gnjive,
Svadjaj, smetaj, šteti, údi,
Satariši prave i krive.

Mogorkinja slavna robi
Do oćražka leške puke,
I kraljević, ki predobì
Cara, od ženske padi ruke.

U prilici od istine
 Preobražena laž se varti,
 Da Korevski ban pogine
 I mir smete svojom smàrti.

75 Nu što zaman veće stoju,
 Ni'e vas znane triebi učít:
 Čás paklenu, vašu i moju,
 Dosta vam je preporučít.“

Sàrdžbe, smeće, zlobe i gnjivi,
 Magle, oblaci, noćne tmine,
 Càrni dimi, ognji živi
 Vojsci od pakla družbu čine;

Smàrtna otrovna kuga, i s' njome
 Razkazani glad i bliedi,
 I s odiećom smàrznutome
 Ledena ih zima sliedi.

Diklo znana od Parnasa
 I Elikone svete gore,
 Ká potanko meni kazà
 Strašne od pakla dogovore,

Spoviedati sliedi meni
 Glase prave i istine,
 Što učini puk pakleni,
 Kad iz càrne podjè tmine;

80 Diela od tmaste màrkle noći
 Slabi moj vid nedohita
 Bez razumne tvé pomoći,
 Kojoj skrovna sva su očita.

Na tisuće, na oblake
Càrna jata izletiše,
Ter jasnomu suncu zrake
Usried pódne potamniše.

Càrn Carigrad ostà bieli
S sviem' munarim od mečeta'.
On čas, kad se unj naseli
Množ paklenieh hudieh četa'.

Tako u žetve zriele vrieme
Liepa njiva nepožnjena
Žitniem klasom veselieme
Prebogato nakitjena

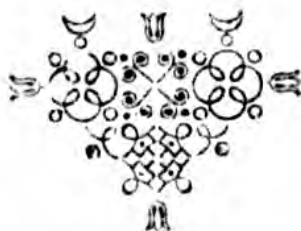
Iz nenadi sva pocàrni,
I potamni sa svieh stranah,
Kad ju prikrie oblak càrni
Od čavakah i od vranah.

85 Nabunjivat jedni staše
Hodže i carkav' redovnike,
Svu gospodu i sve paše,
I zakona razumnike.

Druzi bojne janjičare,
I s spahijam' spaholjane,
I ostale vojničare,
Pridošóce i gradjane.

Tretji gospodje i carice
Carskieh dvorah i palača',
Ké su davnje njih bojnice
I oružja njih najjača.

Zliem je dusim na pameti,
Ljudski rasap doba u stara
Svega traga i podrieti
Da od ženskieh bi prevara'.

Pijevanje četarnaesto.

Sadržaj: Osman pita zviezdoslavca svoga Mahumeta Čelebiu, što veli nebo o njegovu putu u iztok. Dobivši neugodan odgovor, premda se sdvora ukaže stavan u odluci, počme ništanemanje sám u sebi plašit se kô čoviek; nu jedan vrag u slici hodžinoj paklenom svojom hitrinom podkriepi ga opet i podoštri u pàrvom njegovu nakanjenju. Sàrda paklena, imenom ljubomornost, u prilici Bećirevoj javi Ljubici Rizvanpašinoj kćeri, da je Krunoslava u tamnici kod Korevskoga, i potakne je na osvetu prema oboici, koji u sužanjstvu ufanjem pitajući se ostadoše ubijeni od jedne čete Turakah u tamnici.

Nebesa su knjige od vieka,
Gdie svojim pàrstom Višnji piše,
Neka vidi, tko ga nieka,
Čijim duhom stvor saj diše.

Viekovitiem' na njih sloví,
Kieh neizbrisà ikoe vrime,
Ki sagrađi vàs sviet ovi,
Štie se višnje stvorca ime.

S njih se viečna ori slava
Viečnom trubljom, sviet da sliša :
Božja je ovo sve dàržava,
A kuća mu svieh je viša.

S njih je liepos svaka od svieta
 I što uzdrží zemlja i yrieži:
 S njih nam četår dobe od lieta,
 S njih nam daždí, gàrmí i snieží.

5 Nu potolas ljudska neće,
 Što 'e na danu, da je dosta
 Znati umàrlom' umu, veće
 Ište i u mraku što još ostà.

Tere i gatat biehu umàrli
 Davno u zviezd jurve uzeli,
 Il im dobru kob, il vàrli
 Udes paka nebo veli?

I premda se kada i sgodì,
 Bì li znanje bì li srieća,
 Da buduće vrieme uzplodi,
 Što kóm zviezda dat obećà:

Ali 'e plahos, càrv da trudi
 Vidiet, Višnji što mu odluči,
 Hteć iz tminah, u kieh bludi,
 Viečne sude da prouči.

Nu što čoviek željno izgleda,
 Il česa se straši i boji,
 Vele 'e spravan znat naprieda,
 Krugu u višnjem da l' nestoji?

10 **T**iem ni'e čudo, kad zamračì
 I tiha se noćca uhvatì,
 Neka u mirnu sanku svaćì
 Jadi budu замуčati,

Što mladjahan car Čelebi
 Mahumeta tajno uprosi,
 Željan čuti, vieće od nebi
 Što mu u Skutu svome nosi,

Veleć: „Starče, daj otvori
 Strašne knjige, kobne liste,
 Za saznati, jesu l' gori,
 Ké su u mene, misli iste.

Čim' mi vidiét, na što sluti
 Nebo od sgara, i ké sude
 Ima'u moji čekati puti,
 I da li mi sriećno uzbude.

Pak i ako mi zviezda moja
 Rasap kaže prieki i težki,
 Znaj, da prèdat neće, od boja
 Tko mač vidiè jurve leški.

15 Koga od smàrti strah ne plaši,
 Taj ni od zviezdah prèdat neće;
 A on, tko se viek nestraši,
 K svàrsi ureda doći umiet će.

Tako i ja ću umiet poći,
 Slavni prorok gdi umró je,
 I mogućom svóm pomoći
 Priukriepit carstvo moje.

Ni me veće želja mori,
 Da se zviezde sa mnóm slažu,
 Neg li prepas, da se obori
 Zled njih na me, i gnjev mi ukažu.

Tiem tvà mudros bårzo neka
 Po nebu se prostre vedru:
 Take odluke mirno čeka,
 Tko mač svietli paše o bedru.“

Tiem zamuknù. Ali ureda
 Mahmet mudri sborit stane,
 Ki razznavat zviezde gledà
 Sried arapske sriečne strane.

20 Gdieno u skutu nočna mraka
 Mnokrat tihu noćcu iztraja
 Motreć kruge, dok ga paka
 Car neuzvede vārħ saraja,

Da nebeska diela uhodi
 Čudni vieštac, i što vidi,
 Da pòraze carske vodi,
 Neka upítan javit slidi.

On prevratjuć davne knjige,
 Ké kaldejski jezik sazdà,
 Progoniti ljute brige
 Nahodjaše rados vazda.

I tako mu danci stari
 U nauku tonu i bieže,
 Da za ino i nemari,
 Neg što višnji kruzi vrieže.

Čàrte ravne, krive i bieli
 Listi od knjige nanizani
 Čudniem' slikam' biehu uzeli
 Miesto svakoj hrama u strani.

25 Tu najprve vidjaše se
Zemlja Atlantu stati o pleču,
Gdie na sriedi siedi, i gdie se
Sva nebesa o njoj kretju.

Sried svetlosti svoje žarke
Merkurio bog bi štiti,
Od hitrine i od varke
Vrielo oniem, kieh on štiti.

Malo dalje, gdie se uvija
Drugi krug, bi mesec karni,
Kako roge pruža i svija,
Kad se utapa u mrak čarni.

Bi zatieme viet dano,
Kako Marte i Venere,
Sada docno, sada rano
Okó zemlje put svoj miere.

A med njima hieše čudo,
Božje oko ké se veli,
I na dielo māržeć hudo
Vas taj donji svet veseli.

30 Jove silni zatiem sliedì,
Gdie ponosno u krug hodi,
I Saturno čačko siedì,
Ki jur nebom sviem gospodì.

Ostale se paka paze
Sjajne zvezde liepu u redu,
Gdie sunčane bieže od staze,
I svet dvorit ob noć gredu.

Al' nada sve bieše tudi
 Strašnieh vidiet kolo od zvieri',
 Kako u biesu svome bludi,
 I oko svega put svoj tieri.

Tu se ovan vitorogi
 I bik ljuti u krug varti,
 I nestavnoj rak na nogi,
 Spravan, klještim da usmàrti.

Tu se vārli lav zamiera,
 Kako oholo skače i rika,
 I štipavac, koga tiera
 Razsàrčena strielca slika.

35 Tu razpaljen jarac veći,
 I bez vode riba izdiše:
 I tisuću zvierih jećí,
 Ké bi brojiti bilo odviše.

A pak vidiš, kô sve druží
 U svoje se stane kuće,
 I u pase, kiem' se kruží
 Nebo, mårzle, sriednje i vruće.

Tamniem' čàrknjam', mårkliem' brojí
 Posijano sve se gleda,
 A nada sviem vieštac stoji
 Siede brade, lica blieda.

Zvieldam' tkana anterija
 Niz suhe mu pada pleći,
 A rame mu strašni ovija
 Zvierski buci u krug i smeći.

Tacim' spravam' sude od nebi
Bieše starac štiti obikó,
Svietujući što je triebi
Za izbiegnut dielo priko.

40 Ah, kolikrat težke udese
Glava' od carskieh on odvárnù,
Hàrlec' znanjem svojim, gdje se
Množ najveća zledi sgárnù.

Ali tadar još nebieše
Nakanio pakó kleti,
Da se vražje sile odrieše,
Ké dno jazah Bog htiè spéti.

Još nebieše tamni onada
Poplavio ponor svieta,
Ni càrnoga svoga stada
Jošte izrigó, sviet da smeta.

Tiem pazeći prieke štete,
Ké mu nebo kaže od sgara,
Da carevoj glavi priete,
Pretežka ga muka obara.

Jadom mori vierna slnga
S onoga, se, kob što sluti,
I tiem veća još mu 'e tuga,
Čiem su bližc carski puti.

45 S česa gorke pun pečali,
Što mu na put sidjè pakó,
Od jeda se vàs razžalì
I stà sborit caru ovako:

„O mogući care od cara',
Po kom ini svi gospode,
Uzeo bih ti draže od sgara
Javit glase, bolje sgode;

Ali kad me, da ti vierno
Sve naviestim, tvá vlas nuka,
Kazat ću ti pravo i smierno,
Što mi višnja kaže ruka.

Nebesa ti riet me sile
(Nauk ako me moj nevara),
Da paklene ljute od sile
Tries odasgar na te udara.

I da pakó vàs se sbučà,
Da ti raspe težke uzroči,
Kô to vidi, tko obruča
Put ovoga svàrne oči.

50 Čiem se u raka lietos budu
Bog Saturno sriesti stari
I bog Marte, za pak hudu
Kob zemaljske vàré na stvari.

A znaš dobro, da sinovim
Vlaštitiem se pàrvi pìtà:
Toli sàrcem jur njegovim
Vladà tvàrdos vàrlovita!

Drugi što je, triebi nije
Tebi, o care, ja da velju,
Ki kraj ravne Podolije
Kàrvnu okusi njega želju.

Pače vidiè, on da izpunì,
Kobna zvezda što ti objavi,
Kad Carigrad vàs se uzbuni
Na Ahmeta ti ćaćka slavi.

Ah, još sad mi sàrce prèda,
I biela se ježi brada,
Misleć, kakviem okom gledà
Vàrh ovoga svetla grada!

55 A i sad ti zvezda rodna,
Bojna od strielca kà je slika,
S pomrake će bit nesgodna
Kvareć diela tvá velika.

I da išto se toga uzbude
(Što Bog dobri sgar odvrati),
Vaj, ki raspi, koje hude
Štete od ljute bit će rati!

Istina je, da za tieme,
Dvaš dok miesec zemlju obidje,
Niešto bolje stupa vrieme
I sriećnie doba idje:

Ali od svibnja dane klete
Isti arapski jezik kune:
A ti u njemu hoć' da lete
Tvé korablje blagom pune!

Tiem, o care, ako ikada
Spoznâ istinu znanja moga,
Ah, uslišaj jošte i sada
Ucviljena roba svoga.

60 Put iztočnieh svietlieh stranah
Tvojih dobar' još nesnosi,
Dok nevidiš, inieh danah
Ina srieća što ti nosi.

Pače neka svaki vidi,
Na dvorovim dać' ostati,
Htiej, da udilje ličnik slidi,
To tvom' puku na glas dati.

Jer ako me sve nevara,
(A jedà se sbude tako !)
Usried tvoga janjičara
Gnjezdo svoje vargó je pakó.

Gdi ako se ljute uzgoji
Od nabune strašna sàrda,
Gdie su, dok se uzpokoji,
Ká ćeš na nju sbacat bàrda?

I ako se (ali oprosti
Tvé vitežtvo, sad što riet ću)
Sve navàrše vražje zlosti,
Zriet će žalos sviet još veću.

65 Vajme, ki mi strah zadava,
Što mi kobni kažu broji!
Čieme i ista carska glava
Na ramenu slabo stoji!

Ah, koli je težka osuda
Prieke u napried vidiet jade,
A pak neznat, kamo i kuda
Za izblegnut je ić valjade.

Težke raspe pazim tvoje,
S tvoga puta kí ti priete:
A nemore znanje moje
Svojom vlasti da ih smete.

Tà je, o care, vlas pri tebi,
Samo riečcu jednu izjavi,
Da do bolje srieće s nebi
Istočni se put ostavi.“

I bio bi starac veće
Uložio još besieda'
Za odvàrnut gorke smeće
Carske od glave, s kojih prèda:

70 Ali mlad car za nečuti,
I neodustat misli od svoje
Cieć bojazni, kob što sluti,
Rieč mu u tieku presiekó je,

Rekuć: „Prestan', ah, prestani,
Starče, od smećah množ toliku
Veće izbrajat; jer zamani
Hrabru je iz zviezdah štit bojniku.

Grob što klanjat vlas má hodi,
Nebu ugodna stvar će biti:
A tko samo nebu ugodi,
Toga od pakla nebo štíti.

Bog vàrh neba i do njega
Mahumet se sveti uzvisí,
A ostalo što je ovega
Svieta, o caru samom visi.

Tiem nevidim, zviezde gdie bi
Svoim gospodstvom vladat smile:
Moje 'e radit, što mi 'e triebi,
I neprèdat kobne od sile.

75 Pak da i jest višnja volja,
Carstvo i život da mi se otè:
Bùdi; i slavna smàrt je bolja,
Neg li život pun sramote.“

Prestà, i odè mlad car tieme
Sladki sanak da boravi,
I u mirno noćno vrieme
U zaborav brige stavi.

Jer koli se kaže s dvora
Stavne misli, sàrca jaka:
Toli iz nutra pak se otvora
Najprie sumnja, prepas paka.

Razabirat sobom stane
Udes mladieh svojih lieta',
Gdie tražeći carstvu obrane,
Raspom prieti kob mu kleta.

I čiem trudan tač se topi
Po razlicieh mislih móru,
Zenice mu san zaklopi,
Ter spec ostà svietlu u dvoru.

80 U to i noćca svojim' kolí
Nad tième se popè svitu,
Steruć svudar u okoli
Svú koprenu zvezdam' šitu.

Bieše u doba, od jacije
Saba zora gdie se dieli,
Gdie ni glasa čuti nije,
Kud Carigrad stre se bieli,

Razmi što gdie pas zalajà,
Ki stražara vierna 'e slika,
I kapidži sried saraja
Grubiem gàrlom ure vika.

Od càrnoga miesec móra
Izišavši gradu u oči,
Bieljaše se vàrh ponora
Càrnieh valah od iztoči.

S zapada mu biehu paka
Bielo More i munare,
S kieh se odbijà svietla zraka,
Ká daždjaše nanj od sgare.

85 Čiem s mečetah miesec hàrve
S miesecom se sjajniem nebi,
Na tisuće zraci vàrve,
Carigrade slavni, u tebi.

A sievó bi jošte i više
Čista u srebru tí bielila,
Tvojih mirah da nebiše
Stegla od pakla càrna sila.

Al' po vàrsieh tvojih ona
Kobnu u redu kleta stojà,
Muklëm krilom svud smiona
Leteć noćnieh sried pokoja'.

Tiem pazeći, car gdie tàrtá
Neodluke prieke u tmini,
I zvezdarska kobna čàrta
Da ga u sebi prèdat čini:

Jedan onieh, koji iz straha
Viečnieh oganj' na sviet dóše,
Na mesečnoj zraci ujahà,
Odri carski gdie se stroše.

90

I ljiljskieme dočiem krilom
Strašna neman cara obsienì
Paklenom mu snìt dá sílom,
A ona hodžom pak se izmieni.

Sni car, kako vàrh prestolja
Otmanskoga siedì u slavi,
I svetčeva što je volja,
Iz korana svietu pravi.

Kad al eto k njemu bàrže
Sàrdžbom plamteć svetac stupì,
Ter mu iz ruke knjige iztàrže,
I u obraz ga dlanom lupì.

Prenù oda sna car se tada
S prividjenja čudna i huda:
Kàrv mu studen mraz popada
S težka jada, muke i truda.

Tiem kako se paka k sebi
Od snebitja vratì opeta:
„Prosti, o višnjì care od nebi,
I ti, svetče, diko od svieta!“

95 Kliknù; i čieme hodžu opazì,
Gdie kon odra zlatna stoji:
„Ti li si, hodža“ viknù, „o pazi,
Kô su tezki jadi moji.

 Ah, kakva me groza hvata,
Vaj, koja me mori muka,
Gdie vârh moga stola od zlata
Svetčeva me udrì ruka!“

 I kad sva mu već izkazà,
Ká vidjenja san mu zadà,
• Poče od mračnieh prije jaza'
Gârda neman, hodža sada:

 „Svietli care, gdie su stvari
Noćna oda sna jasne toli,
Svièta pitat viek nemari,
Bistriem znanjem tko se oholi.

 Jer štoć' ino mniet od tvoga
Zlatna stola, na kom siedí,
Neg da svietu car si od Boga,
Kiem vladahu tvoji diedi?

100 A što koran uči paka,
I javljaše ćitap svietu,
Kalif da si, znaj, opaka
Kàrstjan' diela da se smetu.

 Tiem ako ti knjige iz ruke
Slavni prorok sàrdit tàržè,
Riet će, al prosti, da nauke
Koranove ti povàržè.

Čiem mir htiedè, a ne rati
Iskat s kraljem kaurinom,
Ki što vlada, ah, triebi 'e znati,
Našom da je svieh krivinom.

Znaš bo, čistu svedj da vieru
Mač prorokov prostriet trudi,
A tvoj pušta, da se steru
Svud kàrstjani kleti i hudi.

Ali ako se mir uroči
Za pak iztok da se sliedi,
Novom vojskom da podboči
Car se i carstvo, u kom siedì,

105 Čemu kàrзмаš? što zatežu
U dugo se svete odluke,
Puci istočni jur da svežu
Kàrstu kletom klete ruke?

Tiem je l' čudo, što te oblasna
Prorokova ruka udrì?
Stvar je gàrda, znam, al jasna
Kob, što svetac hotiè mudri.

S toga u iztok udilj kreni,
Lake konje biela jedra,
I smieh blagi opet zeni
Izpod tvoga čela vedra.

Jer tko turstvo branit hàrli,
Tom' s prorokom bit će i srieća:
Mio je svetcu taki umàrli,
Koi ipuni, što se obeća.“

Hodža izustì, i put vrata'
Smierno ustupì, rekav dosta:
A vàrh odra suha od zlata
San da dilji sultan ostà.

110 I proz vrata od dvorova'
Kad izčezè, sve zamuknù:
Razmi kobniem hukom sova
Što vàrh dvora dvaš, triš huknù.

● Od svieh sàrdah, kiem gospodi
Strašnodàržac màrklièh jaza',
Mniem, da pakó viek nerodì
Take slike, taka obraza,

Kakva je ona, kú sukobì
Neman, hodžu ká jur hinì,
Kad paklenom vlasti dobì
Cara, iztočni put da čini.

Sá nakazan, ká se gori
Od ljubavi angjeò pisà,
Uzè paka kip tiem gori,
Čiem se dublje satarisà.

I koli se niegda slavi
Svom liepotom nad sve ine,
Toli gàrda pak se objavì,
Kad u viečne droždnù tmìne.

115 Mutno oko bulji od zada,
Kiem prošasto glieda vrieme,
Ké, što 'e liepše, to 'e podbada
Na jed, na bies žeštji tieme.

Spried je sliapa, da kô prije
Cieć milosti slabo vidiè,
Sada u sàrdžbi svój neumije
Štediet, na put tko joj sidje.

Od hijene 'e glava kleta,
Sàrce od zmiye ljute i càrne,
Nokti od mačka, uši od pseta,
Noge od risa, na kieh sàrne.

Vučjim' zubí škripi i kosà,
Proz nos modar plam joj liže,
Siedi gušter miešte nosa,
Ki se žutí càrna niže.

Zublja i otrov desno' u ruci,
Nož u lievoj podriét siva,
Kô da veli: Sve potuci,
A pak neostan' ni ti živa.

120

I da 'e bàrža neman gàrda
Na zlo, nosi krila od sove:
Dosta 'e rieti: bieše sàrda,
Ljubomornos ká se zove.

Kú, gdie mukliem krilom pàrši,
Kad sotona vidiè prika,
Da zla diela svà navàrši
Hrapaviem joj gàrlom rika:

„O jazovah našieh slavo,
Glas koje se po svud širi,
Reci, ah, reci, je li pravo,
Da čiem puni sí su mīri

Càrnieh našieh veé junaka',
 Gdie paklena koris ište,
 Samo svoje znanje i šaka
 Docno spieši na bojište?"

Nu kô tigre, ako u gori
 Vižó na nju kad zalaje,
 Nanj kàrvavo oko obori,
 A pak put svoj diljit haje:

125 Tako i sàrda kad upazì,
 Tko nanj takom rieči zintì,
 U vražji se smieh oglašì,
 Zube okesì, pak prominù.

Letiet sàrda napried grede
 Put razkošna perivoja,
 Gdie Ljubica liepa siedè
 Pod naranču tancieh hvoja'.

Liepota se njeje skriva
 Od sunčana zraka gori,
 I tiem lakše predobiva,
 Sad s miesecom gdie se bori.

Bieše izišla dikla mlada
 Haremskieh zaklop' sita,
 Da ljuvezni, ká njom vlada,
 U samoći sàrce píta.

Tere u mirnoj dočiem noći
 Umuknuše svačii trudi,
 Ona jedna sladkoj doći
 Svój boljezni vārha žudi.

130 Tiem dok vietric tihi i blagi
 Proz naranču milo pàrši,
 Raznoseći miris dragi
 Kud perivoj liep se vàrší;

 Il dok šturak krotke u glase
 Milo šturi doli u travi;
 Sama sobom i ona se
 U razgovor ovi objavi:

 „Ah, istino prem se piše,
 Da najpàrve od ljuvezni
 Najdilje nam sàrce uzdiše,
 I nemore da se otriezni.

 Jer jè ljubav sàrcu u mladu
 Mlada i ona, a pak kako
 Raste sàrce, tako u skladu
 Raste i ljubav s njom jednako.

 Svak najvoli, rieč je stara,
 Od dietinstva na što obiknù,
 I najveć ga ono občara,
 Što mu u sàrcu najprie niknù.

135 Tiem ké 'e čudo, što i mene
 Drag Korevski svedj zanosi?
 Kad dobrota, kà u njem zene,
 Paka od mene ljubav prosi.

 Ah, tko opisat čės će moći
 Blazieh mojih niegda dana',
 Kad mi u robstvo bieše poći
 Kaurskoga svietla bana.

Nu što velju? ah, robstvo nije
 Pazeć draga ljubovnika:
 Ovo 'e robstvo, gdie ga krije
 Mojim očim tmina prika.

Nije robstvo, ne, gdie mīlo
 U slobodi sunce sjaje,
 Već gdie mi se je utopilo
 Mračna jaza težke u vaje.

Al nebesa ako od sgare
 Na ljuvezan mū se obazdru,
 Vrieme 'e skoro, da se stare
 Okó njega tmīne razdru.

140 I moje će žarko opeta
 U slobodi sunce iziti,
 Ter duševna moga svieta
 Liep provodič opet biti.

Znam, da kaurka njega rodi,
 A kaduna mlada mene:
 Ali ljubav, ká gospodi
 Mnom, i s ké mi sàrce vene,

Viek nepozna viere ine,
 Neg kí ljube, da se ljube:
 Raj još doli oniem sine,
 Kí s ljuvezni zakon gube.“

Još bì u rieči dikla liepa
 Scieneć, nitko da 'e nesliša,
 Kad doletiè sàrda slièpa
 Preko obzide, gdi 'e najviša.

I da onom' se koga vara,
 U poznatoj slici ukaže,
 Bećiròm se udilj stvara,
 I haduma càrnca laže.

145 A to, neka slike od svoje
 Tieme vele nepopusti:
 Čiem je pravo, da zlo što je,
 I proz grube grede usti.

Tere iz zasied' gusta gârma
 Kon Turkinje liepe izidè,
 I za ruku čiem je uzdàrmà,
 S njòm ovako sborit sidè:

„Nescien', liepa dievojčice,
 Zato 'er ovdie noć te krije,
 Tko tvé bielo čuva lice,
 Da ga i ob noć nać neumije.

Tvé ljuvene čuh besiede,
 I s koga ti sàrce gine,
 I što dilje za tiem grede,
 Sve što od viere misliš ine.

Najprie gorke žalim muke,
 Ké te s robstva njega taru,
 A pak hvalim liepe odluke,
 S kieh k kàrstjanskom' greš oàtru.

150 A i vriedan je junak toga,
 Sve cieć njega da će se ostavi:
 Čàs, poštenje, strah od Boga
 I ćaćkovoju smàrt na glavi.

Čiem, liepoto mà jedina,
Toli objavlja čud ljubeznu,
Da s njim hrabro posried tmina'
Druga u ponor žena ogreznù.

Što govorim, velje 'e čudo
Zatravljenu sàrcu tvome;
Nu ja velim, da je ludo
Krit se u ruho preda mnome,

Čiem u svakoj vazda slici
Pozna Bećir žensko lice,
Pak i u istoj ugarštici
Razaznava liepotice.

Znaj bo; oni što se oglašì
Mlad Ugričić svietlu u dvoru
Rizvan-paše, ter me ukrasì,
Da je u tamnom sad ponoru.

155 Mlad se Ugričić hini samo,
Poljačka je dikla inako:
Krunoslava, koja ovamo
Doniè u sàrce tebi pakó.

Korevskoga 'e vierenica
Još od leške znana rati,
Blage slike, blaga lica,
A neizmierno zlato trati.

A i Kalinka riet ti može,
S tvé ljuvezni sasma plahe
Ké Ugričić ćutiè nože,
I ké podriè težke uzdahe.

Sada u propas gdje se pustì,
 U kù Leh se hudi ukopà,
 Ah, ké moć će izriet usti,
 Što će izza njih nići stopa'!

Tu tisuću priecieh zloba'
 I prevar' se i hitrina'
 Dno tamnoga živieh groba
 Carstvu i tebi sad zapina.

160 Ako viere neć' ni cara,
 A ti barem sebe osveti:
 Umri svaki, koi vara
 Što Mahumet rodì sveti!"

Reče Bećir, i triš haku, nù,
 Smàrdecieh na nju iz usti',
 A paka se veseo maknu,
 Sien svoj stere garm gdje gusti.

Jakno od driemka, tko ga uzima
 Već, neg ište narav blaga,
 Na silu se vid zažima
 I ćutjenstvo prinemaga:

Tako i otrov stere gnjusni,
 Ki nanj sàrda kleta izrigà,
 Blied najprije cviet na usni
 I za sàrce pak posiga.

Najprije umuknu, pak protàrnù
 Mramorkome dikla mlada:
 Oči izvali, pak prevàrnù
 Od tisuću težkieh jada':

I
 Št
 Je
 Ti
 Lji
 Jer
 Neg
 A
 Ni n
 Veće
 Na k
 Ter
 Dikla
 Svù p
 Od

165 Kô u kladenac bistre vode
 Gorke žuči kad se ulije,
 Càrni udilje vali izhode,
 I spoznat ga moći nije:

 I Ljubica, vaj, ne blaga
 Jur Ljubica sada veće,
 Primožena žuči od vraga
 Gorke i strašne kuha smeće.

 O mladice jadna i mila,
 S nepameti, ah, nesàrni,
 Kud paklena šlje te sila,
 I gdje jaz te čeka càrni.

 Da l' nepoznaš, vrag da 'e kleti,
 Što ti càrne glase objavì?
 Jer tko će ini neg on smieti
 Tvojoj poraz spravljat glavi?

 Čiem proč tebi nož tvoj biesní,
 Ljubovnika ako ubiješ:
 Jer štoć' s sàrcem bez ljuvezni,
 Neg da i njega pak razbiješ?

170 Ali ona i nečuje,
 Ni na molbe zrie priklone:
 Veće raspe strašne kuje,
 Na ké gnjevi ljuti 'e gone.

 Tere kako biesnu u bitju
 Dikla mlada malo obiknù,
 Svú pazeći lošu sriću
 Od biesnila pieneć kliknù:

„Za tebe li dakle, o hudi
Nevierniče; spremah veće
Svaka ostavit, i tvoj ludi
Slieđit zakon i tvé srieće?

Ah, davno mi tà zla prika
San javljaše mirne u noći
Veleć: Šàrce neviernika
Kô će vierno ljubit moći?

Čiem neviernoj tko se u vieri
Zače, vieru plesat mora :
Jer ne ljubav, nego mieri
Gdie se koris veća otvora.

175 Ali odlučių, što će ureda
I mahnitos moju kletu
I tvé sàrce stàrti od leda
Na ljuvezni viečnu osvetu.

Čàrn preda mnóm ponor ziva,
I pučina viečna jada :
Unj ogrezni, tko neuživa,
Što mu uživat hini náda.

Nu prije se u nju utopi
Od nevierah sàrce i zloba',
I nad njime kad se sklopi
Val, da umrem, još je doba.“

Kad izreče bezufana
Dikla strašne sé besiede,
Eto i zlatna zraka od dana
Liepu na dvor zoru izvedè.

S jutàrnjega jur vietrica
Bieše pàršat listje uzelo,
I prolietnieh dražieh ptica'
Jato u žuber pievat sielo.

180 I kô videć, nje mårklini
Da neliči svietlo od zore,
Skoči dikla, i u bårzini
U ćaćkove podje dvore.

Ali u jazu, gdie boravi
Mlad Korevski jadne dane,
Sunčan zrak se viek nejavi,
Ni rumena zora osvane.

Tu starinskih vārhu tminah
Viek nove se tmine gārnu
Zatvorajuć sried dubinah
Tamničara skutu u càrnu.

A to, 'er vele turskiesh duša'
Viekovite poslà u mrake,
Htiè pak Turčin, on da kuša
Bez sunčane živiet zrake.

I neka još tu na svîti
Gorke od pakla muke uživa,
U verige htiè ga sbiti,
I u grob tamni vārći živa.

185 Tu štipavci gmižu, i ljute
Zmije po gnjusnoj pliju vodi,
I da zasja zrak u kute,
Bog zna, od gadah što se plodi.

O gvozdenu junak stupu
 Gvoždjem kovan siedi i kuka,
 Gdie gvozdenu vrat proz rupu
 I desna mu viri ruka.

Na službu je lieva od tiela
 Ostavljena miešte drúge,
 Neka s bitja opustiela
 Vieť neizbiegne težke tuge.

Biele noge gadnu u kalu
 Uštapljene čame i trunu,
 A proz vrata rupu malu
 S gàrla mu se gvoždje sunù.

Loš je u licu, i propala
 Viri iz dupljah svieća od oči',
 A na pàrstieh po put rala
 Ostàrljat se nokat koči.

190

Zarasó je vàs u bradi,
 I u neredu vlas mu visi,
 A zabiegó 'e glas od gladi,
 Kiem se u boju vàrh svieh visi.

Tiem kô vidiè, gdie zaškripi
 Gvozden stožer težkieh vrata',
 I gdi u nutri o mrak slîpi
 Nepoznat se junak hvata,

U glas kliknù (ako kliče,
 Komu umire glas u gàrlu):
 „O vitežki zatočniče,
 Ki mú paziš muku vàrlu,

Ili mi te Višnji s nebi,
 Ili pakó posló kleti,
 Ah, pomiluj, koga 'e triebi,
 I zled ovu htiej mi odnieti.“

Postà liepa Krunoslava
 Na glas drage své ljubavi:
 Čiem prejaku bol joj dava,
 Što joj slabi glas objavi.

195 Ter kako se stegnù paka,
 I nemirno sàrce utieši,
 Sried càrnoga sletiè mraka,
 I u rieč ovu usti odrieši:

„Ah, kolicieh nakon sгода',
 Ké mi 'e podniet bila slava,
 Jedva ovi mi danak podà,
 Da 'e kon tebe Krunoslava.

Ali u kakvu, vajme, bitju
 Pazim ljubav mú jedinu,
 I još hudju tvú zlu sriću,
 Neg s koje mi sàrce stinù.

Ah, ké podnieh jade i trude,
 Ké potratih srebro i zlato,
 Jedà mi se kada sbude
 U ovo od tminah sići blato.

Sbì se, i evo preda mnome
 Moj Korevski stoji i sliša,
 Da ljuvezni nad našome
 Vlàs gospodi nieka viša.

200 Čiem na moje prosbe i dare
 Tvàrdi Rizvan toli sliezè,
 Da me u tmìne ove stare
 Pustì vidiet tvoje veze.

Pače reče, da će opeta
 Na sunčan te zrak izvesti,
 I zlotvorska diela kleta
 Pobiegnutjem tvojim smesti.

Tiem slobodi sàrce drago,
 Sladki brače, ah, slobodi,
 Čiem te skoro nebo blago
 U slobodu zlatnu vodi.

Ah, čestiti slavni dane,
 Tvojim krilí bàrže pàrši,
 Da móm' sàrcu liepa osvane
 Zora, i zled se njega svàrši.“

I s radosti u plač mio
 Da neudri dikla mlada,
 Mniem, da još bi velji dio
 Rekla onoga, što bì rada.

205 Ali jakno bojna u lúka,
 Kad tetiva pàe se od zlata,
 Ako je odveć, pusti ruka,
 Tere izleti striel krilata :

Tako i liepa zatočnica,
 Čiem své sàrce veće stezà,
 Tiem se veća poplavica
 Iz càrnìeh joj oči' odvezà;

Ter suzeći jecà, i gladi
 Draga svoga ljubovnika,
 I svóm dušom rane hladi,
 Ké veriga dà mu prika.

Sad spovieda, sada sluša,
 Odgovara sada i prosi;
 Sad žalosna klone duša,
 A vesela sad se uznosi.

I da 'e vidiet, o, ké jato
 Premilieh bi zrio celova',
 Kiem se pase obilato
 Sàrce u tmìni mračna rova.

210 Čiem nehtiedè dikla mila,
 Takvu u bitju kad ga vidie,
 Riet, koja ju tare sila,
 Cieć Kalinka što 'oj spovidiè.

Ah, prem nikad to nelaže,
 Da zaista, tkogod ljubi,
 Ljubljenomu viek nekaže,
 S česa ljubav cieniu gubi.

A jak oni, komu u buci
 Uzpienjena vàrta mora
 Zasja zviezda, kažuć k lúci
 Mirnoj kud mu put se otvora:

Tamničar se jadni uzdàrmà
 Na nenadne sladke glase,
 Vikó, jama da mu stàrma
 Samo uzdasim oziva se.

Ter kako ga čudo minù,
I zamró se duh povratì,
Uzè drágu svú jedinu
Po imenu sladku zvati:

215 I k njoj šireć od okova'
Gvozdeneh težke ruke,
Ljubežljiva paka u slova
Gorke svoje sasù muke,

Veleć: „Mila dušo moja,
Prosti, tko jur zaboravi
Sried mračnoga nepokoja,
Da se u sladke rieči objavi;

Čiem ni'e čudo, što besiede
U zaborav liepe pustih:
Čudo 'e veće, što mi grede
Još ikoja rieč iz ustih.

Ah, kako ćeš, da ti trude
Moje irečem težke i ljute,
Ké mi s kobi prieke i hude
Tielo i duša davno éute?

Nu svi trudi, sve pečali,
S kieh se i na ké svakčas vratih,
Prema onomu biehu mali,
Što pak s tebe, dušo, patih.

220 Jer sad mi te san ukazà
Grozne s mene lijuć suze,
A sad ruse blaga obraza
Tàrgajuć te kazat uzè.

U pogube i na boje
Ič te vidieh mene cieća,
I s slobode paka moje
Još na diela hàrlit veća.

Nu ti veliš, i valja mi
Ufat, skoro da će biti,
Gdie ki mračnoj kukà u jami,
Na bieli će dan iziti.

Ah, kà čes me i kí dani
Tiem čekaju gori paka,
Kad me u dragoj rodnoj strani
Kružít bude ljubav taka.“

Ter besiedu jadni tako
Čiem tamničar diljit haje,
Odlagnù mu težki pakó,
Ki mu uzročì gorke vaje.

225 I na bitje vratjat siedè
Naravsko se duša opeta,
A na obraze šuhe i bliede
Ogranjivat rados sveta.

Pak mu ona rieč prihvati,
Ter ga opeta milí i tieší,
I za pomoć kú mu dati
Sviesti i sàrcem spravno spieši.

A pak on se na nje oglašà
Mile glase, i píta i žudi
Znat, kada mu reče paša,
Da se ukrate težki trudi.

I čiem tako bårze čase
 Sried ljuvena razgovora
 Drazi traju, u vrata se
 Ključ golemi zadiè s dvora.

Milii nije sveti od zvona
 Glas pobožnu sàrcu u veče,
 Put neba se kad priklona
 Duša k Bogu svóm utieče :

230 Zatravljenoj neg dvojici
 Hàrdjavieh bi zveka od vrata',
 Ke romona viečna u slici
 Čù se od tminah posried blata.

Prisluškuj u tamničari
 S nádóm, s sumnjom: je l', nije li
 Ki, jao, da ih neprevári
 Od slobode dan veseli?

Nu kako se paka otvori
 Stiešten zaklop s jacieh ruka',
 I u mrak se s luči obori
 Oružana mnoštvo puka :

Tko da izreče, što počuti
 Korevskoga vierenica,
 Kad zasjaše strašni kuti
 S obasjanieh turskieh lica'?

Jakno umàrli, kad se nádá
 Sve zadobit, a pak vidi,
 Gdie mu ufanje sve propada,
 I viečna ga propas slídi :

235 Tako gnjevom ognjenime
 Bezufana Krunoslava
 Svoga draga kliknù ime,
 I stà blizu, gdie mu 'e glava.

Hteć, kieh živieh prostor lučl,
 Da ih neluči màrtviah sada,
 Neka u smàrti bar se sluči,
 Što u životu bieše náda.

Tiem mač paka plamen tårže,
 I kàrvničku nape četù,
 Gdie se strašan boj zavårže,
 Svaki svoga na osvetu;

Čiem ljuvezan svoju milu
 I drag brani život ona,
 A poštenje oni i silu,
 Kú im žena naniè smiona.

S obie strane kàrv se lije,
 I udarci dažde i rané:
 Ali ona se hàrve i bije
 S njimi i goni na sve strane.

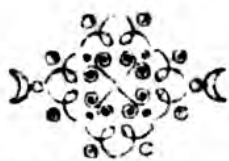
240 Jur Aliu i Mehmeda
 Gadne na tli màrtviah pruži:
 A pobieže Musa ureda,
 Gdie se strašan zatvor kruži.

A Jusuf se i Mujaga
 S bratskiah màrtav ruka' obali:
 Čiem u sliepoj spili snaga
 Nezna. jed svoj na kóm kali.

I još tko zna, ké im štete
 Naniela bi dikla mlada,
 Da se lukav neupletè
 Beg Suliman kradom zada.

Odklie najprie Korevskoga,
 Zatočnicu liepu paka
 Sgodi zàrnom šuplja iz svoga
 Gvoždja njega ruka opaka.

Padè dikla s rane težke
 Kon predraga svoga roba.
 I nanj ruke struó vitežke
 S njim uzletie k nebu iz groba.

Ja
 Žu
 Vri
 K
 Ton
 A p
 Skár
 Št
 Lakše
 A naj
 Pečal

Ja
 Žu
 Vri
 K
 Ton
 A p
 Skár
 Št
 Lakše
 A naj
 Pečal

Pievanje petnaesto.

Sadàržaj: Osman pozove viećnike svoje u divan i javi im, da je po Ali-paši urekó mir s Poljakom, od kojega je glavna pogodba sloboda Korevskoga. S česa zapoviedivši Osman, da se Korevski izпусти, starac Rizvan-paša ucviljen pripovie, kako je smaknuo Korevskoga, jer se bieše, kako rečè, uslobodio ljubiti kćer mu Ljubicu; nu kako pak i nju žalostan izgubi. Na što budući se zametnuo govor u divanu: ima li se, ili ne, poslat Poljaku mjesto Korevskoga Rizvan? dodje glas, da isti starac od žalosti na domu preminu. — Kizlar-aga dodje sa Sunčanicom u Drienopolje, gdje ona riedkiem načinom izbavljena budući, dospie Kizlar-aga u saraj, i izporedi plien svoj pred divanom, kamo dovedši Osman i Sokolicu, izaberu ju svojom ženom i uzanj kćer Esad-efendiinu i Petrev-pašinu, i zapovie, da se do polovine Svibnja imaju uredit sprave za putovat u iztok.

Promiena je liek na svieti
Jadnoj duši svieh najbolji:
Žudi, spiešno da mu leti
Vrieme, tko je u nevolji.

Koga od dnevi brige muče,
Tomu noćca pokoj nosi:
A pak noćne koga skuče
Skàrbi, od dana lieka prosi.

Što se u dnevi mučno vidi.
Lakše u noći duh naš scièni:
A najvećma čezne i blídi
Pečal noćna s noćnom sieni.

S toga i Osman mladi želi,
 Vele stiešten s noćne smeće,
 Da se objavi dan veseli
 I rumena zora veće.

5 Ka cvatućiem' usnam' gdje mu
 Zlat celivat prozor stade,
 I po hramu uzè svemu
 Mlad zrak igrat zore mlade :

Ustà sultan i pun dobra
 S liepiem danom sluta i ko bi,
 Sutra u divan sazvat obrá,
 Da se carski skupe robi.

Robi carski, o kieh stoji
 Stol otmanski tvàrd. nad svieme,
 I s kieh svièta nepokoji
 Carski lagnu težko u vrieme.

Kí kako se sjajnu u vieću
 Sakupiše liepu u skladu,
 Kažuc caru čas tiem veću,
 Čiem ga oholá višè znađu.

Osman uzè : „Beglerbezi
 I veziri moji i paše,
 S kieh svetčevi sveti stezi
 Po svudier se rāzpāršaše.

10 Što vam glas moj javit grede.
 Znam, da milo bit vam neće :
 Jer tko turske slavi diede,
 Razmi od boja nezna srieće.

15

N
Za
NMir
Kan
PadA
Da s
Jedan
Da g

Ali, ah, srieća tá je od boja
Prem vietrena nad sve ine:
Čiem sad dobra nosi koja,
A sad u čas opet mine.

Ona učini lanjsko líto,
Da moguće vojstvo naše,
Ako i nebi predobito,
Dàj nedobì, što htiaše.

Čiem što glad mi posla ljuti
Bolnu u vojsku i zle štete:
Što pak (alì ah, ružno 'e čuti!)
Janjičare sramno smetè.

I to 'e uzrok, što Poljaka
Na mir sklonih, ne cieć mira,
Neg da u napried žeštji paka
S kaurinom rat se tira.

15 Jer kad ljuti neprijatelji
Nakon boja mirno sieđu,
Za pobit se s nova u želji
Novu snagu kupit gređu.

I tko od njih veće žudi
Mir, o ratu sni tiem veće,
Kaneć tieme da mu hudi
Pade s sile zlotvor veće.

A prem dobro svaki znade,
Da se s turstvom kàrst neslaže:
Jedan Bog je; tiem valjade,
Da ga i viera jedna kaže.

Nu do toga da bez rati
Tkogod dopre, slično nije:
Prorok otac, sablja mati
Vierí čistoј bieše i prije.

Ter da to se paka sbude,
I svetac se velji osveti,
Znaj vás svaki, ké vam sude
Sad će moje carstvo izrieti.

20 Ali-paša mojom voljom
Mir s Poljakom kletiem udri,
Kako niegda česti boljom
I Suliman died moj mudri.

Leh Kozake ljute u redu
Odsle dāržat tvàrdo obeća:
Tiem Tatari da se svedu
Pod mir, koris ište veća.

Pače, ratne da se štete
Svakom' smire, jošte reče:
Tiem pienezi neka lete,
Odkle pak nam pienez teče.

Nu k tom' Poljak ište i daje
Sužnje natrag s obie strane,
Hteć im težke svàršit vaje,
I da im slobos liepa osvane.

Ja, istinu za riet pravu,
Mniem, slobode vriedan nije,
Tko svóm sabljom spasit glavu
Od sužanjstva neumije.

25 Izbiegnuti smàrt u ratu
Od junaka viek nevisi;
Al slobodu čuvat zlatu
Zna, junačtvom tko se uzvisi.

Nu za uklonit novu smeću,
Hoću, sužnji da se izbave:
Tiem ni Leh će koris veću,
Ni ja veće steći slave.

Ponaglavu Korevskoga
Tamničara Poljak pita,
Neka u mraku nije, koga
Rodì majka ponosita.

Tiem Korevskom', premda od prije
S bogdanskoga cvili rata,
Sloboda se nek povije,
I gvozdena odpru vrata.

Jer je vriedno, da se obdari,
Tko drugoga zaniè toli,
Da zanj bit se podje s carì,
I sám, neg on, umriet voli.

30 Tiem udilje nek se ovamo
U slobodi ban dovede,
Da mu iz našieh ustih damo
Čut, što uživat opet grede.

A pak zatiem za put sveti
Uredit ću sprave nove:
Da, za nov nam rat, donieti
Svetac bude blagoslove."

Dospiè Sultan; nu za njime
Rizvan stari sborit sliedì,
I čiem sborì, mrazne od zime
Dàrktà u sebi, kopnì i bliedì.

„Prosti, o care svietli,“ reče,
„Što od tvoga čut ćeš roba:
Koga smàrtna rana peče,
Lieka čeka samo od groba.

Tvoja milos čuvat dà mi
Korevskoga tamničara,
U dubokoj neka jami
Mrak zločinstva njega hara.

35 Ali u himbi tko je obikó,
Himbe ostavit vieku neće:
Oduzmi mu svekoliko,
A daj himbu, još živiet će.

Jer da Lehu budeš kletu
Dó ne kulu, nego pakó,
Još bi vieru skvàrnit svetu
Njega umielo dielo opako.

Čiem iz tminah, u kieh siedì,
Vriednieh duše, ká bì u njima,
Još iznadje, da besiedi
S mojom kécercem, moim očima.

Ah, veliki care, oprosti,
Što običaj tursku gazi,
Tko jur tàrpiè vele i dosti,
Što je od kàrsta vierno pazi.

Napominjat sila mi je
Diela ženska, sviet da čuje,
Što kaurin hudi umije,
I ká turstvu svedj zla kuje.

40 On paklenom pripomoći
Toli diklu mladu omamì,
Da se odlučit kradom poći
Vieru u kletu s njim nesramì.

Neznam, kako to se sgodì,
Da Turkinju kàrst zanesè;
Nu bez pakla ni'e tkogodi
Jošte iz groba živie'm' trese.

I bila bi, sva je slika,
Občinjena kćerca moja
Izbavila čarobnika
Iz mračnoga nepokoja:

Nu sгода se u to objavi,
Ká zamierak hud čiem smetè,
Ostarieloj mojoj glavi,
Vaj, još hudje spravi štete.

Znano ti je, care velji,
Da slobodna ona ruka,
Ká te hàrvat goriè u želji,
Bì leškoga dikla od puka.

45 Tiem jer rati neučini,
Što učinit htiedè rati,
Ugričić se mladi hini,
Ter stà zlato pak da trati.

I to li se prostriè hudo
Nje smionstvo, da u stari.
Grad ov dodjè misleć ludo,
Da me zlatom pak prevari.

Nu tko cara vierno služi,
Zlata od cara dosti imade:
Tiem ju svedoh, on gdie tuži,
Ki joj oči zaniè mlade.

Mneć, u tvàrdu neka 'e mîstu,
Tko lukaviem putem idje,
I tko vieru tvàrdu i čistu
Carskieh slugah càrniť sidjè.

Ali, ah, u zó tko se rodi
Čas, zlu srieću kušat mora:
Da se poraz moj dogodi,
Sudjeno je bilo od sgora.

50 To se prošù, neznam kako,
I tko 'e Ugrin, čù se ureda:
Nu da u svemu imó 'e pakó
Dobar dio, krit se neda.

Čiem jedina kćerca moja
Nove i težke čuvši glase,
S ljubomorna nepokoja
Svój ljuvezni uzbojà se.

I bojazan, da neizgubi,
Posiedovat što mniaše,
Čini 'e odkrit, pak, da ljubi
Neprijatelja viere naše.

Jao, viečni moj prikoru,
I sramoto mojih dana'!
Gdie mi skoro na umoru
Ta bi skvârna vidiet dana!

Ah, kako mi vid se smuti,
Kad pučinu càrnu izmierì
Od pogubah, strašnieh čuti
Tebi, o care, meni i vieri!

55 Tiem riech, smàrti da se umori
Po zakonu viere svete,
Tko neviernik za oniem gori,
Za kàrstjane što ni'e klete.

Jer u kàrvi samoj dá se
Prat, proć caru što se sgrieši,
I u kàrvi samoj zla se
Suproć vieri skvârna rieši.

Zlobnik umriè, nje zamani
Štitjen s ruke, 'er umriè i ona,
Nu, vaj, tieme moji dani
Pusti ostaše, duša bóna!

Jer svàrh kule, gdie najviša
Put vedra se neba upire,
Kako smàrti klik zaslišà,
Skoči i moja kèi niz mire.

I vàrh tamne tiem tamnice
Màrtvi u pokoj sve zaćuti,
Razmi u visu što bi od ptice
Kobcu u noktièh vapaj čuti.

60 Čistu vieru, kćercu i cara
 Za najveću imah srieću:
 Jednu od njih smàrt mi sharà;
 Za dva druga ja umriet ću.

Volja carska da se vārši
 I prorokov nauk bljudi:
 A má udilj se glava skārši
 I poslana Lehu budi.

Neima zašto taj da prèda,
 Tko jur neima da se nada:
 Padat sunce lasno gleda,
 Komu mnokrat sunce padà.“

Reče, ter put vrata' uputi
 Slabi starac korak slabi:
 A oniem, kiem ga bieše čuti,
 Skàrb se u sàrce i strah zabì.

Jer kô onomu, koi u gori
 Izdišuć se s risom tuče,
 Ako oblada, lav još gori
 Nanj kàrvaviem žrielom ruče:

65 Tač s jedne mu strane od tuge
 Vethi život pasti prieti,
 A naginje pravda s druge
 Za zamienu glavu odnieti.

Zapanjeni svi se paze
 S čudne i težke sasma sgode,
 Nenahodeć prave staze,
 Smeći na kraj kóm da hode.

Svud tišina mǎrtva vlada;
Svak što ćuti, riet se boji
Zna'uć, da o jednoj glavi sada
Mir i nemir carstvu stoji.

Nu zasve da svaki mǔči,
Dva su sviěta vieću u svemu:
Ćiem za pašu tko se odluči,
A tko dǎržǎ stran proc njemu.

Ali hodža smion nad ine
Žudeć, da se carski puti
Tiem nekrate, tih prekine
Mir, i ovako dá se ćuti:

70 „Znam, da smǎrti Korevskoga
Rizvan zakon božji osveti,
I pogleda da ga s toga
Lehom mienjat nije smieti:

Nu kǎ svetcu pak se obećǎ
Ćás, kô bit će izpunjena?
Mniem, za kúpit dobra veća,
Nije odveć manja ciena.

Tiem tvé carstvo sad prosudi,
Je li vriedno, s jedne glave
Prorokovi strašni sudi
Svemu carstvu da se sprave?

Mudar čoviek vazda gleda
Mierit štetu veću i manju,
I kú od njih manju ugleda,
Obiem' rukam' hvata za nju.“

Zabunì se svietlo vieće
Na kàrvavi svièt i težíki :
Nu Dilaver hrabri iz smeće
Dižè glas pak svoj vitežki :

75 „Čudan udes i nad svima
Gorak, care, sviet ov hara :
Da tko vieru bljudit ima,
Na nevierstvo puti cara.

Da što vierni pak će rieti
Prorokovi robi i tvoji,
Ako, jerbo vieru osvetì,
Glavu izgubit bude koji ?

Ah, viera se neka uzdržì,
Mir il rat pak neka slìde :
Jer je rasap tu najbàrži,
Vieri rasap svi gdje vide.

Ako mir ti Leh uzkrati
Bez zamiene paše slavná,
Neplaši se, znat će stati,
Kí su u ognju stali od davna.

A što iztočne spremaš pute,
Je l' moguće, da će biti
Napredačno, što proz ljute
Čine u dielo bude iziti ?

80 Ah, bojim se vele i plašim,
Da, nevierstvom ako vieri
Godit počmeš, glavam našim
Gnjevno nebo nezamieri ;

I da paka rat s nebesa'
Težji bit će neg rat leški :
Onom' nemož' neg čudesa,
Ovom opriet mač vitežki.“

Prestà, i žamor svud se prosù :
Čiem što čù, kóm' skàrb zadava
A kom' rados, već kako su
Razne misli raznieh glava'.

Nu pak båržo svaki učutì
Na znamenje dano od sgara,
Za žudjeni sud tiem čuti
I protivni mlada od cara.

Kóm', hteć posó da dovàrši,
Rieči iz ustih dok se rieše,
Eto nagó glas dopàrši,
Rizvan starac jur da bieše.

85 Razabrà se sviètnik svaki
Od svojega straha i jada,
Ki čiem već bì prie jaki,
Tiem bì veća rados sada.

Ah, prem čudnieh ljudskieh sgoda',
Da tko od svieh bì ljubjen prie,
Sad gdie dug svoj smàrti podà,
Sviem od mila sàrce bije.

I kô veseo roj od pčela'
Po ulištu šumí i zućí :
Tako i čela svud vesela,
Svačia rados bukom bući.

A nada sve mlad u sebi
 Car s veselja gorí i kliče
 Mneć, da dobra tieme s nebi
 Kob za iztočni put mu niče.

Nu jak oni, koi od zlata
 Žudeć voće u vís gleda,
 I kad mnije, da ga hvata,
 Ono uhvatit još se neda:

90 Tako i Osman čiem već žudi
 S puta iztočna slavu steći,
 Tiem već žali, još da bludi,
 Ki cieć ženah sviet štà teći.

Ali i Kizlar càrni aga,
 Gàrd provodič liepieh vila',
 Štiuč besiede, kiem' car zvà ga,
 Mnije, spiešit da mu 'e sila.

I čiem tračke gazi strane,
 U Jedrenu slavnú unidje
 Vodeć zviezde izabrane,
 Sviet kiem' sličnieh malo vidiè.

Tu se i càrnci biehu ini
 Iz ostalieh stali kraja',
 Čiem se s agom da sjedini
 S liepiem plienom svaki hajà.

Nu kô nebo, divno toli
 Nebi divno bilo paka,
 Da zenicu, kóm oholi,
 Utàrne mn kob opaka:

95 Tako i ovi vienac liepi
 S Sunčanice krotke i mlade,
 Sila 'e rieti, kô da osliepi,
 Nje uhiljen pokli ostade.

Ká gdi u staro Drienopolje
 Plačnu u društvu plačna stižè,
 Težke i ljute cieć nevolje
 Sàrce i ruke k nebu dižè,

Vapeć: „Bože, ah, ti spasi,
 Pod tvé krilo tko se utieče,
 Ni daj zlobit, što me krasi,
 I što tebi jur se obrečè.

Znaš na domu ćaćko sliepi
 Da se u jadieh gorcieh mori:
 Ah, dàj kćerca da ga ukriepi,
 Il' da udilj se màrtva obori.

Njemu dvanaes smàrt sinova',
 Mene mladu Turčin uzè,
 Sliepa i slaba s kieh njegova
 Staros grozne lije suze.

100 Janko i Lauš mn bar da ostaše,
 Kieh dietetom mnom izgubi,
 Ni pust on bi s kobi naše,
 Ni ja bila turska ljubi.

Ali ovako on bez štapa
 Jadikujuć sám izdiše:
 A sried vàrlieh menc slapa'
 Udes goni ljut odviše.

Jer Turčina kô da ljubi
Nebu dana vierenica,
Ká i pried éacôm milos gubi,
Od ljuvezni što se odricà?“

Kako izustì dikla mlada
Vrućiem sàrcem govor vrući
Onom', u čii viek se nada
Stavnom dušom štit mogući,

Težko uzdahnù hadum bio
Bdeć na stidnoj straži od žena',
Kô da mu je nje glas mio
Mladieh lietah uspomena.

105 I čiem noćca tiha càrnu
Svudier stere svú koprenu,
Pomno od vratah ključ zavàrnù,
Tere u noćnu stupì sienu.

Poplaši se dikla tužna
S nenadane čudne sgode,
Mneć, il' da je neman ružna,
Il da pak je na smàrt vode.

Nu za ruku čiem je uhvati
Múćeć hadum mramorkome,
Najprie na dvor, pak je izprati
Mrakom hanu putničkome.

Gdie, kí gredu blaga cieća
Tudje obijat strane i grade,
Pak zamoli, da je iz smeća'
Rodno u miesto vratit rade.

Smè se i snebì Sunčanica
Na blagodat tač ljuveznu,
I čiem suze lì niz lica,
Hadum u mrak naglo izčeznù.

110 Glas je, a valja da je tako,
Brat joj Vladko to da bieše,
Koi od turske da se 'e smakó .
Guse, obćeno ini mnieše.

On izgubeć slobos svoju
Zaboravljen viere i uma,
Prodà ujedno diku dvoju
Za Turčina i haduma.

Tiem pred sélom pak se stidi
Javit tko je, tieme veće,
Čiem se boja da ju uvrídi,
I da omilit tiem joj neće.

Nu jer narav blaga prije
Sasma okrutnut neće vieku,
Još se ugasit moglo nije,
Što 'e najliepše u čovieku.

I tako se jadnik muči,
Ture i kàršten čiem je ujedno :
Na poli ga svako luči,
A nehita sasma ni'edno.

115 Jer što Turčin činit ima,
To mu činit kàrst nedade :
A kad kàrst pak što počima,
Opire se Turčin tade.

● Slovinska zemljo liepa,
Što sagrieši nebu gori,
Da te taki udes ciepa
I jadom te večniem mori?

Potišteni tví sinovi,
Gospodičnoj niegda u vlasti,
Izrodi su, il' robovi,
Željni s ovcam' travu pasti.

Ah, da je proklet, tko cieć vîre
Na svojega reži brata:
Jer nesrieća tvoja izvire
Samo iz toga kalna blata.

Ti od niegda bratju tvoju
Tudju u jarmu hladno gledà,
Nit ih brani, kako svoju
Triebi 'e branit bratju od bieda'.

120

Pače ni to nedopusti,
Brat da bratom svojim te zove:
Ali od ognja svojih nebljusti,
U své je oganj bacat krove.

Tiem istinú rieč čuj paka,
Kú me nebo riet nadiše:
Ti si majka od junaka',
Nu robovah vele više.

Robovi su tví junaci,
Tvoji sebri, tvá gospoda:
Robovi su tví vieštaci,
I svi, tvoga kí su reda.

I robstvo će tvoje iz tminah
Na gospodski dan iziti,
Kad paklenih dno dubinah
Bratinska se mǎrzos hiti.

Kizlar-aga kako obnadjè,
Da se dikla liepa izgubi,
Po svudier je tražit sadjè
Od rasàrdžbe škripeć zubì.

125 Nu gdie ništa pak nezačù
Od plienjene dikle mlade,
Pače sàrčbu još na jaču
Čù, i haduma da nestadè:

Na valove kàrv mu uzavri,
Kô u zemlji tko se rodi,
Kóm gusaré vrući Mavri,
I lav vārli gdie se plodi.

Pak zavapì: „Ah, kolika
Mahpitos je viera stavna
Postavljena u čovika
Kàrstjanina, nije od dāvna!

Rieč je stara, da zamani
Màrkoga je kumit vuka:
Čiem i u kumu vuk se hrani,
Razmi manja nanj što 'e buka.

S toga umārli svak se uči:
Svojih izdat tko nemari,
Da hitrinu svú dvostruči
Za da i tudjih pak prevari.“

130 Rečè, i hàrli tiek upravì
Odtle s družbom càrnac k gradu,
Da se s novieh vila' objavi
Nova rados caru mladu.

Tere u carski kako uljezè
Grad u divnu skladu i redu,
Kô kad drag se kami uveze,
Kiem gospodje dične gredu:

Zasjaše se tamni miri
Od davnoga grada u dici,
Kô u njem se sunce širi
Dievojačkoj u prilici.

Jer ako je duhe klete
I strahoćah jata huda
Dàržó, u putu tko ih srietè,
Za paklena gàrda čuda:

Tako rajske tko liepote
Mladieh diklic' gleda i pazi,
Snebiva se, i nehote'
I angjelim ih rajskiem' glasi.

135 S kiem' svietloga sried saraja
Càrnac hadum gdie se umiestì,
Tu dva reda u dva kraja
Od njih hitro htiedè splesti.

Neka tako, tko ih gleda,
S dvie se strane ognjem žeže,
A prolazeć da se ureda
S obie strane očim sveže.

I čiem veće cårnac ište
 Čás u cara s pliena steći,
 S Sunčanice tiem ga tište
 Veća žalos, jed tiem veći.

Nu kô mlad car pak dovede
 Mogorkinju, ká ga travi,
 I pred skladne tieme rede
 Hrabru i liepu diklu stavi:

Razigrà se sårce u njedrim
 Gnjevnu cårncu scienieć tade,
 Kô da u vienac čelom vedrim
 Sunčanica opet stadè.

140 Jer koliko svóm krotkosti
 Vid Sàrbkinja mlada uzimà,
 Toli plieni pak hrabrosti
 Mogorkinja sårce svima.

I što ujedno sve su ine
 Onom', tko ište ženu u ženi,
 Hrabrenu je to jedine
 Caru pogled nje hrabreni.

Tiem pazeći dragu svoju
 Zatočnicu pregizdavu,
 Tere u napried sneći, koju
 S iztoka će sriesti slavu:

Kô on, komu prieko voda'
 I planinah hodit bieše,
 Kad mu nakon mučna hoda
 Staze u ravan put se odrieše:

Pun blaženstva car se objavi
Ponositom svojom rieči,
Kô pod noge da jur stavi
Sve što dosle čes mu prieči,

145 Rekuć: „Najprie da je hvala
Bogu i svetcu, s njim ki 'e gori:
Jer pred njima sva su mala,
Bez njih ništa ljudski stvori.

S njih ja uzrastoh svietu ovome
Gospodičan silnom vlasti:
S njih bi, da sviet preda mnome
Prostàrt na tle bude pasti.

Njihova se vārši volja,
I sviet vas se klanjaj Meci:
I jednoga svārli prestolja
Sviem zapovied jedna teci.

S toga stečè grada ovoga
Predobitnik viečnu slavu,
I pogazi kàrstjanskoga
Ohologa zmaja glavu.

S toga i ja ću, ki njegove
Nasliednik sam sablje i stola,
Svieh, kí kàrstom kletiem slove,
Sva poplesat diela ohola.

150 I da lašnje to se sbude,
Mir s Poljakom dosti nije:
Za zlotvore skàršit hude
I ina učinit sila mi je.

Dok se oružje svietsko naše
 Odpočine sladku u miru,
 Duhovna se neka opaše
 Sablja i čistu kriepi vîru.

Na pogrebnom svetca miesti
 Klanjat poći htienje 'e moje,
 Janjičar se jedà osviesti,
 I uzzna, radit dâržan što je.

Jedà prorok svojom moći
 Na posluh ga dužni uputi,
 I za k slavi pravoj doći
 Kaže, pravi kí su puti.

Jer bez rati svetca nije;
 Bez posluha nije rati:
 Protivnika mučno bije,
 Komu ruka posluh krati.

155 Ah, da biehu moi vitezi
 Ovo lani sliedit htîli,
 Kuda, o svetče, tvoji stezi
 Razastàrti već bi bili!

Sí toga u iztok svietli k tebi
 Podnebesni kalif gredem,
 Neka tvojom vlasti s nebi
 Car svem' svietu jedan siedem.

I jer život mao je vele,
 A velika diela tvoja,
 Da ako ja ne, neka odsele
 To dostigne traga moja:

Sdružít ěu se, da koi mi
Smàrt mio lani cviet otrunì,
Namiestit se pak novimi
Plodim bude svieta kruni.

I jer porod lepši daje
Stablo iz liepa perivoja,
Neg ká u gori dane traje
Zapuštena divja hvoja:

160 Robinjicam' nek se robi
Za svá diela daré i družé:
Grieh je, carstvo da se zlobi
Oniem', zemlju koji plužé.

Tiem na carstvo svieta ovoga
Sokolicu sada izbiru:
Kcí je kana mogorskoga;
Svud se diela nje prostiru.

Uzanj k meni pak se uzvisi
Kćerca Esad-efendiina,
I liepotom ká se visi,
Pertevljeva kći jedina.

Vriedni su oba své cieć vîre,
Da se carstvo s njimi srodi:
Tko za cara rado umire,
Zna ga cienit, tko gospodi.

Pak obilan pir se spravi
I po svietu svemu zamni:
Jer kad sunce lice objavi
Ni'e moguće, sviet da tamnì.

165 A medjuto jedan skoči
U Siriu baltadžia,
I gdie Nilo rieka moči
Plodni Egipat, slavan pria.

Veleć pašam, bårže da se
Spravi hrane izobila
Oniem, kieh car vodi uza se
Vierna i laka svoja krila.

I zapovied moju ostavi
U šerifa Meke svete,
Da njegove hitre plavi
S hrane u Džidu bårže lete.

A do poli svibnja u luci
Sto galijah još se opremi,
I šatorje carsko svuci
Prieko u Skudar s pismí sviemi.

Neka, ugodno kad zavlada
Povietarcem vrieme i mórem,
Riešeć jedar' biela stada
Putovati udilj morem.

170 Sa mnom podji Sokolica
Pogibielim vikla i boju:
Jer hrabrena nje desnica
Svú će čuvat slavu i moju.

Pet sat' s agom janjičarah
S sobom na put jošte uzet ću,
I inieh toli dvaš bojarah
Za sigurnos tieme veću.

S Dilaverom tefterdara
I nišandži moga pašu
Zovem, i onieh, koji uz cara
Čile konje vodeć jašu.

Od carskoga stremena se
Pripravite još gospoda,
Kiem nek tries pisara' se,
Muteferik' četres dodá.

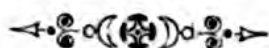
A Mahumet s Huseinom
I Redžebom kajmakami
Neka ostanu nad širinom
Mojih zemalj' bdeći sami.“

175 Osman rečè, a sve vieće
Na pàrsima ruke skàrsti,
Trepeć s robstva, kô trepetje
Tàrst, kad siever zadme čvàrsti.

Nu se vara, tkogod scieni,
Sám na siever tàrst da preda;
Vlažni na nju jug okreni,
I predat će tàrst ureda.

Pievanje šesnaesto.

Sadâržaj: Pročuje se u Carigradu, kako car kani vojsku vodit u iztok, da ju posieče. Na to se vojska silno uzbuni. Alia, aga janjičarski, trudi se zaman da umiri nabunu. Nezadovoljnici kažu, da nisu ustali protive caru, nego protiva njegovim zlim sviětnikom, i skupe se pred svetu Sofiu, pak pošlju Jahiu, nekadašnjega muftiu, k caru, da ište glave od pàrvih trih dvorana carskih.

U kraljevah, kô puk scieni,
Ni'e života draga i sladka:
Svedj su u pomnjah zamišljeni,
Neima, u mirna časa kratka.

Triebi 'e, da bde noćnu tminu,
I za onieh se, kí spe, bude;
Za bezbrižnieh da se brinu,
I za izpraznieh misle i trude.

Mogućí su svi s omrazom
Suproć njima svedj nemilom,
I nejací hine obrazom,
A u sàrcu ih tårpe silom.

Sve što ih veća kriepos slavi,
 Sve je veće, tko ih navidi:
 A i čestitos po naravi
 Ima zlobu, ká je slidi;

5 Tiem ako su blage ćudi,
 Ter kàrvničku màrze želju,
 Kô zločeste šlju ih ljudi
 Medju žene pod kudielju.

To li se od njih pravda gàrli,
 I pedepsa neuzmiče,
 Silnici se zovu vàrli,
 Kàrv pravednu na njih liče.

Ako štediet blago haju,
 Od lakomieh stieću ime:
 To li slugam darivaju,
 Razmetni su vidiet svime.

Puk je sliepac, koi oči'
 Neima od svièta ni od razbora:
 Va istinu laž sviedoči
 Sried taštine i žamora:

Svedj nekriepak, nigda stavan
 Ljubi, màrzi, hoće i neće,
 Trom, lien, strašiv i pripravan
 Na pobune i na smeće.

10 Sad mir žudi, sad boj ištè,
 Vazda hlepi na promîne,
 Sad uzvisi, tko ga tištè,
 Tko ga uzvisì sad ukine.

Ali kako tiho móre
Viek po sebi neuzrasti,
Dokli silni vihar s gore
Nesmuti ga svojom vlasti:

Puk u bitju smiernu tako
Uzdignut se viek nesmije,
Što na pomoć dmenje jako
Moguće mu glave nije.

S izgleda se tiem ovoga
Svak, tko vlada sad nauči,
Da ni'e se uzdat u nikoga,
Stvar velika kad se odluči.

Mao izide glas najpàrvi,
Ali u svaćieh ustieh rasti;
Ter čiem od svud većma vàrvi,
Sve obujmi svojom vlasti.

15 A istiná 'e rieč na svieti,
Da se 'e zemlja kletvom klela,
Da će otajstva sva pronieti,
Ká je čula i vidIELA.

Neznam kako, nu se sgodì,
Da proćuknu se i proreče,
Kô car u iztok vojsku vodi,
Da 'e pogubi i posieče.

Podiže se šapat tihi,
Ustà sumnja, pomnja izidè,
Svieh popada strah zalíhi,
Zamišljeni svi se vide.

Jedan drugom' vitez s pàrva
 Ovi u potai glas dorica:
 Ali uzavriè svak topàrva,
 I uzbuni se sva vojnica,

Kad put Skudra čuše oni,
 Da na Càrno snosi More
 Car s poveljam' i s zakoni
 Pisma, blago i šatore.

20

Bez obzira ovi onoga
 Nagovara veće očito;
 Bezakonja carska mnoga
 Svak spovieda glasovito.

Janjičarin stari pravi:
 „Ja, ki stratih sva má lieta
 Sliedeć s vojskom boj kàrvavi
 Na sve četir strane od svieta,

Ja pod staros mrem od glada
 A ugodnici carskieh bluda'
 Uživaju ono sada,
 Što bi uzdarje moga truda.

Baštine one, ké su bile
 Mom' junačtvu vierna plata,
 Silom mi su se ugrabile,
 Hrana 'e moja družiem data.

Spaholjanin vapeć slidi:
 „Ja uz cara ki uzrastih
 Od saraja u obzidi,
 I svuda se plemstvom častih,

25 Kô rob tamni i zločesti,
Dokli od svud mi kàrv prokapa,
Na očitu podnieh miesti
Ružne udarce težkieh štapa',

Nemareći car u sili,
Ká bì uzrok mom' prikoru,
Pocàrniti kruh prebîli,
Ki blagovah u svom dvoru.“

Jedan veli: „Donieh caru
Glavu ubiena protivnika;
Ni u dostojnu primih daru
Čás podobnu za vojnika.

Pače rug je tvorit htio
Tiem car isti bez potriebe,
Veleć: Da ti pogubio
Ni'esi njega on bi tebe.“

Drugi glasi: „Car sried kuća'
Skrovno uhodi naša diela,
Ter nam gosbe smeta i smuća,
S kieh je družba svud vesela.

30 Ne naš aga noćno veće,
Bie nas obdan carska sablja;
Pienez nam se càrni meće,
Biela i dobra jaspra ugrablja.“

Oni rasap obćen mieri,
S koga robljen svak bit ima,
Što gospodske svietle kćeri
Za carice car uzima.

Priuzima drugi ovdira:
 „Bili i prošli mi smo veće;
 Car junake nove izbira,
 A nas starieh sieče i meće.

Eto lista, ki iz nutra
 Došó nam je iz saraja,
 Da se kani do dva jutra
 Put iztočnieh dignut kraja’.

Nekàrzmajmo, sila jača
 Da se s glavom carskom sdruži;
 Potlačimo, tko nas tlača;
 Udušimo, tko nas duši.“

35 Oni skače i prilaga:
 „Što čekamo u naprieda?“
 Svi tad vape: „Sablja naga
 Prieti ubit nas svieh bez reda!“

Jedan se opet diže i vika,
 Sablju golu ter podire,
 Zovuć svakoga od bojnika’
 Proć padanju cieća vîre.

Bojnik svaki tad se uputi,
 I pod sablju s kletvom hodi,
 Da bi imó od nje poginuti,
 Ako se od zlieh neoslobodi.

Vapiaše svaki ovako
 Suproć caru buneć sile,
 Sam Ali-aga htienje opako
 Mârzi i sprave sej nemile.

Čiem u njega, kô u svieh glavu,
Zapazili svi se biehu,
Mneć, na hudu da i on spravu
S njima će ustat u pospiehu;

40 Ter nabunjen okó njega
Svak lúk penje, sablju izmiče,
On sried skupa ustà svega,
U ovi način ter pokliče:

„Ah, koja vas sad zasiena,
Vitezovi moi, zaslieplì,
Ter gubite od imena'
Vašieh svietlos i glas liepi?

Spomente se, da ste oni
Vi vojnici, stražu uzdanu
Na kieh samieh car naslonì,
I u kieh nadjè viernu obranu.

Ah, nemojte pocàrniti
Slavu vašu, slavu moju,
Hteć neviernos caru odkriti
U domačem šetnom boju.

Naše štete i porazi
Ni'esu toli sad velici,
Vele veća da neizlazi
Kletva svetoj carskoj slici,

45 Koja veže sad jedino
Vaša oružja, sviète moje;
Da u svako vrieme smîno
U viernosti kriepkoj stoje.

Ni nahodim još razloga,
 Ki će učinit, da se ganem,
 Da, 'er car neće sviěta moga,
 Ja mu protiv zato ustanem.

Ja rob jedan, koi obećah
 Tvårdom kletvom zanj umrieti,
 U pogubah i u smećah
 Da mu se ištem smàrtno oprieti'?

Ni'e zakona vàrh onoga,
 Ki zakone štaavlja i daje;
 Što car hoće, triebi 'e od toga
 Da samiren svak ostaje.

U njegovoj ruci 'e stalo,
 Pomilovat tebe prije;
 Od njega ti sve se 'e dalo,
 On ti uzima, što tvé nije.

50 Druziem uzè, što dà tebi;
 Za dat druziem, tebi uzima:
 Tiem žalovat ni'e se triebi,
 Car u volji zakon ima.

Teške udarce podniet muka
 Bì junaku plemenitu: +
 Ali 'e zato huda odluka
 Plesat vieru temeljitu.

Gospar svaki slugu svoga
 Bez bojazni smie udríti,
 A bojat se cieća toga
 Od roba će car čestiti?

Plemstvo naše znamo dobro,
Od milosti carske izhodi,
Iz gorah nas za se je obró,
U kojih se svaki rodi.

I gorani izza stada',
Kieh car dvorom svojim pomili,
Suproć carskom' stolu sada
Propinju se skupni u sili?

55 Ni ti, komu nebì dara
Za hrabrena diela u boju,
Mož' s razlogom korit cara;
Dàržan mu si glavu tvoju.

Čarska milos sama vísi,
Koga hoće od bojnika';
A što činiš, dàržan ti si,
I što činit mož' do víka.

Tko dat može zakon novi
Tomu, ki iniem zakon dava?
Čar je sam car, mi robovi;
Mudar bitje sve poznavá.

Ali što čuh ja opeta?
Jest, tko tužbe još uzmnoži,
Jer car svetca Mahumeta
Zakon bljusti hoće i božji.

Svetca viera, ká nas vlada,
Pit nam vino brani svudi;
I nećemo zato sada,
Da nas pravda carska sudi?

60 Nu bojniče, ki na platu
Càrnieh pienez' tvoriš tužbu,
Ili u miedu ili u zlatu,
Ti si platjen za tvú službu.

 Zaglaviste najposlie,
Da smo u mnogoj mi pogubi,
Što ovi, jakno ni'edan prie,
Car uzimlje svietle ljubi.

 Mi robovi da li svoji
Dostojni smo carskieh kćeri?
A car, pod kiem vàs sviet stoji,
Pastiricom da se vieri?

 Ali što sam ja razložit,
Sad ustao s vami veće?
Koliko je car uzmnožit,
Tko nepozna, tko riet neće?

 Zabranjeno što je caru,
Ki na volju svietom vlada,
Otmanovu sablju staru
Čiem na bedri paše sada?

65 On od diedah i pradieda'
U iztoku carstvo hranì;
Kô car pravi zapovieda,
Ne kô silnik u ovoj strani.

 Da je oteo on slobodu,
U kój smo se mi rodili,
Mene bi ste vojevodu
Suproć njemu svi primili.

Bez obzira ja bih pàrvi
Podró sablju britku golu,
I njegovom plákó kàrvi
Mú slobodu na svom stolu:

Ni bi ustavit mogle u vieke
Sve me sile, da mu nedam
Móm desnicom smàrti prieke,
Na očiu' da smàrt gledam:

Jer tko rodni grad svoj ljubjen
Oslobodit ište i haje,
Ili ubije, ili je ubjen,
U jednakoj slavi ostaje.

70 Nu čiem jaram nam na vratu
Ni'e, ki stariem ni'e nam bio,
Slobodu iskat nepoznatu
Opako bih odlučio.

Jer ni'e drugo protiviti
Carskoj volji, neg li objavit,
Gdie stoluje car čestiti,
Htiet tí silom car se stavit;

Ter nevieran i odmetan
Kažući se carstvu tako,
I prikoran bit i štetan
Čineć hudo i opako.

Ah, junaci moji mili,
Gnjev nesviesni ustavite,
Nesàrnite sliepi u sili,
Kud prešite? što činite?

Drugo doniet nabuna ova
 Nemože vam neg sramotu,
 Dočiem svaki s nje osnovà
 Viečni prikor svom' životu.è

75 Jak na dmenje od sievera
 Kad zapieni sinje more,
 Sila silu dočiem tiera,
 Vali uzrastu kako gore:

Tako uzbučà vàs puk oni
 Na besiede age vierna:
 Teku, sàrnu svi smioni,
 Puni gnjeva neizmierna.

S golom sabljom u desnici
 Skaču u biesu nesviesnomu,
 Psuju, priete svikolici
 Vojevodi hrabrenomu,

Vapiući: „Ili bårže
 Htiej, što hoće vojska ostala,
 Ili ti se splesà i våržè
 Izpod sablje glava pala.“

Ali se aga neprepada;
 Pače misleć o svoj časti,
 Vika: „Usried Carigrada
 Vaše glave prie će pasti.

80 Nu u vašoj da svevolji
 Već negledam mé prikore,
 Ostavljam vas pri nevolji;
 Spomenuli mé govore!“

Vapie vojska: „Mi nikako
Protiv caru ni'esmo ustali,
Neg proć oniem, kí su opako
Diete mlado sviětovali,

I u to nije od potriebe
Provodištvo tvoje nami:
Biež' ti, kud hoć', dobri sebe
Obraniti mi smo sami.

Nu u drugo neć' uteći
Od ovieh našieh silah.“
I ovdie za njim hārli u smeći
Tisnuše oblak ljutieh strilah.

Za tiem vojska nabunjena
Pòdjè skupu u jedinu,
Gdie bì càrkva posvetjena
Znanju od otca božjem' sinu;

85 Nu u vazetju Carigrada
Izgubljene càrkve ove
Ostà ime, ter i sada
Sofia se mečet zove.

Pred mečet se ovi skupi,
Ter iz jutra do večera
Skupno vikà, skladno upì:
„Daj nam pašu Dilavera,

I učitelja hodžu s njime,
Jer ti opak nauk dava
S càrncem, kì je ženam tvime
Straža, i od hadum' svieh glava.

S mudriega neka svièta,
Kad nam budeš pogodio,
Isti ostaneš car opeta,
Kakono si dosad bio.“

S ovim riečim' da pred cara
Jahia podje, oni htiše,
I njihova poklisara
Pod silu ga učiniše.

90 Velikoga zakonjaka,
Od Turakah mufti zvana,
On miesto imà, ali paka
Tá čas družiem bila 'e dana.

Tiem trajaše sám na domu
Svojih pokonjeh lietah dio,
Kad je skupu odmetnomu
Van usiljen izit bio.

U veseloj pirnoj slavi
Nahodjaše car tada se,
Čestit, miran, pun ljubavi
S tri ljubovce liepe uza se.

Ali u smeći na onu stranu,
Gdie čù vojsku, skočil ureda,
Ni se prignù, ni se ganù
S punieh prietnje njih besieda';

Misleć, da bi carska bila
Vlás nejaka i prikorna,
Kad bi vàrh nje gospodila
Volja od puka rogoborna.

95 Jahia se starac tada
U priklonstvu odkri njemu,
I, što vojska usried grada
Vapijaše, skaza sve mu,

Veleć: „Care svemogući,
Prosti, ako rob tvoj smije
Odkrit strašni plám gorući,
Ki oko glave tvé se vije;

Zašto, ako se neugasi
Samom kàrvi tvojih sviètnika',
Tvomu carstvu prieti i glasi
Rasap vojska svakolika.

Ja viek neimam zatajati,
Što pogubu carstvu nosi:
Velikoga vezira fi,
Hodžu i od carnac' agu prosi.

Ja sam poslan cieća toga:
Svi ovo ištu, svi ovo prave;
A ovo gàrla ovdie moga
Pod tvóm sabljom i mé glave.“

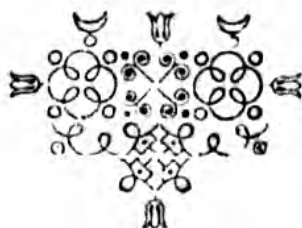
100 Jahia prestà, a car gore
Smeten buduć s te poruke,
U kratke mu odgovore
Skaza ovako své odluke.

On pokliče: „Carstvo meni
Sabljom stari moi dobiše,
I tko drugi car bit scieni
Vàrhu mene, misli odviše.

Tiem ustupte, rec', nazada,
Niegda vierni i uzdani,
Neposlušni moji sada
Janjičari i spaholjani.

To li vas je kàrvi želja,
Želju opojte sàrca prika
Ne carskiah prijatelja',
Neg li carskiah protivnika'."

Ovdi umučà, već istino
Scieneć, s ove zapoviedi
Da sliediti neće ino,
Kô taj večer i nesliedi.

Pievanje sedamnaesto.

Sad àržaj: Nastane noć, a car skupi svoje dvorane u vieće, i pita ih, kako bi se nabuna umiriti mogla. Dilaver mu veli, neka ništa nepopušta nabunjenim, nego neka gleda da ih oštro kašiguje. Husein kaže, da će bolje bitt, ako zasad ugodi nabunjenim, a pak da će ih poslie moći lahko uništiti, ako ih pošlje proti kàrstjanom vojevati. Car bi rad i janjičarom prostiti, i svoje uzdanike spasiti. Na to mu Dilaver svietuje, neka na miesto njega opet stavi Huseina za velikoga vezira, pak neka Husein vojsci javi, da je on obnašo, da neide car u iztok: ali car ga nehtiè poslušati.— U to i Mustafina mati dozove zeta Dauta, beglerbega rumelskoga, i potakne ga, neka stane nezadovoljnoj vojsci na čelo, pak neka smakne Osmana, a povrati Mustafu na prestolje.

Nu kô svietli zrak dno mora,
I dan bieli sunce ugasi,
I od draga i od dvora
Zamuknuše svačii glasi,

Ter se prostriè noći càrne
Sinje platno iz dolina',
Vàrhe od górah da ogàrne,
I da obuče vas sviet tmina,

Car uliezè usried hrama,
U miesto uresno i bogato,
Gdi u način svietla plama
Dragi kami sja i zlato.

Tu zamišljen s vārle smeće
 Na prestolje svoje stupi,
 I najviše glave u vieće
 Okó sebe dozva i skupì.

5 Šes vezirah i sve ostale
 Poglavice turske izbrane
 Po redu su smierno stale
 Okó njega s obie strane.

Svak podvíte ruke, i oči
 Obàrnute dàrži nica,
 Poniženstvo ter sviedoči,
 Čeznuć pazi carska lica.

A on pogled tih i stavan
 U ponosnoj veličini
 Na svieh svàrtje, i od svieh slavan
 Sviem zemaljski bog se čini.

S veličanstvom ovacieme
 Iz visine, na kój sjaše,
 Na pobunu hteć u vrieme
 Da previde vierne paše,

Reče: „Uzdani i smioni
 Branitelji móm' životu,
 Na kieh carstvo mé naslonì
 Od vladanja svu tegotu,

10 Nije triebi kazat meni,
 Što ste čuli i vidieli:
 Vitezovi nabunjeni
 Koliko su dosle smieli!

Što pitaju, i što priete,
Dobro znate: zato sada
Kô vlás moju svietujete,
S njima ovaciem' da se vlada?

Što u sàrcu svomu ćuti,
Odkrij svaki tiem slobodno;
Zašto misó vašu ćuti
Milo mi je i ugodno.

Carstvo se u vas mé vieruje,
Vaše rieči dàrži istine:
A znam, tko se sám sviètuje,
Da bez svièta sám pogine.“

Ovdie svoja već zatvori
Sultan Osman carska usta,
A Dilaver da govori,
Pàrvi vezir pàrvi ustà;

15 „Silni care (on pokliče),
Svemoguća koga sablja,
Gdie zapada, gdie iztiče,
Suncu iz zrakah dan ugrablja,

Nedobitnoj tvojoj slavi
Širine su svieta tiesne;
Pred kiem, s krunom tko 'e na glavi,
Prostàrt na tle trepti i čezne.

I ako sám još oró sivi
Proć iztočnom' zmaju pàrši,
Nabunjeno jato krivi,
Kómu ognjena krila skàrši.

Zato, o slavna i čestita
 Kuće otmanske kruno, vidim,
 Da početak carstva od svíta
 Sad kàrvaviem' kriepiš zidim.

Jer čestokrat usried kàrvi,
 Kú proliju nepriatelji,
 Početak se stavno pàrvi
 Od gospodstva utemelji.

20 A nemože od silnika
 Imenom se car nazvati,
 Ki vàrh kletieh izdajnika'
 Od osvete sablju obrati.

Od kraljevah sva zla ina
 Često mogu bit prošena:
 Neprašta se viek krivina
 Veličanstva uvriedjena.

I ako carsko 'e dielo imati
 Vàrh podložnieh milosàrdje;
 Za odmetnieh pedepsati
 Carsko 'e dielo, da car tvàrd je.

Tko nevidi, da prostàrta
 Vitežka se 'e samovolja
 Ne do našieh sàmo gàrta'
 Dà nu tvoga do prestolja.

S otmanskoga oni stola
 Tebe cara smaknut prave,
 Ako sàrca njih ohola
 Prie nesmire naše glave.

25 Da usiljen od njih, ako
 Poslušáš ih cieća toga,
 Nesmiču li te oni i tako
 S otmanskoga stola tvoga?

Vlás tvá prosti, ni'e razluka
 Druga od tebe do inieh ljudi',
 Neg zapovied, ká vàrh puka
 Uzmnožniem te čini svudi.

I ako ti se ova sama
 Otme sada od bojnika',
 Visina se tvoja sláma,
 I vlás kàrši svakolika.

Što tad riet će plemić častan,
 Koga diede tvoji diedi
 Predobiše, ako oblastan
 Svaki 'e vitez da ga sliedi?

Pod твоим царством може бити
 Он немарзиє досле стати,
 Ну што војска буде htati,
 Ако ти узмеš pogadjati?

30 Da skup biesni neće tàrpit
 Spaholjana, i janjičara',
 Bude odriet ga i razdàrpit
 Gospodujuć miēšte cara.

Jer dočiem se vojska opira,
 I uzpogadja 'oj tvoje carstvo,
 Vàrh tebe ona vlás prostira,
 A ti služiš nje sebarstvo.

Otvori oči za vriemena;
Jer ako im pustiš ova,
Puk, ki od tvoga trepti imena,
Treptiet će od tvojih vitezova'.

Ali ukloni Višnji s nebi,
Da u tvóm zdravlju, care Osmane,
Zapoviedat itko tebi,
Neg tvá volja sama stane.

Množ odmetna ni'e nam skrovna,
Pobuna je nje velika,
Smionos mnoga, rieč otrovna,
Strašna prietnja, vàrła vika.

35 I odgovorit kad bi imali
Riečma diela za istinu,
Car ti živi, ja i ostali
Svikolici neka izginu.

Nu spomenut tiem ću opeta,
(Ako još ni'e te pogube),
Da neostaješ ti bez svièta
Viernieh slugah, kí te ljube.

Nabunah je i prie bilo,
I vàrlieh još bojara',
Nu se očitom silom smílo
Tegnut nigda nije u cara;

U pravoga cara, koi
Pravdom otčín stó posieda,
I ki branjen sabljom stoi
Starieh diedah i pradieda'.

A spomena je ona dosta,
Kú sliediše diela prika,
Kad Mustafa Sultan ostà
Bez viernieh svojih sviètnika'.

40 Česelbašu bieše onada
Sva otišla vojska 'àrvati,
I s njom izvan Carigrada
Svi, u kieh se može uzdati.

Tiem budúci bez uzdane
Straže on ostó i bez svièta,
Lasno tebi, care Osmane,
Bì na krunu doć do svieta.

Na onu krunu, po razlogu
Ká za otcem tebi ide,
I ká ti se, ah! po mnogu
Bezakonju od prie skidè.

Ali 'e tako množtva vele
Skupa ovoga, ki ti prieti,
I Mustafu opet žele
Na stó carski tvoj pripeti;

Nu 'er vide, da u nas pravu
Obranu imaš, ká te štíti,
Sad ti prose našu glavu,
Za pak tvoju poraziti.

45 Tako za 'àrvat dub u gori
S gvoždjem siećac najprie teče,
Ter grane lomi i ori,
Da mu korien pak posieče.

A odvàrnut lasno 'e moći
I veliku sasma riekú,
Kad joj digneš sve pomoći
Vodah, koje u nju teku.

Tiem se ovako meni vidi,
I ja nosim ove sviète,
S nabunjeniem' da se slîdi
Način samo od osvete.

Bi'e se zmija, ká ti u skutu
Vi'e se u krug, da te peči,
Otrovanu ranu ljutu
Gvoždje i oganj samo lieči.

A najjače carstvo svako
Satàrt će se s raspa plaha,
Ako ogradjeno od svud jako
Nije od bojazni i od straha.“

50 Kô Dilaver veće prestà,
I svièt njegov od svieh čù se,
Husein opet s svoga miesta,
Da govori, podignù se:

„O čestiti i uzmnožni
(Kliče) od carah care izbrani,
Kóm' narodi svi podložni
U svakoj su svieta strani.

Potvàrdit sam i ja usiljen,
Što svak vidi, kud se obàrne:
Tvoih vitezah skup nesmiljen
U svevoljah sasma sàrne.

Smionos je njih odmetna
Od veće se razpustila,
I nemogu bit neg štetna
Carstvu tvomu sva njih dila.

Zašto ako tvá vlás haje,
Da im se izpuni želja prika,
Taj čas samo carstvo ostaje
Bez uzdanieh svojih svietnika'.

55 To li uzumnožnos tvá nebude
Pogoditi im sad u tomu,
Strašne odluke, raspe hude
Oni priete carstvu tvomu.

Izrekó je vezir dosta.
Ká mogu izit zla neizmierna,
Ako carstvo tvoje ostà
Bez ovoga skupa vierna.

Meni ostaje sad objavit,
Ká poguba carstvu prieti,
Ako carstvo tvo'e ostavit
Bude milos pri osveti.

Zato ako mé besíde
S njegoviem' se neugadjaju,
Veće očih veće vide,
Veće ljudih veće znaju.

Nije sumnje, nitko u sebi
Nemisli ino, svak će ríti,
Za utvårdit se, da je triebi
Nepriatelja pogubiti.

60 I protivit, rieč je luda,
Da od gospodstva u razlogu
Ni'e to nauk stavna suda
Za utemeljit silu mnogu.

Nu ja neznam, put li ovi
Od vārloće i od bienja,
Ali 'e bolji, ali ovi
Od milosti i od proštenja.

Kārvava se ruka vieku
Pārvom vodom neoplākā:
A ni'e stabra, koga obsieku,
Da neuzmnoži zagranaka'.

Smioni, biesni, na zlo hārli,
I opojeni ljudskom kārvi
Bojnici su ovi vārli,
I svedj veća množ ih vārvi.

Strah me je, ako tvá vlās prija
Glavu ljutoj zmii plesati,
Da ona hudja i otrovnija
Kúde na te neobradi.

65 Zaisto šteta velika je,
Da najveće u pogube
Tvé bez sviэта carstvo ostaje
Viernieh slugah, kí te ljube.

Ali sumnja veće zala'
S druge strane mene 'e smela;
Jer vele krat iskra mala
Mnogi je oganj razgoriela.

A kad stoji, sve da izgine,
Izgubit je koris malo :
Tak pomorci sviesni čine,
Dio mećući nose ostalo :

Našom glavom kad se smiri
Vojska ohola, carstvo opeta
Lasno dva, tri i četiri
Nać će roba cieća svieta.

Nu ako carstvo s mnogom smećom,
Gdie mu protiv vojska ustaje,
Medju sriećom i nesriećom
Sebe izgubi, tko ga na'e ?

70 Ali viek to dosle nebì,
A pobunah i prie slìdì ;
Sve bit može : sviet na sebi
Čudnieh stvarih svak čas vidi.

Često ravan put se učini
Hridieh stàrmieh sried liticah,
I lav mnokrat u planini
Pića ostane drobnieh pticah.

Mnoge sgode nove biše
U vriemena prednjieh lieta',
Koje od sebe ostaviše
Izgled nama sad opeta.

Mnoge stopàrv još će iziti
U ovo naše sada vríme,
Od kieh za izgled na sém svíti
Nakon nas će ostat ime,

Ter jak sve. što 'e niegda bilo,
Sve sada se pripovieda:
Tak' sadanje svako dŕlo
Spoviedat će se unaprieda.

75 Ali silom, hoću, očitom,
Da bojnici nesmiu ljuti
Tebi caru prečestitom'
U kraj skuta doteognuti.

A i da smiu, u saraju
Tvoi dvorani su i ostale
Sluge, ké ti vierne ostaju,
Da se odhàrvu njih navale.

Gdi 'e sad sila tá sdružena,
Ká protiv njim smiet će iziti,
Za od ognja i od pliena
Tvoj grad, tvoj puk obraniti?

Ah, gani se, i odluka
Bud' tvé vlasti mirna sada,
Imaj milos vàrhu puka,
Imaj milos vàrhu grada.

To li te je sliedit želja
Vezirove bojne sviète,
I na rasap nepriatelja'
Put uzeti od osvete,

80 Plám ugasi u tvóm stanu,
Doma štedi kàrv junaka',
A prolij je za obranu
Od kraljestvah tvojih paka.

Razdieli ih siemo tamo
Kàrstjanskoj se opriet vlasti,
Tako i tamo i ovamo
Nepriatelji tvoi će pasti.

Ili izgubit ili dobit
Oni budu, riet je triebi,
Da svakako ima to bit
S obie strane koris tebi.

Ako izgube, tvá se osveta
Bez tvé štete izpunit će:
To li dobiu oni, opeta
Uzmnožnie ti carstvo bit će.

Što da se udreš ovdie s njimi,
Ti bi izgubio s obie strane,
Ili gorju carstvo primi,
U dobiti ili ostane.

85 Ako ti bi imó goru,
Sve bi užeglo se i oplienilo,
A i u tvomu, neznam, dvoru,
Što bi od carstva tvoga bilo.

To li bi ti bolja pala,
Izgubio bi dobiti one,
Ké bi mogle steć do mala
Proć kàrstjanom čete smione.

Tako šteta bil' bi od svudi
Ili oni, ili ovi,
I od onud bi i od ovudi
Tvoji pali vitezovi.

Umnožniem te (vlás tvá prosti),
Nečini ime, neg junaci:
Kad padu ovi bez milosti,
Tko ti ostaje? Čiem smo jaci?

Riet ćeš, širok sviet je i prostran,
Od četiri dio svakoi
Ili naš je ili inostran,
Muož vitezah caru goi.

90 Pastiri će izza stada'
Na tvú pomoć s praćam' doći,
I silam' ćeš od zapada
S goranim se opriet moći?

Tko putnika noćno prežá,
Da mu otme blago iz ruka',
I tko càrnu zemlju težá,
I uz volove oruč huká,

I tá čeljad od té vàrste
Hoć' da carstvo tvoje obrane,
Miešte oružja noseć čvàrste
Drienovice, dubja grane?

Bez vitezah, s kiem' na glavi
Stojiš svietu, tvá 'e vlas ništa,
A za izit vitez pravi,
Vo'evat triebi 'e na godišta.

Tiem domaćieh smeća' u biesu
Čuvajmo se kô od zla prieka;
Jer kad naši na nas ni'esu,
Nebojmo se se s dvora vieka.

95 Jer jedinstvom svud i skladom
I malahna stvar uzrasti,
A nemirom i zavodom
I velika bude pasti.

Pristojno je veličanstvu,
U kóm visi tvo'e prestolje,
Prednje službe dostojanstvu
Sadanje odbit samovolje.

A najliše gdi osveta
Bez pogube bit nemore,
Pače izit carstvu šteta
Ima očita i zlo gore.

Jer bez vojske malo paša'
Carstvo Mustafi ako izvadi:
Kô sad tvú vlás neprestraša
Vojska, ako se s njom zavadi?

Tiem od dva zla manje 'e sada
Za obrat u tvój suprotivi,
Neka naša glava pada,
A tvo'e carstvo mirno živi.

100 Nu bih iskó s dobrom s pàrva
Nabunjenje gasit ovo,
U ognju polag suha dàrva
Da neizgori i sirovo,

A. pedepsam' i osvetam'
Uzet korit jačje od sebe,
Nije drugo, neg li štetam'
Sramotit se bez potriebe."

Presta; a car tri krat paše
 Kô pogledom svojim obteče,
 S vârhom prestolja, na kóm sjaše,
 Tibiem glasom stavno reče:

„Čuo sam vaše govorenje,
 Pozná sàrca vierna tóli;
 Hoću, osveti da proštenje
 S moim vitezim sad odoli.

Od rodnoga ljubav grada,
 I od dragoga milos puka
 Otimaju meni sada
 Od osvete sablju iz ruka’.

105 Darivam ih staroj víri
 Spaholjana’ i janjičara’,
 Neka se idu na četiri
 Strane od svieta bit za cara.

Nadj’te način u toliko
 I za od smàrti vas slobodit,
 I s móm časti za ikoliko
 Nabunjenoj vojsci ugodit.

Stvar je mučna, ali to je,
 Što ugodno vam bit ima;
 Jer velika diela stoje
 Namienjena velicima.“

Čiem ovako car odlučá,
 I od svieh se inih potvårdjuje,
 Još Dilaver neumučá,
 Nu zavapì, da svak čuje:

„Hude kobi, prieka sluta
Carsku glavu Višnji ukloni;
Tko ište vrieme, veće puta'
Vrieme gubi, srieću izgoni.

110 Nu što 'e caru vidiet dobro,
Nesmiem veće protiviti:
Slavna kruno, ja sam obró
Jednom gdie hoć' za te umriti.

Tko je ovca, po dno škrakah
Krij se u gorah, pási travu;
Ja oni isti sam, ki od Poljakah
Slobodío sam, tvoju glavu.

U pogovor ovo nije,
Što bih dàržan, to učinih,
A i unapried gdie se uzbije,
Moć ćeš poznat mene i inih;

Žó mi 'e samo, da bojnici
Moji iztočni ni'esu uza me,
A neka ovi svikolici
Došli bi i vàs zapad na me.

Nu i bez toga imam silu
U ovieh rukah još i sade,
Da od njih glavah niz gomilu
Svalit će se mà, kad pade.

U toliko način ovi
Sám se dobar vidi meni,
Kiem samirit vitezovi
Togli bi se uzbunjeni:

Da od vezirstva velikoga
 Meni uzmeš sad visinu,
 I čas opeta miesta ovoga
 Podaš paši Huseinu;

I da vojsci pak naviesti,
 Da je odluka tvoja ova:
 Tiem zlamenjem s dobrom česti
 Sve junake pomilová.

I da on nadjè, da neide
 Tvoje carstvo, put iztoka,
 Neka smeće zle neslîde
 Veće unapried s toga uzroka.

I u to će doniet vrijeme
 Sgodu da se svak ukroti,
 I pod carstvom bit će vrijeme
 Svaćie smàrti i životi.“

120 Slavni vezir dospiè ovako,
 I na njegov svak svièt pristà;
 Nu nehtiè ga car nikako
 S najvišega dignut mista,

Što ga od prie neutvårdi
 Jakom stražom oda svudi,
 Da mu vārli i zlosàrdi
 Skup u ničem nenaudi.

Videć mu se, da odmetnika
 Neboji se on ni'ednoga
 Za života od svietnika,
 I junaka tolikoga.

Jaku stražu družiem podà,
A on bez svake straže ostà,
Mneći mu se, sried svieh sgoda'
Carsko ime da mu 'e dosta.

Ali posried noćnieh tmina'
Viećaše opet i sultana
Mati ohola Mustafina
Na pogubu cara Osmana.

125 Ranu staru njoj pozledì,
I muka je nje nemila,
Što s careve zapoviedi
Od sina se 'e odielila.

Smàrt mu sluti s glasa plačna;
Pročula bo bieše onada,
Da sried miesta stoi divjačna
Svoja u jami velja náda.

Kroz što s raspom protivnika
Misleć ona, kakogodi
Da od poraza smàrtna i prika
Diete svoje oslobodi.

Prigodu joj doniè srieća
Od pobune vojske silne;
Tiem zaprieti i obeća
Mladu Osmanu raspe obilne.

Skoro iz smećah tieh se uzdà
Vidiet carom sina opeta,
I u nje ruci da će uzda
Bit, kô i prie bì od svieta.

130 Mučno ohola tårpeć žena,
 Koja jednom carstvom vladà,
 U zabiti zatvorena
 Stat s robinjam' iniem sada.

Tiem da vàrlu želju izpuni,
 Hàrlo poslà po Dauta,
 Zeta svoga, da on nabuni
 Hudje silu skupa ljuta.

U Hàrvatskoj zemlji ovi
 Od kàrstjan' se rodio biše;
 Kleti Turci vitezovi
 Dietetom ga zaplieníše.

I jer im se liep objavi,
 Caru su ga poklonili,
 Ki ga s inom diecom stavi
 U razkošni saraj mili.

Ter s liepote, kojom sjaše,
 Poturčì ga u isto vrime;
 Jer mu dušu zanosaše,
 Nadiedè mu Daut ime.

135 Pod imenom sladcièm tako
 Bludni Murat u to doba
 Objaviti htiè svakako,
 Da òn rob je svoga roba.

Tu uzrastiè, odtle izidè
 Pomilovan dobrim svacim,
 Čiem ga svietla puci vide
 Medju sudeim i junacim.

Vezir u miru, a u boju
Bio je carski vojevoda,
Za ljubovcu sestru svoju
Sultan Ahmet još mu podà.

Nu 'er nedobì on desnicom,
Ni junačtvom, ni krieposti,
Neg li samiem ženskiem licom
Sve te časti i milosti,

S lica milos čiem poginù,
S njom i carska ljubav strajà;
Nu uzdržahu svú visinu
Još sultane od saraja:

140 Kad smagnutje tudja blaga
Ćud opaka, svies ohola
Učiniše caru, da ga
S vezirskoga digne stola.

Tiem po smàrti cara Ahmata
Vàrh carskoga stola otčina
On Mustafu stavì brata,
A Osmana smaknù sina.

Ali opeta Osman, kada
Carsku otčinu sablju opasà,
Smaknù njega, da nikada
Neizmakne svietla obraza.

Nu Dautov sin, sultana
Koga mu je porodila,
Vàrsnik mlada cara Osmana
I drug mili u sva dila,

Viernom družbom, dvorbom dugom,
I krieposti vriednom svakom,
Zovući se robom, slugom
Carskiem, a ne viek rodjakom,

145 Umoli se, da opet njega
Pomiluje car čestiti,
Ki rumskoga beglerbega
Nekratì ga učiniti.

Nu pobune ove silos
Probudi u njem misli hude.
Pri sramoti da u njoj milos
I čas novu da zabude.

Tiem u gluho doba od noći
Preko straže, kú prevari,
Viešto i skrovno hotiè proći
On u ženski saraj stari.

Gdie ga zvaše tad svekàrva
Na sviem strašne dogovore:
Da Osmanu caru s pàrva
Carstvo otmu, pak ga umore.

Ona taj čas, kad ga ugledà,
Podjè u potai s njime s strane,
Da nečuju njih besieda'
Ine robinje i sultàne.

150 Ter s posmiehom, u kóm smeću
I omrazu težku ukazà,
Ki za odkrit muku veću,
Izmieni uzdah pun poraza.

Poče: „Tá čas čestita ti
 Beglerbegstva rumelskoga!
 Upiši je, i pozlati,
 I vārḥ čela stavi tvoga.

Je li liste od posluha
 Dilaver ti učinio,
 Koi niegda za konjuha
 Dostojan ti nije bio?

Osman li ti ih preko noći
 Svojom glavom zabilieži,
 Ki u bludnoj nečistoći
 Svedj ti uza se sina vrieži?

Ali to je sinu tvomu
 Od sramotah plata bila;
 I varaš se ti u tomu,
 Da ti se 'e čas povratila.

155 Ah, koja ti čas u vieke
 Od nečasnieh dielah doć će?
 Gnjusna voda mutne rieke
 Nemože oprat nečistoće.

Nu li carska hitros hàrla
 Čini želje tvé čestite,
 Dokli s viencem okó gàrla
 Vārhu zemlje uzvisi te?

Ah, ter scieniš, o Daute,
 Da u gospodstvu opet ti si,
 Čiem udarac sablje ljute
 Vārḥ glave ti svak čas visi?

Car je diete: stat mu u dugo
 U odluci jednoj nije,
 Sad će jedno, sada drugo;
 List, kiem vietar svaki vije.

A uzrokah, kad uzište,
 Nać će vazda zadovolje,
 Da kako te prie potište,
 Da opet tako te i zakolje.

160

Nepriatelja mučećega
 Boj se, kad te časti odviše;
 Sad te penje, da iz višega
 Dublje pak te satariše.

Ako misliš, misó 'e tašta,
 Da si u prednjoj opet slavi:
 Rana otrovna nezarašta,
 Da obilježja neostavi.

Od nepravad' cieć prikora,
 Kiem' te pleše diete oholo,
 Zamnielo je polje i gora,
 Sviet vaskolik buči okolo.

U pismo se upisalo,
 Raznielo se po jezicieh,
 I zamazan s dima malo
 Scieniš rasap štetah pricieh?

Carski zet si, carski bio
 Namiesnik si: nepodoba,
 Vàrh svieh viši tko 'e siedio,
 Da se u koje sniži doba.

165 Probudi se hãrlo tieme
Od sna, ki te sad pritište;
Skoči, osveti, sad je vrieme,
Srieti srieću, sama te ište.

Vojska te je sliedit spravna,
Imaš silu nje u ruci,
Neckni, vãrši, što od davna
Imà sa mnóm u odluci.

Vrat' mi sina, i ujedno
Carstvo, život i čas tebi;
Što vam se otè nepravедno,
Preotmi opet njemu i sebi.

Sinu mómu i tvój dieci,
O Daute, carstvo poda';
Neimaj straha, smiono teci,
Gdie te nosi srieća i sгода.

Kad s pomoći od junaka',
Snaga i smionos kieh je mnoga,
Ti pogubiš cara opaka,
I oslobodiš sina moga,

170 Spomena ti je ova dosti,
Pak će u našoj ruci státi,
Za opeta bez milosti
I bratju mu svu poklati.

Ti oslobodi cara sveca,
Stav' na me ina diela gorka:
Veće meni tvá su dieca,
Neg sinovi od pastorka.

Ja znam, kuća Otmanova
Na Mustafi sva ostat će,
I kad dodje smàrt njegova,
Dieca tvoja kraljevat će.

On na oči žene neće,
Ni misli imat porod ini :
A od tvé diece tko mu 'e veće ?
Ti si njegov zet jedini.

Tvá ljubovca sestra 'e njemu,
A sin neput ; za njim ide
Po zakonu sinu tvému,
Da na dundov stol uzide.

175 A i Mustafa sve što užive,
Car će imenom biti samo ;
Prave opravdat, sudit krive,
Vladat svijetom mi imamo.

Pripet će se uzanj goru
Moja volja, tvá desnica,
I u dielu i u stvoru
Ti ćeš bit, ja carica.

Tiem veselo napred stupi,
Vàrlji od vihra bàrži od strîle,
Smetaj, svadjaj, buni, upi,
Nemimodji varke i sile.

Za od svieta carstvo dobit,
Put se ostavit neima ni'edan :
U ino razlog nemoj zlobit,
Pače nastoj bit pravedan."

Jakno plahi siever kada
Preko mraznieh gorah ulieta
U dubravu listopada,
U kú se oganj jur upretà,

180 Silno dmenje vihra biesa
Sve razgara i razžiže,
Pali, pàrži, do nebesa'
Strahovite plame diže:

Tako planù na rieči ove
Od prie užežen Daut vārli;
Već u sàrcu kupi, zove,
Buni, davi, kolje i pàrli.

Odgovara: „Na visinu
Carsku ištóm da se uzide,
Svi razlozi neka ginu,
Viera i pravda po tlieh ide.

Ah, prie dodji čas ugodni,
Da ja ukažem sried bojnukah,
Časni ljudi i slobodni
Kô svete se od silnikah.

Nu govorit diela gdie će,
Šaviše su sve besiede:
Ostaj s Bogom, podjoh veće,
Car Mustafa da se izvede.

185 Sutra nam je carstvo u ruci,
Sriesti ga ću ja bez straha.“
I u ovoj se već odluci
Krenù bārži vietra plaha.

Podjè; nu tiem u sultàne
 Samireno sàrce nije,
 Hlepi, da jur bîo dan svane,
 Što ima biti, neka 'e prije.

Dulji od vieka časi bårzi
 Čine joj se, misó 'e trudi,
 Bez gospodarstva živiet mårzi,
 Nova ufanja većma budi.

Nu razmišlja opet bolje,
 Mučno odveće da 'e to steći,
 Tiem je nova žalos kolje,
 Bez pokoja stoi u smeći.

Tak pri vodah johu bîlu
 Dva protivna vietra biju,
 Prostè grane ter pod silu
 Siemo tamo svedj joj viju.

190

Ište za čas da počine,
 I na uzglavlje naslanja se:
 Nu opet skače, i opet stine,
 Sad od muke znoji sva se.

Misó 'e težka, čiem priklopi:
 Gleda u zemlju puna vaja;
 Sad kraj vidi, sad se topi
 U pučini, gdie ni'e kraja;

Sad pošetom tiho ide,
 Sad se obratja u hod bårži,
 Na čelu joj sve se vide
 Misli, u sàrcu koje dårži.

Pievanje osamnaesto.

Sadàržaj: Kad osvane jutro, skupe se nabunjeni na dogovor. Tu im zakonjaci dadu odviet proti Osmanu, a Daut stane posried vojske, i nagovara ju neka smetne Osmana, a povrati Mustafu iz tamnice na prestol. Vojjska ga posluša, i podje s njim, da najprije na dvor Dilaverov udari. Dilaver se brani junački, pobije se s Dervišem Arbanasinom, agom spaholjanskim, i poslie mnogo truda uzbije navalu nabunjenikah, kojih sada Daut odvede, da udare na carski saraj.

Zviezda liepa i ljuvena
Bieše obsjala nebo veće,
I razlikosti urešena
Zemlja svukla càrne odieće;

U pvojih zlatnieh zora
Stopàrv rodjen dan iznesè:
A u sbor cieća dogovora
Nabunjeni skupiše se.

Starce od puka i velike
Postaviše sudce siesti,
I od zakona razumnike,
Kí nadhode inieh svièsti.

Pitaše ovieh: „Što zapada
Po zakonu, kad car ište
Iz carskoga preniet grada
Blago, zakone i siedište?

- 5 Što li ide caru, koji
Miešte robinj' u saraju
Tri ljubovce prave osvoji,
Da s njim pored sviet vladaju?“

Zakonjaci odviet daše:
„To nikada nebì prije,
Car zakone stare naše
Ki potlača, to car nije.“

Čuše se istom odgovori,
Ké podaše znanci siedì;
A Daut se dižè gori,
Usried vojske da besiedi.

On strahoće i vàrline
Začeo buduć u pameti,
Carstvo i sviet da pogine,
Ištom da se on osveti.

Misleć (čiem ga hudje gnjive
Uspomene stare zledi),
Nepriatelj da nežive,
A zlo svako neka sliedi:

- 10 Kô kad pukne grom, iz koga
S urnebesom triesi udare,
Omraza i gnjiv sàrca svoga
Riga izdajstva i prevare.

Bez obzira sàrne, kuda
Nesviesni ga bies potiçe,
Iz pogleda sàrčna i huda
Mećuć oganj, vapeć kliče :

„Dokli ovako u màrtvilu
Podnosit nam sudjeno je
Plien obćeni, smàrt nemilu,
Bezakonja, zlo svakoje ?

Ustanite, što čekate,
O hrabreni vitezovi ?
Vojevodu mene imate,
Svàrzmo s gàrla jaram ovi,

Koga ištete veće svièta ?
Gdie gledate man skupljeni ?
Jedà dokli od dieteta
Svi budemo posiečeni ?

15 Od dieteta, koi nije
Kriepak, ni bit može u sebi ;
Kojim svaki vietar vije,
Ki nepozna, što mu 'e triebi ;

Ki plahosti svóm se vlada,
Ki zakone po tlieh meće,
Koi sluša zlobnieh sada,
A od dobrieh svièta neće.

Tri robinje, tri carice
Ki postavì na stó uza se,
I klanjajuć žensko lice
Rob pretvorí od cara se.

S lakomosti koi cienu
 Veću čini od pienezah,
 Neg li za svu čas obćenu,
 I živote svieh vitezah.

Koi od cara viek je bio,
 Da vojnikom k staroj plati
 Nov dar nije priložio,
 Kad se s njimi s boja vrati?

20 Ah davori! slavni Otmane,
 I vi silni cari ostali;
 Sad viteze vidjte izbrane,
 Kieh ste vašom diecom zvali,

Gdie ih diete s prieke želje
 Bielodano kolje i davi
 Vaše plešuć sve povelje,
 Koje dāržà svak na glavi;

Ter ih samo s sobom vodi,
 Neka ginu posried boja,
 Gladni u kopnu, žedni u vodi,
 Goli u mrazu bez pokoja.

Ah, spomen' se svak, i žali
 Lanjsku jesen: jao, kolici
 Od leških su mačah pali
 Turski piešci i konjici.

Diete tašto, plaho i vārlo
 Kad pó svieta skupì ujedno;
 I svój vojsci jedno gārlo
 Priklà i carstvu svóm' neredno;

25 Na očiuh kad sviem nami
 (Ah, vidjenje strašno dosta!)
Turski miesec pod nogami
Kàrstjanskomu križu ostà.

 Dàržave su opustile,
Krajine su bez bojnika';
Za sinovim majke cvile,
Kieh posiečè sablja prika.

 I bez diece i bez hrane
Pali u staros otcì ostaju,
A svud sestre neudane
Màrtvu bratju naricaju.

 Nevieste su udovice,
Plaču vojna i dievera;
Tko ni'e màrtav dno tamnice,
U verigah robstvo tiera.

 Od turačkieh cviet mladića',
Kieh Kozaci i još kolju,
Zvierma i pticam leži pića
Na bogdanskome ravnu polju.

30 Bez ukopa tieme sada
Tužni ostatak, gole kosti,
Vietri nose, plešu stada
Móre izmeće bez milosti.

 Jer vojnica ona utečè,
Da 'e nesieku poljski mači,
Ište, da je on izsieče,
I porazi i potlači.

Ter kad ona tako izgine,
 Da nje svietlo miesto izskoči,
 Čarnce lupeže, Arapine
 I gusare od iztoči,

Njih će učinit janjičare;
 A spaholjan' miesto čeka
 Česelbaške graničare
 I dievoje od Derbeka.

Ali inako nego svoja
 Nepravедna začè sila,
 Sablja vaša, sablja moja
 Za svieh čas je odlučila.

35 Vi ste uzrok, što on izgubi
 Mlad, plah, neviešt, bez razbora:
 Uzrok je on sám, ki zagrubì,
 A svieh nas je sad pokora,

Uzrok je i oni, ki prestupi
 Pravom' caru kletvu i vieru:
 S toga vojska, ká se skupì,
 Neprostriè se pri Niesteru.

Od tada nas svedj bič bije,
 Zemlja 'e gladna, nebo u gnjivu;
 Iztočni opriet zmaj nesmije
 Sievernóm' se orlu sivu.

Tursko ime jur od slave
 Od pogárde ostà svietu,
 Odkad sablju tamne glave
 Pripasaše zlom' dietetu.

Ali on car pravi nije :
 Car vaš, car moj Mustafa je ;
 Njemu kletvu dasmo prije,
 Njega vojska obrala je.

40 Nu što velim ? na sramotu
 Vašu i moju Osman vlada,
 A zatvoren u životu
 Mustafa je tužan sada ;

I ni'e koga, da ustane,
 Da slobodi, da ga izvede,
 Da nam opet bîo dan svane,
 Čiem na carski stó svoj sieđe.

Mustafu opeta cara dobra,
 Mustafu opet cara sveta,
 Bog i vojska koga obra,
 Stav'mo, a vârz'mo tja dieteta.

Slieđ' me, slieđ' me, družbo hàrla,
 Slieđ' me, tkogod živiet haje :
 Stoi nam sablja više gàrla ;
 Mustafa opet car naš da je.

Slieđite me svi, slieđite,
 Hudi silnik da se iztira :
 Tlačte, dav'te, siec'te, bijte
 Tkogod nam se uzopira.

45 Nu što veće rieči služe,
 Pred očima vidjte štetu :
 Na oružje, na oružje,
 Na oganj, na plien, na osvetu.‘

Jak na vietra silna dmenje
 Móre uzavri na volove:
 Tako uzrastè svačie smienje
 Na otrovne rieči ove.

Svak se uzbunì, svak razgnjivì,
 Postà žamor, pače sva se
 Vojska užežè u plam živi
 U strašive vapeć glase.

S golom sabljom u desnici
 Svak za ljudskom kàrvi smagne,
 Hàrlé naglo svikolici,
 Da prie car se s stola izagne.

Daut im je stao naprieda:
 Gdi on obratja, kud on ide,
 Bez obzira i bez reda
 Svi ga u skupu sliedom slíde.

50 Tere oholo tiekom skače,
 Skokom plahi vietar tieria,
 I nasàrtje na palače
 Hrabrenoga Dilavera.

A to, 'er imà glase istine,
 Kako mudri vezir oni,
 Dok poplaha pàrva mine,
 Izpred vojske tu se uklonì.

Dilaverov dvor posriedì
 Medju liepiem' ogradami
 Na iznositu miestu siedì,
 Kô u pàrstenu dragi kami.

Ima ženski stan ponase
I razkošne perivoje,
I oko sve to uza se
Jedan velik mir obstró je.

Jaki sobom oda svudi
U obzidi se tvàrdoj kaže;
Nu još tvàrdji s množtva od ljudi',
Gdie ga obstiru jake straže.

55 Tiem što dosle u okolo
Imà same biele mire,
Sad ga strašno i oholo
Gvoždje i oganj svega obstire.

Ovdie Daut najprije svàrnù
S nabunjenom vojskom svojom,
I nahripì i nasàrnù
S kàrvaviem ga hàrvat bojom,

Vapeć kletvom od své viere:
„Na sramotu Osmanovu
Danas ću ti, Dilavere,
Skućit glavu pod sablju ovu.

Krij se, gdie hoć, bieži, hodi
U gore, u zemlju, u dno pakla,
Od smàrti se neoslobodi;
Junačka te ruka zaklà.“

U toliko vapaj vàrli
Od viteza svieh se začù,
Svaki napried silom hàrli,
Vrata i mire valjat skaču.

60 Nu iz oblaka ljutieh strila'
 Sgar godina tište càrna,
 Grada od stienja pada sila
 I od ognjenieh smàrtnieh zàrna'.

Sriela' oblaci, gràdi ognjeni
 Dižu se i od ozdal raste bienje;
 Vàrhu glave štít pereni
 Dàrži se od svieh; svak se penje.

Nu tko se ište pripet pàrvi,
 Pàrvi i pada; ali opeta
 Nahripljuje vàs u kàrvi,
 I smàrt silom svoju srieta.

Smioni Kurkut s Cànogorci
 Skače, gdie zid nižji gleda;
 Nu ga ongnjeni težki udorci
 Silno metju, gone ureda.

Càrničanin Rizvan biesni
 Sàrne i s njime Piva i Tara;
 Nu mu su on čas puti tiesni
 Za uteć, stienja gràd ga udara.

65 Strielah oblak vàrh Eleza
 Čiem mu iz očih munja sieca,
 Sdaždiè s kàrvi od viteza',
 Na mir se uspiet s kiem' zatieca?

Dukljanina još Murata,
 I Abdiu kraičnika,
 Čiem željezim sieku vrata,
 Smeči ujedno zid velika;

A Gjafera i Selima,
Čiem su podriet prag napàrli,
Polì iz magle càrna dima
Goruć katram, i sve izpàrli.

Veće pripet Ugrin Isa
Ušto na mir kročit ište,
Stàrmoglav se satarisa,
Dilaver ga slavni tište.

On s jednoga još zamaha
Za tiem hàrve i potlača
Iz odsinja Memiu plaha,
I Piraliu s njim iz Drača.

70 Viešto morski gusari ovi
Letjahu uz mir kô dvie ptice ;
Nu ih udarac težki ulovì,
Moždanim im polì lice.

Tiem u kàrvi stàrmo od sgora
Niz visinu se oreć onu,
Mnjahu umiruć, da sried mora
U pučini sinjoj tonu.

S božje osude ovo isto
Sviem opaciem ljudim biva ;
Na čas im se smàrti mîsto
Od zločinstva prikaziva.

A Nehana Sàrblja, do uši'
Čiem tetivu luku oteže,
Ognjeniem ga klupkom buši,
I obraz mu vàs izžeže.

A Safera Arnauta

Hàrbom, kóm se on nanj meća,
Preko istoga sgodì puta,
Spried mu izidè šip proz pleća.

75

Sám je on mira jednu diljku
Od sto vitez' čuvat vriedan,
Pače niz njú u neviljku
Sto vitezah metje on jedan.

Silna vihra jačji i bàrži
Siemo tamo skače i teče,
Hàrve, valja, lomi, kàrši
Noge, ruke, glave sieče.

Na odkrivenu bez zastave
Strah ga od strašne smàrti nije,
Ká mu svedj se okó glave
Sa svieh stranah vàrti i vije.

Pače ognjen je tries vidieti
U potopu dažda i gràda,
Razliko oružje ušto leti,
I oko njega od svud pada.

Tri krat vojska sva odmetna
Dodjè pod mir, i unj lupa,
I tolikrat opet štetna
Nazad podjè i ustupà,

80

Tako kad mnieš, kraj proždriet će,
Val sàrdit' mora sinja,
Razbien bieži natràg veće,
I razlieva se i razčinja.

Nu jakno opet val uzrasti,
I vratja se proti kraju :
Tako odmetni istom vlasti
Svedj nasàrtju i ustupaju.

Nu Arbanasin Derviš u to
Spaholjanska glava prika,
S golom sabljom prieteć ljuto,
Skoči napried i zavikà:

„Tko ni'e žena od junaka'
I svieh prikor i smetlišće,
Sliedi, gdje má ruka jaka
Put mu otvorit prostran ište.

Ovo izrekši van izsmuca
Sviem veliku jednu gredu,
I na udarac nje da puca
Mir, navali s njom u jedu.

85 Snažno sàrce neima straha,
Na sramotu paće od smàrti
Usried kàrvi ruka plaha
Težkiem panjem lupa i vàrti.

Izboritieh množ viteza'
Na pomoć mu od svud teče,
Od svud se 'àrva i. poteza
Strašno dàrvo svak čas preče.

Nu u to od sgar stiena jaka
Alii glavu svu raztuče:
Hàrba Mehmeta, a Duraka
Sgodì puška, kà nanj pučè;

Resulju se čelo smeći,
 Parsnuše oči Huseinu,
 Bećir strielom probien ječi,
 Hridna Omera hrid prekinu.

Na Redžepa kuk se obali,
 I izište mu van utrobu;
 U stienju su mnozi ostali
 Ukopani živi u grobu.

90 Jakno davnji dub u gori
 Na godini zloj veomi,
 Kad nanj vihar silu obori,
 Ká mu grane svija i lomi,

Ter mu okolo na briegove
 Po tlieh leže listja i hvoje:
 Tak s navale težke ove
 Nahripljeni miri stoje.

U kàrvi i ognju svudie ljudi
 Valjaju se na sve kraje,
 I od màrtacah oda svudi
 Podigla se gomila je.

Tiem se Derviš neprepada;
 Nu s ostaliem' sviem' junacim
 Mir lupajuć jačje, vlada
 Obsiečenim borom jacim.

Zid u dugo nepodnesè
 Težke udarce, da nu od sgori
 Razpuknu se i raztresè.
 Tiesan prohod ter otvori.

95 Smioni Derviš ne bez truda,
Man mu braneć protivnici,
Protištè se silom tuda
S golom sabljom u desnici.

Sàrnu za njim i ostali
Protisnat se po istom putu;
Nu opet nazad svi su pali,
Dio veći kroz smàrt ljutu.

Tiem nebuduć već ni'ednoga,
Kóm' ga sliedit ide od ruke,
On sàm ostà, ni cieć toga
Čezne, ali svàrtje odluke;

Neprepadè, neg se tištè
Napried Turčin vàrloviti,
Tere žednu sablju ište
Ljudskom kàrvi napojiti.

Skače unutra, i čiem skuča
Pàrvi zamah. taka 'e sila,
Da razciepa svega Uruča
Njim do pàsa u dva dfla.

100 Preko obraza Kutra reže,
Memiu u pàrsi smàrtno lupa;
Bez glave Osman pred njim ležè,
Udri u gàrkljan sried Jakupa.

Sarajevca Sulimana
Tištè i hvisnù preko vràta:
Ovi u malo bieše dana'
Vele u tàrgu stekó zlata.

Neznà on, što je druga vîra,
Neg dobitak, ki je iskó;
I sada se 'e uz vezira
Cieć koristi svo'e pritiskó.

Car i paše sve što oblače,
Sve im tàrgovac ovi prodà;
Prodavà i njih misli pače
Mnoziem kraljim, kiem bì uhoda:

Ali uhodstvo i imanje
S Dervišem mu bì zaludu:
Dobì u malo, a u manje
Sve sad sgubì kroz smàrt hudu.

105 Aga oholi pleše njega,
I opet ori zamah bàrzi,
I udarcem težkiem Bega
Ljuto sieće preko pàrsi'.

Bì ovi mladić lica mila
I pogleda sladka i draga:
Nu s vàrloćom sviem nemila
Sàrca, što mu to pomaga?

Jak se bistre i studene
Vode ures liep zamieri,
U cvietiću proz zelene
Trave tekuć kà žuberi;

Nu ako je smute i splešu
Gnjusniem stupom drobna stada,
Gubi liepos svu na prešu,
Vehne 'oj ures i opada:

Tako mladac, kómu zenù
Prie na licu cviet rumeni,
Vàs u kàrvi sad povenù,
Izgubi ures drag ljuveni.

110 Hercegovca Ibrahima
I Bošnjaka još Sinana,
Dva ljubljena pobratima,
S njeg nadje smàtna rana.

Ovi rasap zli pazeći,
Ki činjaše Derviš vārli,
Oba ujedno nanj prieteći
Nahripiše skladni i hārli.

Britke sablje podrieše oni
U jedno isto vrijeme tada;
Jednako su oba smioni,
I požuda ih jedna vlada.

Nu ako im sàrca ujedno
Jur junačka priazan stuči,
S jačje sile sad neredno
Razlika ih smàrt razluči.

Ori sablju on, i u gnjevu
Ibrahimu desnu odsieče,
A Sinanu ruku lievu
Sciapa i vàs štit u peče.

115 Za Ibrahima Sinan veće
Neg li za se sablju hrani;
A Ibrahim štit podmeće,
Sinana a ne sebe brani.

Tako život ovi onoga
Nad životom svojim haje,
I za učuvat drúga svoga,
Sebe voljno na smàrt daje.

Ali eto smàrtni udire
Veće udarac Ibrahima;
On se bolí, ne što umire,
Neg što ostavlja pobratima.

Nu ako tužan on pod silu
S pobratimom svojim se rastà,
I pobratim svú nemilu
Smàrt do bàrzo stižè i sastà.

Na njih màrtvieh nepogleda,
Neg prohodi u vàrlini
Silni Turčín i naprieda
Put kàrvavom sabljom čini.

120 Nu Dilaver, kako upazì,
Kô viteze své najbolje
Smàrtno bije i porazì,
Skočì da se s njim pokolje.

Začù buku jur smioni;
Nu doć nehtiè, dokli s pàrva
Dauta s vratah neukloni,
Kà mu on mnogo zaman hàrvà;

Pače rieč je, da tad ranu
Od vezira Daut primì,
I da zato stà na stranu
Od pàrvieh s najzadnjimi.

Vriedni junak vezir slavni
 Bì razgnjivjen veomi priko,
 Da sàm jedan njegov glavni
 Neprijatelj smie toliko,

„Sad ćeš vidiet (prieteć vika),
 Odmetniče carski kleti,
 Od careva namiestnika
 Kô se carska viera sveti.“

125 Glas grom, sablja tries ognjeni,
 Silni 'e vihar ruka plaha,
 Silni vezir i hrabreni,
 Kóm' smàrt prieti sried zamaha.

Ali udarac težki tada
 Biesni Derviš u štit prima
 Iskre metje tvàrda grada,
 Siva, i od munje sliku ima:

Škriplje, reži, pieni, priki
 Čiem se čuje bit i korit;
 Rieč zametje; nu veliki
 Jed mu neda progovorit.

U obie ruke sablju hvati,
 I vàrh glave 'e diže gori,
 I da život njom prekrati
 Dilaveru, silno je ori.

Hàrli vezir hitro ustupà,
 Tiem ga udarac zli nestignù,
 Ki, čiem težko u tle lupa,
 Odmetnika do tlieh prignù.

130 Ovi skače hró naprieda,
I na vrat mu sablju nosi,
Vapiući, da se predà,
I da kajan milos prosi.

Ali on je s vrata odbija
Sabljom svojom, pak vapije
Naglo skačúć: „Čut ćeš, čija
Rieč i sablja veće smije.“

Dilaver mu opet jače
Drugi udarac hárve od sgara:
Nu opet Derviš štit podmače,
I udren prieko, prieko udara.

Dugo bienje i kàrvavo,
Medju njim' se ovdi ulaga;
Da protivnik nije zdravo,
Natieče se svačia snaga.

Nepriateljsku ruku gleda
Bistro oko; a što vidi
Okó bistro, ono ureda
Laki stupaj skokom slídi.

135 Svak čas na ovu, na onu stranu
Ruka štitom vàrti i vije,
Ter sva miesta pod obranu
Od razlicieh zasied' krije.

Glavu ište, k nogam leti
Plahi zamah u prevari,
Sad nogama opet prieti,
A po glavi hàrlo udari.

Nu se u to sbuča i skupi
Od svud mnogi broj viteza',
Na Derviša svaki stupa,
Da ga ubie, svak poteza.

„Unj netič'te (vezir glasi),
Mà ga sablja ubit ima,"
Pače da se neporazi,
Svačie udarce u štit prima;

Tere glavna nepriatelja
Branitelj se on postavlja,
I slobodit sva je želja
Smàrti, tko mu smàrt pripravlja.

140 Ali Derviš videć veće,
Da 'e učinio, sve što 'e mogó,
I da iz ove ima smeće
Své razsutje izit mnogo;

Vàrteć sabljom u okolo
Svak čas nazad hitro uzmiče,
Proz oružje ter se golo
Protiskuje i protiče.

I kô tako veće izidè,
Gdie najnižji miri stoje,
Sgar niz tvàrde skoči zide,
I usàrnù medju svoje.

Dilaver se smienstvu čudi,
Pak vapie: „A! tako li
Na visinu stupit, hudi,
Padajući scieniš doli?“

Ljuto u sàrcu svóm se smutì,
I zavikà Derviš jako :

„Za jačè se podignuti
Čàs je i koris pasti ovako ;

145 Nu ja tebe pala vidim
Za viek veće neustati,
Da se kriješ ne tiem' zidìm,
Neg pod zemljom dà ideš stati.““

„Lažeš, carski odmetniče,
Da mà viera puna slave,
Kóm se diela moja diče,
Svedj ti neće stat vàrh glave.“

Vapi oholi: „Sad ćeš vidit,
Što ja velim, je li istina.““
Dilavera hoće slìdit
Preko mirah i visina' ;

Nu ga ustavlja Daut silom ;
„Uztàrpi se (veleć) malo,
Do skoro ćeš kazat dîlom,
Či'e gospodstvo veće 'e palo.

O mà bratjo, o junaci,
Sliedite me svi jedino :
Kad nam glava bude u šaci,
Pod nogami sve nam je ino ;

150 I da to se sbude prije,
Ptica u kajpi zatvorena,
Penjimo se vidiet, gdi je,
Negubimo man vriemena.“

Prestà, i odletiè, da sve opali
U ognjena slici zmaja,
Razbijati ter navali
Tvàrda vrata od saraja.

Napried k carskiem palačami
Leteć jakno poplavica,
Koja s sobom lies i kami
Smuca, oreć se s vàrh litica'.

Pievanje devetnaesto.

S a d a r ž a j: Nabunjena vojska prodre vrata od carskoga saraja. Čujući to Dilaver, naumi podignut Natoljevce za cara, i zato se preobuče po derviški, pak se opremi put Natolie, uzamši sa sobom sliku svoje ljubovce, Begum zvane, koju je bio na sablji dobio hãrvući se za nju s Hajdarom, kraljevićem persianskim. Ali doznavši njegovu misó nabunjenici, pošlju za njim Derviš-agu s nekoliko spaholjanah u potieru. Ovi ga bãrzo stignu, i nakon žestoke borbe smaknu. Begum nariče Dilavera i zaman prosi Derviša, da joj ga dade sahraniti. U to nabunjenici izsieku mnoge dvorane u saraju, pak izvade Mustafu iz tamnice, ter ga povedu u sriednji mečit. Posieku zatim Aliu, agu jãnjičarskoga, i vezira Huseina, pak bace sva ubijenih tielesa gola na hatmejdanu, da ih psi deru, a Osmana doprate na sud pred Mustafu.

Gdie Bizancio bĩ niekada,
Sad okružen tvãrdiem' zidĩ
Na kraju se Carigrada
Carski saraj prostran vidi.

S jedne strane k njemu slazi
Bielo More; s druge shode
Cãrni vãli; s tretje pazi
Lũke od grada sladke vode.

Turnjima su ponizani
Miri, kĩ ga od svud gãrle,
I za obranu svaki hrani
Slĩte od gvoždja trieske umãrle.

Vrata imaju na sve kraje:
Nu se ni'edna viek neotvore,
Neg li spravan car kada je
Za broditi sinje more.

- 5 Samo jedna, kà po sriedi
Prostrana su i velika,
Stoje s carske zapoviedi
Otvorena svakolika.

Na njim pišu zlatna slova
Medju listjem razlicime:
Kako kuća Otmanova
Primì gàrčko carstvo i ime.

Štie se ovako: „Grad sazida
Car Konstantin; grad opeta
Car Konstantin s glavom pridà
Sablji cara Mahumeta.“

Triem vàrh ovieh vratah stoji,
Stan bolećieh s desne strane,
Spried ravnica, gdie svakoji
Najmogućii s konja ustane.

Nemože bo družiem' vrati
Nakon ovieh, koja slîde,
Neg li sàm car projahati
Vele liepše u obzide.

- 10 Pravo uzraslieh sried čipresa',
Gdie kladenci bistre vode
Iz mramorna biela uresa
Romoneći tihò izhode;

Stupi uresno izdieljani
Triem uzdrže vās okolo,
Red čaušah k svakoј strani
Odievenieh stoji oholo.

Tu pod striehom, kú iz Budima
Car Suliman zlatnu prìni,
Aga Jusuf siedište imà
Janjičarskoј na visini.

Devet miestah od kuhinje
Pri desnomu pak su kraju,
Ravna zemlja, more sinje,
Kiem otilni harač daju;

A s lieva' se sviem široka
Konjušnica carska objavi,
Gdi od konjah svega iztoka
Izbor i cviet vās objavi.

15 Nad njom liepa nadzida je,
Sedla, uzde i naprave
Gdie su ostále, kojim daje
Zlato i biser viečne slave.

Napried hodeć po ravnini
Nahodi se sviem prostrano
Miesto, gdie se pravda čini,
Od Turakah divan zvauo.

Uz miesto ovo prebogata
Carskoga je blaga shrana,
A na lievu su opet vrata
Od saraja od sulttna'.

Za ovieŃ' druga još se vide,
 Ká se zovu i govore
 Carska vrata, kud se ide
 Na careve svietle dvore.

Oniem cìrni, ovieŃ bieli
 Hadumi su straža prava;
 Càrniema se càrnac veli,
 Hadum bîo bieliem glava.

20 Tko ovdi uliezè miesto opeta,
 U zlatu mu sve se odkriva,
 Gdie car kraljah svega svieta
 Poklisare pričekiva.

Napried jesen i prolietje
 Sried gizdavièh perivoja',
 Viečno voće, viečno cvietje
 Druže od slavaŃ u pokoja.

Sried njih carski prebogati
 I presvietli hram se kaže,
 Nad kiem stvari ni'e gledati
 Izvàrsnie, liepše i draže.

Kô da ljudske sried požude
 Sve što 'e blaga skupit haje,
 Sried razkoše i razblude
 Naprava mu tolika je.

Tle pokovà suho zlato,
 Mir sazidi dragi kami,
 Zviezde, miesec, sunce na to
 Pod sklopiše svojim' plamí.

25 Iztok, zapad, i sieverna
I poludna strana od svîta
Svo'ega uresa neizmierna
Čuda uz množì sviem čestità,

Ká 'er ufat nije triebi
Moć na puno viek izrîti,
Da ih razmišlja svak u sebi,
Bolje ih je ostaviti.

Sva ova miesta sgar brojena
Svoje osobne straže imaju;
Tiem vojska uzet nabunjena
Pàrva vrata hteć saraju,

Oprieše se kapidžije,
Vierna obrana miesta toga;
Ali taj čas sieće i bije
Broj malahan, sila mnoga,

I od vārloće da neostavi
Ni'edno dielo, svieh ih splesà,
Ter učinì put kàrvavi
Vārhu màrtvieh njih tielesa'.

30 Nu Dilaver zasve da je
Odhàrvó se skupu huđu,
Još bez misli neostaje,
Još se brine, još je u trudu.

Da se odmetnik', vidi, smeće
Ni'esu ne samo utažile,
Neg da svak čas rastu veće
Njih nabune i njih sile.

Vojska biesna i zlosàrda,
 Čuje, silno da 'e napala,
 I od saraja vrata tvàrda,
 Straže im siekuć, na tle 'arvala.

Čiem s razlogom cieć toga se
 Sebi, gradu, carstvu boji;
 Prie neg čuje hudje glase,
 Da oslobodi sve, nastoji.

Hàrlo u obličju derviškomu
 Na Càrno se More uputì,
 Za na pomoć caru svomu
 Natoljevce podignuti.

35 Gó, izrezan od kožica'
 Zvierskieh zastav mao uzima,
 Na pásu ožica i tikvica
 Visi mu, a štap u ruci ima.

Begum liepe Agjamkinje
 Na čelu je ime upisó,
 Sad ljubovce, prie robinje,
 Za kóm iztok vàs je uzdisó.

Za ures vidiet nje jedini,
 Svačia sàrca kí gospodì,
 Mnokrat putnik kralj se učinì,
 Ki se u Zlatu Indie rodi.

Iz sieverne jošte strane,
 Odkli rieka Don iztieče,
 Da s nje bistri dan mu svane,
 Gospodičić mlad doteče.

Nova zemlja, gdie sried tmíne
Šest miesecih puci stoje,
Jedà im novo sunce sine,
Poslà u iztok mladce svoje,

40 U sladkomu samosilju,
Po glasu ona slavnóm svomu
Kraljevaše i Vasilju
Careviću Moskovskomu.

Ni Len rieka u planini
Tatarhana 'e zaštitila;
Gori u mrazu, to mu čini
Ljuvenoga ognja sila.

Ali vârh svieh tu liepotu,
Kój prilike naći nije,
Želi stravljen u životu
Hajdar sin kralja od Persije;

I da sladciem jur pokojom
Trud zamieni, u kóm staše,
Vierenicom i gospojom
U piesnih je klikovaše.

Kroz što veće od iztoči
Drugo sunce, svá prilika
Doniela se bieše na oči
Kraljevića ljubovnika;

45 I on je pazeć cieć uresa,
Kiem nje liepos sjá vesela,
Glasi: „Evo sgar s nebesa'
Božica je k nam sletíela.

Ah, priliko, s mrtva lica
Ká šlješ plàme ognja živa,
Budi iztočna ti danica,
Sunce, kiem noć mà svanjiva;

Nu ako izgled tvoj me, brače,
Prži ovako mrazniem' sienim,
Kô ti ista dražje i jače
Pogledim ćeš tviem' ognjenim'.

Tvoj pram zlatni sve 'e mé blago,
Tvoje čelo svetla zora,
Tvoje oči sunce drago,
Tvé mi lice dan otvora;

Ti si jedna sve mé dobro,
Ti sva rados mà izpuna:
Ja sam tebe služiti obró,
Krone moje ti si kruna.“

50 Tako u željah neizmiernih
Mruć kraljević s té gospodje,
S mnogom družbom svojih viernih
Svietó u slavi po nju podjè.

Nu Dilaver u to izteče,
Ter je ugrabi mladu silom,
I u plienu se čestit reče
Robinjicom tako milom.

Zanio bieše glas i njega
Od lieposti slavne svudi;
Pospieši se cieća tega,
Da ini neotmu, što on žudi.

Nu ona misleć, koliko su
Ljuti jadi stat sried uzah,
Po rumenom licu prosù
Drobni biser groznih suzah.

I kô ružicu i lier veće
Iz kladenca prolì od oči',
Kliče liepos klet, kà smeće
Tolike joj sad uzročà.

55 „Ah! prokleta majka moja,
K. à me 'e liepu porodila
(Veljaše), ako bez pokoja
Živiet mi je vàs viek sila.

Mà liepoto prevarena,
Što si srieći učinila?
Na uzah li namienjena
Kruna ti se 'e prevratila?“

Čù kraljević glas u vaju,
Dilavera pozvà tima,
Da na sabljah razigraju,
Čia dievojka biti ima.

Poruči mu: „Za junaka
Gusarovat nije ukradom;
Hod' sa mom se vidj, a paka
Podj kô vitez s diklom mladom.

Ali Turčin mu odviet poda:
„Ne kô gusar, sablju smînu,
Neg kô carski vojevoda
Prostrièh u tvú kraljevinu.

60 I da ti je vārḥ tvé glave,
Još sad zoveš. Srieća 'e moja;
Tiem, ké hoćeš, čini sprave,
Neustručam se ja od boja;

S robinjom éu, netom svane,
Usried ravna polja síti:
Koi od nas živ ostane,
Dievojka ée toga biti."

Bivši ovako utvårdili
Medju sobom kletvom veće,
Čiem svak gleda, kad prebîli
Dan s nebesah sgar izteć ée:

Eto zora ključmi od zlata
Vedri otvorit iztok ide,
Proz koraljna neka vrata
Na dvor žarko sunce izide.

S jedne i s druge strane ureda
S mnogo vitez', straže cića,
Dilavera svak ugleda
I agjamskoga kraljevića.

65 Polje ravno i široko
Od boja je miesto njima,
A sunčano svietlo oko
Sviedočit im jakos ima.

Vrana konja Turčin jaše,
A na drugom svemu bílu
Liepa Begum uzanj staše,
Mučna gledat rat nemilu.

Zelen pastuh u ponosna
Kraljevića igra i skače,
Na Turčina ki jakosna
Zateć se on čas neuzmače.

Nu i Dilaver proti njemu
Konja obode skàoči hrlo :
Kopje ovemu i onemu
Susrietište skrši vārlo.

I ovi i oni vitez tada
Izza pasa sablju tåržè,
I u zamahu 'e plaho vlada,
Protivnika da ubie bårže.

70 Jak dva bika u planini,
Kad ih ljuven bies uhitì,
Muka'uc strašnoj u vārlini,
Ovi onoga ište ubiti.

Sgiblju glave, želja mnoga
Podžiže ih svedj i sårči,
Tere jedan na drugoga
S vitorozjem čelom tårči,

Ljubovca ih gleda iz stada,
Kà je od boja uzrok njima,
I u sumnji stoji mlada,
Čija od njih biti ima :

Tako bienje sad izlazi
Medju Agjamom i Turčinom :
Dievojka ih mlada pazi :
Čia će biti, nezna istinom.

Vàrhu oružja gvozdovita
Gràdi udarac' težkieh se ore :
Skaču i lete iskre iz štita',
Biela oklopja plamim gore.

75 Bårzi konji strielovito,
Kud vitežke ih ruke svàrtju,
Zamiču se, i u vitó
S desna, s lieva svud nasàrtju.

Jednu snagu, jedno doba,
I jednaka sàrca i ruke
Ukazaše viteza oba,
Ni medju njim' bi razluke.

Tvàrdi štiti, cieli oklopi,
Još izranjen nije nitko,
Ničice kàrvi još nepopì
Jedne kaplje gvoždje britko.

Nu napokon Hajdar rani
Dilaveru lakat lievi ;
Vidi on kàrv, i u obrani
Ču'e štit težak, tiem se gnjevi.

Jadovita pun čemera
Vàs u sebi buči time,
Kô na vihru od sievera
Dubje u gori posried zime.

80 Na stremen je uskočio,
I ako neizda sila mnoga,
Udarcem bi jedniem htio
Nepriatelja svršit àsvoga ;

Nu zavitli česti odveće,
Kí Hajdaru glavu sviše,
Trieskovite vārle smeće
Težka udarca ustaviše.

Nu kraljević smeten ostà,
I u pódne mu dan se smàrčà;
To poznavši hārli dosta
Na pomoć mu svoji tārče.

Kopjah vitieh dvie dubrave
Staše onda svud u čas ovi,
Da se biju i kàrvave
Turski i agjamski vitezovi.

Stoi Dilaver i vapije
Kraljevića koreć príko :
„Vazmi ljubú; evo ti je!
Gdi 'e junačtvo tvé veliko?

85 Evo Begum, za kóm toli
U ljuvenom goriè plamu :
Što je ostavljaš, kralju oholi,
U gusarskieh rukah samu?

Gdie su rieči i zahvale,
S kiem' me na boj prie pozivà?
Nu kô tebe, i tvé ostale
Dobit ću, i otet jošte živa.“

I u to s konjem napried teče
Bez milosti, bez pokoja
Lupa, ciepa, bode, sieče,
Smàrtni 'e kosir ruka svoja.

Nu njegovej budú sili,
Zasve da ih težko udari,
Kraljevića ugrabili
Česelbaški vojničari,

Pod mire se tvárda grada
Ukloniše hárlo s njime;
A Dilaveru ostà mlada
Dikla i u viek slavno ime.

90 Ovo o njemu popieva se
Po svieh stranah od iztoči;
A on Begum liepu uza se
Dàrži, i ljubi kô svo'e oči.

Ne robinja, neg ljubovca
Ona 'e njemu sad jedina:
Ulovita tak je lovca
Još u lovu svà lovina;

A on sám nje 'e dobro svako,
Sladki pokoj, rados mila,
Junaku se 'e vriednom' tako
Liepa i mlada zavierila.

Tiem igda se na hrabrena
Slavna diela on odpravi,
Vazda 'e uzanj uspomena
Od presladke své ljubavi.

Pače stiecat on vieruje
Svekolike sriećne boje,
S nepriateljim kad vojuje
U ime liepe Begum svoje.

95 Neostavlja tiem nikada
 Od sebe ovo drago ime,
 I u prigodi ovoj sada
 Uputi se veseo s njime.

Ali u to od uhoda'
 Čuli biehu odmetnici
 Glas njegova skrovna hoda
 U derviškoj u prilici.

Vârli Dervîš tiem se tište
 S družbom svojih spaholjanah,
 Da ga traži, da ga ište
 Cârnomorskieh uprav stranah.

Vapie: „Na kâr v, na osvetu,
 O junaci, sliedite me ;
 Nepriatelju hudu i kletu
 Vârha doći sad je vrijeme.“

Ter jak pastuh, kad se od biesa
 S jasli' odtàrgne, vihra bârži
 Teče, skače, grivom stresa,
 Glavu uzdiže, puha, hârži :

100 Preko grada vitez vârli
 Taki sârne, rukam' maha,
 Prieti obrazom, sgledom pârli,
 Nestiže ga striela plaha.
 Nu za sve to on na bliže
 S svom bârzoćom svojom tada
 Dilavera nedostižè,
 Neg li izvan Carigrada.

Kô ga upazì, izsried tieka
 Viknù: „Biežat zaman ti je;
 Iz bliza, a ne iz daleka,
 Rukam' se, a ne nogam bije.

Nu se od straha cieć prevara'
 Ne samo u to preobraža',
 Neg li u pticu još pretvara'
 Jur te sablja má poraža.“

Na prietenje vārlo ovako
 Odgovorì smioni paša:
 „Preda mnoom si i prie skakó,
 I još ćeš, bies me tvá nestrašā.

105 Nut junaka strašna, ohola,
 Ki slavit se ište dielom,
 Na čovieka sama i gola
 Gdi je došó s vojskom cielom.““

Jak sried gorah, kad iz gaja
 Vepar divji van se iztira,
 Čiem množ pasah sa svieh kraja'
 Kruži ga okolo i obstira,

Smàrtno prieteć vārliem' zubí,
 Izkreči se vās i hroče,
 Tiem da smienstvo lovac gubi,
 Ki ga tierat najprie počē:

I on se 'e kriepko ustavio,
 I svieh čeka; nu ni'e toga,
 Ki bi iz bliza udrít smio
 Na divjaka strašivoga.

Proč veziru nesmiu tako
Kleti carski odmetnici:
A on stojí kriepko i jako
S drienovicom u desnici.

110 Svaki golu sablju uzdiže,
Svaki prieku smàrt mu žudi:
Ali stupit ni'edan bliže
Za udrít s njim se neusudi.

Ali on u to štap drienovi
U obie ruke stištè i hvatì,
I gdi u skupu vitezovi
Najvećem su, tu se obrati.

Jakno sokó, kad ga sila
Jata od pticah stisne od svudi,
Oštre čapje, bårza krila
Iz visinah se oreć trudi;

Sada ovu težko udara,
Plaho onu sad zanosi,
Ter u isto doba od sgara
Perje snieži, a kàrv rosi:

Taki 'e vidíet vezir silni,
Siemo, tamo skače i lupa,
Hàrve udarac' gràd obilni,
Mlati, hvista, husa i hrupa.

115 Sablje, štiti, striele, luci
S kàrvaviem se daždom ore:
S jedniem štapom samo u ruci,
Gó toliko čoviek more!

Po vezovieh udrì Šeća;
 Vierio se ovi bieše od skora,
 Vierenici tiem se obeća
 Čestit na dvor doć s odora';

Ali, ako ga ona uzčeka,
 Nastât će se mrazna i naga;
 Jer po remlji rana prieka
 U kàrvi je prostàrta ga.

Jak ružica vila mlada
 Kú u vienčac bere o zori,
 On povehnù; nanj san pada,
 U viek mu oči ki zatvorì.

Još Velii stuče glavu
 I moždani sve mu prolì,
 Ki tad streptiè, i u kàrvavu
 Blatu ležè na tle doli,

120

Ter je vidiet jak česvina,
 Ká u divjoj niknù gori,
 Silni vihar iz korîna
 Kad je podre i obori.

Tù iz dalek Feras pazi,
 Ter iz šuplja gvoždja tište
 Zàrno ognjeno, da porazi
 Slavna pašu, tako ište:

Nu gvozdena ciev razdriè se,
 Smàrtno olovo čiem iztierà,
 Ter Jusufu smàrt donesè,
 A nesgodì Dilavera.

Rodì se ovi u Plovdinu,
A s nenadne hude česti,
S tudja udarca sad poginù
U tudjemu ovdie miesti.

Mrući obàrnù k nebesime
Oči i ruke, da ukaže
Rodna grada sladko ime,
Izdišuci smàrtno ih zažè.

125 Videć Derviš rasap mnogi
Od svojieh od bojnika',
Sraman sobom u nalogi
S golom sabljom skače i vika:

„Da li 'e moguć, da li 'e vriedan
Sad od rukah ovoliko .

Odhàrvat se čoviek jedan
Harajuć nas ljuto i príko?

Ah, našega ruga i smeće!
Tko u vieke da vieruje
Zločestvo ovo tamno odveće,
Pripoviedat ako uzčuje?

Na stranu se svak ukloni!
Ja sám za svieh ukazat ću,
Od nas junak tko 'e smionî;
I za ubit ga način nać ću.“

Vàs štap razbien vezir tada
Meće; učinio s njim je dosta:
A sablju i štit s tlih popada,
Što od pobienieh pusto ostà.

130 Lievu nogu napried stavlja,
 I njom malo poklekniva;
 Više pàrsih štit upravlja,
 Glavu uz lakat skuča i skriva;

 Drugom rukom sablju hvati,
 Boču uz desno svo'e kolieno,
 A bodezan k sàrcu obrati
 Svóm' zlotvoru nesmiljeno.

Uprav stoji Derviš vārli,
 I odkriveno stegno hrani,
 Desnu bedru čuvat hārli,
 Spravan skočit k svakoј strani.

 Vārḥ lieve se noge uzdārži
 Vaskoličak vitez biesni,
 A uzdignut lakat dārži
 Bridke sablje vārḥ bodezni.

 Tiska jedan proć drugomu
 Oštra gvoždja bez milosti,
 I smārt prieti ovi onomu
 Sa svom moći i krieposti.

135 Nu Dilaver veće u smeći
 Hrò za udriet prieče i jače ..
 Vās na lievoj se uzdāržeći,
 Desnom nogom napried skače.

 Ali Derviš desnu stranu
 Hitro uzmačè, i hteć sгода
 Bodezni od sgar ljutu ranu
 U stegno mu taj čas podà.

S kàrvi, koju tad ugledà,
 Sàrce uzavriè u vezira
 Tak, da u gnjevu svoga vrieda
 Ljuta 'e zmija pun čemera.

Tiho 'e móre, kad proždira
 Plav potopom od valovah:
 Mirno 'e nebo, kad sve stîra
 Sried viharah i trieskovah.

Glavu, stegno, ruke, pàrsi
 Nepriatelju svak čas ranja
 Pri života svoga svàrsi:
 Nazad se oni svedj uklanja.

140 Stižè ga ovi, i udara,
 I nanj se ori jakno rieka,
 Ká niz goru stàrmo od sgara
 Kàrši plahos biesna tieka.

Ali opaki Sebar nieki,
 Videć što se Derviš nádá,
 Dilaveru podà prieki
 Smàrtni udarac izza zada.

U zatielak siekiricom
 On ga udarì s jakim silom,
 Da s kàrvaviem on čas licom
 Padè smeten nica tîlom.

Svak nanj sàrne oda svudi
 S golom sabljom u desnici,
 Vàrh njega je gora od ljudi',
 Skaču po njem svikolici.

Vapie Derviš plešúci ga :
 „Ti, ki uz cara bì najviši,
 Dušu u kàrvi bljuj i riga',
 Pod nogami moim' sopiši.“

145 Nu nemože već ovoga
 Čut Dilaver prehrabreni,
 Biaše izdahó prie toga,
 I ostó jakno mraz studeni.

Kô se uzmnožni vezir ubì,
 Časom razniè glas svuda se,
 I njegova liepa ljubi
 Čù ga, i naga odriè sva se.

Utičúci mladoj s lica,
 Gdie perivoj ljuven bieše,
 Lier prebieli i ružica,
 Rumene ustí problíedíeše ;

Potamniè joj svietlieh oči'
 Sunce blago i veselo,
 A vedrinu od iztoči
 Naoblačì bistro čelo ;

Skupljen oblak zlatnieh práma'
 Proli obilne dažde svoje,
 I potopi svietlos srama,
 Cvietnieh pàrsih perivoje.

150 Na sàrce joj kàrv je utekla,
 Gdi je težki jad satira ;
 Ište, žalos da bi izrekla,
 Glas joj bieži, rieč umira.

Najposlije željna sila
 Stupaj puti, a ne zna ga:
 Van grada se je uputila
 Gospodara vidiet draga.

Nema obzira mlados svoja,
 Ni je uzpreže, da nesàrne,
 Gdi uzrok svoga nepokoja
 Vàrh zemlje je prostàrt càrne.

Pospieši se i poteži,
 I dohodi k miestu tomu,
 Gdi u kàrvi màrtav leži,
 Tko bì život sàrcu svomu

Gleda, i tiem joj muka prika
 Žestočia vele izhodi;
 Gdi 'e pod nogam' od kàrvnika',
 Tko više njih svieh gospodi.

155 Unj se 'e kriepo zapazila,
 Sviem je vidiet stànac kami,
 Bolesti joj mnoge sila
 Neda iz sàrca proć suzami.

Tako u plaču čiem nemore
 Izjaditi sve pečali,
 Čuti muke hudje i gore,
 I toliko teže žali.

Ali neima tej krieposti
 Uzdàržat se skup nemili,
 Od žalosti, ne od milosti
 Da neplače, i necvili.

Ah, ké prignut neće želje
 Jedna žena mlada i liepa!
 Ranja ona nepriatelje;
 I proć volji im sàrca ciepa.

Ona u dugo nezamuknù,
 Nu da smàrtni jad sviedoči,
 Od bolesti 'oj sàrce puknù,
 Potop suzah prolì iz oči'.

160 Tako glasom žalosnime
 Uhiti se za pram zlati,
 Često zovuć drago ime,
 Kliče ovako naricati:

„Ovo li su, sladki braće,
 Tve zahvale, moje slave?
 Ovo li su, o junače,
 Tvé vitežke bojne sprave?

Duše moje drag pokoju,
 Ovako li sad me smetè?
 Kakav podjè, kakva u boju
 Oči moje, jao! vide te?

Vaj! što gledam? još nemogu
 Vierovati sama sebi,
 Spomenujuć tvú vlas mnogu,
 Dobita od prie ká viek nebì.

Ali što me tužnu vara?
 Poznam ljuta sried čemera
 Čestitoga silna cara,
 Namiesnika Dilavera.

165 Vidju onoga, ki najpàrvi
Bì gospodar mé mladosti,
Ogreznuta svega u kàrvi,
Na tlieh ležat bez milosti.

Ah, da proklet čas je oni,
U koi ti mlada omilih,
Kad kraljević ostà smioni,
A s tobom se ja odilih.

Ti na sablji dobì mene,
I života, jao, neštedì
Cieć lieposti proslavljene,
Kú vas iztok niegda sledì,

Cieć lieposti tužne sada
I žalosne, jao, saviše,
Kú sve tmìne od zapada
Viečnom noći priklopiše.

Nu ako bilo sudjeno je,
Da se mlada s tobom sdružim,
I da tebe sve dni moje
Gospodara moga služim ;

170 Što tvé ove smàrtne rane
Neće i mene sad satàrti,
Sadružena neka ostane
I smàrt moja s tvojom smàrti.

Ti ne samo má jedina
Sladka ljubav svedj si bio ;
Nu i drag áćko, duša istina,
I od sàrdašca bolji dio ;

Bez tebe sam bez života,
I bez dobar' svieh ostala
Udovica i sirota
Podušena u dno pala.

Nu ti, momu gospodaru
Koi zadà smàrtu ranu;
Zašto svomu on stà caru
Vieran vitez na obranu,

Ah, gani se, jaò, ako si
Čoviek od puti, a ne stiena;
Osvetì se, dobio si,
Nepriatelja evo ubiena;

175 / Daj dopusti od svieh dara'
Ovi jedan tužnoj meni:
Vàrh kàrvava tiela od sgara,
Stavit kami nanj studeni.

To li ukopna ima jama
Branit mom' se ljubovniku,
Ubi i mene: s glavom sama
Pod tvú sablju idem príku.

S ovieh nogah, ké ti gàrlim,
Ja se neću odkinuti,
Što moim jadim neumàrlim
Nebudeš se prie ganuti.

Oružaniem protiv silam
Pravo 'e, da se ti opriečeš,
I da kopjem, sabljom, stri'am'
Nepriatelje tvé posiečeš;

Nu protiva jedne žene
 Poniženstvu i nevolji
 Nije razlog, neg smiljene
 Da ukažeš želje u volji.

180 Ja nemolim tvú dobrotu,
 Da mom' vojnu život prosti,
 Nije on veće u životu,
 Dielio mu se 'e duh iz kosti';

Milos samo ja jedinu
 Pitam ti ovu: da nemilo
 Neprožderu i razkinu
 Psi njegovo mærtvo tilo.“

Prestà, ali víre obilne
 Neustavi se suzah roni,
 Za tvàrdoće hude i silne
 Većma omekšat i priklonit;

Nu vezirska svietla žena
 Smirena se tiem nepazi;
 Uzrok ćud je potištena,
 Kà na molbah tvàrdja izlazi.

Odgovara Derviš kleti:
 „Od ovoga, ki mi ostà
 Pod nogami, mój osveti
 Kàrv nemože bit zadosti,

185 Najbàrže mi bieži s noga':
 Ljudske i ženske glave nije,
 Ni milosti, ni razloga,
 Da mi gane sàrce od zmije.

Ovo tielo cieć smiljenja,
Ké bih imó ja u sebi,
Ni utažtva, ni utiešenja
Nije vriedno doniet tebi.

Nu vărženo da se dārpi
Pasjim' noktim, ptičjim' kljuní,
Muke ni'edne već netārpi,
A željenje mé se puni.

Nebrini se, vojnu tvomu,
Koi car se drugi zvati
U životu može svomu,
Grob dostojan ja ću dati.“

Ali kô car začù smeće,
Ké postale biehu okoli,
I u pobnni svak čas veće
Da rastiaše skup oholi,

190 Uzbojà se, i uzhajá,
I uklonì s miesta očita,
Gdie prizida kraj saraja
Tajaše se sviem skrovita;

Nu tu videć, da nestáše
Prem slobodno, opet póje
Na zaklone Sinan-paše
U skrovene perivoje.

Vojsci odtole poslà u jadu
Hàrlo jednog od vezira',
I haduma, ženskom' stadu
Ki mu bieše za pastira,

Misleć, zasve vojska prika
 Da ovieh pita, oniem 'prietì,
 Na careva namiesnika
 Stavìt ruke neće smietì,

I razmislit još će dobro
 Prie, neg ranu smàrtnu dadu
 Càrncu, koga car je obró
 Za čuvóca svomu stadu.

195 A on s toga poznat da će,
 Zasve može stvar bit štetna,
 Ali se ona pokajat će,
 Ali ostati sasma odmetna,

Ter s dohodna pàko dila
 Za se izabrat svièt najbolji,
 I na što ga stegne sila,
 Volju hinit pri nevolji.

Nu bì inako, neg se cieni;
 Jer u biesu čiem se sàrde
 Odmetnici razpušteni,
 Meću razlog, razbor gàrde.

Tiem kô vojska ovieh imà,
 Uzam sablje u desnice,
 Pogubì ih pred vratima
 Od careve konjušnice.

Mišljahu oba, da naredno
 Želja se od njih carska izreče;
 Nu obiema njima ujedno
 Prie se glavom rieč presieče.

- 200 Neprestajuć s svake strane
Još kàrvnici zli vapiti:
„Čuj nas dobro, čuj Osmane,
Car nam od sad nećeš biti.
- I od toga za zlamenje,
Hod' da vidiš, od rusaga
Kô baš vezir tvoj primjen je
I uzdani Kizlar-aga.
- Nu kad nećeš k nam sít sgara,
Mi ćemo se pripet k tebi;
Nu 'e Mustafu slavna cara
Slobodit nam od prie triebi.
- O Mustafa naš izbrani,
O veliki care i sveče,
U kojoj si, objav', strani,
Na noge ti vojska teče!“
- Ovo rekši; siemo tamo
Svud udriše po saraju:
„Car Mustafa, znat imamo,
Gdi je,“ vapit neprestaju,
- 205 Ter slikuju konja biesna,
Ki od uzde bez posluha,
Gdie ga nosi vlás nesviesna,
Tarčec, skačuc, hãrži i puha.
- Svak se uklanja: sam ih ide
Ičoljanin Šaban sriesti
Od svieh dvoran', kí se vide
U saraju, najzločestí.

Ovi u istom dielu staše
 S istom pomnjom, u isto vrîme,
 Kad Mustafa stolovaše,
 Cieć toga se poznà s njime.

Tako mu se ter zavîri,
 Da sried sàrca viek svojega
 U željah se čes nesmiri;
 Da opet carom vidi njega.

Tiem prigodu, gdie mu 'e srieća
 Sad doniela, kú svedj želi,
 Ukazat ga vojsci obeća,
 I s njome se obeseli.

210 Pustoš jedna od careviah
 Perivojah jest na kraju,
 Gdie sto'e zvieri, ké se od svieh
 Stranah caru darivaju.

Plahi ljeljen vārhu glave
 Tu visoke grane stere,
 List na dubu, cviet vārnh trave,
 Svá mu 'e siena od potiere.

Košuta ga sliedom slîdi,
 Ljubovnica izčeznuta,
 Gdie kladenac bistri vidi,
 Vriet zelenom' dubju iz skuta.

Nagla sàrna bārža od vitra
 Teče gusto kroz gàrmenje,
 I skačući laka i hitra,
 Na dubje se meće i penje.

Hroče i puha vepar divji,
I u kosiru strašna zuba,
Kàrvava oka oganj živi
Prieti, smàrtna da 'e poguba.

215 Vàrli medvied hàrka i reži.
I od čeljutih spilu otvora,
Kostrieči se vàs i ježi,
Oštreć čapet na panj bora.

Vuk ždàrljivi svedj zavieva,
Lupež pitom, drug divjačan,
Obzire se s desna i s lieva
Tudja imanja vazda lačan.

Ris sàrditi u slobodi
Tamo ovamo sa svieh stranah,
Rek bi, leti, a ne hodi
Skačuć dubju po vàrh granah.

Slon veliki snažni i jaki,
Komu sglobno ni'e kolieno,
Dugu trublju na čas svaki
Stavno kupi, stere smieno.

Hàrli kaplan vas je u dici
Šarovitom pod napravom;
Snagom materi on lavici,
A otcu 'e risu sličan glavom.

220 Tigre gnjevena, prieka i ljuta
Po gvozdenoj kajpi udara;
Glave 'e oble, oka žuta,
Na razlike piege od sgara.

Kralj svieh zvierih, lav oholi
Svakčas zlatnom grivom stresa,
Veličanstvo slavno toli
Kriepeć silom vārla biesa.

I divjači mnoge ine
Kipa razlika i imena,
Kieh pustoši i planine
Goje u jamah posried stiena'.

Tu sried dubja na široku
Ali obraslu od svud miestu
Jamu odkriše sviem duboku
U spletenu gārmu i čestu;

Na kú pokli svieh dovedè
Dvornik Šaban, počè od muke
Svārtat plačne k njim poglede,
K jami obratjat kāršeć ruke,

225 Vapeć: „U ovom grobu odi
Car Mustafa dobri i sveti
Ukopan se živ nahodi;
Iz nje imate vi ga izeti.

Okošena sdvor iz gārma
Jama otvorì jaznu tminu;
Nu litica od svud stārma
Sit nedaše u dubinu.

Tiem prostrieše množ konopa'
Po kieh htieše po svoj volji,
Gdie Mustafa živ se ukopà,
Sít vitezi svi najbolji;

Ali Daut svieh uklonì,
Ter s dva drúga sám od sgora
Sídè u nizki ponor oni.
I po konopu izè cara.

Zagunjastio i obrastó
Mustafa se vàs ukazà:
Lice suho, bliedo i tmasto,
Pun skončanja, pun poraza;

230 I bez snage i bez rieči
U naručju viernih tada,
Od kojih se kriepi i lieči,
Trepte usta, glava pada.

Sried grada se pored vide
Na prostranoj sviem ravnici
Tri mečita, biele zide
Gdi u oholój víse dici.

Tu u sriednji mečit lako
Unieše ga cieć pokoja,
Gdi od sve vojske čuvan tako
Svu noć jednu cielu stojà.

Ali isti večer ovi
Sultan Osman, kô se tmina
Càrne noći prepolovì,
Dozvà pašu Huseina,

Ter s njim u osviet iz saraja
K Alii se hàrlo odpravi
Pun pečali, tuge i vaja
Janjičarske vojske glavi.

- 235 Ovi ukrotit nemogući
 Vojske svoje tad pobunu,
 Vàs zamišljen staše u kući,
 U životu muke punu,
 Pazeć način da iznadje,
 Cara i sebe da osveti:
 'Tu car dodjè, tu ga nadjè,
 'Tu mu ovako kliče rieti :
- „Podj k vitezim, ter ih pita',
 Ki zakoni hoće i prose,
 Gdie sam ja živ car od svîta,
 Da drugoga oni iznose ?
- Pošastje ti ovo od glave
 Znam da prieti sad pogube;
 Nu smàrt gàrdé sluge prave,
 S čistiem sàrcem koje ljube.
- A kad za kú bolju sgodu
 'Ti tvoj život mož' sahranit,
 Neg li carsku za slobodu,
 Neg li cara za obranit?
- 240 Kunem ti se, podnio bih
 Ja stàrpljeno ovu smeću,
 I Mustafi dundu dó bih
 Carstvo i svaku čás najveću,
- I sám bih se s stola moga
 Dobrovoljno uklonio :
 Ali nije on za toga
 Ni sad, nit je igda bio.

Kako hoćeš, da panj jedan
Suh u gori svietom vlada,
I da zakon dá naredan
Od iztoka do zapada?

Kako hoćeš, carstvo u dugo
Da utemelji jedan víku,
Ki od čovieka neima drugo
Neg li samo sdvornju sliku?

Kako hoćeš, čoviek da je,
Tko 'e nepriatelj od poroda?
Nije žena, za kú haje,
Kieh nam želju narav podà.

105 Ali dobar, vriedan, sviesan,
I od svakoga svet se zovi,
Car moj otac meni uresan
Ostavio je stol svoj ovi.

Da 'e Mustafa u životu,
Otca moga i to dar je:
Ah, i zato na sramotu
Dobročinca svoga car je;

I zato mi grabi iz ruka'
Dvakrat carstvo otca moga:
Ah jao, jedà moga puka,
Jedà pravde, jedà Boga!

Pospieši se, o moj vierni,
Podj me smiri s vojskom veće,
Svieh grieh prosti neizmierni,
I pobunu, i sve smeće.

Eto, više platje obćene
 Na glavu od njih još svakomu
 Po pet drobnieh jaspri' od mene
 I šes dukat' dara k tomu.“

250 U biesiedah aga kratcieh
 Odgovori smierno tade:
 „Ne má, neg sto glava' ovacieh
 Neka na tvój službi pade;

Jer kú vitez steć hrabreni
 Ikad može veću slavu,
 Neg kad glavom svóm zamieni
 Gospodara svoga glavu?“

Podjè on čas; nú poruke
 Carske vojsci netom rečè,
 Podrié sablju svak u ruke,
 Ostà izsiečen vàs na peče;

Pak u skupu svi jednaga
 Na kuću mu nahripiše,
 Ter sva zlata i sva blaga
 Razgrabiše i razniše.

Ali za njim se isto sgodì
 I Huseinu paši opeta;
 Mirit cara dočiem hodi,
 Nadjè u smeći smàrt ga kleta.

255 Nu za tiem, kê zvier vàrla,
 Jednom o kàrv kad se omàrsi,
 Da bi izklala sve i stàrla,
 Teče poljim, skače vàrsí:

Tako ì vojska nesmiljena
 Opojena kàrvi sàrcé,
 I bez reda uzoholjena
 Rek bi, obalit sviet, i stàrt ée.

Càrcu, i vezir-Dilaveru,
 I sviem iniem, kieh posieče,
 Na Hatmejdan, da ih psi deru,
 Metat gole trúpe teče.

A za kopja sgar nabili
 Budući im glave opeta,
 Pred mečit su ih postavili
 Sultan-cara Bajazeta;

Nu sried smeće te goruće
 Vàrlieh vitez' pomnja sva bì,
 Da se oderu još im kuće,
 I sve oplieni i pograbi.

260 Tiem svak s golom sabljom skače,
 Da mu 'e prie sve satàrti:
 Jauče se, ciči, i plače,
 Smàrt je u plienu, plien u smàrti.

Žene, ljudi, stari i mladi,
 Čàs, imanja i životi,
 Sve se otimlje, smuca i vadi
 U kàrvi, u sili, u sramoti;

Bez milosti se i bez reda
 Grabi, dere, valja i žeže,
 Do iz povoja mala čeda
 Raztàrgnuta po tlieh leže.

Slobodno od njih ništa nije,
 Konji, momci, robje, dieca :
 Što nenosi, to se bije,
 I na peče sve razsieca.

U ovoj biesti izvan sebe
 Udarajuć na sve strane,
 Neprestaše, dokli i tebe
 Neiznadjoše, slavni Osmane!

265

Bieše mlad car još na domu
 Janjičarske glave vierne,
 U sàrdašcu noseć svomu
 Misli težke i čemerne.

Tu čekaše svak čas glase
 Dobre, zle li svojoj kruni;
 Ali vojska smirila se,
 Ali raste u nabuni.

Svedj mu sumnja trud prilaga:
 Tiem se očito veće boli,
 Da uzdani Ali-aga
 Vratja mu se kasno toli.

Eto oda svud buka postà,
 Eto se od svud sablje sviete,
 Sve bojnukah puno ostà,
 Sve se uzbunì, sve se smeté.

Vojska usàrtjè janjičara',
 Vapie svaki: „Hodi amo
 S nami na sud, gdie pred cara
 Mustafu te pozivamo.“

270 „Ja sam vaš car (priuzima
Osman opet), tko 'e taj sada,
Tko suditi mene ima
Usried moga Carigrada?“

„Sad ćeš vidiet, tko si, i što si.“
(Oni mu opet odviet daju);
Tiem svak skače, da ga nosi,
Svi ga silom popadaju.

„Tko na cara (car zavika),
Sgar od Boga posvetjena
Stavlja ruke, koga slika
Od svieta se klanja i siena?“

„Ti nas si ovo naučio
(Noseći ga vojska glasi),
Kad nepravo zatvorio
Cara i svetca našega si.“

Ovako se Osman mladi,
Car od carah svieh najveći,
Na jednoga konja usadi,
Ki se nadjé tu po srieći.

275 Kratko ruho i priprosto
Samo sgar ga odievaše,
Bez haljine buduć ostó,
S kóm vèrh sunca niegda sjaše.

Tiem u sriednji mečit tada
Doprati se i dovede,
Gdie uz Mustafu sve od grada
Nove paše redom siede.

Pievanje dvadeseto.

S a d a r ž a j : Mustafa, naučen tako, zapovidiè, da odvedu Osmana u Jedikulu. Stave ga dakle na niekaku mårcinu od konja, i prate ga tamo u velikom mnoŹtvu, noseći pred njim za veću porugu glave na kopjìh nataknete, Delavervu i Huseinovu. Osman narièe putem svoju zlu srieću, nebi li umekšao sårce svojih odmetnikah: ali sve zaman; jer došavši u Jedi-kulu, bude zadavljen na Dautovu zapovied.

Car Mustafa na visini
Svietlo urešen i bogato
Sjaše carskoj u haljini,
Prestolje mu 'e suho zlato.

Daut odmetni, on najpria,
Nakon njega Hasan staše,
Ahmet, Mahmut i Alia,
Svi veziri i sve paše.

Glava 'e Daut skùpa toga,
I namiesnik carski izbrani,
Za njim Hasan vilikoga
Blagajnika miesto hrani.

A to, 'er ovi na daleko
Da pripravnu smàrt preskoči,
Preko gàrčkieh krajah utekó
Bieše k vojsci od iztoči.

5 Dodje Ahmeta red opeta
Od vezira Huseina,
A s Aliom Mahumeta
Od pobienieh miesta ina;

A od muftie velikoga
Na miesto se Jahia obrà;
Medju sviemi samo ovoga
Glas čovieka kaže dobra;

A od janjičar' postà obćeni
Vojevoda još u slavi
Šaban dvornik potišteni,
Ki Mustafu vojsci objavi;

A od càrnca Kizlar-age
Na siedište bieše sio
Mlada lica, jake snage,
Što viek nebì, hadum bîo.

Car Mustafa, kako vidjè
Dovedena Osmana odi,
Naučen tako, zapovidjè,
Da se u Jedi-kulu vodi.

10 A on vapiàše sveg iz glasa:
„Jedà ljudih! jeda Boga!
Tko mi grabi sablju s pása,
I stó otimlje carstva moga?

Ja sam, ja sin caru Ahmatu
Pàrvorodno diete svoje:
Meni, meni, a ne bratu
Carstvo od otca ostalo je.“

Ali se opet u pospiehu
Uzè, uhvatì i najbàrže
Od tieh, kí mu straža biehu,
Na istoga konja vàržè;

Konj bieše ovi okošt, mliedan,
Gó, star, sadnit, tromieh stopa',
Miešte uzde ga boжник jedan
Smuca za oglav od konopa.

Tiem gologlav car na njemu
Tad u kratkoj toj haljini
Po prilici i po svemu
Vidjaše se rob istini.

15 Ah, gdje ti su, care Osmane,
Bojnî konji, s kiem' u slavi
Na poljačke ravne strane
Lanjsko lieto ti se odpravì?

Kad mladjahan put Dunaja
Jezdec vietar pretiecaše,
Ter bez broja i bez kraja
Silnoj vojsci suncem sjaše?

Gdie su ruha tvá bogata
S razkošniemi napravami,
Kieh izvedè vàrhu zlata
Bieli biser, dragi kami?

Gdi je carska sablja iz ruka',
Vedro urešen s kóm se gledà?
Gdie li posluh vierna puka,
Komu ti sám zapovieda?

Gdie su časti, gdie su hvale,
S kieh si do sad slavan bio?
Sve li ti su časom pale?
Svak li te je ostavio?

20 Ah, ovako srieća vàrti
U okolo kolo svoje!
Car, narodi svi prostàrti
Pod nogami komu stoje;
Car, rieč koga jedna sama
Za zakon je svemu iztoku,
Sried razkošnieh vedrieh hrama'
Ki stoluje na visoku,

Koga želji, koga misli
Sviet vaskólik bieše tiesan.
Sluge su ga svoje stisli,
Od roba je svoga splesan.

Pače očitu u prikoru,
Da se u krug mao zatvori,
Vodjen za svú muku goru
Prie neredno, neg se umori.

Naučite ljudi oholi,
Kí živete bez prepasti,
Da ni'e tvàrdje kriepeke toli,
Ká nemože časom pasti.

25 I ako ovo nosi vrîme
Carom, kieh svak klanja i štuje,
Što čekate vi, kieh ime
Na svietu se jedva čuje?

Još dvie glave, dva veziera,
Vitezi ovi sviem nemili,
Huseina i Dilavera
Na kopja su ké nabili,

Pred carom ih sada nose
Za rug veći jedan vika:
„Dogodiva ovako se
Čudi oholoj svieh silnika’!“

S njim se vapiť svak navratja,
Da sramota raste dilja:
„Kàrv se ovako naša platja,
I pedepšu samosilja.

Svak, tko vlada, sad se izgleda’
U ovoga, ki živote
Svaćie gubì, i bez reda
Nepravedno carstvo otè!“

30 Ali čuvši govor ovi
Mlad car, kliče smutjen tada:
„Komu, o moji vitezovi,
Ja sam oteo carstvo ikada?

Ah, moj ćaćko Ahmet ni’e li
Pravi istini vaš car bio?
On, kada se s svieta odiehì,
Meni ’e carstvo ostavio;

Svo'e vlaštitò carstvo ono,
Kè od diedah i pradieda'
Stečè, i primì on zakono,
Da njim vladam ja naprieda.

Jao, ali se má diedina
Meni otimlje sad pod silu,
I sloboda s njom jedina,
Za kóm čekam smàrt nemilu.

Ah, mladjahan ikad komu
Sagriešio sam ja toliko,
Zašto ovako bit po mómu
Gradu vodjen imam priko?

35 Ne za mene, neg da osvetim
Od kozačkieh moj puk šteta',
Vojsku protiv Lehom kletim
Ja priednjega digoh lieta.

Na kú uputih ja se pàrvi
Nedobitan i pun slave,
Svedj u ognju i u kàrvi
Neštedeći carske glave:

I da 'e svaki rukom svojom,
Kô i ja mojom učinio,
Nebi turskiem sad pobojom
Kralj poljački dičan bio.

I za ljubav, koju ukazà
Carstvo moje puku milom',
S prietnjom smàrtna, jao, poraza
Carstvo mi se grabi silom,

Ne, ne od vàrlih protivnikah,
S kiem' vojujú imah goru,
Neg li od istieh moih bojnikah,
Od mé straže u móm dvoru.

40 Sried kàrvava da li boja
Nepriateljskíeh izpod sila'
Sablja vaša, sablja moja
Život mi je obranila,

Da izgubim carstvo paka,
Da mi se otme sablja iz ruka'
Od vas viernih moih junaka',
I od dragoga móga puka?

Sablja ona, kú sried rati
Leška izbit mi vlás nemožè,
Tko me čuvà, tko me pratì,
Da mi 'e ugrabi? ah jao, Bože!

Svietlu sablju, s kom u ruci
Slavni Otman krunu stečè,
I od unukah svojih unuci
Prostrieše je na daleče.

On s njom najprie u iztoku?
Slavu i kriepos svoju uzmnožì
I da vlada na široku,
Okolo sebe sve podložì.

45 Natoljevsko jezdit polje
Silni se Orhan s njome vidjè;
S njom u Brusi své prestolje
Stavlì, i sinje móre predjè.

S ovom Mušan sàrca smína
Galipolje primì u sili,
I despota Vukašina
Razbì, i s glavom još razdìli.

Kraljevski opet stol priniè
S ovom Murat prehrabreni
U Drienopolje iz Brusie,
I svu Sàrbsku zemlju oplienì.

S njome Murat isti stupì
Napried, jakno striela plaha,
Kad pod Vitoš sve pokupì
I u Kosovo polje ujahà ;

I despota tu Lazara
S njom bi jošte pogubio,
Kleti Miloš da s prevara'
Nievierom ga nije ubio.

50 Jedna i druga vidiè strana
S ovom silna Bajazeta,
Čiem uprieči Tamàrlana
Zavideć mu carstvo od svieta.

S ovom Čoso Čelebija
Nikopoljskieh izpod mira'
Kralja Šišmana iznać prijà,
S vojskom razbì, pak zatirà.

Ugrovlahe u vàrlini
Uharači Mehmet s ovom,
I ukazà zmaj na Drini
Slavinskiem se vitezovom.

S ovom Murat drugi usàrnù
 U Gjurgjevu despotinu,
 I posiechè još na Varnu
 Kralja i ugarsku vojsku smínu.

S ovom Mehmet slavni uzidè
 Pàrvi na stol carstva ovega,
 Gàrke razsù, smaknú i skidè
 Kralja od Bosne i Hercega.

55 Skenderiu s ovom paka
 Car Bajazet pod vlàs stavi,
 I, kô i ja, na Poljaka
 Neizmiernu vojsku odpravi.

S ovom Selim prodjè jaçi,
 I poludne dobì puke,
 Kair primì, i potlaçi
 Preohole Mamaluke.

Mlad, kô i ja, stechè s ove
 Car Suliman čas podpunu,
 Prognà od Roda vitezove,
 I ugarsku otè krunu.

Selim sin mu s ove sablje
 Liepi Čipar otè silno,
 Zamienivši své korablje
 Za kraljestvo toli obilno.

S ovom Murat stavi uze
 Kraičnicim hàrvatskimi;
 Česelbašu hàrvat uzè,
 I kraljevski Tavriš primì.

60 Died moj Mehmet s ovom diže
Ugrom, kí svud vele smiju,
Grad pretvårdi od Kaniže,
I Javarin i Agriju.

S ovom otac moj objavi
Nedobitnu veličinu:
Ovu meni on ostavi
Pàrvorodnom' svomu sinu.

S ovom podjoh na Poljaka,
I móm rukom mnozích pobih:
I da posluh od junaka'
Sliedjaše me, dobio bih.

S ovom idjah od bojnika'
Kupeć sa mnom vojsku mnogu,
Da Emirina odmetnika
U iztoku smaknut mogu.

S ovom s vami dobit sada
Odlučio bieh joštera
Od iztoka do zapada,
Od poludne do sievera;

65 Nu nevieru kažuć svoju
Tko sad grabi bez razloga
Slavu vašu, slavu moju,
Slavu carstva otmanskoga?

Tko mi uzimlje sablju onu,
Kóm sviet stari moi dobiše,
I kú meni po zakonu
Svomu unuku ostaviše?

Tko slobodu u sramoti
I život mi ovdie tlači,
Gdie sloboda i životi
Podložni su meni svači?

Tko na cara ruke stere?
Tko li cara sužnjem vodi?
Vitezovi, od kieh viere
On obranjen vazda hodi?

Ah, vitezi moji mili,
Puče ugodni, dragi puče!
Svi li ste me ostavili,
Svi li caru svomu múče?

70 Ah, nemojte davnu slavu,
Kóm se viernos vaša diči,
U izdajstvu sviem nepravu,
Novi prikor da obličí.

Odgovori tí kamenje,
Gluší 'e od tebe puk moj sada,
Ter ga gani na smiljenje
Vàrhu Osmana cara mlada;

Usried grada komu svoga
Diedina se svoja otima;
I ni'e jošte, jao, nikoga,
Da mu plačnu milos ima?"

Vapeć tužne té besiede
Sultan Osman s težke smeće,
Na miesto se jur dovede,
Gdie scienjaše ostat veće;

I na tužbe cara mlada
Turci vārli i nemili,
Ako ni'esu milos tada,
Dāj su žalos oćutili!

75 Zasve da ohol svaki teče,
Kažuc sàrdžbu i nemilos,
Proz oči mu suza utieče,
Goni mu je skrovna sīlos.

Zasve da se čine hudi,
Učinit se zaman haju,
Da od puti ni'esu ljudi,
I da sārca neimaju.

Oni čiem su skupno ustali,
Da ga u zaklop već zatvore,
Eto, jāk hrid kad se obali
Niz visinu stārme gore,

Eto kleti Daut-paša
Tiekom teče konja hārļa:
„Što će biti?“ svak upraša,
Svak goneta diela vārļa.

Viknū došad sried junaka',
Kieh Osmana pratit stavi:
„Zapovied je carska taka,
Da se ovi pas zadavi.

80 Što kàrzmate bez uzroka,
Kú čekate štetu prieku?
Dok bojnici od iztoka
Dodju, i svieh nas ovdi izsieku?

Što gledate, što činite?
 Smàrtju ovoga raspa od svieta
 Vaše živote utvårdite
 I Mustafu cara sveta.

Ganite se za obćeno
 Svaćie dobro bez prepasti;
 Jer inako razdieljeno
 U bårzo će carstvo pasti!“

Nu car Osman s druge strane
 Vapiući neprestaje,
 Jedà kako koga gane,
 Na svú pomoć ovdie da je.

„Da li car će (on govori),
 Komu rob je svak na svieti,
 Kako jedan rob najgori
 Izpod robja svoga umrieti?

85

Jedà tebe, Bože s nebi!
 Vlàs desnice tvoje objavi,
 Ter pri glavnoj mój potrebi
 Mladjahnà me neostavi.

Da dá Višnji srieću bolju,
 Tko na momu stolu siedì,
 Da do bårzo mú nevolju
 I car novi neuzsliedi,

Ter nesrieća moja ova
 Neuzroči té nesklade,
 Da sva kuća Otmanova
 I s njom tursko carstvo pade.“

Nedorečè još ovega,
 A Daut opet viknù iz glasa:
 „Što činite? Davite ga?“
 I mahramu smaknù s pása.

Jednomu je càrcu vàržè
 Sasma gàrdu, strašnu odveće,
 Bez obzira ki 'e najbàrže
 Caru Osmanu na vrat meće.

90 Obara ga za tiem hárlo,
 Lievom nogom ter se opíra,
 Čiem mu desnom pleše gàrlo,
 Da mu silom dušu iztira.

Tako plešúć kraj mahrami
 Zubim, noktim potezaše,
 Dok li car mu pod nogami
 S pàrva streptiè, pak izdaše.

Pod nogami roba svoga
 Umriè ovako car od svieta,
 I pod noge izpod noga'
 Ukopà se prešno opeta;.

Jer od istieh, s kieh poginù,
 Bez carske se vàržè časti
 U otčin mečit, pod otčinu
 Lievu nogu u grob tmasti.

Oholas se ljudska mnoga
 U ovi naćin pleše i tlaći,
 Kà čovieka umàrloga
 S Bogom penje i jednaći.

95 Vidj prokleti Mahumete,
Ti, ki u sablju zakon složi,
Da nadhode ljudske sviète
Svemogući sudi božji,

I da umàrla pamet mani
Odlukam' se svojim' kriepi;
Jer gdie nèsja zrak sunčani,
I s očim' su ljudi sliepi.

Ti da kralj si, i da od toga
Dielo tudjom kàrvi slîdi,
Zatištè oči, kô da Boga
Nije, ki sva zna i vidi.

Ti pod udes sve postavi,
I slobodu volji otè,
Da narodi svi s ljubavi
Gube za te njih živote;

Da nikomu, veleć, svoju
Uredbu uteć moći nije;
Il' na domu, il' na boju
Sviem sudjeno umrieti je.

100 I ti, o otmansko samosilje,
Kô bez pravde i razloga,
Da prostereš sablju dilje,
Neima vieku strâha ôd Boga;

Ti, ti cara vârh svieh ljudi'
Dotle učinì uzvišena,
Da ne slika, nego svudi
Htiè da mu se klanja siena.

Da tvóm sabljom on sám vlada
Duše i tiela na svú volju
Sried staroga Carigrada
Na novomu svóm' prestolju.

Da ga u obraz pogledati
Ljudski pogled nedostoji,
I da svudi, kud se obrati,
S nedobitnom silom stoji;

Da mu u ruci čes je i srieća,
Da mu 'e zakon u besiedi,
Gospoda mu da najveća
Trepte od same zapoviedi.

105 Pače da od njih svaki gârlo
Pod svú sablju stavljat teče,
Ako hoće, da neumârlo
Dobro u raju viečnom steče;

Da tko žive na sem svieti,
Pred njim prostàrt na tlieh pade,
Da u život' mu se ime sveti,
A po smàrti cárkve grade.

Ti vârh svega još ovega,
Da mu utvârdiš sablju u ruci,
Htiè, da imaju straha od njega
Svi narodi i svi puci,

Ali u bârzo da će pasti,
Vidim, kleti tvoi zakoni;
Jer je sila, božjoj vlasti
Nauk vražji da se ukloni.

Ti naredì; po tom stupì
 Car od svieta na prestolje,
 Da pod sablju bratju skupi,
 I podavi, i pokolje.

110 Nu vlàs božja caru Ahmatu
 Pogubiti brata nedà,
 Hteć za ubojstvah starieh platu
 Da brat, ne sin, zapovieda.

Ti, da samo su uzvišena,
 Hoć', na svaku čas najveću
 Dieca ona pokupljena,
 Kieh u saraj diecom meću;

A to, da tko nezna svoga
 Roditelja ni rodjaka,
 Cara uzdržì, kako s koga
 Sebi dobra spozna svaka.

Sad se sgodì i učinì
 Smionstvom zloga Daut-paše,
 Da i ovi, kako i ini,
 Tvoji nauci tašti ostaše.

Ti naredì, da od kàrstjana'
 Sinovi se grabe mladi,
 I vojnica da su izabrana
 Oni, kóm se car obgradi;

115 Ali božja vlàs velika
 Podigla se u čas sade,
 Da tà gradja svakolika
 Na istoga cara pade.

Tko mre u boju, s dobrim svacim'
 Ti mu obećà raj preliepi,
 Neka posluh se -u junacim
 I pogàrda smàrti ukriepi;

Ali učinì vlàs od Boga,
 Od kàrstjanah na daleče
 S neposluha vitežkoga
 Da car s glavom jedva uteče.

Ti htiè: nitko da ničesa
 Neima svoga osobita,
 Neg li jàk Bog od nebesa',
 Tač da 'e jedan car od svîta;

Nu vlàs božja bårzo u sebi
 Samosilja kàrši i slamà,
 Za ukazat, da na nebi
 I na zemlji ona 'e sama.

120

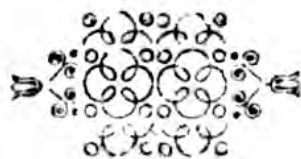
Ti u životu cara svetì,
 I pod noge sve mu stlači,
 Hteć, da rob je svak na svieti,
 A sam on car vàrh svieh jači.

Nu vlàs božja, kój imaju
 Podlagat se ljudi sami,
 Htiè, da pusti dušu u vaju
 Car svom' robu pod nogami.

Htiè ti, da své tiera blude,
 Kako hoće Turčìn svaki,
 I da ženah dàržat bude,
 Koliko ih je hranit jaki:

A to neka tvoi narodi
Bez broja se uzmnožaju,
Tere caru, ki ih gospodi,
Množ vitezah na boj daju:

Nu se skàrši sva tvà slava;
Jer tisuća od tisuća'
Tvojih izpred Vladislava
Vidiela se 'e pobiegnuća.

OSMANA GUNDULIĆEVA

R I E Č N I K.

K r a t i c e,

- adj.* adjectivum, Beimort, pristavak.
adv. adverbium, Nebenwort, prislovje, prilog.
comp. comparativus, Comparativ, prispodobni (stupanj).
conj. conjunctio, Bindewort, veznik.
f. femininum, weiblich, ženski (spol).
fig. figurative, figürlich, prenosno.
gen. genitivus, Genitiv, rodovni (padež).
interj. interjectio, Zwischenwort, medjumetak.
m. masculinum, männlich, muški (spol).
n. neutrum, sächlich, nikakov, sriednji (spol).
part. participium Mittelmort, udioni (učin).
pl. pluralis, vielfache Zahl, višebroj, velebroj.
praep. praepositio, Vornort, predlog.
pron. pronomén, Fürwort, zaimé.
sing. singularis, einfache Zahl, jednobroj.
v. a. verbum activum, thätiges Zeitwort, čineći, tvoreći glagolj.
v. a. & n. verbum activum et neutrum, thätiges und intransitives Zeitwort, glagolj čineći i sriednji.
v. n. verbum neutrum, intransitives Zeitwort, glagolj sriednji.
v. r. verbum reciprocum, zurückführendes Zeitwort, glagolj zamieniti, odbojni.
-

A.

Abas-paša, *e*, od Bagdata, *m*.
u vrijeme poljačkoga rata beglerbeg od Erzeruma.

Abdia, *e*, *m*. ime muško u Turakah.

Adjām, *a*, *m*. to što Persianac.

Adjāmkinja, *e*, *f*. to što Persianka.

Aga, *e*, *m*. tituo u Turakah; n.p.

Aliaga, *t. j.* gospodar Alia.

Agjam, *a*, *m*. vidi Adjām.

Agjamkinja, *e*, *f*. vidi Adjāmkinja.

Agjamski. *a*, *o*, *adj.* vidi agjamski.

Agria, *e*, *f*. grad u zemlji ugarskoj, *Érlau*, *Agria*, inako u naš jezik i Jegar, grad.

Ahmat, *a*, *m*. rime radi na mjesto Ahmet.

Ahmet, *a*, *m*. I. car otmanski, otac Osmanov; rođen god. 1590, umro na 22. studenoga 1617.

Akile, *a*, *m*. najliepši i najhrabrenii od garih jinnakah pod Trojom; sin Peleov i nereide Tetide, a unuk Ea-

kov; s česa u pjesnikah imenovan i Pelidović i Eaković (Pelides. Aeacides). Znadući mu mati, da ima pod Trojom poginuti, preobuče ga dietetom jošte u ženske haljine, i dovede u dvor Likomeda kralja od otoka Skira, gdje bi s njegovimi kćerim upored odhranjen. Nu poričući Kalhante, da Troja nemore bit osvojena bez Akilla, dodje Ulis na Skiro i spozna ga medju ženskom diecom na ovi način. Preobukavši se kao trgovac, doniè u dvor kraljevski na procaju svakojaka biserja, a medju ostalim i oružja liepa veoma. Što videći dievojčice porazgrabiše ogarljaje, a Akile prionu za oružje. Ini vele, da je Ulis pred dvorom kraljevskim zapoviedio učinit buku i zatrubit u trublje od boja, ter da je na to Akile raztargnuvši haljine ženske, latio se kopja i štita.

Akjerman, a, m. grad u Besarabii na utoku Njestra potoka u Čarno More, inako po ruski Bielogorod, *Afferman Akierman*.

Akoć, prikratjeno na miesto ako ćeš.

Alberto, a, m. drugačie Ivan Alberto kralj poljački, sin Kazimira IV., stupi na vladanje po smrti oca g. 1492; još za života otčina pomogó je razbiti Tatare, od kojih je do 25,000 pogubio. Poslie kao kralj vojevao je bez slave suprot Ugrovlahom i Bogdancem, i umriè god. 1501.

Alep, a, m. u Turakah Haleb, velik i glasovit grad u Sirii, *Aleppo, Aleppo*.

Ali-aga, e, m, aga janjičarski u vrijeme Osmanovo, neprijatelj bune protivu caru.

Ali-paša, e, m. po Gunduliću Hercegovac, poklisar Osmanov za Poljačku

Altanski, oga, m. (knez), Graf *Altan, conte Altan*.

Amazia, e, f. grad u Natolii, *Amasia, Amasia*.

Andio, a, m. otok u moru gječkom, *Andros, Andro*.

Angora, e, f. grad u Natolii. Tu se sgodi boj izmedju Bajezita I. i Timurlena na 1402. *Angora, Angora*.

Anterija, e; f. ein Unterfleid mit *Wermeln, specie di veste con maniche*.

Apolo, a, m. sin Jupiterov i Latonin, u pjesnikah gječkih i rim-kih bog od pjesništva i muzike, ravnalac od kola suncanih, strielac od oka, i bog od liekarie i gatanja, *Uollo, Apolline*.

Arbanasin, a, m. Albanier, *Albanese*.

Arbania, e, f. Albanien, *Albania*.

Argo, a, m. negda glavni grad državice Argolide u Peloponezu ili današnjoj Morei u Gječkoj; sad ništa neg malo kamenja. Tu blizu ima danas jedan grad takodjer imenom Argo, na potoku Planici, *Argos, Argo*.

Armenin, a, m. inako u nas Jermenin, a, m. Armenier, *Armeno*.

Arnaut, a, m. Arnautin.

Arnautin, a, m. ein moslemischer Albanier, un' *Albanese di religione maomettana*.

Atena, e, f. u stara vrijeme grad veoma glasovit i pun blaga i ljudih prem naučnih. Danas ima do 12,000 stanovnikah. *Athen, Atena*.

Atlante, a, m. u starih sin Japetov i jedne Ocean de; gorostas noseć na plećih sviet.

Atlante se zove i jedna visoka gora u Mavritanii, *Atlas*, *Atlante*.

Atmejdan, a, m. piaca u Carigradu pred mečitom sultana Ahmeta, cca Osmana II. U naš bi se jezik moglo riet konjište ili konjski targ, *Hippodrom*, *Ippodromo*.

Atos, a, m. bardo blizu grada Soluna u Mačedonii, puno kaludjerah, u naš jezik Sveta Gora, *Atthos*, *Monte santo*.

Augusto, a, m. u vrijeme porodjenja Isusova prvi cesar od Rima. Za stupit na vladanje rimsko razbi u zamorju sadašnje Priveze u garčkoj zemlji silovitu vojnicu protivnika svoga Marka Antonia i ljubovnice mu Kleopatre, kraljice od Egipta, *Augustus*, *Augusto*.

B.

Bagdat, a, m. velik i glasovit grad na rieci Tigri u zapadnoj Azii, ima do 80,000 dušah. *Bagdad*, *Bagdad*.

Bajazet I. sin Murata I. umro g. 1403, car otmanski, nadimenovan Jildirim t. j. munja, radi prevelike sile i bärzine, kojom bi navaljivo na svoje neprijatelje. Imo je

za ženu Milevu, kcer kneza Lazara, a sestru Stiepana Lazarevića, despota sárbskoga, koja ujedno s njime padè u sužanjstvo Timurlena, kana tatarskoga u boju od Angore u Natolii god. 1402.

Bajazet II. car otmanski, sin Muhameda II. umro na 26. svibnja 1512.

Bah, u bah, *adv.* gerade, gänzlich, *giusto*, *affatto*.

Bako, a, m u starih sin Jupiterov i Semelin, bog od vina, *Bachus*, *Bacco*.

Balaban, a, m. (XI. 145.) vezir. Nemogu znati, kojega Balabana spominje, i pod kojim li je carem vezirovao.

Baltadžia, e, m. u naš jezik siekiraš, vārsta od častnikah dvorskih u Turakah.

Ban, a, m. vārsta od častnikah u zemljah slovenskih, osobito u starija vremena.

Bärzan, zna, o, *adj.* schnell, *veloce*.

Baş, rieč turska, naški glava; bašvezir, XIX. 201. t. j. glavni ili prvi vezir.

Bat, a, m. *Streitkolben*, *mazza*.

Bator, a, m. obio ugarska, od koje se jedan, imenom Stiepan, uzdiže tia na prestolje slavnoga poljačkoga naroda. Drugi, na ime Šiš-

- man, erdeljski vojvoda, pobi se večekratih s Turčinom, premda je priateljevò š njime suprot svetloj kući od Austrie.
- Bećir, a, m. mužko ime u Turakah. Po Gunduliću čarnac jedan, veoma ružan, u dvoru Rizvan-pašinu.
- Bedra, e, f. vidi bedro.
- Bedro, a, m. *Schenkel*, *coscia*.
- Beg, a, m. tituo u Turakah.
- Beglerbeg, a, m. tituo vojnički u Turakah. U njih ima veće beglerbegah, kakono: beglerbeg od Natolie, od Rumelie itd.
- Beglerbegstvo, a, m. čast beglerbežka.
- Begum, indecl. f. žensko ime u Turakah. U Gundulića ljubovnica Dilaverova, koju neznam zašto zove na IV. 75. Slavojkom, ako ne za dobit jednu slovku više u versu.
- Bezzakonje, a, m. böse That, *iniquità*.
- Bič, a, m. *Geißel*, *Peitsche*, *flagello*, *sferza*; fig. *Züchtigung*, *castigo*.
- Bieguć, a, e, adj. unbeständig, flüchtig, *suggente*, *incostante*, *instabile*.
- Bielazora, gen. Bielezore, f. grad u Rusii.
- Bielorus, a, m. čoviek iz Rusie, koja se zove biela, *Weißrussie*, *uno di Russia bianca*.
- Bies, sti, f. XIX. 104. 262. što i bies, a. m.
- Bilje, a, n. *Arzneifraut*, *erba medicinale*.
- Biljega, e, f. *Merksmal*, *Zeichen*, *segno*, *indizio*.
- Bio, biela, o, adj. *weiß*, *bianco*; Bielo More, *Meer von Marmora*, *mare di Marmora*.
- Biograd, a, m. poglaviti grad od Sàrbie. Siedi nad sastankom Save i Dunava. Belgrad, *Belgrado*.
- Biser, a, m. *Perle*, *perla*, *margherita*.
- Biserko, a, m. ime vlastito mužko.
- Biti, jesam, v. n. imp. *sein*, Biti, budem, v. n. perf. *essere*; *aufhören zu sein*, *sterben*, *finir d'essere*, *morire*: «eto nagò glas dopàrši, Rizvan starac jur da bieše,» XV. 84; — (komu ili s òim), *haben*, *avere*: «mogući su svi s omrazom suproć» itd., XVI. 3. t. j. svi, koji su mogući, imaju omrazu, *Alle Mächtigen haben einen Haß gegen . . .*, *tutti i potenti hanno invidia contro . . .*
- Bitje, a, n. *das Sein*, *l'essere*; *Stand*, *Zustand*, *stato*; *We-*

sen, *l'essere*; Dasein, *esistenza*.

Bivò, ola, *m.* Büffel, *bufalo*, *bufolo*.

Bizancio, *a, m.* u staro doba ime grada Carigrada, Byzanz, *Bisanzio*.

Blagaj, *a, m.* miesto u Bosni ne daleko od medjaša hrvatskoga.

Blagajnik, *a, m.* Schatzmeister, *tesoriere*.

Blagodaran, *rna, o, adj.* wohlthätig, *benefico*.

Blagodariti, *rim, v. a. imp. & perf.* wohlthun, *gratificare, sur bene*; wohl aufnehmen, *gratificare, prender con ringraziamento*.

Blagodariti, *im, u XI. 136.* danken, *ringraziare*.

Blagodarstvo, *a, n.* Gnadengeschenk, *Beschenkung, gratificazione*.

Blagodat, *i, f. XV. 409.* Gunst, *Gnade, grazia*.

Blagovati, *gujem, v. a. imp.* essen, *mangiare*.

Blato, *a, n.* Roth, *fango*; ein See, *lago*.

Bliza, s bliza, *adv.* von nahe, *da vicino*.

Bljudu, miesto bljudem ili bljudim, od bljusti, što vidi.

Bljusti, bljuditi, dem dim, *v. a. imp.* beobachten, *osserva-*

re; hütten, *guardare, custodire*.

Bljuvati, *vam, jem, v. a. imp.* speien, *vomitare*.

Blud, *a, n.* Unzucht, *lussuria*.

Bludan, *dña, o, adj.* unzuchtig, *libidinoso, lussurioso*.

Bluditi, *dim, v. n. imp.* irren, *andar errando*.

Bludnik, *a, m.* ein Unzüchtiger, *libidinoso*.

Bludnó, *adj.* unzuchtig, *in modo libidinoso, lussurioso*.

Bòc, *a, m.* (bòca, *e, f.?*) inako u nas halèak, Griff am Säbel, *manico della spada*.

Boça, *e, f. XIX. 131.* Degenbesuß, *elso*.

Bo tezan, *zni, f.* Spitze, *punta*.

Bodežljiv, *a, o, adj.* stehend, *pungente*.

Bogdanac, *nca, m.* Moldauer, *Moldavo*.

Bogdania, *e, f.* Moldau, *Moldavia*.

Bogdanski, *a, o, adj.* Moldauisch, *moldavo*.

Bogoljubstvo, *a, n.* Andacht, *pietà, devozione*.

Bojar, *a, m.* vidi bojnik.

Bojzan, *zni, f.* Furcht, *timore*.

Bojnica, *e, f.* Kriegerin, Rämpferin, *Streiterin, guerriera*.

Bojnik, *a, m.* Krieger, Rämpfer, *guerriero*.

Boleć, *a, e, adj.* takodjer mie-

sto bolujući, a, e, franf, malato, XIX. 8.

Boleslav, a, m. I. nadimenom Hrabri, kralj poljački, sin Mieškov, ili kakono veli Gundulić, Miesislavljev i Dubravkin, rođen na 967. Nieki pišu, da je česar niemački Oton III. došadši na glas velikih čudesah sv. Adalberta u grad poljački Gnjezno, ganjen preliepim dočekom, pripravljenim sebi od Boleslava, darovò mu tituo krajevski, a ini inako. Imò je velike i žestoke ratove s ruskimi i niemačkimi zemljami, gdje bieše podharaćio Pruse i Pomerance, a podvargò opeta pod vlast svoju odciepljene Kašube. U njegovo doba biaše, kakono piše Martin, veća poljačka vojnica, nego li sto godištah nakon njega vās puk poljačkih dāržavah. On biaše vladalac veoma bojan, jako podatljiv prema siromahom i cārkvam, vèle pravičan i milostiv otac svojih podložnikah. Umriè na 3. travnja 1026.

Boleslav, a, m. III. nadimenem Krivousti, sin Vladislavljev i Juditin, rođen na 1085. Imò je i ovi kralj poljački velike ratove s Rusom, Pru-

som, Čehom, a osobito s česarom niemačkim, kojim se sriečno i junački odhàrvà. Da je s Ugri imò razmirice, neznam odakle je cārpnuo naš Gundulić. Kriepostan ovi vladalac umriè na 1138.

Bolja, e, adj. f. (srieća), n. p. imati bolju, besseres Loos haben, aver miglior sorte.

Bolieti, lim, v. n. imp. (schmerzen, dolere; bolieti se, v. n. imp. sich fränken, rammaricursi, cruciarsi.

Boljezan, zni, f. Schmerz, dolore.

Bòni, a, o, vidi bolan.

Bor, a, m. Kiefer, Föhre, picea, pino.

Boraviti, vim, v. a. imp. weilen, sich aufhalten, trattenersi; das Leben führen. menar la vita; boraviti dai vesele, frohes Leben führen, menar la vita allegra; san, sanak boraviti, schlafen, dormire.

Bosna, e, f. zemlja slovinska izmedju hārvatske i sārbske, broji do blizu jedan milion dušah što kārstjanskih, što turskih. Boenien, Bosnia.

Bošnjak, a, m. Bošnjak, uno di Bosnia.

Božica, e, f. Göttin, dea; — od dubravah, Diana, Dia-

na; — od lepote, *Venus*,
Venere.

Braće, *vocat. m.* imenovanje
milosti radi, n. p, sladki—,
theuere Seele, cara, dolce
anima. Ovo će po svoj pri-
lici biti zvateljni padž od
rieči *brak*, ženitba, *Ehe, ma-*
trimonio, jer je i ženitba
nerazvratjenim narodom mila
tako, kako im je draga *duša*,
sarce, zlato, biser itd. A mo-
žebit da je zvateljni padež
od rieči *bratac* bratče, *Brü-*
derchen, fratellino.

Branković, a, *m.* obitio gos-
podska u nekadašnjoj Sár-
bii. Jedan od ovoga koliena,
imenom Vuk, zet kneza La-
zara sárbskoga, a pašenog
Miloša Obilića, izdade Tur-
činu na polju Kosovu narod
i tasta na 1389. Drugi, na
ime Jure, sin ovoga parvoga
i Mare, kćeri Lazarove, na-
kon smrti (1421) Stjepana
Lazarevića, ujaka svoga, do-
spiše na vladanje despotovi-
ne sárbske, i nahodeći se u
nevolji g. 1430. dadè Mu-
ratu II., caru otmanskomu,
za ženu prelepu kćer svoju
Maru, i u talačtvo obećana
harača dva sina svoja Gár-
gura i Stjepana. Nu premda
na to bieše mu obećò Tur-
čin, da će živjet s njime u

miru, porechè se do mala, i
osliepivši mu oba sina, svo-
ja šurjaka, padè na krajine
sárbske s prevelikom voj-
skom, tako da tast siromah
izišavši iz Sárbie uteče se
sa sviem svojim bogatstvom
u svietli i samostavni za ono
doba grad Dubrovnik. Kamo
zet Murat za njim s vojskom
pristavši, zaiskà ga od du-
brovačke svietle gospode s
prietnjom grozovita rata i
raspa; nu onadanja čovječ-
na i milostiva dubrovačka
vlastela svetosti gostoljubja
prekàrsit nehotiše. Murat za-
čudjen tolikom veledušnosti,
bez učinit ikakva zla Du-
brovnu ku vrati se natrag, a
Jure preko Skradina odè
put zemlje Ugarske suproc
zetu iskati pomoći. Juri-
na žena bieše Jerina sestra
ćesara gárčkoga Paleologa.
Tretji, imenom Vuk, sin
Stjepana, Jurina sina, godi-
šta 1484. razbi Turke, koji
biehu poplienili hárvatske i
kranjske pokrajine.

Brašno, a, *n.* Zehrbrod, *via-*
tico.

Bratučed, a, *m.* Better, *cu-*
gino.

Bratučeda, e, *f.* Cousine, *cu-*
gina.

Bridak, dka, o, *adj.* vidi što je pravie, britak, tka, o.

Brieme, mena, *n.* Fast, peso, earico, soma.

Bries, sta, *m.* Ulme, olmo.

Britak, tka, o, *adj.* scharf, acuto, aguzzo, tagliente, affilato; scharfmerzend, aspro.

Britanski, a, o. *adj.* britisch, britanno.

Brojan, jna, o, *adj.* Zahlreich, numeroso.

Bronac, nca, *n.* Erz, bronzo.

Brusa, e, *f.* glasovit grad u Natolii, niegda stolica otmanska, nije daleko od Bielogá Móra, i ima do 100,000 dušan. Bruša, Brusa,

Brusia, e, *f.* vidi Brusa.

Buciti, čim, *v. n. imp.* lärmen, toben, sausen, strepitare, romoreggiare, fare fracasso.

Budim, a, *m.* Djen, Buda.

Budu, miesto budem, *praes. perf.* od glagolja biti.

Buka, e, *f.* Gausen, Toben Getöse, Lärm, fracasso, romore, strepito.

Bugarin, a, *m.* Bulgare, Bulgaro; Sänger der illyrischen Heldengesänge, cantatore de' canti eroici presso gli Illirici.

Bugariti, rim, *v. a. imp.* singen die illyrischen Heldengesänge, cantare l' eroismo al modo degl' Illirici.

Bugarkinja, e, *f.* Bulgarin, Bulgara; illyrischer Helden- gesang, canto eroico presso gl' Illirici.

Buljiti, ljm, *v. n. imp.* gloßend schauen, guardare cogli occhi spalancati.

Bursa, e, *f.* vidi Brusa.

Busiti, sim, *v. a. imp.* aufstö- ren, aufscheuchen, sbucare, scovare.

Bušiti, im *v. a. perf.* XVIII. 73. što lupiti, gewaltig schla- gen, percuoter con impeto.

Buzdohan, a, *m.* Streitkolben, mazza ferrata.

C.

Carević, a, *m.* Sohn des Kai- sers, figlio dell' imperatore.

Carigrad, a, *m.* glasovit grad, niegda stolica garèkih, sad otmanskih carah; ima do pò miliuna stanovnikah. Ne daleko na iztok razlieva mu se More Cårno, a na zapad Bielo. Konstantinopel, Co- stantinopeli.

Cårkatı, kam, *v. a. imp.* fre- piren, crepare.

Cårnac, nca, *n.* Neger, Negro.

Cårnicanin, a, *m.* čoviek iz Cårnice.

Cårnilo, a, *n.* Trauerkleid, abi- to da bruno, veste di lutto;

- Schwärze**, *negrezza, schwarze Farbe, color nero.*
Čarnogorac, *rea, m. Monte-negriner, Montenegrino.*
Čarnomorski, *a, o, adj. zum schwarzen Meer gehörig, appartenente al mar nero, del mar nero.*
Čarpiti, *pim, v. a. imp. vidi čarpsti.*
Čarpsti, *pem, v. a. imp. schöpfen, attignere (aqua), cogliere, ricavare.*
Čavsti, *cavtieti, cavtim, v. n. imp. blühen, florire.*
Celivati, *vidi cielivati.*
Celov, *a, m. Kuß, bacio.*
Cer, *a, m. Ferreiche, specie di quercia.*
Čerov, *a, o, adj. ferreichen, fatto d' una specie di quercia nomata cer.*
Cesar, *a, m. (Julio) diktator rimski malo prije Isusa, koi razbivši protivnika svoga Pompeja bieše se uzdigó na samovladanje rimsko, s česa bi smaknut od Bruta slobodnoga Rimljanina. Vidi Filipov, a. o, adj. i Farsalja, e, f.*
Cičati, *čim, čem, v. n. imp. zischen, fischiare.*
Cića, *vidi cieća.*
Cieća, *cieć, praep. wegen, per-via, a cagione.*

- Cielivati**, *lujem, livam, v. a. imp. küssen, baciare.*
Cipar, *pra, m. otok glasovit u moru sriedizemnom. Poglaviti grad je Nikosia Cypern, Cipro.*
Citera, *e, f. danas Cerigo, otok u moru egejskom, između Kandie i Moree, gdje se osobitom priliežnosti slavljase u staro doba Venera božica od lepote i ljubavi; sad malo ne gola stiena; Cythera, Citera.*
Cknenje, *vidi Cknjenje.*
Cknjenje, *a, n. das Säumen, tardanza.*
Cknieti, *ckniti, cknim, v. n. imp. säumen, tardare.*
Cokotati, *tjem, v. n. imp. flappern mit den Zähnen, battere coi denti; — se; zittern, tremare.*
Cvieljati, *ljam, v. a. imp. be-trüben, weinen machen, far piangere.*
Cviet sunca, *m. Sonnenblume, girasole, eliotropio.*
Cvilieti, *lim, v. n. imp. weinen, piangere; freischen, stridere.*
Cviljenje, *a, n. das Weinen, pianto; das Freischen, stridore.*
Cvio, *cvila, m. das Weinen, pianto; Schmerz, lutto.*

Č.

Čamiti, mim, v. n. imp. hohl, dumpf tönen, suonar cupo; čamiti gdie, lange Zeit wo sein, esser lungo tempo in qualche luogo; noge u kalu čame i trunu, die Füße stecken (lange Zeit) im Roth und faulen, i piedi sono in fango (lungo tempo) e imputridiscono.

Čâpak, pka, m. čâpci, pakah, pl. Kralle, artiglio.

Čapja, f. vidi čâpak; ako ono nije pogriješka u XIX. 112. čapje za čâpke?

Čâpet, i, f. Kralle, Klaue, artiglio, unghia.

Čaplja, e, f. Reiher, aghirone.

Čârknja, e, f. Strichlein, piccola linea.

Čârta, e, f. Strich, linea.

Čas, a, m. Augenblick, momento; čas nestati, nicht einen Augenblick stehen bleiben, non fermarsi ne per un momento.

Čâsa, e, f. Becher, calice; Trinfglas, bicchiere.

Čauš, a, m. strážanin na konju tiela carskoga u Otmanovičah. Čauši nose svione haljine, i osobitu vârstu od sabaljah i čalmah. Poglavica njihov zove se Čauš-baša.

Čavka, e, f. Dohle, mulacehia, taccola.

Čedo, a, n. ein kleines Kind, infante.

Čelebi, indecl. m. } tituo u Tu-
Čelebia, e, m. } rakah, kao

da se u nas reče uljudan, svietò, n. p. Muhamed Čelebia, t, j. uljudni, svieli Muhamed.

Čemer, a, m. Bitterkeit, amarezza; Kummer, affanno, pena, afflizione; gorko, ljuto kao čemer, bitter wie Gift, amaro come veleno.

Čemeran, rna, o, adj. bitter, amaro; kummervoll, affannoso, penoso, afflitto.

Čempres, a, m. vidi čipres.

Čës, sti, f. Glück, sorte, fortuna; s mnogom silom, s malom čësti, mit großer Macht, mit wenig Glück, con forze grandi, ma poca fortuna.

Čëstit, a, o, adj. glücklich, fortunato, felice; auch ein Titel der türkischen Bürdenträger, s' adopera anche come un titolo de' dignitarii ottomanni.

Čëst, a, o. adj. häufig, öfter, frequente; dicht, folto, spesso.

Čëstitos, sti, f. Glückseligkeit, beatitudine, felicità.

Česvina, e, f. Steineiche, quercia.

Četa, e, f. *Schaar*, *schiera*, *legione*.

Četár, num. vier, *quattro*.

Četres, num. vierzig, *quaranta*.

Čeznuti, ncm, v. n. imp. *ichwin-*
den, *svanire*, *venir meno*.

Čiem, conj. da, *indem*, *men-*
tre.

Čiem, *iostrum*. od što, česa,
čemu, itd. *womit*, *con che*,
con qual cosa?; adv. u I.

68. to što jer, *denn*, *perchè*

Čil, a, o, adj. vidi čio, čila, o.

Čim, vidi čiem.

Čime, vidi čiem.

Činiti, nim, v. a. imp. *thun*,
fare; i svakomu čini znati,
und gab jedermann fund, e
fece saper ad ognuno.

Čipres, a, m. *Espreffe*, *cipressa*.

Čitati, tam, v. a. imp. *ehren*,
onorare; *lesen*, *leggere*.

Č.

Čačko, a, m. *Vater*, *padre*.

Čačkov, a, o, adj. des *Vaters*,
del padre.

Čelie, iah, pl. f. miesto na
ustju Dunava u Besarabii.
Rilia, *Chilia*.

Čezelbaš, a, m. to što Persia-
nac. *Persier*, *Persiano*. U
naš bi se jezik reklo čarlje-
noglavac.

Čipar, vidi *Cipar*.

Čitap, a, m. das *Buch*, *libro*;
fig. die *Lehre des Korans*,
dottrina del corano.

Čor, a, o, adj. turski, sliiep na
jedno oko, *einäugig*, *mono-*
culo.

Čor-Husein, a, m. ime vlastito
u Turakah, a riet će toliko,
koliko polusliepi Husein. Je-
dan ovoga imena bieše za-
poviednik prednje turske
straže rata bogdanskoga god.
1620. a godište danah za-
tiem, rata poljačkoga, kao
beglerbeg od Očakova učini
dosta štete Poljaku Vidi
Osman II.

Čorda, e, f. *Säbel*, *spada*.

Čose - Čelcbia, e, m. Gundu-
lić veli, da se ovim priimen-
kom zvaše Muhamed I. car
otmanski, sin Bajazeta I. Ini
vele, da ne Čose - Čelebia,
nego Kurišdži - Čelebia biaše
zvan Muhamed I. štono će
rieti u naš jezik svietli, uljud-
ni borac, hārvalac. Jer čoso
u nas znači čovieka slabe,
riedke brade; a o Muhame-
du I. pišu, da imaše bradu
veoma obilatu i liepu. Neki
pišu, da je ovi car, kao i
otac mu, razbio pod gradom
Nikopoljem Šišmana kralja
ugarskoga na 1419.

Čud, i, f. *Naturell*, *natura*,
genio, *inclinazione*; ljudska

obličja, ženske čudi, dem
Aussehen nach Männer, doch
weibischer Natur, *di viso
da uomini, ma di genio don-
nesco.*

Ćutjenstvo, a, n. Gefühl, sen-
timento, sensazione; Sinn,
senso.

D.

Dāj, *adj.* wenigstens, *almeno.*
Daj, (*pl.* dajte) *adv.* eine Par-
tikel, welche man dem Im-
pirativ vorzusetzen pflegt, um
kräftiger zuzureden, *parti-
cola d' esortazione.*

Dāj, *adv.* miesto bar *conj.* što
vidi.

Daleče, *adv.* vidi daleko.

Da li, *conj.* ob, se; sondern,
ma, dunque.

Danica, e, *f.* Morgenstern,
stella matutina; žensko ime
u Slavjanah.

Da nu, *adv.* takodjer sondern,
ma.

Da nu, *adv.* sondern auch, *ma
anche.*

Dārpati, *pim, v. a. imp.* zer-
reißen, *stracciare, squarciare,
dilaniare.*

Dārstero, a, *m.* grad na Duna-
vu u zemlji bugarskoj, ehe-
dem Došostološ, ješt Sili-
stria, *antieamente Dorostoro,
oggidi Silistria.*

Dāržac, žca, *m.* Beherrscher.
signore, tiranno.

Dāržahote, *praet.* miesto dār-
žaste, ihr hieltet, *voi te-
neste.*

Dāržan, a, o, *adj.* schuldig,
gehalten, *obbligato, tenuto*

Dāržava, e, *f.* Staat, *stato,*
Provinz, *provincia*; Besi-
thum, *possessione.*

Dati, am, *v. a. perf.* geben,
*dare, lassen, lasciare; per-
mettere.*

Daut-paša, e, *m.* ovi je bio
rodom Bošnjak, i različimi
načini bieše se uzdigó do
toga, da oženivši se za jed-
nu sultanu, cara Mustafe
sestru, u društvu Mustafine
matere svärže s prestolja ot-
manskoga cara Osmana, i
postade velikim veziirom. Nu
nakon mala od pobunjenih
vojnikah za osvetu smärti
Osmanove bi na onih istih
kolih, na kojih on bieše po-
vezó na smärt Osmana, od-
vezen u Jedikulu i tu za-
davljén na 9. siečnja mie-
seca, god. 1623.

Davori, *interj.* úzklik ljubavi,
ucviljena sárca, slutnje, i
sladke il nepovoljne uspo-
mene.

Davoriti, *rim, v. a. imp.* ſin-
gen, *cantare.*

Dažd, a, *m.* Regen, *pioggia.*

Daždieti, *dim, v. a. imp.* reg-
nen, *piovere.*

Dažditi, dim, v. a. imp. regnen lassen, far piovere,

Delia, e, f. Held, eroe; ein freiwilliger, soldato volontario.

Delo, a, m. otok u moru egejskom, rodno mjesto Apola, boga sunčanoga, i sestre mu Diane, božice od mjeseca, od lova i dnbravah; sad ništa neg razvaline niekadanje divote i golo kamenje bez ikakova stanovnika, Delos, Delo.

Derbek, vidi Diarbekir.

Derviš, a, m. u naš jezik siromah, vārsta od kaludjerah turskih, koji nose uza se jednu vārstu od siekirice, žlicu i tikvicu. Inako su najgori hajduci.

Derviš, a, m. biaše glavar spa-holjanski, rodnom Arbanasin. Jedan od najljutijih početnikah bune suprot Osmanu.

Derviški, a, o, adj. des Dervisch, di derviscio, appartenente all' ordine de' dervisci.

Despot, a, m. ime gospodarah sārbskih nakon boja kosovskoga g. 1389, Despot, despota.

Despotina, e, f. Despotat, despotato.

Despotski, a, o, adj. Despoten —, den Despoten gehörig, di despota, da despota.

Diarbekir, a, m. inače Derbek, pokrajina u Azii zapadnoj, odprje Mesopotamia; poglaviti grad zove se takodjer Diarbekir, prie Amid, i nahodi se na rieci Tigri na daleko odvrle; Diarbekir, Diarbekir.

Dičan, čna, o, adj. rühmlich, lodevole; derjenige, dem was zur Ehre gereicht, colui che si vanta di qualche cosa.

Dičiti, čim, v. a. imp. rühmen, lobpreisen, lodare; — se, v. n. imp. (čim) sich rühmen, vantarsi.

Dieti, dijem, v. a. perf. thun, setzen, legen, stecken, porre, mettere, piantare; Gdie se dio? VI. 94 wo steckt er? was ist aus ihm geworden? dov'?

Dietić, a, m. Knabe, fanciullo, ragazzo; Süngring, giovane.

Diever, a, m. der Bruder des Mannes, Schwager, fratello del marito.

Dievica, e, Jungfrau, vergine, dievice čiste i blage od Parnasa; die keuschen und milden Jungfrauen des Parnasses, die Musen, le caste e placide vergini di Parnasso, le muse.

Dievički, a, o, adj. jungfräulich, verginale.

Dievojački, a, o, *adj.* vidi dievički.

Dievoj, a, m. Knabe (zur Unzucht), bagascione. bardassa.

Dievstvo, a, n. Jungfräulichkeit, verginità.

Dika, e, f. Ruhm, Lob, lode, gloria; Stolz, vanto, gloria.

Dikla, e, f. Maid, donzella,

Diklica, e, f. liebe kleine Maid, cara, piccola donzella.

Dilji, a, e, *adj.* länger, più lungo.

Diljiti, ljim, v. a. *imp.* fortsetzen, verlängern, allungare.

Diljka, e, f. duga puška, das lange Feuergewehr, arme da fuoco di portata lunga per differenza della pistola.

Dilaver. (paša) a, m. rodом Hârvat, beglerbeg diarbekirski, vitežtva svoga radi nazvan dilaver, što se u naš jezik tumači hrabar, sârcen. Jedan od najvećih velikih vezirah turskih, koji uzdaržaše carstvo otmansko i desnicom i kesom i umom. Pogibe na 19. svibnja 1622, U ostalom gledaj pod rieči Osman II.

Dim, *praes.* od diti, ich sage, dico.

Dipli, ih, i dipalah, *pl. f.* Dufelsač, cornamusa.

Diti, dim, v. a. *perf. & imp.* sagen, dire.

Divan, a, m. Divan, Staatsrath der Türken, divano, consiglio di stato presso gli ottomanni.

Divjak, a, m. takodjer Wildschwein, cinghiale.

Dizati, zem, v. a. *imp.* heben, alzare; aufheben, wegnehmen, torre, levare; — se, v. n. *imp.* aufstehen, alzarsi, levarsi.

Dme, *praes.* od duti, er bläst, soffia.

Dmenje, a, n. das Blasen, soffio, il soffiare.

Dno, *praep.* auf dem Grunde, sul fondo.

Dobar, bra, o, *adj.* takodjer vriedan, podoban, kadar, fähig, abile XVI. 82.

Dobit, i, f. Sieg, vittoria.

Dobit, a, o, *adj.* besiegt, überwunden, vinto, superato; bekommen, gewonnen, gefriegt, acquistato, guadagnato.

Dobitan, tna, o, *adj.* siegreich, vittorioso.

Dobruča, e, f. pokrajina u zemlji bugarskoj izmedju Dunava i Cărnoga Mora, veomili liepa i plodna, Dobruška, Dobručia.

Docno, *adv.* spät, tardi.

Do čas, *adv.* nächstens, binnen kurzem, fra breve.

Dočeti, čmem, v. a. *perf.* enden, finire.

Dočiem, *conj. indem, da, mentre.*

Dočim, *adv. vidi dočiem.*

Dočimati, *mam, v. a. imp. endigen, finire.*

Doći, *dodjem, v. a. perf. (koga što, kao red, čast itd.) t. j. zapasti, dopasli (koga što); bekommen, ottenere.*

Dohod, *a m. Ankunft, arrivo.*

Dohodan, *dođ, o, adj. der, die, das zukommende, a venire, venturo.*

Dohititi, *tim, v. a. perf. begreifen, capire; erreichen, gelangen, raggiungere.*

Dolina, *e. f. također Tiefe, profondità XII. 140.*

Dom, *a, n. Heimath, patria.*

Doma, *adv. zu Haus, a casa; nach Haus, a casa.*

Domać, *a, e, adj. Haus-, di casa, domestico; zahm, domestico; inländisch, domestico; rat, boj domaći, Bürgerkrieg, guerra civile.*

Domaćin, *a, m. Hauswirth, padrone di casa.*

Domišljat, *a, o, adj. wißig, scharfsinnig, ingegnoso, sottile.*

Don, *a, m. rieka u zemlji ruskoj, Don, Tanai, Don.*

Dopasti, *padem, v. n. perf. (česa) ereist werden, esser trovato; (što komu) zu Theil*

werden, acquistare; herbei-eilen, accorrere.

Doreći, *rečem, v. a. perf. melden, notificare; flagen, accusare; sagen, dire.*

Doricati, *ričem, v. a. imp. vidi doreći.*

Dosle, *adv. biß nun, sin adesso, finora.*

Dospieti, *piem, v. a. perf. enden, finire; — v. a. perf. gelangen, arrivare.*

Dostegnica, *e, f. Beinkleid, calzoni.*

Doše, *pikratjeno miesto do-djoše. Od ovoga ima dosta primierah u narodnih pjesmah, gdje se često, osobito u hercegovačkih, nalazi doše, m. dodjoše, poše, m. podjoše, peše, m. padoše itd.*

Dotegnuti, *gnem, v. a. perf. anrühren, berühren, toccare.*

Dovršiti, *šim, također v. n. miesto dovršiti se (čim, na čem), XIII. 42. »i na ovomu da bi ruzi dovršili našem štetam!« und wenn das nur die letzte Schmach unserer erlittenen Nachtheile wäre! e fosse questa l' ultima onta de' nostri danni!*

Doviditi, *dim, v. a. perf. sehen, vedere.*

Dozačinati, nam, njem, *v. a. imp. abfangen, finir a cantare.*

Drač, a, *m.* grad u Arbanii na moru jadranskom, *Durazzo, Durazzo.*

Drača, e, *f.* Dornstrauch, *spino.*

Dračan, čna, o, *adj.* dornig, *spinoso.*

Drag, a, *m.* Geliebter, *caro, amante.*

Dragovati, gujem, *v. a. imp.* liebkosen, *blandire, accarezzare.*

Drakun, a, *m.* Drache, *dragone, drago*: *fig.* die Türkei, *la Turchia.*

Dren, a, *m.* vidi drien.

Drenopolje, a, *n.* vidi Drienopolje.

Driemak, mka, *m.* Opium, *opio.*

Drien, a, *m.* Kornelkirsche, *corniola.*

Drienopolje, a, *n.* grad na rječici Marici u zemlji bugarskoj, stolica turska prije neg oteše Carigrad, inako u nas Jedrena, e, *f.* ili Edrene, neta, *n.* Adrianopol, *Adrianopoli.*

Drienov, a, o, *adj.* von Kornelkirschenholz, *di corniola.*

Drienovica, e, *f.* ein Stod von Kornelkirschenholz, *un bastone del legno di corniola.*

Driza, e, *f.* voda u zemlji bosanskoj, izvire u planini Ljubotin, i od Višegrada do utoka u Savu kod Rače čini granicu medju Bosnom i Srbijom, *Drina, Drina.*

Drinopolje, vidi Drenopolje.

Droban, bna, o, *adj.* klein, dünn, *minuto*; drobno stado, die Schafe, *le pecorelle.*

Drožditi se, dim se, *v. n. imp.* ungestüm fallen, *cadere impetuosamente.*

Droždnuti, nem, *v. n. perf.* vidi drožditi.

Družba, e, *f.* Gesellschaft, *compagnia*; die Gefährten, *i compagni.*

Družiti, žim, *v. a. imp.* begleiten, *accompagnare*; — se (s kiem), *v. n. imp.* umgehen, *conversare.*

Dub, a, *m.* Eiche, *quercia.*

Dubje, a, *n.* die Eichen, *le quercie*; die Bäume, *gli alberi.*

Dubrava, e, *f.* Eichenwald, *querceto*; Wald, *bosco, selva.*

Dubrovnik, a, *m.* najsvietlii i najdičnii u politici, trgovini i narodnoj literaturi grad slovinski na moru jadranskom, sam svoj sve do Napoleonovih vremenah, danas ueima neg do 7,000 dušah, *Ragusa, Ragusa.*

Dubski, a, o, *adj.* den Eichen, den Bäumen gehörig, appartenente alle quercie, agli alberi.

Duhat, a, o, *adj.* halbtodt, semivivo, mezzomorto; noch athmend, spirante ancora.

Dukat, a, m. Dufaten, ducato.

Dukla, e, f. grad u Arbanii, Dioclea, Dioclea.

Dukljanin, a, m. Diocleate, uno di Dioclea.

Dunaj, a, m. inako i Dunavo, a, n. rieka velika, koja iztieče iz zemlje niemačke, tere prošavši Ungariu diljem Sárbske i Bugarske utieče u Cárno More, Donau, Danubio.

Dunav, a, m. vidi Dunaj.

Dundo, a, m. isto što stric, Onfel, zio.

Duplje, a, n. Höhle, antro, caverna.

Dušiti, šim, v. a. imp. würgen, affogare.

Duti, dmem, v. n. imp. blasen, soffiare.

Džida, e, f. grad na Carljenom Moru u Arabii, nije daleko od Meke, Dschida, Dsida.

Dvaš, *adv.* zweimal, due volte.

Dviesti, num. zweihundert, due cento.

Dvor, a, m. Pallast, Residenz, palazzo, residenza; Hof,

corte; Haus, casa; veli se često u velebrojnj dvorovi, miesto dvori.

Dvor, a, m. na dvor, hinaus, fuora; na dvoru, draußen, fuori; s dvora, von außen, di uori.

Dvoran, rna, o, *adj.* höflich, cortese.

Dvoranin, a, m. Hofmann, uomo di corte.

Dvorba, e, f. u X. 154. jest to što služba, Dienst, servizio.

Dvornik, a, m. Höfling, cortigiano.

E.

Egipat, pla, m. država veomi glasovita i obilata na rieci Nilu u Africi. U prastara vriemena bieše pun različnih naukah, osobito naravnih i matematičnih, i vladan od glasovitih kraljah, Ägypten, Egitto.

Egeo, a, n. móre gárčko nazvano tako od Egea, kralja od Atene, ägeisches Meer, mare egeo.

Ele. e, f. vidi Frie, a.

Elikon, a, m. gora u Livadii u zemlji gárčkoj, na kojoj, kakono pričahu niegda pjesnici, ljubljahu prebivat Muse,

s kolovodjom svojim Apolom, *Helicon, Elicone*.

Emirin, a, m. čast u Turakah, kò da se u nas reče knez, gospodar. Emirin sidonski ili družki, od kojega u prvom pievanju besiedi Gundulić, zvaše se imenom Fahredin, i bieše uzeo veće od nekoliko godištah, da se oslobodi gospodstva otman-skoga.

Erdelj, a, m. pokrajina na istoku od Ungarie do zemlje bogdanske i ugrovlaške, *Siebenbürgen, Transilvania*.

Ersnm, a, m. inako : Erzerüm, grad u Natolii, a najvlastito u Armenii turskoj, *Erserum, Erserum*.

Esad-efendia, e, m. muftia iliti veliki pop u vrijeme Osmanovo, kojega kćer bieše uzeo Osman za ženu.

Evrienski, a, o, *adj.* hebrajski, *ebreo*.

F.

Farsalja, e, f. inako Farsa, e, f. grad u Tesalii u zemlji garskoj. Tu razbi Julio Cesar protivnika svoga Pompeja i ostade sam na čelu propadajućega skupnovlada-

nja rimskoga god. 48 prije Isusa.

Fazinski, a, o, *adj.* od potoka Fazis, danas Rioni, nazvana; zove se i Mingrelia; u Azii Mangarlia fazinska. Fazis utieće u More Crno kod grada Potie. Vidi Mangarlia.

Feniks, a, m. fenić, a, m. izmišljena ptica, o kojoj pričaju stari, da nije na svijetu neg jedna jedita, pak kad ostari, onda da se stane grijati na suncu, i tako izgorievši preporodi se sama iz svoga pepela i bude opeta mlada. U staro doba pod ovim se je imenom razumievalo vrijeme od 500 godina, *Phönix, fenice*.

Feras, a, m. mužko ime u Turakah.

Fetva, e, f. pismo, kojim javlja muftia, da se smie učiniti što god, što se čini, da je suproč islamu; n. p. ako se ima pogubit koigod od carakih sinovah, da nebude živiet na strah bratu svomu na prestolu, tako valja dobit od muftie za pogubljenje fetvu. Prvom paklenom fetvom bi posljednji kralj bosanski, Stiepan Tomaš, proti zadanoj mu vieri, pogubljen. Vidi Gesch. d. Osm,

Reiches v. *Hammer* II. B. S, 76-78. Pest, 1828.

Filip, a, m. kralj maćedonski, otac Aleksandra Velikoga. Poće parvi gazit slobodu skupnovladanjah gārčke zemlje. *Philipp, Filippo*.

Filipov, a, o, adj. *Philippus, di Filippo*; — a polja, *philippische Felder, i lder v. Philippi, campi di Filippi*. Antonio i Oktavian razbiše ovdie Bruta i Kasia, koji biahu ubili Julia Cesara, pogazitelja slobode rimske. Nadvladani, nemogući snosit više nesrieće svoje domovine, koje s one dvojice samosilnikah imaše pritisnuti slobodu rimsku, smakoše se nakon boja vlastitima rukama na 42 god. prie. Isusa.

Franački, a, o, adj. *fränkisch, französisch, franco, francese*. **Franačka**, e, f. *Frankreich, Francia*.

Friz, a, m. po pričanju starih sin Atamanta, kralja tehan-skoga, i Nefele žene mu, a brat Elin. Odtieravši otac njihov mater im Nefelu, i uzamši drugu ženu imenom Inu, stadè ih ova kao matjeba smärtno progonit i iskat svakim načinom, kako da ih se rieši. Što videći mati Nefela, smilova se svo-

joj diećici i poslā im za spasenje jednoga zlatorunoga ovna, na kojem jašući preko tiesnoga mora od Dardanelah u aziansku zemlju Kolhidu, utopi se Ele, i od nje se nazva ono more Elespontos iliti Elino more, a brat Friz uteće tužan sriećno u Natoliu, *Phryus; Frige*.

G.

Gad, a, m. *Gefel, hauser, unge-
ziefer, insetto*.

Gaj, a, m. *Hain, bosco, bos-
chetto*.

Galija, e, f. *Galeere, galera, galea*.

Galipolje, a, n. grad u Tracii, na Elespontu, ima do 60,000 dušah, *Gallipolis, Galli-
poli*.

Garditi, dim, v. a. imp. *schimp-
fen, ingiuriare, oltraggiare;
hassen, verachten, sprezzare,
odiare, aver in odio; schän-
den, disonorare, prostituire*.

Gardjahote, praet. miešte gār-
djaste, od gārditi, ihr haß-
tet, voi sprezzavate.

Gargur, a, m. ime mužko u Slavjanah. Gargur Branković, vidi Branković.

Gärkljan, a, m. *Schlund, strozza*.

Gärmenje, a, m. das Gesträuch,
i frutici, cespugli.

Gasnuti, nem, v. n. imp. er-
löschen, estinguersi, spe-
gnersi.

Gašpar, a, m. Milostić, a, m.
u istorii nazvan Gratiani,
rodom Slavonac iz Gra-
diške. Bio je najprije u služ-
bi kod arcihercega Ferdi-
nanda, a zatim postade her-
cog od Nasa i Para, a na
4. veljače g. 1619 vojvoda
bogdanski. Bi oženjen za
kćer dragomana mletačkoga
u Carigradu prizimenom Bo-
risa, kojega poslie učini
obiesit veliki vezir Alipaša
Čelebia. U ostalom vidi
Osman II.

Gatati, tam, v. a. imp. weiß-
sagen, profetiggare, pre-
dire.

Gdie, adv. u Gundulića po
dubrovačkom nariječju reći
će takodjer kamo? wohin?
per dove?

Gizda, e, f. Pomp, Pracht,
pompa.

Gizdati se, dam se, v. n. imp.
stolziren, allacciarsi, gon-
fiarsi.

Gizdav, a, o, uadj. prächtig,
pomposo; schön, bello.

Gjuragj despot, a, m. vidi
Branković.

Glasiti, sim, v. a. imp. (koga)
von jemanden etwas be-
haupten, dire qualche cosa
di qualcheduno; —, v. n.
imp. lauten, suonare

Glasnik, a, m. Bote, messo,
messaggiere.

Glavar, a, m. Hauptmann,
capitano; Haupt, Oberhaupt,
capo.

Glavica, e, f. Hügel, Berg,
monticello, colle.

Gled, a, m. X. 94. Blick,
sguardo.

Gledati, dam, v. a. imp. schauen,
guardare; hegen, warten,
aver cura.

Gluh, a, o, adj. taub, sordo;
— o doba, späte Stunde,
notte avanzata; — a spi-
le, eine Höhle, wo man
nichts hört, caverna dove
non si sente cosa veruna.

Gmizati, zem, v. n. imp. frie-
den, strisciare, serpeggiare.

Gnido, a, m. u staro doba grad
u Karii glasovit kipom ka-
menim Venerinim, udielanim
od Praksitela, gærčkoga ki-
potvorca. Gnidoš, Gnido.

Gnjezdo, a, n. grad u Polj-

Gnjezno, a, sko, Gnesen,
Gnesna.

Gnjusan, sna, o, adj. takodjer
schmutzig, sporco, sordido.

Godina càrna, f. Ungewitter,
tempesta.

Godina, e, f. Wetter, tempo, zla —, Ungewitter, tempesta.

Goditi, dim, v. n. imp. genug thun, recht thun, nach dem Willen thun, soddisfare.

Gomila, e, f. Haufen, mucchio.

Gonetati, netam, v. a. imp. weiffagen, profetiggare, predire; enträthseln, indovinare.

Gora, e, f. Berg. monte, Wald, bosco, selva.

Gora, e, adj. (srieća), n. p. imat goru, schlechteres Loos haben, aver sorte peggiore.

Goranin, a, m. Bergbewohner, mortagnuolo, Bewohner der Wälder, abitante di boschi; fig. ein ungebildeter Mensch, uomo rustico.

Gorja, e, adj. f. vidi gora, e. (XVII. 84.): »ili gorju carstvo primi, u dobiti ili oстане.«

Gori, a, e, adj. vidi gorji.

Gorjenje, a, n. das Brennen, l'ardore; fig. Liebe, amore.

Gorštak, a, m. vidi goranin.

Gorušt, a, e, adj. brennend, ardente.

Gospar, a, m. Herr, signore.

Gospodičan, čna, o, adj. herrschend, signoreggiante; herrschaftlich, signorile.

Gospodičić, a, m. Sohn eines Herrn, figlio d' un signore; junger Herr, signorino, signore.

Gospodična, e, f. Fräulein, signorina, signora.

Gospodstvo, a, n. Herrlichkeit, Herrschaft, signoria, dominazione, dominio; die Herren, signoria, i signori.

Grād, a, m. Hagel, grandine.

Grād, a, m. Stadt, città.

Graditelj, a, m. Baumeister, architetto; Erschaffer, fattore.

Gradja, e, f. Bau, fabbricazione, Baumerk, fabrica, edificio.

Graktati, ktjem, v. n. imp. schreien wie die Krähen, gridare da cornacchia.

Granke, ab, pl. f. Krallen, gli artigli.

Greda, e, f. Balken, trave.

Gredem, deš, de, demo, deto, du, praes. od ići, ich gehe, io vado.

Grem, eš, e, emo, ete, vidi gredem.

Greznuti, nem, v. n. imp. versumpfen, nuotare, esser in una pallude.

Grimiz, a, m. Purpur, porpora.

Grimizan, zna, o, odj. purpurn, purpureo, di porpora.

Grohtieti, tim *v. n. imp.* rás-
seln, romoreggiare.

Grominjati se, njam se, *v. n. imp.* mit Gewalt, nngestüm,
in großer Menge fallen, *ca-
der con impeto e in gran
quantità.*

Grozdan, dna, o, *adj.* trau-
benreich, *fertile d' uva.*

Grub, a, o, *adj.* garstig, häß-
lich, brutto.

Grunje, a, n, die Schollen, *le
zolle.*

Gubica, e, *f.* Schnauze, *muso.*

Gusa, e, *f.* Räuberei, *ruberia;*
Räuberleben, *vita da ma-
landrino;* Räuberbande, *ban-
da di malandrini.*

Gusar, a, *m.* Räuber, *malan-
drino.*

Gusariti, rim, *v. n.*

Gusarovati, rujem, *imp.* baš
Räuberleben führen, Räu-
ber sein, *viver da malan-
drino, esser malandrino.*

Gustav, a, *m.* Adolfo, a, *m.*
kralj švedski, rođjak kralja
Šišmana poljačkoga. Dok
biehu Poljaci u ratu s Os-
manom g. 1621., otê im
Gustav Adolfo grad Rigu u
Liflandii.

Gušter, a, *m.* Eidechse, *lucer-
tola, lucerta.*

II.

Hadum, a, *m.* Eunuch, *eunu-
co;* Čarnac hadum, postav-
ljeno je večekratih u Gun-
dulića mište Sulejmana kiz-
lar-age Osmanova, a kadkada
i mište Bećira.

Hajati, jem, *v. n. imp.* trach-
ten, *guardare, cercare;* Sor-
ge tragen, *aver cura;* ei-
nen Werth, ein Gewicht
worauf legen, *importare a
qualcheduno,*

Hajdar, a; *m.* mužko ime u
Muhamedovacah. Takodjer
sin kralja od Persie, s kojim
se pobi po Gunduliću Di-
laver za liepu Begum.

Hajduk, a, *m.* Räuber, *ladro,*
malandrino; Raubsoldat, *sol-
dato di preda, di sac-
cheggio.*

Hajduk, a, *m.* u X. 151. bit
će to, što vojnik piešac, In-
fanterist, *fante.*

Halekati, kam, *v. n. imp.* Allah
schreien, *gridar allah.* Kad
u Turakah hodža uči sabu,
ili ičindiu, ili koje mu dra-
go doba, onda se popne na
munaru od mečeta, il ako
neima munare, na plot, il
na kakvo god uznosito mie-
sto, ter prebiruē palcem po
garkljanu stane vikati: »ič-

berila allah il allah» itd. I to se zove: hodža uči sabu, akšam, ićindiu itd.

Haknuti, nem, v. n. perf. hauchen, spirare, soffiare.

Hamajlia, e. f. Amulet, amuleto.

Handžar, a, m. povelik nož, nego još ne oni, koji se zove veliki u čovieka posve oružana, ein größeres Messer, Dolch, un coltello di medice ocre grandezza, pugnale.

Han, a, m. po iztočnih stranah kuća, gdje staju tãrgovački karvani i ini putni ljudi, han, an, casa dove si fermmano le caravane.

Iarač, a, m. Tribut, tributo.

Iaračar, a, m. ein Tributpflichtiger, un tributario; — prekopski znači kana tatarskoga od Kríma, koi bieše haračar cara otmanskoga.

Iaran, rna, o, adj. dankbar, grato, riconoscente.

Iarati, ram, v. a. imp. plündern, rauben, saccheggiare, depredare; verwüsten, desolare, devastare.

Iarba, e, f. Wurffspieß, chiverine.

Iardja, e, f. Rost, ruggine; Elend, miseria; ein Elender, un misero, un vile; ein feiger, poltrone, vogliacco.

Hårdjav, a, o, adj. rostig, ruginoso; elend, misero, vile; feig, niederträchtig, poltrone, vigliacco; schlecht, schimm, böß, übel, male, cattivo.

Hårkati, kam, čem, v. n. imp. schnarchen, russare.

Harem, a, m. ženski stan u Muhamedovacah, Harem, arem.

Hart, a, m. Windhund, Windspiel, cane da caccia.

Hårzati, žem, v. n. imp. wieshern, nutrire, rignare.

Hårvati, vem, v. a. imp. bestürmen, angreifen, oppugnare, assaltare; — se, vem se, v. n. imp. (s kim), ringen, kämpfen, lotture.

Hatmejdan, a, m. vidi atmejdan.

Herceg, a, m. Herzog, duca; večekratih razumieva Gundulić pod ovom rieči hercega Stiepana od Hercegovine.

Herceg Stiepan, a, m. prizimenom Hranic, nazvan takodjer Kosača, uzišavši g. 1434. na vladanje od Hercegovine, on sám udovac budući, nagovori sina Stiepana, da se oženi. Nu kad ovi dodje s zaručnicom svojom pred oltar vienčat se, otac Stiepan zanešen velikom divotom dievojčinom, preot-

me ju sinu i uzme sebi za ženu. Na što nesriećni sin veomi razžaljen prebiegne k Muhamedu II. caru otman-skomu, gdje bivši se potur-čio, postade do mala beg-lerbegom od Rumelie, i kao takav dodijà vele sa svojimi Turci otcu Stjepanu, koi ne vele nakon toga umrie u Dračevici blizu Novoga, a Hercegovina g. 1483. padè sasma pod oblast turačku.

Hercegov, a, o, *adj.* *des Her-
zogé, del duca.*

Hercegovac, vca, *m.* *Bewoh-
ner von Herzegowina, abi-
tante d' Erzegovina.*

Hercegovina, e, *f.* zemlja slo-
vinska diljem Dalmacie do
Crne Gore u Turskoj, naz-
vana tako od svojih gospo-
darah, koji nošahu ime od
hercega. Poglavitni grad je
Mostar na rieci Neretvi *Her-
zegowina, Erzegovina.*

Hitar, tra, o, *adj.* *schnell, ve-
loce; flug, witzig, accorto,
ingegnoso; listig, astuto,
künstlich, gewandt, fertig,
destro, svelto, spedito, ar-
tifizioso.*

Hitati, tam, *v. a. imp.* *fangen,
prendere, pigliare; begrei-
fen, capire.*

Hitrina, e, *f.* *Schnelligkeit, ve-
locità; List, astuzia, accor-*

*tezza; Gewandtheit, destrez-
za, artificio, sveltezza; Fer-
tigkeit, prontezza, speditéz-
za, Kunst, arte.*

Hitro, *adv.* *künstlich, gewandt,
artifiziösamente, ingegnosa-
mente.*

Hitros, sti, *f.* *vidi hitrina.*

Hladenac, nca, *m.* *Quelle,
Brunnen, fonte, fontana.*

Hlap, a, *m.* *Knave, Helot,
uomo di volgo, servo,*

Hoć, *praes.* *prikratjeno miešte
hoćeš, du willst, tu vuoi*

Hod, a, *m.* *Bang, andatura.
andamento, portamento; daš
Gehen, l' andare.*

Hodkiević Karlo, a, *m.* *veliki
kancilier kraljevine poljačke
i varhovni vojvoda leški u
vrieme rata Osmanova s Po-
ljakom.*

Hodža, e, *m.* *pop turski svaki,
a navlastito zove se hodža
učitelj carski. Učitelj Os-
manov bieše Omer-efendia,
ter s toga Gundulić, kad
veli hodža, razumieva po-
najviše Omer-efendiu. Ovi
svietovaše Osmaua najveće
od svih, da podje u Aziju,
s česa je rečeno u pjesmi,
da se bieše hodžom pretvo-
rio i vrag oni, što nukaše
Osmana na putovanje u
Aziju.*

Horugva, e, f. X. 92. Fahne, *Fähnlein*, bandiera, insegna.

Hotieti, hoću, v. a. imp. wollen, *volere*. Hotieti, hoću, znamenuje takodjer belieben, *piacere*, *aggradire*, n. p. u verige htiè ga sbiti, es beliebte ihm in Fesset zu schlagen, *piacquegli anche di metterlo in ferri*

Hotim, a, m. grad na krajinah poljačke i bogdanskè zemlje, na Niestru potoku, pod kojim se sgodi vas oni rat, o kojem dosti potanko spovieda Gundulić; *Choczim*, *Hotim*.

Hotim, a, m. Chebrecher, *adultero*, — od saraja, ein Rnabe so zur Wollust dient, *uomo che serve alla lussuria de' Turchi*.

Hram, a, m. Gemach, *stanza*.

Hrast, a, m. Eiche, *quercia*; Baum, *albero*.

Hrečje, a, n. die Klöße, *i tronchi*, *i ceppi*.

Hrek, a, m. Klob, *tronco*, *ceppo*.

Hrid, i, f. Felsen, *rupe*, *balza*.

Hridan, dna, o, adj. felsenartig, *come rupe*; — dna hrid, ungeheurer Fels, *balza di grandezza straordinaria*.

Hró, hàrla, o, adj. schnell, *veloce*, *pronto*.

Hrocati, čem, v. n. imp. grunzen, *grugnire*, dar voce da porco.

Hrupati, pam, v. a. imp. XIX. 114. što i lupati, *ungestüm zuschlagen*.

Hteč, a, e, adj. wollend, *valendo*.

Htiej, imperat. od htieti, wolle du, *vuoi tu*; n. p. htiej mir rieti, sage mir, beliebe mir zu sagen, *aggradisci di dimmi*, *dimmi*.

Htienje, a, n. das Wollen, *il volere*; Wille, *volontà*.

Htieti, hoću, v. a. imp. htielo bi se, man müßte, es wäre nöthig, *bisognerebbe*; vidi hotieti.

Hud, a, o, adj. böß, *schlecht*, *schlimm*, *cattivo*, *mule*; — a srieća, Unglück, *infortunio*, *disgrazia*.

Huk, a, m. des Stöhnen, *gemito*.

Hukati, kam, hučem, v. n. imp. stöhnen, *gemere*, *gemire*.

Hukauti, nem, v. n. perf. stöhnen, *aufstöhnen*, *gemere*, *gimire*, *incominciar a gemire*.

Husati, sam, v. a. imp. Streiche versetzen, *dar colpi*.

Husein-pasa, vezir, vidi Osman II.

Hvala, e, f. Lob, lode; Dank, grazia, ringraziamento; Ruhm, gloria.

Hvalinski, a, o, adj. caspiſch, caspio; — o more, das caspiſche Meer, mår caspio. Nahodi se ovo more u Azii na krajinah kraljevine ruske Astrakana.

Hvaliti, lim, v. a. imp. loben, lodare (komu) danken, ringraziare; — se, lim se, v. n. imp. prahlen, ſich rühmeu, vantarsi, millantarsi.

Hvatati, tam, v. a. imp. vidi hitati.

Hvatiti, tim, v. a. perf. greifen, fangen, prendere, pigliare.

Hvisnuti, nem, v. a. perf. einen Streich verſehen, dar un colpo.

Hvistati, stam, v. a. imp. Streiche verſehen, dar colpi.

Hvoja, e, f. ein belaubter Aſt, ramo adorno di frondi.

I.

Ičoglanin, a, m. dietić dvorski u Otmanovićah, Page, paggio.

Ičoljanin, a, m. vidi Ičoglanin.

Ida, e, f. gora u Frigii blizu nekadašnjega grada Troje, gdje Parid izreče sud o ja-

buci, koja se imaše podat najliepšoj od božicah. Vidi Parid.

Igra, e, (od konjah) X. 90. poskakivanje, das Tänzeln, Hüpfen der Pferde, la danza d' cavalli.

Ikaria, e, f. danas Nikaria, otok u moru garkom, koi, kakono vele niekoji, dobi ime od Ikara sina Dedalova, koi leteći s otcem s Krete iliti Kandie otoka na krilih, po Dedalu od perja i voska sliepljenih, dignuvši se odveće u vis pod sunce, budući se otopio vosak zrakami sunčanimi, padè blizu otoka ovoga u more, i tu se utopi. Ikaria neima danas neg. do 1,000 stanovnikah. Scaria, Icaria.

India, e, pl. Indie, ah, zemlja u Azii na Gangesu potoku jedna, a druga u Americi, od kojih se ona zove istočna, a ova zapadna. Što Gundulić veli na III. 44. »Koga carstvu Indie sada nove sviete more plodi,« ima se razumiet od Indie zapadne, gdje se za njegovo doba bieše veomi razširilo gospodstvo španjsko, ter s toga upisà, da kralju od Španje indiansko more nove sviete radja.

Indiè, *adv.* andersmo, in altro luogo, altrove.

Indioski, a, o, *adj.* indisch, indico; indianisch, indiano.

Isa, e, *m.* mužko ime u Tnrakah, riet će ono, što u nas Isus.

Iskati, ištem, *v. a. imp.* suchen, cercare; trachten, cercare, guardare; fordern, richiedere, chiedere.

Istom, *adv.* nur, soltanto, solamente; — da, nur daß, nur damit, soltanto che.

Ivan Palkošić, a, *m.* u Gärkah Kantakuzen, nakon smärti Andronika III. česara gārčkoga, otè krunu sinu Andronikovu Ivanu Paleologu, kojega bieše bio imò prigledati, dok ponaraste, kakono mu bi naručio na smärti pokojni Andronik. S česa za uzdržat se u posiedovanju onoga, što bieše sileu ugrabio, zamoli zaštitu u Urhana, cara otmanskoga, i za dostić je lašnje, daèe mu za ženu kcer svoju Teodoru.

Izagnati, izrenem, izdenem, *v. a. perf.* ausjagen, austreiben, vertreiben, cacciare.

Izaguem, *praes.* veli kadkada Gundulić miešte izrenem, izdenem; vidi izgnati.

Izbečiti, čim, *v. a. perf.* (oči) starr schauen, guardar fisso.

Izbiru, XV. 161. miesto izbirerem, od izbirati.

Izborit, a, o, *adj.* zur Auswahl geeignet, ch' è di tali qualità, che volentieri si seerebbe; wählbar, wahlfähig, eligibile.

Izdieljan, a, o, *adj.* ausge-meißelt, scarpellato, scolpito.

Izeti, izmem, *v. a. perf.* herausnehmen, herausreißen, cavare, torre.

Izgled, a, *m.* Muster, modello; Musterbild, esemplare; Beispiel, esempio.

Izgledati, dam, *v. a. imp.* warten, hoffen, rechnen, sperare. *aspettare.*

Izgledati se, am se, *v. n. perf. & imp.* (u koga, u što, XX. 29), sich ein Beispiel nehmen, prender l' esempio, spechiarsi.

Izgubiti, him, *v. a. perf.* verlieren, perdere; umbringen, perdere; — se, him se, *v. n. perf.* sich verlieren, perdersi; sich zu Grunde richten, verderben, perdersi, perire.

Izhitriti, trim, *v. a. perf.* mit Geschicklichkeit machen, fare ingegnosamente.

Izhod, a, *m.* XI. 147. Ausgang, esito.

Izhoditi, dim, *v. n. imp.* ausgehen, uscire; aufgehen,

- spuntare*; werden, *divenire*.
diventare; kommen, *essere*.
Izići, idem, idjem, *v. n. perf.*
 vidi izhoditi.
Izjadati, am, *v. a. perf.* (svoju
 pečal) aufklaen, *alleviare*
coi lamenti. (XIX. 156.)
Izjediti se, *v. n. perf.* außjür-
 nen, *finire*, *terminar la col-*
lera.
Izkōčiti, ċim, *v. a. perf.* to
 što ponaperiti, erheren, he-
 ben, *levare*; aufpflanzen,
alzare in alto.
Izkoriepi, pim, *v. a. perf.*
 außwurzel, *estirpare*; ver-
 nichten, *annientare*.
Izkrēditi, ċim, *v. a. perf.* frampf-
 haft ringen, *storcere*.
Izlaziti zim, *v. n. imp.* vidi iz-
 hoditi.
Izmaknuti, nem, *v. perf.* reißen,
 herausreißen, *torre* — *v. n.*
perf. sich davon machen, *fug-*
gire, *svanire*; — *se, v. n.*
perf. sich frei machen, *libe-*
rarsi.
Izmetati, mečem, *v. a. imp.*
 außwerfen, herauswerfen,
gettare; speien, *vomitare*,
vomire.
Izmicati, mičem, *v. a. imp.*
 vidi izmaknuti.
Izmiena, e, *f.* derjenige, der
 jemanden ablöst, der ablō-
 sen wird, *ch' avvicenda*;

Abwechselung, *avvicenda-*
mento.

- Izmieriti**, rim, *v. a. perf.* ab-
 wägen, *pesare*, *bilanciare*;
 abmessen, *misurare*; — koga
 na zlatu, suproć zlatu, i
 zlatom, jemanden mit Gold
 abwägen, *dar tanto oro per*
qualcheduno, *quanto lui pesa*.
Iznizati, zem, *v. a. perf.* rei-
 hen, anreihen, *infilare*, *iu-*
filzare.
Iznosit, a, o, *adj.* erhaben,
elevato, *sollevato*, *sublime*.
Iznova, *adv.* u XI. 3. neuer-
 lich, fürzlich, *novellamente*,
poco fa.
Izparliti, lim, *v. a. perf.* tren-
 nen, verbrennen, *bruciare*.
Izpisati, šem, *v. a. perf.* mit
 verschiedenen Farben schmūf-
 fen, *pingere*, *adornar di va-*
rii colori; conskribiren, *far*
la conscrizione di soldati,
conscrivere.
Izprazan, zna, o, *adj.* eitel,
vano.
Izprazno, *adv.* eitel, vergebens,
 ohne Beschäftigung, *vana-*
mente.
Izprosi, sim, *v. a. perf.* er-
 bitten, außbitten, *ottenere*
colle preghiere, *pregarre*.
Izpun, a, o, *adj.* völlig, ganz,
pieno, *intiero*.
Izpuna, e, *f.* Erfüllung, *adem-*
pimento.

Izpuniti, im, *v. a. perf.* erfüllen, *adempire*; füllen, *ripienire*; u XI. 2. beschweren, auftragen, *caricare*.

Izrod, a, *m.* ein ausgearteter, *degenerato*, *tralignato*, *imbastardito*.

Izmucati, cam, *v. a. perf.* heraus schleppen, *strascinare*.

Izsried, *praep.* aus der Mitte, *dal mezzo*; aus, von, *fuori del, dal*.

Iztakmiti, mim, *v. a. perf.* gleichstellen, *equiparare*; — se, *v. n. perf.* gleichgestellt werden, *esser equiparato*, *equipararsi*.

Iztaći, aknem, , *v. a. perf.* Iztaknuti, knem, ' anfachen, *far fuoco*, *accendere*; anfeuern, *infiammare*; »zaman icia moć se iztakla,« XIII. 40. umsonst ist jede Kraft angefacht worden, *indarno si sollevò la forza di chiunque*.

Izticati, tičem, vidi iztiecati.

Iztiecati, tičem, *v. n. imp.* tankodjer aufgehen (die Sonne), *levarsi (il sole)*.

Iztoč, i, *f.* miešte iztok, od iz i reći, istim zakonom kakono u Čarnogoracah od po iteći rieč potoč, i *f.* što se inako veli *potiera* od *potierati* koga, a ono od *poteći* za

kim, Morgenland, Osten, Orient, *oriente*; Sonnenaufgang, *spuntar del sole*.

Iztočan, čna, o, *adj.* morgenländisch, *orientale*; von Osten, *orientale*.

Iztok, a, *m.* vidi iztoč, i, *f.*

Iztrajati, jem, *v. a. perf.* ausdauern, *durare*; zubringen, verleben, *passar (il tempo)*.

Izvaliti, im, *v. a. perf.* umwerfen, umwälzen, umstürzen, *rovesciare*, *voltare*; — oči, die Augen aufreißen, *spalancare gli occhi*.

Izvesti, vedem, *v. a. perf.* herausführen, hinausführen, *menare*; hervorbringen, erzeugen, *produrre*.

J.

Jačija, e, *f.* molitva večernja u Muhamedovacah. Što se veli na XIV. 81. »bieše u doba, od jačije saba zora gdje se dieli,« jest toliko, koliko »bieše polnoći,« jer do polnoći traje jačija, a od polnoći saba iliti molitva jutarnja.

Jad, a, *m.* Kummer, Wehmuth, *affanno*, pena, *affizione*, *cordoglio*.

Jadan, dna, o, *adj.* elend, unglücklich, *misero*.

Jadati, am, v. a. imp. (särce komu) betrübt machen, *ad-dolorare*.

Jadikovati, kujem, v. n. imp. leiden, in der Noth leben, *penare, affannarsi, affligersi*; wehflagen, *lamentarsi*.

Jadnik, a, m. der Unglückliche, *il misero*.

Jadovit, a, o, adj. XIX. 79. v. jedovit.

Jahia, e, f. (efendia), sin Sekeriin; ovi bi poslan od janjičarah, da idje k Osmanu, i da mu reče, što vojska prosi od njega, to jest, da im predà glavu velikoga vezira Dilavera, Kizlar age Sulejmana, i hodže Omer-efendie, koja trojica biehu janjičarom najveće na zubu cieć sviěta, kojim nukavahu još mladjahna cara, da podje u Aziju i tamo satre janjičare. On odmah nakon smrti Osmanove još svibnja mieseca god. 1622. postà muftiom i muftievà sve do listopada mieseca iste godine. Biaše, kakono pišu, čoviek razborit. Čudno mi je, što piše naš Gundulić, da je Jahia i prije bio muftia; jer nisam o tom nigdie ništa našo upisano.

Jagančić, a, m. Lämmchen, *agnelletto*.

Jagelon, a, m. veliki hercog litvanski, koi god. 1386. pokrštivši se u gradu Krakovu na 14. veljače s bratom svojim Vigundom, uzè ime »Vladislav« i oženivši se na 17. veljače istoga godišta za Hedvigu kćer Ludovika velikoga, kralja ugarskoga i poljačkoga, uzidjè na vladanje poljačko pod imenom Vladislava II. Od njegova imena zvahu se svi sliedeći kralji poljački od njegova koliena »Jagolonie« sve do Šišmana II. priimenkom Augusta, koi umàrši god. 1572. bez poroda, pretàrže stablo Jagelonah u Poljačkoj.

Jak, i conj. wie, als wie, co-Jakno i me, siccome.

Jak, a, o, adj. stark, forte; fähig, capace.

Jakos, sti, f. Stärke, forza; Fähigkeit, capacità

Jakostan, stna, stno, i sna, o, adj. vidi jak, a, o, adj.

Janjičarin, a, i m. rieč dola-Janjičar, a, i zeča od turskoga jeni-čer, to jest nova vojska. Zvahu se janjičari u parvanje doba vojnici turski stanoviti, sabrani ponajviše od zarobljene i poturčene diece slovinskoga naroda, Janitschare, *giuizzero*.

Janko vojevoda, vidi Sibirjanin Janko.
 Jarac, *rca*, *m.* Boč, capro. Ima na nebu i zvičdovje, koje se zove jarac.
 Jasen, *a*, *m.* Ešče, frassino.
 Jasli, *ih*, *pl. f.* Krippe, mangiatoja.
 Jaspra, *e*, *f.* sitan, srebarn novčić u Turakah, Asper, aspero.
 Jastrieb, *a*, *m.* Sperber, sparrow.
 Jato, *a*, *n.* na jata, haufenweise, a ciurme, a stormi.
 Javarin, *a*, *m.* grad na rieci Dunavu u zemlji ugarskoj, Raab, Giavarino. Inako se zove u nas Gjur, *a*, *m.* i Gjura, *e*, *f.*
 Javiti, *vim*, *v. a. perf.* melden, anzeigen, avvisare; — se, *vim se*, *v. n. perf.* sich melden, avvisarsi; sich zeigen, mostrarsi, farsi vedere; erscheinen, comparire.
 Javljati, *ljam*, *v. a. imp.* vidi javiti.
 Javor, *a*, *m.* Ahorn, acero.
 Jaz, *a*, *m.* Kluft, Abgrund, caverna, precipizio, abisso.
 Jazan, *zna*, *o*, *adj.* vidi jazovit.
 Jazovit, *a*, *o*, *adj.* voll mit Abgründen, abbondante d'abbissi; den Abgründen ge-

hörig, appartenente agli abissi.
 Ječati, *čim*, *v. n. imp.* XVIII. 88. ächzen, wehklagen, gemere; u XIV. 38. schreien, gridare, stridere.
 Jed, *a*, *m.* Zorn, rabbia; Gift, veleno.
 Jedà, *conj.* vielleicht daß, um vielleicht, forse che, per forse; — i vi po dvie ruke nijeste imali? hat denn nicht auch jeder von euch eben so gut zwei Hände gehabt? non era forse ognun di voi provvisto anche di due mani?; —, *interj.* — ljudih, — boga! o der Menschen, o des Himmels! o uomini! o dio! i jedà se sbude tako! und wollte Gott, daß es so geschähe, e voglia Iddio che sia così!
 Jedek, *a*, *m.* Handpferd, Paradepferd, cavallo condotto a mano.
 Jedino, *adv.* takodjer što ujedno, auf einmal, in una volta, assieme, II. 94.
 Jediti, *dim*, *v. a. imp.* zum Zorn aufhezen, adirare, sdegnare; — se, *dim*, se, *v. n. imp.* zürnen, adirarsi, andar in collera.
 Jednaga, *adv.* zusammen, auf einmal, assieme, in una volta.

Jedovit, a, o, *adj.* giftig, *venenoso*; *müthend*, vor Zorn, *arrabbiato*, *rabbioso*.

Jedovitò, *adv.* *müthend*, in modo *arrabbiato*.

Jedrena, e, *f.* vidi Drienopolje.

Jedro, a, *n.* Segel, *vela*.

Jedriti. drim, v. a. et n. *imp.* segeln, *veleggiare*, far *vela*.

Jela, e, *f.* Tanne, *abete*.

Jer, *conj.* weil, *poichè*; warum? *perchè*?

Jerina, e, *f.* vidi Branković.

Jestojska, e, *f.* Speise, *cibo*.

Jezd, a, *m.* Ritt, *cavalcata*; na X, 91. »jezdom jezditi« rečeno je onako, kao boji bitu, sliedom sliediti it.!

Jezditi, v. a. et n. *imp.* reiten, *cavalcare*.

Ježiti se, im se, v. n. *imp.* zu Berge stehen, *rizzarsi*.

Joha, e, *f.* Erle, *alno*, ontano.

Joštera, } *adv.* noch, *ancora*.
Joštere, }

Jove, a, *m.* ili Jupiter, a, *m.* u starih sin Saturnov i Rein, najveći od svih bogova. Ima i planeta tog' istog' imena. Jupiter, *Giove*.

Jur, *adv.* schon, *già*; einst, *già*.

Jurve, *adv.* vidi jur.

K.

Kà, *pron.* prikrajeno od koja.

Kaciga, e, *f.* Helm, *elmo celata*.

Kade, *adv.* wann, *wenn*, *quando*?

Kadno, *adv.* wenn, *wann*, *quando*.

Kaduna, e, *f.* tituo ženah turških, n nas gospoja, Dame, Frau, *signora*.

Kair, a, *m.* poglaviti grad od Egipta, a najveći od svih afrikanških gradovah; siedi četvrt ure daleko od desne obale Nila potoka. Bahira, *Gran-Cairo*.

Kajan, a, o, *adj.* reuig, *pentito*.

Kajati se, jem se, v. n. *imp.* (za što, s česa) bereuen, *sich reuen*, *pentirsi*; —, v. a. rächen, *vendicare*.

Kajmakān, a, *m.* Stellvertreter, *vicegerente*.

Kajpa, e, *f.* Rāfiš, *gabbia*.

Kal, a, *m.* Roth, *fango*.

Kalan, kalna, o, ili kōna, o, *adj.* rothig, *fangoso*.

Kaldejski, a, o, *adj.* chaldäisch, *caldeo*.

Kalif, a, *m.* u Muhamedovacah namiestnik Muhamedov na zemlji, kao u kārstjanah na-

- miestnik Isusov papa, *Chalife, Califo*.
- Kaliti, lim, *v. a. imp.* härten, fühlen, (daš Eisen), *temprare (il ferro)*; *fig.* (särcc na kom), seinen Grimm an jemanden fühlen, *sfogarsi, sfogar la bile*.
- Kalpak, a, *m.* Kalpak, *calave, specie di berretto*.
- Kaludjer, a, *m.* Mönch, *monaco*.
- Kamenak, nka, *m.* Steinchen, *piccola, cara pietra*.
- Kamenica, e, *f.* grad na vodi Smotrici nedaleko od Nistera potoka i grada Hotima, niegda najtvárdji od poljačkih gradovah, siedi u Podolju, sad pokrajini ruskoj, *Kamentec, Cameniez*.
- Kami, mena, *m.* u Čarnogoracah i piesnikah miesto kamen.
- Kamiljevac, vca, *m.* Kappe von Kameelhaaren, *berretto di pelo di camello*.
- Kan, a, *m.* tituo u Tatarah, *Fürst, principe*.
- Kanceljer, a, *m.* Kanzler, *cancellario*.
- Kaniza, e, *f.* miesto u zemlji ugarskoj, *Kanisha, Canisa*.
- Kapidži, *indecl. m.*, vrata,
- Kapidžia, e, *m.* Thor.
wärter, *portiere*.

- Karakaš, a, *m.* (Mahumet) paša budimski u vrijeme Osmanovo. U ono doba, kad je živio Gundulić, bio je veći dio ugarske zemlje pod Turci om. Karakaš pogibe rata poljačkoga god. 1621. Vidi Osman II.
- Karaman, a, *m.* čoviek iz Karamanie. Karamania ostaje u maloj Azii izmedju Natolie, Sivasu, Marasa, i Adane. Poglavitni grad je Konia, *Karamane, Caramano*.
- Karati, ram, *v. a. imp.* schelten, *sgridare*; — se, ram se, *v. n. imp.* zänfen, *bisticciarsi, altercare*.
- Karlo, a, *m.* Karl, *Carlo*; vidi Hodkiević.
- Kärn, a, o, *adj.* lüchfig, *che à breccia*.
- Kärs, sta, *m.* vidi kärst.
- Kärst, a, *m.* Kreuz, *croce*; Christenthum, *cristianesimo*; Taufe, *battesimo*.
- Kärstiti, tim, *v. a. imp.* taufen, *battezzare*; befreuzen, *far lacroce*.
- Käršiti, im, *v. n. imp.* takodjer frümmeu, drehen, *torcere*, XIX. 224.
- Kärv, i, *f.* Blut, *sangue*; Geschlecht, *genere, razza*.
- Kärvnički a, o, *adj.* mörderisch, *di assassini, appar-*

tenente agli assassini, ai manigoldi.

Kàrvnik, a, m. Henker, manigoldo, carnefice; Mörder, assassino.

Kàršiti, šim, v. a. imp. brechen, rompere.

Kàrzmati, mam, v. n. imp. säumen, tardare, indugiare,

Kàrzmanje, a, n. daß Säumen, Zeitverlust, tardare, tardamento, indugio.

Kašub, a, m. Kaschube, easubo

Katram, a, m. Schiffstheer, catrame.

Kaur, a m. Giaur, giau-

Kaurin, a, ro, infedele.

Kaurka, e, f. eine Un-

Kaurkinja, gläubige, una donna infedele.

Kaurski, a, o, adj. den Ungläubigen gehörig, appartenente agl' infedeli.

Kavad, a, m. eine Art weiblichen Oberkleides, specie di veste da donna.

Kavad, a, m. u X. 102. Manns Oberrock, Raftan, sov' abito du uomo, caftàn.

Kazahote, starinski miesto kazaste.

Kažimir, a, m. I kralj poljački, sin Mieška II. i Rihence kćeri Erenfrida palatina od Rajne. Otidjè još kao diete s materom svojom u nie

mačku zemlju, a odatle nakon smàrti njezine u Franciu, gdje pod imenom Lamberta u namastiru zvanu Klunji postade kaludjerom benediktinom, i kaludjerova tu preko šest godišta. Odakle pozvat stupi na vladanje poljačke zemlje okolo g. 1041. Vojeva sriečno s Mazovci, koji pod vojvodstvom Maslava, nekadašnjega peharnika Mieška II. bieh u se digli proti vlasti poljačkoga kralja. Biaše vladalac dobar i hrabar; umriè na 28. studenoga 1058.

Kažimir, a, m. II. nadimenom Pravični, nastupi prestolje poljačko nakon brata svoga Miesislava II. g. 1177, i dovede opet mir u svoju kraljevinu. Umriè g. 1194.

Kažimir, a, m. IV. brat Vladislava V. uzidje na prestolje poljačko g. 1447. Vojeva suprot Niemcu i Turčinu i umriè g. 1492.

Kigod, l.àgod, kègod, pron. mer immer, chiunque; irgend einer, qualche.

Kiov, a, m. grad u maloj Rusii, na Dniepru potoku, ima do 35,000 stanovnikah, Riem, Kiev.

Kiovski, a, o, adj. von Riem, di Kiev.

Kip, a, m. Bild, Bildniß, *figura, effigie*; Statue, *statua*.

Kita, e, f. Strauß, mazzo di *fiore*; Zier, Zierde, *freggio, ornamento*.

Kitan, tna, o, adj. geziert, *ornato, adorno*.

Kitje, a, n. die Aeste, *i rami*.

Kizlar-aga, e, m. častnik u dvoru turskom, dužan paziti na harem carski. Mora biti hadum i obično čarnac. Osmanov kizlar-aga biaše nekakav Sulejman rodom Abe-sinac, i ponajviše naš Gundulić, kad veli Kizlar-aga, razumieva istoga Sulejmana, o kojem pišu, da je bio čovjek neotesan veoma i onol.

Kladenac, nca, m. Brunnen, *Quelle, fontana, fonte*.

Klanjati, njam, v. a. imp. an-bethen, *adorare*; — se, komu, čemu, *sić* beugen, *verbeugen, inchinarsi, far inchini*.

Kleopatra, e, f. kraljica od Egipta okolo porodjenja Isusova, ljubovnica Marka Antonia triumvira rimskoga, veomi liepa; budući predobljen od Augusta Marko Antonij, Kleopatra primaknuvši k niedrim ljuticu zmiju dobrovoljnom smärti pogibe.

Klepetati, petjem, v. n. imp. herabhängen, *pendere*.

Klobuk, a, m. Kopfbedeckung, *berretto*.

Klonuti, nem, v. n. perf. *sić* beugen, *cadere d' animo*.

Klješte, štah, pl. f. Zange, *tanaglia*; (u raka) Schere, *forbici*.

Klupko, a, n. Knäuel, *gomitolo*; Kugel, *palla*.

Kô, kala, m. vidi kal.

Kô, prikratjeno od kao; stoji takodjer kadkada mjesto kako.

Kob, i, f. Geschick, *fato*.

Kobac, bca, m. XV. 59. Sperber, *sparviere*.

Koban, bna, o, adj. fatal, *fatale*.

Kôčiti, čim, v. a. imp. steifen, *far rigido*; — se, starren, *starr, steif sein, esser rigido*.

Kolievka, e, f. Wiege, *culla, cuna*.

Kon, praep. bei, neben, *presso, vicino*.

Konjik, a, m. Reiter, *cavaliere, cavalcante*.

Konjuh, a, m. Stallknecht, *Stallmeister, scudiere*.

Konjušnica, e, f. Pferdestall, *Marstall, scuderia*.

Konop, a, m. Strick, *corda*.

Konstantin, a, m. vidi Konstantin.

Kopjača, e, f. Lanze, lancia.

Kopjanik, a, m. Lanzenträger, lanciere,

Kopje, a, n. Lanze, lancia.

Kopniti, nim, v. n. imp. schwin-
den, vergehen, aufthauen,
wie der Schnee, perdersi
come la neve.

Kopno, a, n. Festland, conti-
nente.

Koprena, e, f. Schleier, velo.

Korablja, e, f. Schiff, nave.

Koralj, a, m. Korallen, co-
rallo.

Koraljan, lina, o, adj. Koras-
len, di corallo.

Koran, a, m. vlastitim načinom
to što knjiga, a po Europi
zove se tako obično sveta
knjiga zakona Muhamedova,
Alforan, alcoran

Korevski (nieki pišu Koreski
i Korecki), oga, m. plemić
poljački, ulovljen od Tura-
kah rata bogdanskoga i za-
davljn u Jedikuli malo na-
kon smrti Osmanove god.
1621. Vidi Osman II.

Korint, a, m. glasoviti nieka-
da grad garički na priečbi
peloponezkoj, danas od ne
velike slave, Korinth, Co-
rinto.

Kos, a, m. Amsel, merlo.

Kosati, am, v. a. imp. haften,
tagliare.

Kosier, a, m. Schiefe, sghem-
bo : viz kosiera slike grube
nos nesgromni na kljun pada,
vom schiefen garstigen Ge-
sichte senkt sich die gewaltige
Nase schnabelartig herab,
dal bieco e mostro volto l'
orrendo naso in guisa d'un
becco cade.

Kosier, a, m. Hippe, Rebmes-
ser, ronca, roncone; sarp,
Sichel, falce; kosa, Sense,
falce.

Kosmurat, a, o, adj. zottig,
irsuto, irto; peloso.

Kosovo, a, n. polje na južnom
medjašu zemlje sàrbske u
Bosni, dugačko do 70,000
korakah, s obie strane bār-
dim ogradjeno. Posried po-
lja uzduž teče voda Sitnica.
Tù se više putah različtom
sriećom sastade oružje tur-
sko i europejsko, a osobito
g. 1389. i 1448.

Konstantin, a, m. ime muško,
Konstantinus, Costantino A
tako se zvaše i posljednji
ćesar garički, koi god. 1453.
ratujuć s Muhamedom II.
izgubi ćesarstvo i glavu.

Kostret, i, m. Ziegenhaar, pelo
di capra; harne Rutte, ci-
licio.

Kostriećiti se, v. n. imp. sich
sträuten, arrizzarsi.

Košuta, e, f. Hirschkuh, cerva.

Kozak, a, m. vojniki krajičnik
maloruski, Kosak, Cosacco.

Kradom, adv. ungesehen, oc-
cultamente.

Kraičnik, a, m. vidi krajičnik.

Kraina, e, f. vidi krajina.

Kraj, a, m. takodjer Rüste,
Ufer, lido, VII. 30.

Kraj, a, m. Ende, fine; Theil,
parte; Gegend, parte; Grän-
ze, confine: Land, regione,
contrada.

Krajina, e, f. Provinz, provin-
cia; Gränzland, confine,
frontiera.

Krajičnik, a, m. Gränzanwoh-
ner, abitante delle fron-
tiere.

Krak, a, m. tako vele da se
zvaše u početku poljačke
kraljevine jedan od leških
vladalacah, utemeljitelj Kra-
kova.

Krakov, a, m. grad poljski g.
1846. privljen k Austriji.
Pišu nieki, da je sagradjen
od Kraka I. Krakau, Cra-
covia.

Krakovo, a, m. vidi Krakov.

Kraljević, a, m. Königssohn,
figlio del re.

Kram, a, m. Gemach, stanza,
gabinetto.

Kramar, a, m. Krämer, botte-
gajo, merciajo; čovjek od
sto mešalacah i kramarah,

ein verschlagener, verschmitz-
ter Mensch, uomo versuto,
versipelle

Kratiti, v. a. imp. fürzen, ab-
fürzen, verkürzen, abbrevia-
re; versagen, verbiethen.
nicht zugeben, proibire, non
lasciare, defendere.

Kratiti se, v. a. imp. nicht
wollen, non volere; nekra-
titi se, wollen, volere.

Kratiti se, tim se, v. n. imp.
verkürzt, abgekürzt werden,
abbreviarsi, divenir più
breve.

Kravošac, šca, m. Art Natter,
von welcher es heißt bei den
Ägyptern, daß sie weidenden
Rühe: die Milch aussaugt,
specie di colubro.

Krilatica, e, f. eine Art ge-
flügelter Viper, specie di
vipera alata nelle poesie ili-
riche.

Krištiti, im, v. a. imp.

Kristiti, im, { schnarren, wie
die Cicade, stridere da ci-
cala.

Krivina, e, f. Krümme, curvi-
tà; Schuld, colpa.

Kriviti, vim, v. a. imp. früm-
men, far curvo; beschuldi-
gen, incolpare.

Krivò, adj. frumm, in direzio-
ne curva; unrecht, falsch,
falsamente.

Kročiti, čim, *v. n. eine Schritt thun, far un passo.*

Kroz što, *adv. XIX. 44. jer, jerbo, zašto, indem, weil, poiehē, perchè.*

Krunoslava, *e, f. ime žensko. Po Gunduliću zvaše se tako zaručnica Korevskoga. Štije se u istorii, da je Korevski imò za ženu kćer vojvodinje karabogdanske, nu kako joj bieše ime, nemogoh iz knjigah doprieti.*

Kserkse, *a, m. u stara lieta kralj od Persie, koi idući, okolo 480. god. p. ie Isusa s premogućom vojskom na dāržave gārčke, došavši do Elesponta, uzidjè na glavicu za razmierit okom neizbrojno mnoštvo svojih vojnikah, i rozplakà se, kad pogleda onolike ljude, od kojih do sto godištah neimaše nijedan ostati u životu. Napravivši zatim tvàrd most preko onoga tiesnoga mora i prešavši s vojskom na europske strane, bi najpriè u ždrièlu od Termopilah od Leonida kralja špartanskoga a poslie kod Salamine od ostalih Gārakah razbijen.*

Kučati, čam, *v. a. imp. zielen, tendere.*

Kučarica, *e, f. Hütte, tugurio, capanna.*

Kuda, *e, f. Schweiß, coda.*

Kudielja, *e, f. Spinnroden, rocca; der Bund Flachs, u. s. w. den man an den Roden zum spinnen anmacht, lino od altro che si appendi alla rocca per filare.*

Kuf, *a, m. Schwan, cigno.*

Kùk, *a, m. Fels, rupe.*

Kula, *e, f. Thurm, torre.*

Kuna, *e, f. Marder, martora.*

Kunovica, *e, f. gora u zemlji bugarskoj, zvana u latinski iezik catena mundi t. j. veriga od svieta.*

Kupiena, *e, j. Brombeerstrauch, rovo, rogo, Brombeere, mora prugnola, mora del rogo.*

L.

Lačan, čna, *o, adj. affamato. Lačan, čna, o, adj. hungriq, affamato; habfüchtig, bramoso, desideroso d' avere (XIX. 216.)*

Lada, *e, f. VIII. 150. Geliebte, amante (donna).*

Lagnuti, *nem, v. n. imp. leichter werden, divenir più facile, più sopportabile, più lieve.*

Lakat, *kta, m. Elle, Ellbogen, braccio.*

Last, *i, f. Leichtigkeit, facilità; ein leichtes, bequemes, up-*

piges Leben, *vita facile, com-
moda, libidinosa.*

Laštiti, štim, *v. a. imp. wick-
sen, polieren, glätten, glän-
zend machen, lustrare, pu-
lire, lisciare; — se, v. n.
imp. glänzen, risplendere;
esser fulgido.*

Lauš, *a, m.* ime muško. Lud-
wig, *Lodovico.*

Lauš, *a, m.* kralj ugarski i po-
ljački; uzidje na kraljestvo
poljačko god. 1370.

Lazar, *a, m.* prizimenom Gre-
bljanović, despot sárbski po-
gibe boja kosovskoga na
1389. Vidi Branković i Mi-
loš.

Laža, *e, f.* XIII. miesto laž
i, f.

Leandro, *a, m.* u stara vrie-
mena mladić u gradu Abidu
u Azii na Elespontu, koi
ljubeći Heronu dievojku sta-
nujuću preko Elasponta u
gradu Sestu, bieše obiko-
plivat noćju preko mōra pri
svietlilu luća, koi bi mu ona
na stanovitom miestu za zna-
menje puta upalila, k njojzi
na ljuvene razgovore. Nu
jednom budući se uzbunilo
more, pogibe od sárđitih va-
lovah. Leander, *Leandro.*

Leh, *a, m.* I. vladalac polja-
čki, koi kako se priča, oko-
lo polovine VI. stolietja osno-

vá poljačku dáržavu, i sa-
gradi grad Gnjezno iliti
Gnjezdo, kojemu podà ovo
ime s toga, što kopajući mu
temelje biaše našo na istom
miestu orlovc gnjizdo, bie-
lih orlovah, i uzme za znak
ovoga naroda biela razkri-
ljena orla, kojim se Poljaci
i danas ponose.

Leh, *a, m.* II. takodjer vlada-
lac poljački okolo svâršetka
VIII. stolietja, koi kako vele,
uzidje na vladanje ovim na-
činom: Nakon smrti Pri-
mislava kralja nemogući se
pogodit medju se Poljaci
koga bi zakraljili, odrediše
učiniti kraljem onoga, koi
na konju najhärže do odlu-
čena cilja dotärči. Ali bu-
dući niekakav lukav čoviek,
imenom Leško, pozabado
kradom u zemlju po onom
tärkalištu niekakove šiljke,
izraniše se tärčeći konji, i
ohromiše tako, da on, šilj-
kom uklanjajući se, na ko-
nju najpärvi odredjeni cilj
dostignu. Uz konje tärčaše
i piešice niekoľiko mladićah,
od kojih je Leh ponajbärže
odmicao, pak budući se do-
kazala prevara Leškova, bi
pogubljen Leško, a Leh na
prestolje uzdignut. Pišu, da
je imo rata s Karlom veli-

kim, kad biše ovi navalio podjarmivat slovenske narode.

Leb, a, m. *Pole, Polacco.*

Lehsandro, a, m. priimenkom veliki, sin Pilipov, rođen god. 356 pne Is., kralj maćedonski i vojnik starih vremenah veomiglasovit. Kažu, da biše proplakó čujuć, da ima više svietovah, a da nebiše još osvojio nijednoga ciela: toliko mu žedjaše sárce za slavom predobitnika! Gundulić ga zove Sárbljaninom ili s toga, što je vladao u Europi najveće po onih zemljah, kuda u naša vremena stanuju najvećma narodi slovinskoga jezika, ili zato, što i naš Gundulić, kao i neki ni, dáržao niekadašnje Maćedonce za ljude slovinskoga koljena, zarad česa je i Maćedoniju Sárbskom stranom nazvao: »Pri moru, uprav sárbskih stranah leži Troja« VII. 1. t. j. prema sárbskim, iliti prema Maćedonii. *Alexander, Alessandro.*

Lemno, a, m. sad Stulimen, otok u moru gárčkom, dáržan u staro doba za prebivalište Vulkana boga od ognja. Danas je pod vlastju turskom.

Len, a, m. rieka u zemlji tatarskoj.

Lesandro, vidi Lehsandro.

Lesbo, a, m. danas Metelin, otok u moru gárčkom, rodno mjesto Pitakovo, Alkeovo. Teofrastovo, Arionovo i Safino.

Leški, a, o, adj. polnišč, *polacco.*

Letnuti, nem, v, n. perf. VI. 24. *fliegen, volare.*

Li, conj. denn, forse; *pleonasmus*: ko li, to li, neg li, da li itd.

Li, praet. od liti, lijem, što vidi.

Ličiti, čim, v. a. imp. *schreien, gridare.* Odatle lik, *Chor, coro*, i ličnik, *Herold, araldo.* »Kár v pravednu na njih lice« XVI. 6. *Man ruft das unschuldige Blut gegen sie auf, l' innocent sangue s' invoca contro di loro.*

Ličiti, čim, v. n. imp. *austehen, convenire, stare (bene o male).*

Ličnik, a, m. *Herold, Ausrufer araldo, banditore.*

Liek, a, m. *Heilung, Gene-suna, risanazione; Heilmittel, medicina.*

Liepotica, e, f. *Schönheit, die Schöne, bellezza.*

Lier, a, m. *Lilie, giglio.*

Lieran, rna, o, *adj.* Lilien: li-
lienweiß, di giglio.

Lies, a, m. Baumaterial, ma-
teriale per fabricare; Ma-
terie, materia.

Lieska, e, f. Haselnußstaude,
avellano.

Lip, a, o, *adj.* vidi liep, a, o.

Lipsati, lipšem, v. n. perf. &
imp. frepiren, crepare; um-
kommen, verschwinden, ces-
sare, sparire. (IV. 22.)

Lir, a, m. vidi lier.

Litica, e, f. Fels, rupe, mas-
so, sasso.

Litva, e, f. Lithauen, Litua-
nia, zemlja na sieveru nieg-
da poljačka, sad ruska.

Litvanski, a, o, *adj.* lithanisch,
lituano.

Livadia, e, f. sieverna gârčka
zemlja, Limadien, Livadia.

Livonski, a, o, *adj.* lieflän-
disch, di Livonia.

Lizati, zem, v. a. imp. lecken,
lambire.

Ljeljen, a, m. vidi jeljen.

Ljiljak, ljka, m. Fledermaus,
pipistrello, nottolla.

Ljiljski, a, o, *adj.* Fledermaus,
di pipistrello, di nottolla.

Ljub, i, f. XII. 85. miesto lju-
bav, što vidi.

Ljuba, a, f. vidi ljubi.

Ljubi, f. indecl. Gattin, sposa.

Ljubovca, e, f. Gattin, sposa.

Ljubovnica, e, f. Geliebte,
amante, (donna).

Ljut, a, o, *adj.* takodjer bit-
ter, amaro. (XIX. 164.)

Ljut, i, f. Fels, rupe, masso.

Ljuvezan. zni, f. Liebe, amore.

Loš, a, e, *adj.* übel, schlecht,
male, cattivo; mager, ma-
gro.

Loyica, e, f. Jägerin, caccia-
trice.

Lovina, e, f. das Erjagte, il
frutto della caccia.

Loza, e, f. Weinstock, Rebe,
vite.

Ložnica, e, f. Schlafgemach,
camera da dormire.

Lucifer, a, m. poglavica vra-
govah.

Lučiti, čim, v. a. imp. schei-
den, separare, dividere.

Lüg, a, m. Wald, Hain, bos-
co, boschetto.

Lük, a, m. Bogen, arco.

Luka, e, f. Hafen, Port,
porto.

M.

Mahrama, e, f. Tüchel, fazzo-
letto.

Mahumet, a, m. pravie Muha-
med, mužko ime u Turakah;
tako se zvaše začetnik viere
turske, rodjen u Meci na 5.
svibnja godine 571 po Is.
od siromaških roditeljah.

Uhvativši malo po malo predikanjem svojim vlast nad narodi, razastriè pomoću oružja zakon svoj po svoj Arabii i zapadnih stranah od Azie. S početka budući probudio nauk njegov pomnju poglavarstva mekanskoga, bieše usiljen uteć iz Meke u Medinu na 16. sàrpnja mieseca god. 622. po Is. i od toga dana kao kàrstjani odporodjenja Isusova, počee Muhamedovci brojiti godišta, štono se u njih zove *hedžra*, t. j. pobeignutje. Umriè u Medini god. 633. po Is. i tã bi ukopan, a ne u Meci, kako se prie obično mišljaše.

Mahumet, a, m. I. car turski, sin Bajazeta I. pogubivši brata Musu uzidje na vladanje tursko god. 1413. i podjarmi vlašku zemlju i sàrbsku. Umriè. god. 1421.

Mahumet, a, m. II. car turski, sin Murata II. rodjen god. 1430. Ovi otè Gàrku Carigrad na 29. Svibnja god. 1453. i predobi sve još do tad samostavne slovinske dàržave na jugu. Umriè g. 1481.

Mahumet, a, m. III. car turski, sin Murata III. nastade na carstvo tursko god. 1595.

i uzè Ugrom nekoliko gradovah. Umriè god. 1603. od kuge u Carigradu, a nastade za njim sin mu Ahmet, I. otac Osmana II.

Mahumet, a, m. Karakaš, paša budimski, vidi Karakaš.

Mamaluk, a, m. vojnik, rodòm kàrstjanin ali poturčen, stražanin nekadašnjih sultanah od Egipta, kao u Carigradu janjičarin. *Mameluk, mamalucco.*

Man, adj. umsonst, indarno, invano.

Mangarlia, e, f. zemlja na istoku Mora Cãrnoga. *Mingrelia, Mingrelia.* Vidi fãzinski, a, o, adj.

Mani, adv. vidi man, zaman.

Mara, e, f. kći despota Jure Brankovića, a žena Murata II. cara otmanskoga. Tako se zvaše i kći Lazara kneza sàrbskoga, udata za Vuka Brankovića glasovitoga slovinskoga izdajicu na Kosovu god. 1389.

Maras, a, m. pokrajina turska u Natoliji, izmedju Karamanie, Sivasu, Mesopotamie, Sirie i Içila, sa 5 sandžakah; poglaviti grad je Maras, nedaleko od potoka Frata, *Marasch, Maras.*

Marčiti, čim, v. a. imo. *schwarz, brunire.*

Marica, e, f. voda u zemlji Bugarskoj, koja izvireći na Balkanu i protiećući kroz Drienopolje dieli se na dva traka, od kojih jedan utieče u more gârsko, a drugi u zamorje od Enosa. *Mariza, Hebruš, Ebro, Marizza.*

Mariti, rim, v. n. imp. *achten, badare*; nemariti, *nicht achten, non badare*; *sich fein Gewissen machen, non farsi scrupolo*; *nicht sollen, non dovere*; nemarim, *meinetwegen, ich habe nichts dagegen, per me liberamente.*

Mark-Antonio, a, m. vojvoda rimski, vidi Augusto i Kleopatra.

Marko, a, m. Kraljević, sin Vukašina kralja sârbskoga, najrazpievaniji od svih slovinskih junakah.

Marte, a, m. u starih bog od oružja polag niekih sin Jupiterov i Junonin, a polag inih same Junone, koja ga rodi dotaknuvši se niekakva cvieta za osvetit se Jupiteru porodivšemu Minervu iz svoje glave. Marte ljubljase veomi Veneru boginju od lepote, a ženu Vulkana boga od oguja.

Märzeć, a, e, adj. *verhaßt, odiato, odioso.*

Märzeti, takodjer nehtieti, *nicht wollen, fastidire. IX. 108.*

Maslina, e, f. *Dehlbaum, olivo.*
Mastiti, stim, v. a. imp. *färben, colorire; tignere.*

Matiaš, a, m. kralj ugarski, sin vojvode Sibirjanin-Janka: uzidje na kraljestvo ugarsko g. 1458, i ratova sriećno s Česi, s Turci i s Niemci, kojim bieše uzeo Beč i Novo Miestó s većim dielom austrianske hercegovine. Umrie u Beču god. 1490.

Mavar, vra, m. čoviek iz Mavritanie, zemlje afrikanske, *Maure, Mohr, Moro*

Mazovia, e, f. pokrajina poljačka ona, u kojoj stoji grad Varšovo, *Masowien, Masovia.*

Mečet, a, m. *Moschee, moschea.*

Mecaica, e, f. *Rührholz, Rührfette, Rührlöffel, mestatojo*; vidi kramar.

Mečati, vidi mitati.

Mehmed, a, m. vidi Mahu-Mehmet, } met.

Meka, e, f. grad u Arabii glasovit, nedaleko od Cârvenoga Mora, Muhamedovcem svet kano Jerusolim karstjanom. Tu se god. 571 po Is. rodi svetac Muhamed. U

njoj se nalazi veliki mečet nazvan *beit-alah* t. j. dom božji, iliti *el haram* (sveti), u kojem je i sveta kuća, po arapski *kuba*, a u njoj je čarni iliti nebeski kamen, donešen, kako Muhamedovci vele Abram u po angjelu Gabrielu s neba, S toga dolazi u Meku svake godine velikomnoštvo pobožnih putnikah, buduć da je svaki Muhamedovac dužan najmanje jednom u životu tamo putovati, premda već sada mnogi toga nečine. Što veli Gundulić, da je Osman bio nakanio otić u Meku klanjati grob svetca Muhameda, to je rečeno po mnjenju tadašnjih vriemenah, gdje se je držalo, da je Muhamed ukopan u Meci, a ne Medini, kakono se dan danas za cielo znade. *Meffa, Mecca*.

Merkurio, a, m. sin Jupiterov i Majin, glasonoša bogovah, i bog govornicki, tãrgovački i tatski. Ima na nebu i zvezda pomična imenom Merkurio. *Merfur, Mercurio*.

Micena, e, f. nekada grad na Peloponezu iliti Morei, gdje kraljevaše Agamemnon. *My-cena, Micena*.

Mied, a, m. *Mettall, Erz, metallo. fig, Geld, danari*.

Mier, a, m. IV. 11. vidi *miera, e*.

Miera, e, f. *Maß, misura; Gewicht, peso*.

Mieriti, rim, v. a. imp. *mes-sen, misurare; wägen, bilanciare, pesare*.

Miesislav, a, m. inako *Mieško* I. vladalac poljački g. 964. koi budući se oženio za Dubrovku, kćer Boleslava I. hercega českoga, predje na kãrstjanski zakon god. 965. Umrić g. 992.

Miesti, local. *miešte miestu*.

Miešte, praep. *statt, anstatt, invece*.

Mihajlo, a, m. *Michael*,
Mihajò, jla, *Michele*; vidi Svilojević.

Miholjski, a, o, adj. *von Mogilew, di Mogilev*; — ban. *Fürst von Mogilew, principe di Mogilev*.

Mikleuš, a, m. *Nicolaus, Nicolò*.

Milos, sti, f. *Gnade, clemenza, grazia; Barmherzigkeit, misericordia; Liebe, amore*.

Milostiv, a, o, adj. *gnädig, clemente, grazioso; liebreich, pien d' amore*.

Milosàrdje, a, n. *Barmherzigkeit, misericordia*.

Milostić, vidi *Gaspar*.

Miloš, a, m. priziménom Obilić, ili, kako se štije kadkada, Kobilić, zet kneza Lazara Grebljanovića po Vukosavi kćeri Lazarevoj, a pašenog Vuka Brankovića po Mari sestri Vukosavinoj. U oči boja kosovskoga god. 1389. očaržen pred tastom od pašenoga svoga kano izdajica, za ukazat laž toga potvorenja otidje sutradan zorom u tabor turski i hinjenim prebiegnutjem pred samoga cara Murata I. izišavši, probode ga svojim nožem i zatim od premoguće sile turske nadvladan pogibe žrtva nesloge i rodjačke mazzosti medju slovinskimi narodi.

Milovati, lujem, v. a. imp. *be-mittleiden, aver pietà; lieben, amare.*

Mimo, praep. u VI. 86. *außer, fuor di*; u X. 86. *nad, über, sopra.*

Minuti svu kraljevinu (IX. 9.) t. j. proći ju svu.

Mir, a, m. *Friede, pace; Ruhe, quiete, pace; Mauer, muro.*

Misir, a, m. *Kairo, Gran Cairo; Aegypten, Egitto.*

Mito, a, n. *Geschenk, daß man macht um jemanden zu bestechen, dono fatto per corrompern alcuno.*

Mladac, dca, m. *Jüngling, giovinetto.*

Mladica, e, f. *ein junges Mädchen, giovinetta; Sprößling, rampollo.*

Mledan, dna, o, adj. *schwach, debole.*

Mliedan, dna, o, adj. vidi *mladan.*

Mnieti se, mnim se, v. n. imp. (komu što) vidi *mnieti.*

Mogor, a, m. veliki gospodar od zemlje tatarske, koja se nalazi na istočnom kraju hvalinskoga mora u Azii. *Groß-Mongole, gran cano della Tartaria*; zove se tako i čoviek Tatarin, *Mongole, Tartaro.*

Mogorkinja, e, f. *Mongolin, donna tartara*; Gundulić veleći Mogorkinja razumieva ponajviše Sokolicu; vidi *Sokolica.*

Mogorski, a, o, adj. *mongolisch, di Mongolia, tartaro.*

Momak, mka, m. *Rnappe, fante.*

Morava, e, f. voda u Sàrbii; utieče u Dunavo kod Kulica niže Smedereva, *Morawa, Morava.*

Moriti, rim, v. a. imp. *tödten, uccidere, ancidere.*

Moriti se, rim se, v. n. imp. *sich fränken, mortificarsi.*

Moskov, a, m. *Moskowite, Moscovita.*

Moskovski, a, o, adj. *moskowitiſch, moscovito*, — o knežtvo, *Fürstenthum Moskau, principato di Moscovia.*

Mož, prikratjeno od možeš, *bu fannſt, tu puoi.*

Mufti, indecl. m. vidi muftia.

Muftia, e, m. poglavica popovski u turskoj carevini.

Mufti, mufti. Vidi Esad.

Muhamed, a, m. vidi Mahomet.

Muhamedov, a, o, adj. *Mohameds, di Maometto.*

Mujaga, e, m. prikratjeno od Mujo t. j. Muhamed i aga, *Mohamed-Aga, Mohamed-aga.*

Mukati, kam, ili mučem, v. n. *imp. brüllen, mugghiare, muggire.*

Munara, e, f. *Minaret, minareto.*

Murat, a, m. I. car otmanski, sin Orhanov, primi vladanje nakon otca god. 1359. Uze Garkom Traciju i Drienopolje, kamo god. 1362. premetnu iz Bruse prestolje tursko. On je razbio Bugare i Sarblje, nu god. 1389. pogibe na Kosovu od noža Obilićeva.

Murat, a, m. II. car otmanski, sin Muhameda I. uzidje na

prestolje tursko nakon otca svoga god. 1421. Bieše zaman obsio Carigrad i Biograd, ali zato otè Mlečićem Solun, i uharači kralja od Bosne i Ivana Kastriotića kneza od Albanie, koji bi usiljen poslat mu u talačtvo pet svojih sinovah. Murat ostade dobitnik glasovitoga boja od Varne, gdje god. 1444 na 10. studenoga pogibe isti kralj ugarski Vladislav. Nego iza kako se bieše izmakó iz Carigrada Jure Kastriotić i uhvatio vladanje nad Albanijom, svojom otčevinom, razsārčen Murat podniè dosta jadah, dapače hārvući zaman poglaviti grad od Albanie Kroju, pod njom i umriè na 11. veljače 1451.

Murat, a, m. III., car turski, sin Selima II. kojega izmieni na vladanju god. 1574. Činio je zadavit petero svoje bratje. Bieše god. 1585 uzeo Persiancu grad Tavriš, a g. 1592. počeo zadirkivat u krajičnike hārvarske, ali ovi mu pošteno vratiše zajam, razbivši mu veliku i moguću vojsku. Umriè god. 1595.

Mustafa, e m. stric Osmanov. Vidi Osman II.

Mušan, a, m. neznam zašto zove naš Gundulić Mušanom Su-

lejman-pašu, sina Orhanova a brata starijega Murata I. Ovi Sulejman bieše poslat od otca svoga u pomoć Ivanu Kantakuzenu (Palkošiću) suproti Sárbljem pod vojvodstvom kralja Vukašina, koi od Sulejmana razbit biežeći pogibe nevierom sluge svoga Nikole Arsojevića. Sulejman primi takodjer od Garkah Galopolje na Elepontu. Nu prie neg dospiě na vladanje umrie god. 1358, junak medju Turci od velike slave.

Muteferika, e, m. *Furier, furriere.*

N.

Nabuna, e, f. *Aufruhr, emozione, sollevazione.*

Nabuniti, nim, v. a. perf. *auf-rühren, sollevare.*

Nadahnut, a, o, adj. *begeistert, inspirirt, ispirato.*

Nadahnuti, nem, v. a. perf. *begeistern, ispirare.*

Nadisati, šem, v. a. imp. vidi nadahnuti.

Nadmen, a, o, adj. *aufgeblasen, gonfio.*

Na dno, praep. *auf dem Grunde, a fondo.*

Na domu, t. j. doma, kod kuće, zu Hause, a casa.

Naduti, dmem, v. a. perf. *aufblasen, gonfiare, enfiare.*

Na dvor, adv. van, hinaus, fuori.

Nadzida, e, f. *Ueberbau, sopredificato, edificio superiore.*

Naginjati, njem, v. n. imp. XV. 65. *sich neigen, inclinare.*

Najliše, adv. *besonders, specialmente.*

Najprieči, a, e, adj. *allerfürzest, il più breve, fig. den Untergang am meisten herbeiziehend, il più rovinoso.*

Nakostriečen, a, o, adj. *mit zu Berge stehenden Haaren, di capelli arrizzati.*

Nakostriečiti, čim, v. a. perf. *zu Berge stehend machen, far rizzare; — se, sich sträuben, arrizzarsi.*

Nakso, a, m. *danas Naksia, otok u moru gárčkom.*

Na kući, IX. 78. t. j. doma, kod kuće, zu Hause, a casa.

Nalog. a, m. IX. 119. vidi naloga.

Naličje, a, n. *Bild, figura, Porträt, ritratto; Rehrseite, parte avversa.*

Namiera, e, f. *Geschick, destino.*

Namiestnik, a, m. u X. 46. *miesto nasliednik, Nachfolger, successore.*

Namišljen, a, o, *adj.* beschlos-
sen, *destinato*; zgedacht,
destinato; eingebildet, im-
maginato, *creduto*.

Napà, *praet.* miesto napadè,
od napasti, što vidi.

Napàrliti, *lim, v. a. perf.* an-
brennen, *bruciare*.

Napeti, *napnem, v. a. perf.*
aufspannen, *tendere*.

Napokon, *adv.* endlich, zuletzt,
ultimamente, finalmente.

Napokonji, a, e, *adj.* lezt, ul-
timo.

Na poli, *adj.* zur Hälfte, *per*
metà.

Napredačan, čna, o, *adj.* von
gutem Erfolg, *di buon suc-*
cesso.

Naprieti, *prem, v. n. perf.*
angreifen, *attaccare*.

Napuhnjen, a, o, *adj.* aufge-
blasen, *gonfio*.

Naranča, e, *f.* Pomeranze, *me-*
larancia; Pomeranzenbaum,
melarancio.

Nareči, *rečem, v. a. perf.* an-
sagen, *dettare*.

Naredan, dna, o, *adj.* geord-
net, *ordinato*; zweckmäßig,
tauglich, *convenevole*.

Narediti, *im, v. a. perf.* ord-
nen, einrichten, *ordinare*;
anordnen, *ordinare*; verord-
nen, befehlen, *ordinare*.

Narednò, *adv.* ordentlich, or-
dinariamente.

Naricati, *ričem, v. a. imp.* an-
sagen, *dettare*.

Nasàrciti, čim, *v. a. perf.* zür-
nen, *provocar alla collera*;
— se, sich genug zürnen,
arrabbiarsi abbastanza.

Na se, *adv.* auf sich, a se;
zurück, *indietro*.

Na se, *adv.* takodjer napose,
für sich, besonders, *separa-*
tamente. IX. 82.

Nasliednik, a, *m.* Nachfolger,
successore; Erbe, *erede*.

Nastati, *stanem, v. n. perf.*
anbrechen, *venire*; (na vla-
danje) antreten, *prender il*
governo, (za kiem) folgen,
abwechseln, *seguire, scam-*
biare.

Natoljevac, vca, *m.* Anatolier,
uno di Natolia.

Natoljevski, a, o, *adj.* von
Anatolien, *di Natolia*.

Navesti, *vedem, v. a. perf.*
verführen, *sedurre*.

Naviditi, *dim, v. a. imp.* be-
neiden, *invidiare*.

Navoditi, *dim, v. a. imp.* vidi
navesti; — se, hinken, *zop-*
picare.

Navratjati se, tjam se, *v. n.*
imp. XX. 28, sich wenden,
rivolgersi, beginnen, *inco-*
minciare.

Nazirat se, *rem se, v. n. imp.*
gesehen werden, *vedersi*;
öfters schauen, *blinzeln*,

guardar spesso, far gli occhi.

Nebi, *gen. & local.* miesto neba, nebu.

Nebo, *a, n. (pl. nebesa)* Himmel, *cielo*; *s* nebi, *od* nebi, *des* Himmels, *himmlisch*, *vom* Himmel, *dal cielo, del cielo, celeste*; *pod* nebi, *unterm* Himmel, *sotto il cielo.*

Nec', *prikratjeno* miesto nečeš.

Nejak, *a, o, adj.* schwach, *debole*; *unmündig, minorenn.*

Neman, *i, f.* Ungeheuer, Ungethüm, *mostro.*

Nemanja, *e, m.* sin Dese poglavice *od* Sárbie. Ovaj oko-
lo g. 1140 uzidje na vladanje sárbsko, na kojem sve do god. 1371 ostadoše vladoci njegova kolienā, od kojih biehū najglasovitii Stjepan i Uroš, onaj died, a ovaj otac posliednjega cara sárbskoga Uroša.

Nepamet, *i, f.* Unverständ, *disragione, stolidezza.*

Nenad, *i, f.* iz nenadi, plözligh, *unverhofft, vidi* nenada.

Nepodobati se, *ba se, v. n. imp.* sich nicht ziemen, *non esser decente.*

Nepriličiti, *čim, v. n. imp.* sich nicht ziemen, *schlecht kleiden, non star bene, non esser de-*

cente, nicht gleich aussehen, non somigliare.

Neprilika, *e, f.* Ungelegenheit, *incomodità.*

Neprilika, *e, f.* takodjer Un-
gestalttheit, *Unförmlichkeit, deformità, sformatezza, XII. 32.*

Nepuča, *e, f.* bolje sinovica, Niece, *nipote (donna.)*

Neput, *a, m.* bolje sinovac, Neffe, *nipote (uomo).*

Nerazbor, *a, m.* Unbescheidenheit, *indiscretezza.*

Nerazboran, *rna, o, adj.* unbescheiden, *indiscreto.*

Neredno, *adv.* außerordentlich, *straordinariamente.*

Nesgledan, *dna, o, adj.* Xl. 6. unabsehbar, *interminabile; smisurato.*

Nesgroman, *mna, o, adj.* ungeheuer, *mostroso.*

Nesklad, *a, m.* Uneinigkeit, *disarmonia.*

Neskladan, *dna, o, adj.* uneinig, *discorde; unordentlich, unschön incompato.*

Nesmienstvo, *a, m.* Kleinmüthigkeit, *Kleinmuth, Feigheit, pusillanimità.*

Nesvestan, *stna, o, ili nesvestna, o, adj.* takodjer ungestüm, *impetuoso. V. 24.*

Netom, *adv.* takodjer sobald, *tostoche.*

Netom, *adv.* faum, *appena.*

Neufan, a, o, *adj.* verzweifelt, *disperato*.

Neufan, a, o, *adj.* V. 102. unverhofft, *insperato*.

Neviesta, a, *f.* Schnur, Schwiegertochter, *nuora*.

Neviljak, ljka, *n.* bolje naviljak, ljka, *m.* ein Haufen Heu, den man auf einmal mit der Gabel (vile) aufsticht, *mucchio di fieno che in una volta colle forche si alza*.

Nevolja, e, *f.* Glend, miseria; Gefangenschaft, *schiavitù*.

Nevolja, e, *f.* takodjer Roth, *necessita*; do — e, XI. 170. im Rothfall, *in caso di bisogno*.

Neznan, a, o, *adj.* unbekannt, *inconosciuto*; *fig.* dunkel, *oscuro*.

Neznan, a, o, takodjer unweisend, *ignorante*. (I. 60).

Nikò, kla, o, *partic.* gewachsen, *cresciuto*.

Niepar, pra, { *m.* inako Dnie-
Nieper, a, { par, rieka u Rusii, koja izviruči u Smolensku nedaleko od Volge potoka, utieče kod Očakova u more azovsko, zamorje čarnoga mora. Niže Kiova ima na njoj 13 slapah sve užastopce, koji se zovu *pragovi*, Dnieper, *Boristene*.

Niester, stra, { *m.* inako Dnie-
Niester, a, { star, rieka iz

viruća u Galicii. i kod Akiermana utiečuća u more černo, Dniester, *Niester*.

Nikopolje, a, *m.* povelik grad u zemlji bugarskoj, na Dunavu, gdje utieče unj potok Osma; ima do 10,000 stanovnikah. Ovaj je grad sagradio rimski car Trajan svladav g. 103. Dake, a g. 104. pošto su se Daci opet pobunili, sagradi spomenuti kameniti most. *Nikopolis*, *Nicopoli*.

Nilo, a, *m.* rieka u Egiptu velika i glasovita, koja u planinah abesinskih izviruči i vās Egipt sriedinom uzduž protiečući, na dva se traka slieva u more sriedi zemno, *Nil*, *Nilo*.

Nišandži-paša, e, *m.* Großkanzler, *gran cancelliere presso gli ottomanni*.

Nizok, a, o, *adj.* vidi nizak.

Nizokò, *adv.* nieder, *basso*.

Njeje, miesto nje.

Nova Zemlja, e, *f.* otok ili bolje rekuć dva otoka tiesnim kanalom razciepljena u ledenom moru, spadajuća danas pod gubernia rusku Arhangjel. *Nowaja Zemlja*, *Nova Zemlja*.

●.

Obazdru (XIV. 139.) po du-
brovačkom naričju, miestò
obazru, od obazrieti se.
Občinjén, a, o, *adj.* behert,
ammaliato, affaturato.
Občiti, im, *v. n. imp.* umge-
hen, *conversare, praticare;*
pflügen, usare.
Obijati, am, *v. a. imp.* (strane
i luge) herumgehen, herum-
streifen, *circuire, girare.* (XV.
108.)
Obiti, ijem, *v. a. perf.* herun-
terschlagen, *sbattere;* auf-
brechen, einbrechen, *rom-
pere.*
Oblastan, stna, o, ili sna, o,
adj. takodjer frei, *libero;*
ermächtigt, *autorizzato,* XVII.
28,
Oblčiti, čim, *v. a. perf.* mer-
ken, bemerken, *osservare.*
Oblčiti, im, *v. a. perf.* bemer-
ken, gewahr werden, *scor-
gere;* aufstreichen, *ugnere,*
distendere; u XX. 70. über-
ziehen, verdunkeln, *coprire,*
oscurare.
Obliepiti, pīm, *v. a. perf.* um-
fleben, *appicare intorno;*
— se, *v. n. perf.* sich schmin-
ken, *bellettarsi.*
Obljubiti, bim, *v. a. perf.* lieb
gewinnen, *incomminciar ad
amare.*

Obluk, a, *m.* Bogen, *arco.*
Obnočiti, im, *v. n. perf.* von
der Nacht erreicht werden,
esser sorpreso dalla notte,
Obó, obla, o *adj.* vidi obal.
Obrati, oberem, u V. 122. to
što početi, anheben, *com-
minciare.*
Obsieniti, nim, *v. a. perf.* be-
schatten, *gettar ombra;* täu-
schen, *far illusione.*
Obsiesti, siedem, *v. a. perf.*
belagern, *assedare;* (koga
vrag) besessen werden, *inde-
moniare, invadere.*
Obšesarati, ram, *v. a. imp.*
umfrallen, *tener stretto co-
gli artigli.*
Obzida, e, *f.* Ringmauer, *muro
d' intorno.*
Oči, odjem, *v. a. perf.* vidi
obiti, običi; — se (česa),
meiden, stehen, lassen, *la-
sciare, guardarsi.*
Odar, dra, *m.* Bett, *letto.*
Odārvati se, vem se, *v. n. perf.*
stegen auf der Defensivē,
vincere difendendosi.
Oder, a, *m.* holje Odra, e, *f.*
rieka izvruća u Moravii;
teče kroz Sleziu, Branibor i
Pomoraniu u more balticko.
Oder, Odera.
Odhārvati se, vem se, *v. n.*
perf. vidi odārvati se,
Odi, { *adv.* vidi ovdie
Odie, }

Odirati, rem, v. a. imp. plün-
dern, *saccheggiare*.

Odisgara, adv. von oben, *di sopra*.

Odkada, adv. seit wann? *da quando?* —, conj. po ta-
lianskom jeziku *miesto: kada,*
pokle, buduće da, da, nach-
dem, *da ché, poichè VIII.*
135.

Odkle. | adv. znamenuje ta-

Odkli, | kodjer odkad, od-
kako, seitdem, *dacchè, V. 9.*

Odkrivati se, am se, v. n.
imp. XI. 208. sich zeigen,
mostrarsi.

Odmaći, aknem, | v. a. perf.

Odmaknuti nem. | entfernen,
allontanare; — se, v. n. sich
entfernen, allontanarsi.

Odmetnik, a, m. Ketten, *ribel-*
le; Renegat, Apostat, ein
Abtrünniger, apostata.

Odmieniti, nim, v. a. perf. ab-
lösen, *cambiare.*

Odocniti, nim, v. n. perf. spät
werden, *divenire, esser tar-*
di; verspäten, ritardarsi.

Odor, a, m. Beute, *spoglia.*

Odriešiti, šim, v. a. perf. ab-
lösen, *staccare; slegare.*

Odrieti, drem, derem, v. a.
perf. plündern, *saccheg-*
giare.

Odrieti, odriem i odrem, v. a.
perf. ausziehen, *spogliare.*

Odsinj, a, m. grad u Arhani
na moru jadranskom. *Dul-*
cigno, Dulcigno.

Odsjudiere, adv. von allen
Seiten, *da tutte le parti.*

Odtle, adv. von da, *da qui.*

Odtole, adv. vidi odtle.

Odvārći, vāriem, v. a. perf.
verwerfen, wegwerfen, *ri-*
gettare, gettare; — se, v.
n. perf. abtrünnig werden,
apostatarsi.

Odvārnuti, nem, v. a. perf.
abwenden, *allontanare, di-*
stornare; zurück geben, tor-
nare.

Odveće, adv. zu viel, *troppo.*

Odviēt, a, m. Antwort, *ri-*
sposta.

Ogārljaj, a, m. Halskette, Hals-
band, *collana.*

Oglav, a, m. oglav, i, f. Hals-
ter, *capestro, cavezza.*

Ogo'iti, lim, v. a. perf. nackt
machen, *far nudo, ignudo;*
fig. berauben, privare, spo-
gliare.

Ogranjivati, vam, v. a. imp.
erscheinen, *apparire, com-*
parire.

Ogranuti, nem, v. n. perf. vidi
ogranjivati.

Ogreznuti, nem, v. n. perf.
versinken, *approfondarsi.*

Ohoditi se, dim, se, v. n. imp.
(česa, koga), meiden, aus
dem Wege gehen, *sich in*

Acht nehmen, *schlafen*, *guardarsi*.

Okesiti, sim, *v. a. perf.* (zube) die Zähne fletschen, *digri gnare i denti*, *ringhiare*.

Oklapati, pam, *v. a. imp.* umgeben, umfassen, *cingere*.

Oklop, a, *m.* Panzer, Rüstung.

Oklopje, a, *n.* raß, corazza.

Okoliš, a, *m.* Runde, *circonferenza*.

Okošt, a, o, *adj.* hager, *scarno*.

Olimpo, a, *m.* danas Laha, bardo na medjašu od Makedonie i Tesalie k moru garckomu; svet Muzam i daržan za prebivalište bogovah. *Olimpos*, *Olimpo*.

Omärknuti, nem, *v. n. perf.* vom Dunkel erreicht werden, *esser raggiunto dalle tenebre*.

Omärsiti, sim, *v. a. perf.* jemanden zu kosten geben, *dar ad assaggiare*; — se, (na što) kosten, *assaggiare*.

Omastiti, stim, *v. a. perf.* färben, *tignere*.

Opirati se, ram se, rem se, *v. n. imp.* takodjer sich stützen, stämmen, *appoggiarsi*.

Oplakati, lačem, *v. a. perf.* abwaschen, abschwemmen, *lavare*; beweinen, *piangere*.

Oplesti, letem, *v. a. perf.* flechten, *trecciare*, *intrecciare*;

— se, *v. a. perf. fig.* sich wohin winden, *avvolgersi*.

Oprava, e, *f.* Berrichtung, *funzione*

Orao, orla, *m.* Adler, *aquila*.

Orfeo, a, *m.* piesnik starih vriemenah, glasovit veomi, predšastnik Omerov, *Orpheus*, *Orfeo*.

Orhan, a, *m.* car turski, sin Otmanov; uzišavši na vladanja g. 1326, metnu poda se Natoliu i varže prestolje svoje iz Jenišera u Brusu. Umriè g. 1359.

Oriti, rim, *v. a. imp.* schmettern, *far rimbombare*; — se, *v. n. imp.* schmettern, *rimbombare*; stürzen, *rovesciarsi*, *precipitarsi*.

Osa, e, *f.* VII 51. gora visoka u Tesalii, veoma proslavljena u starih piesnikah.

Oslušati, šam, *v. a. perf.* auhören, *ascoltare*, *sentir tutto*.

Oslušati, šam, *v. a. imp.* vidi oslušati.

Osman, a, *m.* I. vidi Otman.

Osman, a, *m.* II. sin Ahmeta I. cara otmanskoga, rodjen na 4. studenoga god. 1604; onaj je isti, o kojem je slavnu ovu piesan izpievao svetli naš Gundulić; s česa nam budi dopušteno probesedit malo obširnie na miestu ovom o životu i dielih

istoga nesrećnika. — Nakon smrti Muhameda III. (22. prosinca 1603) od zaostavša dva njegova sina Ahmeta i Mustafe, po pravu starišinstva uzidje na vladanje tursko sin starij Ahmet I., koji na 22. studenoga 1617. predstavivši se i nakon sebe Mustafu brata i nekoliko sinova (od kojih bijaše najstarij naš Osman) u životu ostavivši, zamarsi otmansku carevinu u teške nezgode. Mustafa, trinaest godina od Osmana starij budući, po pravu starišinstva na vladanje uzdignut, radi ludosti svoje i nepodnožnosti za vladat sam sobom onako prostranu carevinu (s česa bijaše usiljen predat sve uzde gospodstva materi svojoj, ženi veoma oholoj), bi na 26. veljače 1618 s prestolja na jedanput od svoga divana skinut i opet u parvašnji svoj kavez (sobu) zatvoren, a uzvišen miesto njega Osman II. mladić od ne punih četrnaest godišta.

U tri godine svoga vladanja potuče se Osman više puta s Poljaci s različitom srećom. Umarsi veliki vezir Ali-paša, bi stavljen na miesto njegovo Arbanasin

Husein od grada Orida, barbarin bez izkustva, i fanatik ohol i misleć, da osim sultana neima na zemlji glavar, i da ostali svi vladaju po jedinoj njegovoj milosti i hotienju.

Navršujući Osman sedamnaesto lieto, poče malo po malo otimat se uzdi svojih vezirah i u poslu svojom se volom služiti. Premda bijaše bojevit i viešt na oružju, ne-ljubljahu ga vojnici rad lakomosti, a stanovnici carigradski negledahu ga liepo, jer biaeše obiko obilaziti noćju ulice gradske i uhoditi zabave turske. Budući upro zaratit se opet s Poljakom, iznatica u poljani od Daud-paše carske tugove (repove konjske) u početak mieseca svibnja 1621, a dvie nedjelje iza toga diže se s vojskom put Drienopolja, kamo nakon deset danah puta došavši, i tu drugih desetak danah odmorivši se, uprieči s Janjičari preko Jambolie i Balkana, premda preko ovoga s velikom težkoćom, a zatim Dobrućom u Izakdži miesto na rieci Dunavu, nekoliko miljah od Čelijah uz vodu. U Bogdanskoj, u miestu Tataranu, pristupi k nje-

mu sa svojom vojskom beglerbeg diarbekirski, Dilaver, a uz svetkovine bajrama bezi od Ahiske i Dârstera (Sili-
strie), vojvoda bogdanski i vezir haračara prekopskoga Džanibeka. Vojevoda vlaški, nebudući pristojno uredio drumovah, a i onako u sumnji, da priateljuje Poljakom, bi snimljen i utamničen, a miesto njegovo podieljeno po drugiput zakletom' nepriatelju poljačkom' Stiepanu Tomzi. Pod kraj kolovoza 1621. stojaše sultan blizu grada Hotima, Hodkiević pak sa dvanaest tisućah biaše utaboren na vodi Niestru, a kraljević Vladislav sa šestdeset tisućah vojnikah obkupan kod grada Kamenice. Vojska otmanska obkoli tabor poljački na Niestru sa svih stranah: na obali Niestra potoka stojaše begleberg diarbekirski Dilaver, iznad njega beglerbezi od Natolie, Karamanie i Sivasa, za njimi janjičari, za ovimi u sârcu vojske spahie, oatim vojske od Damaska i Alepa, mu-
teferike i komorski poslie njih vojvoda bogdanski, a tik do šume Tatarhan od Krima. U prvoj zavadi (8. rujna 1621) početoj u šumi

pogibè beglerbeg od Bosne, i vojvodi bogdanskomu bi naručeno, da premosti Niester. Medjuto biaše pravi juriš, učinjen na tabor na Niestru, sriećan za Turke, jer zarobivši dvanaest velikih topovah, i trideset i dva mala a dva velika stega, pobije više od tisuću Poljakah. Kantemir Mirza, nogajski poglavica, po zapoviedi Osmanovoj usârnu u zemlju poljačku, odriè i popali što mu dodje do rukuh i odvede odatle dvie tisuće poljačkih stanovnikah u robstvo. Drugi nastup uzb.še Poljaci dobro poticanim velikim ognjem (topovstvom), a nebiaše od veće hasne ni. tretji, premda biehu uzjahali svi-kolici beglerbezi, i premda Togandzia Ali-paša s onu stranu vode bez prestanka oganj iz topovah sipaše. Najžeštji juriš biaše četvrti (na 14. rujna), kojim Osman nasârnu glavom na stojeći upravo naprema njemu tabor kozački. Tu dopade Turke neizmierna šteta. Mnogo tisućah njihovih po izbor junakah izgibè, a medju inimi i Muhamed-paša Karakaš, beglerbeg budimski, koji u nadvečerje žalostnoga toga

dana s vojskom svojom u tabor carski došavši, bi navalice od velikoga vezira Huseina bez svake podpore poslat u najljutji oganj.

Nehteći Osman za tada pedepsat jače velikoga vezira Huseina porad poginutja Karakaševa, skidè ga samo š njegove časti, i dadè ju beglerbegu diarbekirskomu Dilaveru (na 17. rujna), a ostavi Huseina na časti drugoga svoga vezira i zapoviedi mu, da podje preko potoka, i tamo da zapovieda jedan dio vojske suprot Poljaku, što on, kako bi premošten Niester, odmah i učini. Jusuf-paša bi učinjen beglerbegom od Erzeruma, a Sulejman od Diarbekira. Baki-paša postadè teftedarom. Na 33. rujna mieseca udariše Poljaci obnoć na Huseina, i tū bi ranjen Togandžia Ali-paša i beg od Eolie. Sutradan učiniše Turci na Poljake peto obćenito nasarnutje, ali janjičari nehtiedoše, da ga podupiru. Još jedanput udari Turcin na Poljaka, i boj trajaše od jutra do mårkle noći sa neizručenom štetom turskom. Odmićući u to rujna, učiniše oba nepriatelja niekoje

članke od mira na temelju članakah cara Sulejmana, i počese spremat se na dvorove. Pišu kårstjani, da je toga rata izginulo osamdeset tisućah Turakah, a sto tisućah konjah; a Turci usuprot pišu, da je tu poginulo sto tisućah pasah t. j. neviernikah Kaurah; ali je mnogo istini spodobnie, da lažu Turci, nego li kårstjani. Jer premda muče o svojem gubitki, jadikuju ništanemanje nad nepriateljstvom izmedju Huseina i Karakaša, i izmedju Tatarhane i Kantemira, a najveće nad neizmiernim neznanstvom i nadutoj preuzetnosti kizlar-age Sulejmana, kao nad poglavitimi uzroci sve nesrieće toga zaratjenja.

Putem stigoše Osmanu glasovi, da mu je najmilija njegova sultania, rodnom Ruskinja, veomi liepa, doniela na svijet pårvorodjenoga sina, s kojim nakon šest nedieljah u Drienopolje na susriet sultanu došavši, bi na zapovied carevu od svih vezirah svečano dočckana.

Stignuvši Osman okò polovine mieseca siečnja 1622. u pårvostolni grad svoj Carigrad, i tū na dan godovni

svetca Muhameda s velikom svetkovinom i trostrukom razsvietom grada dočekan budući, učini velike promjene u službah državnih i beglerbeglucih. Stupovi tadašnjega gospodovanja biahu: veliki vezir Harvat Dilaver-paša, kojega slava bojna bieše se osvietlala posliednjega persianskoga rata, i koi premda mniaše, da je sultan gospodar svietu, biaeše ništanemanje čoviek ozbiljan, mieran i razuman; kapudan-paša Jerminen Halil-paša nekadašnji veliki vezir; teftedar Baki-paša; nišandži-paša Mustafa-paša; aga janjičarski Ali aga; muftia Esad-efendia; a nada sve vladahu u istom haremu dva slavna čovieka, jedno samovoljni naduti nagli hodža Osmanov Omer-efendia, a drugo ponosita nevieža i barbarin kizlar aga Sulejman, naputnik rata suprot psetu poljačkomu kralju.

Od povratka svoga u Carigrad zamieraše se Osman nerazumom svojim narodu sve većma i većma, obilazeći obnoć često samodrug ili samotret ulice gradske i kàrème, kao stražnik noćni. Vino i duhan bi oštro zabra-

njen, i skupoća hrane u Carigradu, mniahu stanovnici, da izvire samo iz lakomosti Osmanove. Jedàrku vojske, janjičare i spahie biaeše otudjio Osman od sebe nešto lakomosti, nešto ukorom: onih s toga, što pod izlikom, da će ih obdarit, bieše ih na oružju viezbaó (muštró) pod gradom Hotimom, a nedao više neg svakomu po pol piaštra; a drugih zato, što ih biaeše jako ukorio vrátjajući se iz boja, u kojem pogibè budimski Karakaš. Vrativši se kući, objavi vojnici svoju nezadovoljnost s njezinom hrabrosti ukazanom prošastog rujna, i učini pobacat nekoliko pijančujućih janjičarah u more, a nekoliko pijanih gradjanah prikovat na galie. Budući mu poginuo od puške sin parvorodjeni, za nadomiestit štetu, nakani se oženit na jedanput za tri žene, ali ne kako pripisuje zakon, od roda potištena, i bitja robskoga, nego suproti svakoj politici turskoj i dotadašnjemu običaju, za žene roda svietla i gospodična. Ter tako se sdruži s kćeri Pertev-pašinom i muftie Esad-efendie. Nu nada sve

pobuni sârca turska volja sultanova, kojom odredi još toga premalietja otić glavom u Siriu da upokori opet odmetnoga jur od veće godinah Fahredina družkoga emirina, kojemu u pomoć bieše princip Filiberto opremio u Zangli (Mesini) gradu šestdeset galiah i šest galjunah. Zapoviedivši dakle velikomu veziru, kapudan-paši i tefterdaru, da spreme do polovine travnja mieseca za taj put sto galiah, proglasi, da da će sultan putovat na zaviet u rodni grad prorokov Meku.

Dilaver i Esad gledahu na svaki način, da odvrata Osmana od nesriećnoga putovanja u Meku: ali hodža i Kizlar-aga uništiše sve njihove sviète prišaptuvši Osmanu, da su najamuici egipatski mnogo bolja vojska nego janjičari, i da se trulo sârce turske vojske, — janjičari i spahie, — imaše obnovit novimi četami egipatskih i sirskih vojničarah. U toj ga namieri, još većma utvârdi tumačenje zloknoga sna, té zasieče upravo putovat. To biahu uzroci, žalostne Osmanove smrti, koja se u istom dielu po-

tanko opisuje, te nam se čini suviše ponavljati prozom ono isto, što pjesma liepše kaže. —

Malo nakon smrti Osmanove bi zadavljen u tamnici Korevski po zapoviedi Mere-Huseina, velikoga vezira, koi mniaše, kad njega nestane, da će se lakše mir sklopit s Poljakom. Nusvakako nebi mir učinjen do 18. veljače 1623, gdje Kristofor knez Sborovski ugovori s vrati turskimi, na temelju mira s carem Sulejmanom, devetnaest članakah, od kojih najglavnii biahu, da se imadu dâržat u miru kako Kozaci tako i Tatari; da se šteta učinjena naknadi; i da se izmiene sužnji s obie strane.

Osoban, bna, o, *adj.* *persönlich, personale; besonder, was für sich ist, separato, ch' è per se.*

Osoban, bna, o, *adj.* takodjer *eigen, proprio.* XI. 74.

Osobit, a, o, *adj.* takodjer *eigen, proprio.* VII. 72. XX. 118.

Osa, e, *f.* bârdo u zemlji gârskoj, danaske Kisav; vele, kad se biehu digli gorostasi suprot bogovom, da medju ostalimi biehu i ovu goru

nabacili vārhu drugih, za moć
lašnje dopriet do nebesah.

Oša, Ossa.

Ostàrljat, a, o, adj. scharf zu-
gepißt, appuntato.

Ostinuti, nem, v. n. perf. kalt
werden, divenir freddo.

Osti, ih, f. pl. Dreizack (des
Fischers), tridente, fiocina
da pescare.

Osuda, e, f. Verhängniß, de-
stino.

Osviet, a, m. Anbruch, lo spun-
tare.

Ošò, šla, o, part. od oči.

Otman, a, m. sin Ertogrulov,
(počè vladat okò g. 1300.,
a umriè g. 1325.) biaše pàrvi
car turski, i po njem se ca-
revina ona nazvā otmanskom.
Nicki ga pišu i Osman. na-
kon sebe ostavi na vladanju
novopodignute carevine svo-
je sina Orhana.

Otmanović, a, m. svaki tko
izlazi od koliena Otmana
pàrvoga cara turskoga.

Otražak, žka, m. Nachköm-
ling, discendente.

Otražak, žka, m. takodjer što
ostatak, Ueberbleibsel, avan-
zo; »Mogorkinja robi do
otražka leške puke« XIII.
73., die Mongolin entführe
die Polen bis auf den letz-
ten Ueberrest in die Knecht-
schaft, la Mogolese rapisce

i Polacchi che non vene resti
il vestigio.

Otrunuti, nim, v. a. perf. he-
rabschütteln, scuotere.

Ovudar, | adv. hier — weg,

Ovudi, | hier — herum, per
questi luoghi, per di quà.

Ozdal, | adv. unter, abbasso.

Ozdò, |

Ozlediti, dim, v. a. perf. är-
ger machen (z. B. die Wun-
de), far duolare più la piaga.

Ozlobiti, | bim, v. a. perf. be-

Oznobiti, | schädigen, bemädeln,
nuocere, macchiare.

Ožica, e, f. Löffel, cucchiajo.

P.

Pac, a, m. Stiepan; veliki kan-
celjer kraljestva poljskoga,
i glava od litvanske čete u
vrieme rata Osmanova s Po-
ljakom, XI. 55.

Paček, conj. vielmehr, sogar,
anzi.

Pafò, a, m. grad na otoku Ci-
pru. Paphos, Pafò.

Pahati, ham, v. a. imp. blasen,
soffiare.

Paka, conj. dann, nachher, poi.

Palkošić, a, m. vidi Ivan Pal-
košić.

Pamet, i f. Gedächtniß, memo-
ria; Verstand, Vernunft,
mente, intelletto.

Pametan, tna, o, adj. vernünftig,
prudente.

Pametar, a, m. einer der sich erinnern kann, *uomo che si ricorda.*

Panjiti se, njim se, v. n. imp. erstarren, *irrigidire.*

Parid, a, m. u starih pričalacah sin Priamov i Ekubin. Živuci u dietinsko svoje doba na gori Idi, blizu otčinskoga svoga grada Troje, medju inimi pastiri, po volji Jupiterovoj imaše dosudit jabuku od nesloge, na kojoj biaše upisano: »najliepšoj« jednoj od boginjah, t. j. Junoni, Paladi ili Veneri, kako mu se koja najliepša od one tri vidjaše. Dosudivši tu jabuku Veneri, boginji od liepote, uvriedi ostale dvie smärtno, a ova mu obeća za uzdarje preliepu Jelenu, ženu Menelaja kralja od Micenah u Gärčkoj, koju nesmotreni mladić ugrabio i u Troju svojoj kući zbilja poveo budući, bi nečestit uzrok plamenoga onoga rata, kojim razsärčen Menelaj i sva ostala Grecia, za osvetit taj prikor udari na trojansku kraljevinu, i koj paka nakon vojevanja od deset godištah svärši s cielovitim raspom glasovitoga trojanskoga grada. *Paris, Paride.*

Pàrliti, lim, v. a. imp. brennen, *bruciare.*

Parnaso, a, m. danas Liakura, bårdo u zemlji gärčkoj; niegda veoma glasovito i, kakono pričahu, stan muzah. *Parnassus, Parnasso.*

Paro, a, m. otok u moru gärčkom, glasovit gospodskim mramorom. *Paros, Paro.*

Pàrsnuti, nem, v. a. perf. spritzen, *sprizzare, sbruffare.*

Pàršati, šim, v. n. imp. flattern, *svolazzare.*

Pàršec, a, e, adj. flatternd, *flatterhaft, volubile.*

Pàršiti, šim, v. a. imp. vidi pàršati.

Pàržina, e, f. Sand, *arena.*

Pastorak, rka, m. Stiefsohn, *figliastro.*

Paša, e, m. čast u Turakah, *Pascha, pascia.*

Patiti, tim, v. a. imp. leiden, *ertragen, patire.*

Pazduh, a, m. bolje pastuh, što vidi.

Peča, e, f. Stück, *pezzo.*

Pečal, i, f. Kummer, *affanno.*

Pečaliti se, lim, se, v. n. imp. sich betrüben, *affannarsi.*

Pečiti, čim, v. a. perf. beißen (von der Schlange, dem Scorpion etc.), *mordere (detto di serpe, scorpione ecc.)*

Pedepsati, šem, v. a. imp.
XX. 28. vidi pedepsati,
sam.

Pela, e, f. u staro doba grad
glasovit u Mačedonii, rodno
miesto Aleksandra velikoga
i oca mu Pilipa; danas stoji
na onom miestu Jenidže-
Vardar; nedaleko odatle
utieče u more rieka Vardar.
Pella, Pella.

Pelio, a, m. danas mavrovun-
ske gore na krajini današnje
Grecie, gdje medjaši s Tur-
skom. Niegda biahu glasov-
ite s toga, što pričahu sta-
ri, da, kad se niegda biehu
podigli gorostasi suprot bo-
govom, za dopriet lašnje do
nebesah, biehu navalili bār-
do Pelio na drugo, koje se
zvaše tadar Osa, a danas
Kisav. *Pelion, Pelio.*

Perivoj, a, m. *Lustgarten, giar-
dino.*

Pernica, e, f. *Federbett, col-
trice.*

Persia, e, f. zemlja n Azii.
Persien, Persia.

Pertev-paša, e, m. tast Osma-
nov.

Peset, num. miesto petdeset,
fünfzig, cinquanta.

Pêti, pnem, v. a. imp. vidi
penjati.

Pića, e, f. *Nahrung, cibo.*

Piega, e, *Flecken, macchia.*

Pienez, a, m. *Münze, mo-
neta.*

Pištati, tam, v. n. imp. *he-
Pistiti tim, | rausschießen
(daß Wasser, Blut ic.),
sehizzare, zampillare, sgor-
gare con impeto.*

Pitan, tna, o, adj. *bearbeitet,
coltivato.*

Pitom, a, o, adj. *zähm, addo-
mesticato; (zemlja) bearbei-
tet, coltivato.*

Pištati, štim, v. n. imp. *spru-
deln, spruzzare.*

Pjasto, a, m po pričanju do-
godopisacah težak poljački,
okolo polovine IX. stolietja
na vladanje one kraljevine
uzdignut. Od njegova imena
zvahu se Pjasti svi domaći
kralji u Poljskoj.

Plačan, čna, o, adj. *weinend,
piangente; beweinenwür-
dig, lamentevole.*

Plah, a, o, adj. *unbeständig,
volubile; unbesonnen, rasch,
spensierato, rapido.*

Plahó adv. *rasch, da spensie-
rato.*

Plahoća, e, f. *Raschheit, ra-
pedità.*

Plahos, sti, f. vidi plahoća.

Plahos, sti, f. *Uebermuth, ar-
roganza.*

Plakati, plačem, v. a. imp.
*meinen, beweinen, piange-
re; schwemmen, dilavare.*

Plandište, a, n. ein Ort, wo man über die Mittagshitze mit dem Viehe einkehrt, *luogo dove si ritirano i pastori cogli animali per sottrarsi ai calori del mezzogiorno.*

Planina, e, f. Alpe, alpe.

Planina stara, vidi stara planina.

Platno, a, n. Leinwand, tela; Ringmauer, muraglia.

Plav, i, f. Fahrzeug, naviglio; Floß, zatta.

Plav, a, o, adj. blond, biondo.

Plemenik, a, m. vidi plemić.

Plesati, šem, v. a. imp. stampfen, calpestare.

Pliti, lijem, v. n. imp. vidi ploviti.

Plov, a, m. das Schwimmen, nuoto; plovom, schwimmend, a nuoto.

Plovdin, a, m. grad u Rumelii na rieci Marici. Philippopolis, Filippopoli.

Ploviti, vem, v. n. imp. schwimmen, nuotare, galleggiare.

Pobien, a, o, } adj. erschla-

Pobijen, a, o, } gen, ucciso,

Pobjen, a, o, } morto.

Pobiti, ijem, v. a. perf. total schlagen, niedermachen, ammazzare, sconfiggere; u IX. 168. besetzen, belegen, guarnire, fornire.

Poboj, a, m. Niederlage, sconfitta; Schlacht, battaglia.

Pod, a, m. Boden, Fußboden, pavimento; Stoßwerk, piano.

Podart, a, o, adj. gezücht, herausgezogen, stretto; (uzdah) ausgestossen, tratto.

Podgorje, a, n. ein Strich Landes unterhalb der Berge, paese sottomontano; ima i miestah, koja se zovu tako.

Podhiban, bna, o, adj. heimtückisch, malizioso, maligno.

Podhiban, bna, o, adj. takodjer hinterlistig, falsch, doloso, falso.

Podirati, rem, v. a. imp. (sablju) ziehen, zücken, strignere; (uzdahe) ausstoßen, trarre.

Podkupiti, pim, v. a. perf. sammeln unter einen Ort, raccogliere sotto....

Podliesje, a, n. XI. 59. miesto ili krajina negda poljačka, nu koja, nemogoh saznati. Marković veli, da je kneževina banovine litvanske.

Podoban, bna, o, adj. fähig, capace; ziemlich, decante.

Podobati, ba, } v. imper.

Podobati se, ba se } imp. sich schicken, geziemen, esser conveniente, convenire.

Podolija, e, f.) pokrajina

Podolje, a, n.) negda po-

- ljačka, danas ruska, između Volhinie, Kiova, Kersona, Besarabie i Galicie, nedaleko od grada Hotima, ravna i veoma plodna. *Podolien, Podolia.*
- Podriet, i, f. *Geschlecht, stirpe, razza.*
- Podriet, a, o, adj. vidi podart, a, o.
- Podriet, t, f. *Ursprung, Herkunft, origine; Geschlecht, stirpe.*
- Podrieti, drem, v. a. perf. vidi podirati.
- Podstup, a, m. *Blofade, bloccatura, blocco.*
- Podunavje, a, n. zemlje slovinske i karavlaške, oko Dunava, die Donauländer, paesi illirici e valacchi per i quali scorre il Danubio.
- Podunavka, e, f. *Anwohnerin der Douau, donna nativa de' paesi del Danubio.* Tako zove Gundulić Krunoslavu, jer bijaše kći vojvodinje karabogdanske.
- Pogadjati, djam, v. a. imp. *treffen, toccare; (komu) nach dem Willen thun, far a grado; accordiren, accordare; — se, v. n. sich vertragen, accordarsi; handeln, unterhandeln, einen Vertrag machen, far l' accordo.*
- Pogarditi, im, v. a. perf. *beschimpfen, oltraggiare; verachten, disprezzare.*
- Pogovor, a, m. »u pogovor ovo nije,« XVII. 112. *ich erwähne es nicht deswegen, um davon zu sprechen, non lo rammento per vantarmene, per rinfarciartelo.*
- Pogovor, a, m. *Besprechung, discorso.*
- Pogreban, bna, o, adj. *Grab, Begräbnis, di sepolcro, di sepoltura.*
- Pogrešpan, a, o, vidi pogrišpan.
- Pogrišpan, a, o, adj. *runzelig, rugoso, grinzoso.*
- Pohod, a, m. *Hingang, andata; Besuch, visita.*
- Pojata, e, f. *Stall, stalla.*
- Pokli, conj. *da, nachdem,*
 Poklie, *poichè; — adv. seit, dopochè.*
- Poklicati, čem, v. a. perf. *rufen, gridare.*
- Poklon, a, m. *Verbeugung, inchino; Anbetung, adorazione; Geschenk, dono; Verehrung, venerazione.*
- Pokonji, a, e, adj. *endlich, finale.*
- Polača, e, f. vidi palača.
- Polag, praep. *nach, secondo; neben, accanto.*

Pološje, a, n. XI. 59. Po Markoviću kneževina banovine Litvanske.

Poluvieran, rna, o, *adj.* *tegerisch, eretico.*

Poman, mna, o, *adj.* *achtsam, attento.*

Pomas, sti, f. *Salbe, unguento.*

Pomiliti, im, v. a. *perf.* vidi pomilovati.

Pomilovati, lujem, takodjer *befürworten, gratificare.*

Pomoja, e, f. *Achtsamkeit, attenzione, cura.*

Pomno, *adv.* *achtsam, attentamente.*

Pomorac, rca, m. *Seemann, marinajo.*

Pomoranac, nca, m. *einer aus Pommern, uno di Pomerania.*

Pompej, a, m. nadimenom

Pompeo, pea, i veliki, sin Pompeja Strabona i Lucilin, od roda plemenita, rođen 106 godišta prije Isusa; bio se naučio zanat vojnički uz oca svoga, i postavši konzulom rimskim povratio je vlast tribunsku, izkoristio gusare, nadkrilio bojom srijećom Tigrana i Mitridata, probio dobitan u Mediu, Arbanu i Iberiu, podvrgo Kolke, Ateje i Židove, i vrativši se kući, uni-

šio u Rim s velikom gizdom svetkujući slavu dobitke svoje za tri dana uzastopce, i metnuo u blagajnicu javnu od pliena svoga toliko novaca, koliko do tada nijedan in rimski vojevoda. Nu budući tom slavom probudio nenavist u Juliu Cezaru, tasta svome po ženi Julii, nakon nekoliko godišta udariše jedan na drugoga s vojskom, i susretnuvši se (g. 48. prije Isusa) u polju farsaljskom (vidi Farsalja) nadhvativši Cezar Pompeja, koi budući uteko u Egipat, bi na zapovied Ptolomeja, kralja egipatskoga a muža Kleopatri-
na, s glavom razstavljen.

Pomraka, e, f. *Verfinsterung, eclissi.*

Ponaglavu, *adv.* *ausdrücklich, espressamente.*

Ponase, *adv.* *für sich, per se stesso.*

Poniknut, a, o, *adj.* *der die Augen an den Boden heftet, sguardo abbassato.*

Poniknuti, nem, v. n. *perf.* *die Augen an den Boden heften, abbassar lo sguardo.*

Poplaha, e, f. *das Erschrecken, spavento.*

Poplesati, šeta, v. a. *perf.* *zusammenstampfen, calpestare.*

Po put, *praep.* wie, als wie, come, in foggia di.

Pored, *adv.* takodjer neben-einander, fianco a fianco. XIX. 231.; *nacheinander*, un dopo l' altro.

Pored, *praep.* neben, accanto; obično s genitivom, a u Gundulića i s instrumentalom. Vidi Os. VIII. 92. *adv.* upored, zusammen, assieme.

Pospieh, a, *m.* Eile, fretta.

Pospieha, e, *f.* vidi pospieh.

Posvetjenje, a, *n.* Heiligung, santificazione; Opfer, das Opfern, sacrificio, santificazione; Widmung, consecrazione.

Posvudiere, *adv.* überall, dappertutto.

Pošastje, a, *n.* vidi pobod.

Pošet, a, *m.* Gang eines Spaziergängers, camino d' un passeggiante.

Poštapiti se, pim se, *v. n. perf.* sich stützen, appoggiarsi.

Potaja, e, *f.* Heimlichkeit, segreto.

Potaknuti se, nem se, *v. n. perf.* stolpern, inciampare; sich entschließen, risolversi.

Potankô, *adv.* genau, esattamente, accuratamente.

Potarašiti, šim, *v. a. perf.* zertreten, calpestare.

Potežiti se žim, se, *v. n. imp. & perf.* sich beeilen, affrettarsi.

Potežiti, žim, *v. a. imp. & perf.* eilen machen, far affrettare.

Poticati se, čem se, *v. n. imp. V. 49.* stolpern, inciampare.

Potisnuti, nem, *v. a. perf.* stoßen, spignere; verwerfen, rigettare; verschmähen, verachten, sprezzare; verstoßen, ribbutarre, ripudiare.

Potištè, *praet. 3. pers. sing.* miesto potisnù, vidi potisnuti. Osim tištè, stištè, potištè i zatištè, nenalazi se drugo ništa od ovoga glagolja.

Potišten, a, o, *adj.* takodjer unterdrückt, oppresso.

Potlačati, am, *v. a. imp.* vidi potlačiti.

Potalas, sti, *f.* ungezügelter Freiheit, Uebermuth, libertà sfrenata, protervia, arroganza.

Potom, *adv.* takodjer nachdem, dopochè; sobald, tostoche.

Povelja, e, *f.* Mandat, mandato; Urfunde, documento.

Povod, a, *m.* Leitseil, corda per menar il cavallo.

Pozabiti, bim, budem, *v. a. perf.* vergessen, dimenticare.

Pozlediti, dim, *v. a. perf.* vidi ozlediti.

Poznanje a, n. XI 21. *Erken-
nung, riconoscenza.*

Požnjen, a, o, part. od pože-
ti, XIII. 83. *geschnitten, mie-
tuto.*

Prača, e, f. *Schleuder, from-
bola, fromba.*

Praga, e, f. inako znatni Prag,
poglavitni grad česke zemlje.
Prag, Praga.

Pram, (m. *Flaſſen, fioc-*
Pramen, a, (co; poet. *Haar,*
crine.

Prama, praep. vidi prema.

Prav, a, o, adj. *unschuldig,*
innocente; recht, giusto;
wahr, echt, vero.

Praviti, vim, v. a. imp. *erzäh-
len, raccontare; sagen, dire.*

Pre, riečca, koja se samo u
sastavljenih riečih nalazi, pak
pred kakovim prištavkom,
znači: *zuſehr, troppo, assai,*
kao prevelik, *zu groß, oder*
ſehr groß, assai o troppo
grande; a pred glagoljem:
über, ab, oltre, trà, tras (lat.
trans), kao prepisati, *ab-*
ſchreiben, trascrivere. Drugo
je dakle »pre« a drugo »pri,«
što vidi.

Prečestit, a, o, adj. *ſehr glück-
lich, felicissimo.* Uzima se
i kao naslov cara turskoga,
njegovih paſah itd.

Predati, dam, v. n. imp. *ſich*
fürchten, aver paura.

Predanji, a, e, adj. *vorige, an-
teriore.*

Prekop, a, m. turski Orkapia,
grad posadjen na priedbi iz-
među poluotoka krimskoga
i kopna na mōru cārnom u
današnjoj Rusii; ima sada
jedva do 1000 duſah, a tvr-
djave mu već skoro posve
opustieše. U doba Gundu-
licevo i Osmanovo biaše vas
Krim kakano i dobar dio
bližnjega kopua u ſakah Ta-
tarom, kojih još i danas po
onih stranah dosta imade,
a biaše im tada kan ili
gospodar niekakav Džani-
bek-giraj, koi, jer platjaše
harač sultanu carigradskomu
i biaše mu dāržan služiti na
vojsci, nazvan je od Gun-
dulića našega haračarom pre-
kopskim s toga, što po svoj
prilici stolovaše u Krimu u
gradu Prekopu. *Pereſop,*
Perecop.

Prekriliti, lim, v. a. perf. *üter-
flügeln, passar a volo.*

Prem, adv. *wohl, ben.*

Prenuti se, nem se, v. n. perf.
*aufgeſchreckt werden, spau-
riri.*

Prepadati, dam, v. a. imp.
*ſchrecken, intimidire, spauri-
re; — se, v. n. ſich fürch-*
ten, temere.

Prepas, sti, *f.* Schrecken, Furcht, timore, paura.

Prepasti, padem, *v. a. perf.* vidi prepadati.

Prepoloviti, vim, *v. a. perf.* halbiren, dimezzare; »kò se tmina prepolovi,« XIX. 233. als es Mitternacht wurde, *allor ch'è fù la mezzanotte.*

Preša, e, *f.* Cile, fretta.

Prešan, šna, o, *adj.* eilsfertig, frettoloso.

Prešiti, šim, *v. n. imp.* eilen, affrettarsi.

Prešno, adv. eilends, frettolosante.

Preteći, čem, *v. n. perf.* im Laufen übertreffen, überlaufen, zuvorkommen, superar nel corso avanzar correndo, prevenire.

Prevratiti, se, tim, se, *v. n. perf.* sich verwandeln, mutarsi, cambiarsi.

Prežati, žim, *v. a. imp.* lauern, star in agguato, appostare.

Pri, *praep.* koja sastavljenju s pridavci znači: etwas, ziemlich, alquanto, qualche cosa, *n. p.* pridobar, pristar, itd. etwas gut, etwas alt, alquanto buono. vecchio; a s glagolji znači: dazu, zu, bei, *a, ad, n. p.* pripisati, zuschreiben, asrivere; pri-
nieti, zubringen, apportare.

Dakle dobro razluči ovu rieč od »pre,« što vidi.

Prieče, adv. jäher, gäher, più improvvisamente; schlimmer, peggio.

Prieči, a, e, *adj.* jäher, gäher, più improvviso; schlimmer, peggiore; kürzer, più breve.

Priek, a o, *adj.* jähe, gäh, improvviso, repentino; schlimm, cattivo; kurz, breve.

Priekò, adv. jäh, gäh, all' improvviso, repentinamente; schlimm, arg, male; kurz, brevemente.

Priglasje, a, *n.* što glas, Nachricht, nuova, novella: »glasa ni priglasja čut mu nije,« XII. 11., man hört von ihm gar nichts, non si sente di lui cosa veruna.

Prigoda, e, *f.* Gelegenheit, occasione; Fall, Zufall, caso, avventura.

Prijati, prija, *v. a. perf.* miešti prijeti, prijè, nehmen, annehmen, prendere, accettare.

Prikazati, žem, *v. a. perf.* vorstellen, rappresentare; erzählen, raccontare; schenken, donare.

Priklon, a, o, *adj.* demüthig, umile; artig, civile.

Prikloniti, nim, *v. a. perf.* beugen, verbeugen, piegare, inchinare.

Priklonjati se, njam se, v. n. imp. *sich beugen, piegarsi.*

Priklonò, adv. demüthig, umilmente; artig, pulitamente.

Priklonstvo, a, n. Demuth, umiltà; Artigkeit, pulitezza.

Priklopiti, pim, v. a. perf. ein Dach, eine Kufe oder ein Deckel über jemand stürzen, stürzen, *precipitare un tetto su qualcheduno, coprirlo d' un tino, coperchio ecc.* — koga težka misò XVII. 191. vom schweren Gedanken befallen werden, *esser assalito da grave pensiero.*

Prikor, a, m. Schmach, Schande, vergogna, ignominia.

Pikoran, rna, o, schändlich, schmachvoll, ignominioso.

Priličiti, čim, v. n. imp, vidi podobati se.

Priličiti, čim, v. a. & n. imp. gleich sein, *esser simile;* — se, v. n. *sich ziemen, convenire.*

Primagati, gam, mažem, v. a. imp. *bewältigen, vincere, superare.*

Primislav, a, m. u Poljakah Przemysl, zlatar poljački okò polovine VIII. stolietja, koi, kako piše Kadlubek, budući usarnuli u zemlje poljačke iz današnje Ugarske Obri ili nekakav iní narod, načini od kore dárvene svakakovo

oružje, i pobielivši ga izvana metnu ga u šumu, knd imanu proći nepriatelji. Ovi prolazeći i videći oružje po dubravi ponastavljeno, misleći da su Poljaci, udariše na kore, koje budući Primislav malo po malo sve jednu za drugom nekakvom spravom izpožegò, udubiše se za namišljenimi timi vojnici leteć u šumu, i tu nagzivši na jaku poljačku busiu, bieše malo ne do jednoga poraženi, a Primislav bi pod imenom Leška za zahvalnost od naroda poljačkoga na prestolje uzdignut.

Primožen, a, o, adj. *bewältiget, vinto, superato.*

Prinemagati, gam, mažem, v. a. imp. *schwächen, debilitare.*

Prinemoći, morem, mažem, v. a. perf. vidi prenemagati.

Pripeti, pnem, v. a. perf. *heften, attaccare;* — se, v. n. *erflettern, salire.*

Pripetiti se, tim se, v. n. perf. *sich ereignen, avvenire.*

Pristajati, jem, v. a. imp. *bestimmen, esser d' accordo; passen, andar d' accordo, stehen bleiben, arrestarsi.*

Priukriepiti, pim, v. a. perf. *wieder fräftigen, ristorare.*

Priuzeti, zmem, v. a. perf. takodjer das Wort wiedernehmen, erwiedern, *ripigliare (la parola)*.

Preuzeti, zmem, v. a. perf. bewältigen, *vincere, superare*.

Priveza, e, f. grad u Arbanii na ustju od zamorja istoga imena. Jednu uru daleko od ovoga grada nalaze se razvaline grada Nikopolja, sagradjena od Augusta cesara na uspomenu pomorskoga boja, u kojem tu porazi Augusto sjedinjenu pomorsku silu Antonievu i Kleopatrinu malo prije Isusova porodjenja. *Prevesa, Prevesa*.

Prizida, e, f. Nebengebäude, *edifizio laterale*.

Prizimati, mam, mljem, v. a. imp. quetschen, *schacciare*.

Prizida, e, f. Nebengebäude, *edifizio laterale*.

Prežimati, mam, mljem, v. n. imp. quetschen, *schacciare*.

Probiti, bijem, v. a. perf. durchschlagen, durchstechen, *bucare, trafiggere*; voda je probila, das Wasser quoll hervor, *l'acqua spiccio, sgorgò*; vidi probijati.

Probijati, jam, v. a. imp. durchbrechen, *rompere*; pa siren, wandern, *passare, viaggiare*.

Proć, praep. gegen, *contra*.

Proćuknuti se, nem se, v. n. perf. durch Gelispel gehört werden, *spandersi nel volgo susurrando*.

Prodrieti, drem i derem, v. a. perf. durchbrechen, *penetrare*.

Prohod, a, m. Durchgang, *passaggio*.

Prohoditi, dim, v. n. imp. passieren, vergehen, *passare*.

Prominuti, nem, v. n. perf. voran vorbeigehen, *passar d'avanti; durchpassiren, passar oltre di dentro*.

Pronieti, nesem, v. a. perf. takodjer bekannt machen, *palesare*. XVI. 15.

Pronieti, nesem, v. a. perf. hindurch tragen, *portar oltre*; — se, v. n. das Geruch entstehen, *nascere la fama*.

Propeti, pnem, v. a. perf. freuzigen, *crocifiggere*; — se, v. n. sich bäumen, sich aufrichten, *alzarsi, impennarsi*.

Propeti, pnem, takodjer erheben, aufrichten, *alzare*, XIII. 10.

Propisati, šem, v. a. perf. vorschreiben, *prescrivere*; verbannen, verweisen, *proscrivere*.

Proreći se, čem se, v. n. perf. rufbar werden, *propalarsi*.

Prosiedan, a, o, *adj.* flüchtig, *cavernoso*.

Prosimi, sim, v. a. *imp.* bitten, *pregare*; fragen, *dimandare*; fordern, *pretendere*.

Protaknuti se, nem se, v. n. *perf.* sich durchdrängen, durchschlagen, *aprir la calca, trapassarla con istento*.

Proticati se, čem se, v. n. *imp.* XVIII. 141. *vidi* protaknuti se.

Proučiti, čim, v. a. *perf.* durchlesen, *perleggere*.

Provadia, e, f. grad u bugarskoj zemlji; zove li se tako i ona okolina, gdje se nalazi grad Provadia, nemojemo znati. *Paravadi, Paravadi*.

Provárći se, váržem še, v. n. *perf.* (na čem, u što) sich verwandeln, *cangiarsi, trasmutarsi*.

Provodič, a, m. Wegweiser, Führer, *guida, conduttore*.

Provodičtvo, a, n. Führerschaft, das Führen, Wegweisen, *il guidare, la guida*.

Provoditi, dim, v. a. *imp.* führen, *menare*; bludno dni — ein müssiges Leben führen, *menar una vita lasciva*.

Proz, *praep.* durch, bei — aus, hinaus, *per*.

Prozor, a, m. Fenster, *finestra*.

Prozietati, zrem, v. a. *perf.* durchsehen, *veder oltre*.

Prus, a, m. čeviek iz Pruske zemlje. *Preusse, Borusso*.

Prut, a, m. rieka, koja izvireći u Galičkim gorah ulazi u Bogdaniu i tone u Dunavo nedaleko od grada Galca. *Pruth, Pruto*.

Prut, a, m. Stab, verga; — kraljevski, der königliche Stab, Zepter, la verga regale, lo scettro.

Pružiti se, žim se, v. n. *perf.* sich erstrecken, *stendersi*; sich schwingen, schleudern, *slanciarsi*, X. 105.

Pučina, e, f. ungeheuerer Weite, das hohe Meer, l' immenso (del mare), l' alto (mare).

Pūt, i. f. Fleisch, *carne*.

Put, *praep.* nach, gegen, in der Richtung, *verso*.

R.

Raditi, dim, v. a. *imp.* XV. 105. arbeiten, sich bemühen, trachten, *operare, cercare, procurare*.

Radogostje, a, n. zemlje oko potoka Radogosta u Pomoraniu i Meklenboru, das Land

- am Flusse Radegast, *il paese sul fiume Radegast*.
- Radovilski, koga, *m. knez, sviatla obitio u Poljačkoj parvašnjih vriemenah*.
- Rät, i, *f. die Spitze, punta*.
Inako ärt, *a, m.*
- Rasap, spa, *m. Niederlage, strage; Zerstörung; eccidio*.
- Rasuti, spem, *v. a. derf. zerstreuen, sdargere; schlagen (den Feind), dispergere*.
- Rački, a, o, *adj. to što sàrb-ski, rascianisch, rasciano, di Rascia*.
- Ravno, a, *n. Ebene, piano, pianura*.
- Razbor, a, *m. Bescheidenheit, discrezione*.
- Razčinjati, njam, *v. a. imp. vernichten, zerstören, auflösen, disfare; — se, v. n. sich auflösen, disfarsi*.
- Razdàrpiti, pim, *v. a. perf. zerreißen, squarciare, stracciare, lacerare*.
- Razdirati, se, ram se, rem se (trubnja), XIII. 11. *v. n. imp. dröhnen, frangersi il suon di tromba*.
- Razgarati ram, *v. a. imp. schüren, brennen lassen, far ardere; — se, v. n. (oganj), wachsen (das Feuer), crescere (il fuoco)*.
- Razglasit, a, o, *adj. berüchtigt, famoso, diffamato*.
- Razgojiti, jim, *v. a. perf. das Wohlleben kosten lassen, far, viver una vita commoda, felice; — se, v. zunehmen von Wohlleben, ingrassarsi menando giorni felici*.
- Razgovor, a, *m. Trost, consolazione, conforto, sollievo; Gespräch, discorso*.
- Razgovoriti, rim, *v. a. perf. trösten, consolare, confortare; — se, v. n. sich besprechen, discorrere*.
- Razigrati, gram, *v. a. perf. (konja) in Lauf bringen, far correre; ausspielen, giuocare; — što na sablje, mit dem Schwerte den Besitz entscheiden, decider il possesso a mano armata*.
- Razigrati, ram, *v. a. perf. na sabljah XIX. 57., mit dem Säbel entscheiden, decider col ferro*.
- Razkazan, a, o, *adj. vidi razglasit*.
- Razlog, a, *m. Vernunft, Ursache, Beweis, Recht, Rechnung, ragione*.
- Razložiti, žim, *v. a. perf. auseinander setzen, spiegare, disfare*.
- Razložiti, žim, *v. a. imp. sprechen, reden, schließen, rechnen, ragionare*.

Razluka, e, f. Unterschied, *differenza*; Scheidung, *separazione*.

Razma, , *praep.* ausgenom:
Razmi, , men, außer, *eccetto, fuorchè*.

Razputiti, tim, v. a. perf. entfesseln, *scatenare*; auflösen, aufmachen, *aprire, sciogliere*.

Razrok, a, o, *adj.* schielend, *guercio, bieco*.

Razsutje, a, m. vidi *rasap*.

Razšepaćati, čam, v. a. imp. ungeschlacht auß einander spreizen, *allargar villanamente*.

Razsviestiti, stim, v. a. perf. zur Besinnung bringen, *procurar l' uso de' sensi*; — se, v. n. zur Besinnung kommen, *riaversi, riabilitarsi*.

Raztiskati, kam, v. a. zerdrücken, *dissipare, dissolver premendo*.

Razumnik, a m. Weiser, *il savio, il sapiente*.

Redovnik, a, m. Ordensgeistlicher, *regolare*; Priester, Pfaffe, *sacerdote, prete*.

Redžep, a, m. Tako se zvaše i oni paša, što ga bieše odredio Osman, da ostane nakon njegova polazka kao jedan od tri kajmakama nad njegovom carevinom.

Rekši, *adv.* wähnend, meinend, *credendo, pensando*.

Revati, vem, v. n. imp. schreiben wie ein Esel, *gridar da asino*.

Reziti, zim, v. n. imp. knurren (wie der Hund), *mormorare come il cane arrabbiato*.

Rieč, i, f. takodjer što stvar. XVII. 60.

Rieh, to što rekoh, ich sagte, ich habe gesagt, *dissi*.

Riese, to što rekoše, sie sagten, sie haben gesagt, *dissero*.

Riešiti, šim, v. a. imp. aufbinden, auflösen, *sciogliere*; — v. a. perf. erlösen, *salvare*.

Rieti, rečem, v. a. perf. sagen, *dire*.

Rilo, a, n. Rüssel, *grugno, tromba*.

Ris, a, m. Luchs, *lince*.

Rizvan-paša, e, m. ime onoga paše, kojemu bi naručena straža nad Korevskim.

Rod, z, m. Geburt, *nascita*; Verwandter, *parente*; Verwandtschaft, *parentela*.

Rod, a, m. die Insel Rhodos, *Rodi (isola)*.

Rodan, dna, o, *adj.* Geburts-, *natale*; fruchtbar, *fertile*.

Rodovilski, vidi *Radovilski*.

Rogoboran, rne, o, *adj.* mur-
rend, mormorante.

Roj, a, *m.* Schwarm, sciame.

Rov, a, *m.* unterirdischer Ka-
nal, canale, fosso sotto terra.

Ručati, čem, v. n. *imp.* brūl-
len, mugghiare.

Rud, a, o, *adj.* frauß, ric-
ciuto.

Ručica, e, *f.* Handhabe, ma-
nico; Händchen, piccola, bel-
la mano.

Ruda, e, *f.* Erz; Metall, mi-
niera; metallo.

Rumelski, a, o, *adj.* von Ru-
mili, von Romanien, di Ro-
mania. Zove se Romania ili
Rumelia veliki onaj dio zem-
lja turske u Europi, koji se
nahodi izmedju Bugarske,
Mačedonie i čarnoga, bielo-
ga i egejskoga mora.

Rus, a, o, *adj.* es wird ge-
braucht als ewiges Epithe-
ton von glava, allein aber
nie, non s' adopra che col
sostantivo glava, e per ciò
non ha per se stesso si-
gnificazione veruna.

Rusa, e, *f.* Rose, rosa.

Rusag, a, *m.* Land; Reich, pae-
se, regno.

S.

S, { *praep.* nalazi se u Os-
Sa, { manu koikrat sasvim

neobično namiesto proti,
gegen, contro di: n p. »Ona
srieća, ka je bila vama s
carom (t. j. proti caru), caru
opet s vami (t. j. proti vam)
ostaje,« XI. 163; »nije s
njim (t. j. proti njemu) pak
jaki,« XIII. 45.

Sà, *pron. f.* ova, diese, que-
sta; vidi saj, sà, sè.

Sa, *praep. con*; von — herab,
pervia, a causa.

Saba, e, *f.* u Turakah zora i
molitva, koju su držani čini-
ti u zoru; u narodnih pjes-
mah nadje se kadkad met-
nuto ujedno saba zora. Mor-
genröthe, aurora.

Sadnit, a, o, *adj.* der eine
Sattel, oder Saum Wunde
am Rücken hat, piagato sul
dorso come un cavallo da
soma.

Sag, a, *m.* Teppich, tappeto,
strato.

Sahraniti se, nim se, v. n.
perf. sich retten, salvarsi;
selig werden, salvarsi.

Saj, sà, sè, *adj.* dieser, que-
sto.

Saj, sà, sè, *pron.* dieser, diese,
dieses, questo.

Sajdački, koga, *m.* X. 42.
poljski vojvoda onoga doba,
i hetman kosački.

Sakrafoč, a, *m.* Schabrače,
gualdrappa.

Sam, a, o, *adj.* allein, solo; selbst, solo, stesso: — a sila, e, *f.* (II. 8.) Tyrannei, tirannia.

Samo, a, *m.* otok u moru gârčkom, Samoš, Samo.

Samokovo, a, *m.* grad u Bulgarii u jednoj dolini planine Vitoša, glasovit i dan današnji svojimi rudami gvozdenimi. Samokovo, Samokovo.

Samokres, a, *m.* Pistole, pistola. Gundulić zove samokrese tamnim oružjem s toga, što su maleni i mogu se sakrit iz ugleda kud hoćeš, ter tako iz potaje bez svakoga junačtva, mogu ubiti svoga protivnika.

Samopal, a, *m.* vidi samokres.

Saraj, a, *m.* Serail, serralio.

Sarajevac, *vca, m.* čovjek iz Sarajeva, einer aus Sarajewo, uno di Sarajevo. Sarajevo je grad u Bosni na Miljaeki potoku.

Sàrčno, *adv.* VIII. 182. pr, nig, adiratamente.

Sàrda, e, *f.* Furie, Furia.

Sàrna, e, *f.* Reč, cavriuolo, caprio.

Sàršiti, *šim, v. n. imp.* sich fräufeln (die Oberfläche des Wassers bei leisem Winde),

incresparsi (parlando della superficie dell' acqua al soffio d' un venticello).

Sat, a, *m.* Honigscheibe, Honigtafel, favo, fiale.

Satarisan, a, o, *adj.* gestürzt, precipitato, traripato.

Satarisati, *šem, v. a. imp. & perf.* stürzen, precipitare, traripare.

Satritelj, a, *m.* Zerbrecher, destruttore.

Saturno, a, *m.* Gârkom Hronos, t. j. vrijeme, u starih pričalacah sin Uranov t. j. neba, i Vestin, a brat Titanov. Ovi kao pàrvorodjeni brat budući ustupio Saturnu vladanje nebesah s ugovorom, da neima odbraniti nikakova sina, neka pako kraljestvo od Svega spane opet na natrađe njegovo, odredi Saturno proždrieti svako svoje mužko čedo, kako bi se porodilo, tim većma, što vidjaše u skutu budućih vriemenah, da će ga jedan od vlastitih njegovih sinovah skinuti s prestolja, kakono i on bijaše snimio svojega otca. Ali Opa, inako Rea, sestra i žena mu, porodivši nekoliko sinovah mužu za ručak, nadje način, kojim izbavi od proždarljivosti Saturnove i

okrutnosti Titanove tróje svoje diečice, na ime Jupitera, Neptuna i Plutona, davši mu miešte dieteta svakiput u pelenice zavit kamen proždieti. Titan saznavši tu prevaru zavojsiti sa sinovi svojimi bratu Saturnu i uhvativši ga sa ženom Reom zatvori ga u tiesnu tamnicu, odakle ga sin Jupiter, medjuto na Kreti (Kandii) otoku odgojen, najprije oslobodi i povrati na prestolje, a poslie ga s onoga istoga prestolja skide i satarisa. Saturno zatim ode u Italiju, gdje vladajući nad niekojimi puci mirno i slavno uvede parvi u onu zemlju tako nazvano zlatno doba, u koje svi ljudi življahu sriećni bez svakoga straha i truda, bez svake zlobe i rata. — Ima takodjer pomična zviezda toga istoga imena. Saturnuš, *Saturno*.

Sava, e, f. rieka, koja izvirući u Kranjskoj ulazi u hárvatsku zemlju i diljem uz medjaš slavonski i hosanski i sárbski tekući utieće u Dunavo upravo pod gradom Biogradom. *Srbe, Sava*.

Sava, e, m. sveti, sin jednoga sárbskoga cara, i po njem se zove u starih pismih Her-

cegovina vojvodstvom sv. Save. *Sabbaš, Sebba*.

Saviše, adv. überflüssig, superfluo.

Saviše, adv. takodjer, überdieß, inoltre, I. 80.

Sazdati, dam, v. a. perf. machen, errichten, erbauen, erbauen, fare, fabbricare. To je upravo ono što Latinin veli condere.

Sazidati, dam, djem, v. a. perf. aufmauern, mauern, fare, fabbricare.

Sbabljen, a, o, adj. zu einem alten Weibe gemacht, somigliante ad una vecchia.

Sbijen, a, o, adj. takodjer gezmungen, costretto, XIII. 60.

Sbiti, sbijem, v. a. perf. vidi sbijati; — se, sbijem se, sbudem se, v. n. perf. sich verwirklichen, in Erfüllung gehen, verificarsi (una profezia, sogno ecc)

Sboriti, rim, v. a. imp. reden, discorrere, parlare.

Sborovski, koga, m. princip-ska obitio u Poljačkoj parvanjih vriemenah.

Shosti, sbodem, v. a. perf. Sporn geben, spronare; stechen, compugnere.

Sbučati se, čam se, v. n. perf. in großer Menge sich versammeln, ragunarsi in gran quantità.

Sbude, miešte sbije, vidi sbiti.
Sciēna, e, f. Berth, Achtung,
Schätzung, stima.

Sciēniti, nim, v. a. imp. ach-
ten, schätzen, stimare; wä-
nen, meinen, stimare.

Sciēnju, XI. 164. miesto scie-
nim, ich achte, stimo.

Sdārzati, žim, v. a. perf. u
XI. 188. erhalten, conser-
vare.

Sdružiti, žim, v. a. perf. ta-
kodjer Gesellschaft leisten,
far la compagnia.

S dvor, adv. vidi s dvora.

S dvori, adv. XI. 211. vidi s
dvora.

Sdvornji, a, e, adj. XIX. 243.
äußerlich, auswendig, ester-
no.

Sé, pron. n. dieseß, questo;
u sé doba, zu dieser Zeit,
in questo tempo.

Sebar, bra, m. Plebejer, ple-
beo.

Sebarstvo, a, n. Stand der
Plebejer, eines Plebejers,
stato plebeo.

Sega, l gen. to što ovoga, die-
Segaj, l jeß, di questo.

Sehsana, e, f. (rieč turska),
Saumpferd, cavallo da
soma.

Sej, pron. to što ove.

Sēle, e, f. miesto sestra, Schwe-
ster, sorella.

Sele, f. Schwester, sorella,

Senjanski, koga, m. plemenita
obitio poljačka.

Sgadjati, djam, v. a. & n.
imp. zielen, mirare; treffen,
toccare, colpire; errathen,
indovinare.

Sgar, { adv. von oben, dall'
Sgara, { alto.

Sgare, adv. vidi sgar.

Sgloban, bna, o, adj. gelen-
fig, articolato; was Fugen
hat, che ha giunture.

Sglobiti, bim, v. a. perf. IX.
168. zusammenfügen, con-
giungere.

Sgubiti, bim, v. a. perf, ver-
lieren, umbringen. perdere.

Sgrada, e, f. takodjer Berf,
lavoro, XVIII. 126.

Shoditi, dim, v. n. imp. her-
absteigen, descendere.

Shrana, e, f. Behältniß, con-
serva, ripostiglio.

Si, pron. m. pl. t. j. ovi, die-
se, questi.

Sibinj, a, m. grad u Erdelju
na potoku Sibirju. Hermann-
stadt, Cibigno.

Sidonski, a, o, adj. pon Si-
don, di Sidon. Zvaše se
Sidon u staro doba oni grad
u Sirii, koi se danas zove
Saida na moru sriedizem-
nom. Kad Gundulić veli si-
donski emirin, razumieva
emirina iliti gospodara druz-
koga u to doba Fah-redina.

morebiti s toga, što tada emirin ovaj stanovaše u Saidi, jer današnji dan stoluje u gradu Deir-el-Kamaru.

Siecati, *cam*, *v. n. imp.* (munja) bližen, *folgorare*, *balenare*.

Siećac, *čca*, *m.* der mit der Art haßt, *chi taglia coll'ascia*.

Siediljka, *e*, *f.* *Assemblée*, *Gesellschaft*, *conversazione*, *assemblea*.

Silos, *sti*, *f.* *Gewalt*, *forza*, *Silost*, *i*, *violenza*, *Hefigkeit*, *veemenza*, XVII. 146.

Simeonte, *a*, *m.* malen potočić negda, na kojem siediaše glasoviti grad Troja. *Simoes*, *Simoente*.

Sinan-paša, *e*, *m.* Turskih vezirah ovoga imena bilo je više; nego za Selima I. bio je jedan, od kojega se pripovieda, da je g. 1517. u novom saraju, na samom artu carigradskom do lietnjega harema carskoga sazidò liepu sgradu, koju Gundulić u XIX. 191. po njegovom imenu zaklone Sinan-pašine naziva, a valja da je to ona sgrada, što ju nieki zovu »Mramorni Čošak.«

Sinji, *a*, *e*, *adj.* *blau*, *azzurro*, *schwarz*, *nero*.

Siria, *e*, *f.* zemlja turska na zapadu od Azie na moru sriedizemnom. *Syrien*, *Siria*.

Sivas, *a*, *m.* pokrajina turska u Natolii, s poglavitim gradom takodjer Sivasom, u jednoj poljani.

Skarstiti, *stim*, *v. a. perf.* über's Kreuz schlagen, *metter a croce*.

Skazati, *žem*, *v. a. perf.* erzählen, *raccontare*.

Skenderbeg, *a*, *m.* Gjuragj, gospodar od Arbanie, sin Ivana Kastriotića, rođen g. 1404. Dietetom jošte bi predan od otca svoga, ratnom nesgodom sbijena, u talačtvo Muratu, II., caru turskomu, sa tri brata svoja: Ropošem, Stanišom i Konstantinom, koji sva trojica izginuše potajnim otrovom Muratovim, a Jure bi ostavljen u životu ne za drugo, već što biaše još nejakom i ludo diete. Činivši ga Murat obriezati po turskom zakonu i budući mu diete sriećom omililo, odhrani ga na svom dvoru s velikom pomnjom i davši mu ime *Skenderbeg*, t. j. gospodin Lehsandro, kad ponarastè, učini ga sandžakom od nekoliko vojske. Tu se Jure

podniè odmah valjano i svojom hrabrošti i svojim razborom, i steèè time veliku milost u cara, svoga gospodara. Ma predstavivši mu se otac g. 1432. odredi Jure priosvojiti svoju otčevinu i tako se viešto umieša kriti pred Turci, da nikad nebiehu ni pomislili na ono, što biaše nakanio Skenderbeg. Uvrebavši dakle sgodnu priliku uzè Jure g. 1443. poglaviti grad od Arbanie Kroju, i od toga časa obrati ognjenu svoju sablju protiv Turkom, koji većekratih biahu pokušali oteti Kroju i s njom Arbaniju, ma svakiput s neizmiernom i štetom i sramotom moradoše vratiti se natrag. Umriè u gradu Lešu (Alessio) na 17. mjeseca siečnja g. 1467. budući se 22 puta srièno pobio s Turci.

Skenderia, e, f. od Skenderbega zove se kadkad ovim imenom Arbania, njegova kraljevina.

Skio, a, m. otok u moru garèkom, nazvan prije *Hios*. *Scio*, *Scio*.

Skiro, a, m. otok u moru garèkom. *Scyros*, *Sciro*. Vidi Akile.

Sklad, a, m. Harmonie, armonia.

Skladan, dna, o, adj. harmonisch, armonioso, armonico.

Skladanje, a, n. Composition, componimento, composizione.

Skladati, dam, v. a. imp. componiren, comporre.

Skladno, adj. zusammenstimmend, harmonisch, in modo armonico.

Skončanje, a, n. Rummer, affanno.

Skoro, adv. bald, tosto, fra poco; unlängst, poco fa; bald, es mangelte nicht viel, poco mancava; od skora, unlängst, poco fa, do skora, bald, binnen Kurzem, fra breve; toste.

Skoren, a, o, adj. mit marmorner Rinde überzogen, incrostato.

Skot, a, m. Vieh, animale, bestia.

Skučati, čam, v. a. imp. beugen, senken, piegare.

Skučiti, čim, v. a. perf. vidi skučati.

Skudar, dra, m. grad naprema Carigradu u Azii postavljen, tako da se može smatrat kao predgradje carigradsko. Tu imadu bogatii Turci za svoje obitelji grobnice, jer vole bit ukopani u Azii neg u Europi, gdje se oni sami

smatraju ne inako neg kao gosti i putnici. Šfutari (am Bosphorus), Scuttari (sul Bosforo), jerbo Šfutari (in Albanien), Scuttari (d' Albania) u naš se jezik zove Skadar, dra, m.

Skupan, pna, o, *adj.* gemeinschaftlich, comune; to što skupljen, gesammelt, versammelt, ragunato, raccolto.

Skupno, *adv.* gemeinschaftlich, zusammen, mit einander, assieme, insieme.

Skut, a, m. Schooß, grembo, seno; Schooß (am Kleide), falda della veste.

Skvārčati, čim, v. n. *imp.* schreiben wie Frosch, far la voce di rana.

Skvārna, e, f. Makel, macchia.

Skvārñjivati, vam, v. a. *imp.* makeln, bemakeln, macchiare.

Skvičati, čem, v. n. *imp.* schreiben wie ein junges Schwein, gridur da porco giovine.

Slap, a, m. XV. 101. Welle, onda.

Slied, a, m. das Folgen, il seguire; sliedom sliediti, folgen, seguire.

Sliednik, a, m. riet će u naš jezik to što u turski kalif. To bijaše naslov pašah od Bagdata. Zato na IV. 88.

»ki od sliednika posvetjen je« riet će toliko, koliko: koi je posvetjen za kalifa, uzimajući ovdie naš Gundulić po dubravačkom naričju riečcu od mieste za, što naravno nedostoji, da se naslieduje; jer po talijanski.

Sliediti, dim, v. a. *imp.* folgen, seguire, seguitare; fortsetzen, proseguire.

Slikovati, kujem, v. a. *imp.* bilden, formare; ähnlich sein, esser simile; — vietar, dem Winde ähnlich sein, esser simile al vento; (konja biesna XIX. 205) einem Pferde ähnlich sein, uguagliar un fiero cavallo.

Slobodan, dna, o, *adj.* frei, libero; muthig, entschlossen, unerschrocken, prode, risoluto, impavido.

Sloboditi, dim, v. a. *perf.* befreien, liberare.

Sloboditi, dim, v. a. *imp.* Muth zusprechen, ermuthigen, incoraggiare.

Slobodno, *adj.* frei, liberamente; muthig, unerschrocken, coraggiosamente, prodeamente.

Slobos, sti, f. vidi sloboda.

Slon, a, m. Elephant, elefante.

Slovinski, a, o, *adj.* illyrisch, illirico; slavisch, slavo.

Sloviti, vim, v. n. imp. berühmt sein, esser rinomato; reden, parlare.

Slovo, a, n. Buchstabe, lettera; Wort, parola.

Slut, a, m. Ahnung, presentimento; Vorbedeutung, presagio.

Smagnuti, nem, v, n. imp. (za ċim) vergehen vor Gierde, appetir con impeto.

Smagnutje, a, n. ein leidenschaftliches Begehren, appetizione, appetito, cupidigia.

Smè se, praet. od smesti se, što vidi.

Smećiti, ċim, v. a. perf. questchen, jerquetschen, schiacciare.

Smeća, e, f. Verlegenheit, Verwirrung, imbrogio, confusione, scompiglio; Beschwerde, Plage, male; Feindseligkeit, ostilità.

Smederevo, a, m. tvàrd grad u Sàrbii na Dunavu, gdje utieće u nju zapadni trak Morave potoka. Tù bijaše stolica Jure Brankovića, despota sàrbskoga. Semen-dria, Semendria.

Smesti, smetem, v. a. perf. verwirren, scompigliare; — se, v. n. perf. verwirrt werden, scompigliarsi.

Smieran, rna, o, adj. demüthig, umile.

Smierno, adv. demüthig, umilmente; in modo umile.

Smieti, smiem, v. n. imp. dürfen, fùhn sein, sich unterstehen, osare.

Smilje, a, n. gnapharium arenarium. Linn.

Smiren. a, o, adj. beruhigt, acchetato; demüthig, umile.

Smolensko, koga, n. pokrajina ruska između Pleskova, Kaluge, Orla, Černigova, Mogiljeva i Vitebskoga; plodna i ravna; poglaviti grad je Smolensko na rieci Niepru. Smolensk, Smolensco.

Smucati, cam, v. a. imp. schleppen, trainare, strascinare.

Snebiti se, budem se, v. n. perf. vergehen vor Verwunderung, oder Schrecken, esser stupefatto.

Snebitje, a, n. XIV. 94. Erstaunen, stupore, sorpresa.

Snebivati se, vam se, v. n. imp. vidi snebiti se.

Sofia, e, f. ime žensko u kars-tjanah. Sveta Sofia zove se najplemenitija carkva carigradska, koja kad uzeše Carigrad pogani Turci, bi pretvorena u mečet, poznata je svietu najbolje pod imenom gârckim Aja Sofia, t. j. sv. Sofia.

Sokó, kola, m. Falke, falcono.

Sokolica, e, f. ime kćeri kana mogorskoga po Gunduliću, u koju biesē se zaljubio Osman. Po svoj prilici je i njezina junačtva i ljubav između nje i Osmana izmislio pjesnički um Gundulićev, jer nigdje nisam mogō naći, da bi poljačkoga Osmanova rata bila se podniela junačtvom ikoja žena, tiem manje, što vitežtvo nigdje nije zanat ženski, a još manje u iztoku, gdi je žena plemenitiega i boljega roda ponajviše po vas svoj život obkoljen zidinami od harema.

Sokolić, a, m. ein junger Falke, un giovine falcone.

Sokolović, a, m. Muhamed, biaeše veliki vezir i vezir od Bosne i osvojitelj grada Sigeta suprot Nikoli Zrinoviću god. 1566. Nakon njega se uzdrža njegovo natražje još dugo vriemena na gospodstvu turskom, tako da, kakono piše naš Gundulić, biaeše jedan od Sokolovićah i s nesriećnim Osmanom pod gradom Hotimom suprot Poljaku.

Sopisati, šem, v. n. imp. rōcheln, aver il' rantolo; außhauchen, spirare.

Spahia, e, m. Reiter, Soldat zu Pferd, (bei Türken) Spa-

hi, spahi, soldato a cavallo.

Spaholjanin, a, m. bolje spahogljanin od turske rieči spahi oglu, što će u naš jeziku reći spahić iliti spahiin sin, Rekrut der Spahi, recluta dell' armata degli spahi; fig. der Spahi, spahi.

Splesati, šem, v. a. perf. vidi poplesati.

Spovieti, viedim, v. a. perf. sagen, erzählen, dire, raccontare.

Spoviedati, dam, v. a. imp. erzählen, raccontare.

Spoznanje, a, n. Erkenntniß, conoscenza; Bewußtsein, coscienza.

Sprava, e, f. Apparat, Vorrichtung, aparato; Zeug, arnese.

Spraviti, vim, takodjer v. n. perf. miesto spraviti se, sich bereiten, apparecchiarsi; «da li spravi slobodu iskat,» VI. 52. t. j. da li se spravi, hast du dir vorgenommen die Freiheit zu suchen? disegnasti di cercar la libertà?

Sramota, e, f. Schande, vergogna; na sramotu, trotz, malgrado.

Sroditi, se, dim se, v. n. perf. in Verwandtschaft treten; imparentarsi.

Stabar, bra, m. Baum, *albero*.

Stablo, a, n. Baum, *albero*.

Stado, a, n. Herde, *greggia*.

Stajati, jem, v. n. imp. stehen, *stare*; stehen bleiben, *fermarsì*; — se, zusammen kommen, *raunarsi, concorrere, incontrarsi*.

Stanac, nca, (kamen) m. Fels, *rupe*.

Stàniti se, nim se, v. n. perf. & imp. stehen bleiben, *arrestarsi*.

Stanje, a, n. Stand, *stato*; Verweilung, *dimora*, XI. 163.

Stanovit, a, o, adj. fest, standhaft, *fermo*; gewiß, *certo*.

Stara planina, e, f. bardo u Bulgarii.

Stari, ih, pl. m. die Vorfahren, *i maggiori, gli antenati*.

Starosta, e, m. niekakova čast u Poljakah, kao u Niemacah Graf (Grav, Grau), *un certo titolo presso i Polacchi, incirca come il conte*. XI. 56.

Stàti, stanem, v. n. perf. stehen bleiben, *fermarsì*; treten, *metter il piè su o in qualche cosa*; — se, v. n. perf. zusammen kommen, *raunarsi, congregarsi, concorrere, incontrarsi*.

Stav', t. j. stavi; »— na me ina diela gorka,« XVII. 171., überlasse mir die andern bitteren Thaten, *e lascia a me le altre amare faccende*.

Stavan, vna, o, takodjer ernsthaft, gesetzt, *serio*.

Stavan, vna, o, adj. vidi stanovit.

Staviti, vim, v. a. perf. setzen, legen, *porre*; — se, v. n. perf. anheben, sich verlegen, *porrsì*; (čemu), dosietiti se, merken, gewahr werden, *accorgersi*; staviti, stavljati pamet na što, auf etwas achten, *por mente a qualche cosa*.

Stavljati se, ljam se, v. n. imp. (komu, čemu VIII. 198) dosietjivati se, gewahr werden, *accorgersi*.

Stavno, adv. fest, standhaft, *fermamente*; gewiß, *certainemente*.

Stavnos, sti, f. Festigkeit, Standhaftigkeit, *fermezza*; Gewißheit, *certezza*.

Steg, a, m. Fahne, Banner, *bandiera*.

Stieg, a, m. vidi steg.

Stiena, e, f. Fels, *rupe*; Stein, *sasso, pietra*.

Stiepan, a, m. bogdanski vojvoda, koi g. 1475. na 7. mieseca siečnja sa 47,000 vojnikah razbi prieko 100,000

Turakah, koji na zapovied svojega cara Muhameda II. pod vojvodstvom Hadim-Sulejman-pašinim bieh u došli harat Bogdanu. Tu izgubiše Turci velik broj i blaga i ljudi: četiri paše poginuše im u boju, a četiri druge biah u hvatjene žive i poslane Kazimiru, poljačkomu kralju, ujedno sa 36 zarobljenih barjakah.

Stinuti, nem, *v. n. imp.* *frieren, aver freddo.*

Sto, stola, *m.* Tisch, *tavola*; Sitz, *sede*; fig. Thron, *trono.*

Stoju, miesto stojim.

Stog, *a, m.* Schober, *mucchio, catasta.*

Stožer, *a, m.* jede aufrecht stehende Achse (an Thüren, Himmelskörpern, Fennen, u. s. w.), *così si chiama ogri asse, che sta perpendicolare, per differenza dell' asse d' una ruota; per conseguenza l' asse, che s' immagina sui corpi celesti, che si trova sulle porte, sulle aje illiriche ecc.*

Stražati, jem, *v. n. perf.* *enden, finire, terminare.*

Strana, *e, f.* Seite, *parte*; Gegend, Land, *contrada, parte*; Theil, *parte*; Seite, *pagina.*

Strašati, šam, *v. a. imp.* *vidi strašiti.*

Strašnodaržac, žca, *m.* Schreckenherrscher, *tiranno.*

Stratiti, tim, *v. a. perf.* *vidi pogubiti, sgubiti.*

Stratiti, tim, *v. a. perf.* *takodjer potrošiti, vergeuden, consummare.*

Straviti, vim, *v. a. perf.* *verliebt machen, innamorare.*

Stravljen, *a, o, adj.* *verliebt, innamorato.*

Stremen, *a, m.* Steigbügel, *staffa.*

Strenitelj, *a, m.* *vidi satritelj.*

Streptieti, tim, *v. n. perf.* *erzittern, zittern, tremare, contremare.*

Strieptieti, tim, IX. 136. *sich schütteln, erbeben, scuotersi.*

Stučiti, čim, *v. a. perf.* *vereinigen, unire; — se, sich vereinigen, unirsi.*

Stup, *a, m.* Tritt, *passo, pedata; tracia, orma; fig. Fuß, piè, piede; Säule, colonna.*

Stvor, *a, m.* Geschöpf, *creatura; Wirklichkeit, effetto, realtà, »a u stvoru ništa pako,« in der Wirklichkeit aber gar nichts, ma in effetto niente.*

Suho, *a, n.* Land, *festes Land, terra, terra ferma.*

Suhor, a, m. alles was dürr ist (ein Ast, Geißt, Bein, Arm), tutto, ch' è arido, secco (come un ramo, la faccia, un piede, braccio ec.); fig. Dürre, aridità, aridez-za, alidore, magrezza.

Sukobiti, bim, v. a. perf. be-
geggen, incontrare.

Suliman, a, m. inako pravie
Sulejman, a, m. I. car turski,
sin Selima I., nakon kojega
g. 1520. uzidje na vladanje
tursko; bioše jedan od naj-
većih i najslavnijih carah ot-
manskih, nazvan takodjer
od Turakah kanuni t. j. za-
konotvorac, s toga što bioše
upisó nekoliko zakonah, koji
su razma korana i danas je-
dini temelj svega turskoga
pravosudja. Porazivši ostan-
ke Mamalukah i učinivši mir
sa šahom od Persie, obrati
oružje svoje suprot kárstja-
nom, gdje g. 1521. obsiede
Biograd, a meseca prosin-
ca g. 1521. uzé Rod otok,
koi bioše prije toga okó 212
godištah u vlasti vitezovah
sv. Ivaaa od Jerusolima. Su-
lejman dobi takodjer Ugre
kod Muhaća (na 29. kolo-
voza 1526), gdje pogibe u
niekakovoj bari i sám ugar-
ski kralj Ludovik II. Uzam-
ši Budim g. 1529. odè hár-

vati Beč, ali morade ispod
njega sramotno otići. To
isto mu se sgodi vojsci i
pod gradom Maltom g. 1565;
ma g. 1566. osvoji u moru
garekom otok Skio (Hios)
genovezki od g. 1346. Umrie
od godištah 76 u Ugarskoj
pod gradom Sigetom na 5.
rujna 1566. tri dana prije neg
oteše Turci Siget Zrinoviću.
Ovi isti sultan bioše nači-
nio mir s Poljakom, koi pako
izza rata od g. 1621. služi
za temelj od mirovnih čla-
nakah. Nakon Sulejmana I.
uzide na prestolje tursko sin
mu Selim II.

Sumnja, e, f. Verdacht, Arg-
wohn, sospetto, sospizione;
Zweifel, dubbio.

Sumnjati, njim, { v. a. et n.
Sumnjati, njam, { imp. Ver-
dacht haben, argwöhnen, so-
spetare; zweifeln, dubi-
tare.

Sunce, ca, n. Sonne, sole;
Sonnenblume, girasole, elio-
tropio, helianthus annuus;
u narodu se zove suncokret.
Os. VIII. 92.

Suproć, praep. wider, contro.
Suprotiv, {
Suprotiva, { praep. vidi su-
proć.

Suprotiva, e, f. takodjer pro-
tivština, nesrieća, nesgoda,

Widerwärtigket, Unglück,
Unfall, *avversità, disgrazia*,
XVII. 99.

Suprotiva, e, f. Streit, Zwist,
controversia.

Svårdó, dla, m. Bohrer, tra-
pano, *trivello*.

Svårnuti, nem, takodjer men-
den, *rivolgere*, XI. 104.

Svåršiti, šim, v. a. perf. beens-
digen, vollenden, *terminare*;
finire, fig. umbringen, *uc-
cidere*.

Svårtati, tjem, takodjer lenken,
reggere, dirigere.

Svedj, adv. immer, *sempre*.

Svedjer, adv. vidi svedj.

Svekårva, f. die Mutter mei-
nes Mannes, *la madre del
mio marito*. U XVII. 148.
valjalo bi, da stoji *punica*,
a ne svekårva, koja zvaše
zeta Dauta na dogovore;
ali je svekårva našemu Gun-
duliću poslužila zarad rime
kao *licentia poetica*.

Svetac, tea, m. ein Heiliger,
un santo; u Turakah se zove
svetac prorok Muhamed,
Prophet, *profeta*.

Svetcev, a, o, adj. des Hei-
ligen, *d' un santo*; des
Propheten, *del profeta*.

Svetilište, a, n. Opfer, *sacri-
fizio*.

Svetiti, tim, v. a. imp. rächen,
vendicare.

Svevolja, e, f. Willführ, arbi-
trio; Eigensinn, *capriccio*.

Sviem, adv. ganz, *del tut-*
Sviema, { to; sehr, *assai*; dat.
pl. od svi.

Svies, sti, f. Verstand, Ver-
nunst, *mente*.

Sviestan, stna, o, adj. mit
Sviestan, sna, o, { Verstand,
Vernunft begabt, *che ha men-
te, prudente, savio*.

Sviloević, a, m. Mihajó, vitez
bosanski još za kraljestva,
prie nego ga potlači Tur-
čin.

Svim, adv. ganz, sehr, *del
tutto, assai*.

Svima, { adv. vidi svim,
Svime, { sviem.

Sviróka, e, f. Hirtenflöte, *zam-
pogna, fistola pastorale*; pod
sviróku, beim Schall der
Hirtenflöte, *al suon della
zampogna*.

Svist, i, f. vidi sviest.

Svita, e, f. Kleid, veste; Tuch,
panno.

Svoj, a, e, pron. poss. sein,
suo, zaimе prisvojavajuće,
koje pokazuje vlastitost par-
voga padeža (subjekta) u
istoj izreki bez svakoga ob-
zira na broj i osobu.

	Dakle
ako je subjekt	»ja«
	»ti«
	»on, ona, o«
	»mi«
	»vi«
onda svoj zna- menjuje	»oni, e, a«
	mein, mio.
	dein, tuo.
	sein, suo.
	unier, nostro.
	euer, vostro.
	ihr, di loro.

N. p. svaki svoj križ nosi :
ja nosim svoj, ti svoj, on
svoj, mi svoj, vi svoj, oni
svoj, jedermann trägt sein
Kreuz: ich trage meines,
du deines, er seines, wir
unseres, ihr eures, sie ihres;
ognuno porta la sua croce:
io la mia, ti la tua, egli la
sua, noi la nostra, voi la
vostra, eglino la loro. Uprav
tako se dobro veli: Ja ra-
dim sebi, ti sebi, on sebi,
mi sebi, vi sebi, oni sebi;
a ne: ja meni, ti tebi, on
njemu, mi nama, oni njima,
kao što je u niemačkom i
talianskom: ich mir, du dir
u. f. w. io a me, tu a te
ecc.

Na svakom pako drugom
miestu, t. j. kad se ovo zai-
me preteže izvan iste izreke,
ili na koi drugi padež u

istoj izreki, mora se reći u
jednobraju »njegov ili nje-
zin (njega nje),« a u više-
braju »njihov (njih),« a ni-
kada »svoj.«

Tako su rieči *svoj i
njegov* često izmijenjene u
Dubrovčanah. Ona miesta,
koja u Osmanu Gundulićevu
više mte razum po takovoj
izmjeni, jesu sljedeća :

Svoj za njegov: Piev. I.
strofa 9. 11. 84. 89., II.
101., III. 11., IV. 23. 35.
37., V. 2. 19. 54. 56., VI.
70., VII. 95. 107., VIII. 2.,
XVI. 26. 62. 67., XVII.
139., XVIII. 34. 120. 140.,
XIX. 25. 82. 87. 246., XX.
11. 43. 71. 83. 105.

Svoj za njezin: Piev. XIX.
strofa 44.

Njegov za svoj: V. 119.,
VIII. 116. IX. 144. — Nje
za svoje: IV. 88., IX. 127.,
XII. 100.

Sva ostala miesta, kao i
ona, gdje stoji »moj, tvoj,
naš, vaš« na miesto »svoj,«
ostavljamo nepobilježena, jer
ako i jesu neugodna, moći
će ih narodni čitatelj i sam
razumjeti.

Š.

Šarkula, e, f. Janitscharenmü-
ße, berretta de' giannizzeri.

Šaroviti, a, o, *adj.* bunt, viel-
farbig, *variegato*, di *varii*
colori; *fig.* listig, di *multi-*
forme ingegno.

Šerif, a, m. toliko koliko go-
spodar, *Scherif*, *sceriffo*.

Šestoperac, rca, m. *Seule mit*
sechs Vorsprüngen am Kopfe,
mazza di sei penne.

Šibika, e, f. *Ruthe*, *verga*;
fig. *Zepter*, *scettro*.

Šikati, kam, v. a. *imp.* *wiegen*
(das Kind), *cullare*.

Šip, a, m. *Spitze*, *punta*.

Šišman, a, m. ime mužko. *Si-*
gismond, *Sigismondo*.

Šišman, a, m. Bator, vidi Ba-
tor.

Šišman, a, m, I. kralj poljački,
prizimenom *veliki*, sin Ka-
zimira III. poljačkoga kra-
lja, a brat Ivana, Alberta i
Lehsandra, obojice kraljah
poljačkih. Uzišavši na vla-
danje nakon smrti Lehsan-
drove razbi Moskove i iza-
gnà ih god. 1541. iz Litve.
Razmaknuvši medjaše po-
ljačke umriè od godištah 80,
lieta 1548. nakon slavna vla-
danja od punih 40 godi-
stah.

Šišman, a, m. II. kralj po-
ljački, nadimenom Augusto,
sin kralja Šišmana I., za
kojim nastà na vladanje po-

ljačko god. 1548. Ovaj osvoji
Liflandiu, i umriè bez po-
roda g. 1572., posljednji
vladalac od kuće Jagelonah.

Šišman, a, m. kralj poljački,
sin Ivana III. švedskoga kra-
lja i Katarine kćeri Šišmana
I. kralja od Poljačke, rođen
g. 1566. Bi okrunjen za kra-
lja poljačkoga g. 1587. s iz-
ključenjem Maksimiliana od
Austrie, a na 10. veljače
1594. uzè posjedovanje kra-
ljevine švedske, koju mu
paka preotè njegov stric
Karlo princip od Suderma-
nie. Šišman osim ovoga rata
s Turčinom, koi opisuje Guu-
dulić, ratovaše još i s Ta-
tari i s Moskovi, kojih iza-
gnà iz Smolenskoga g. 1611.
Umriè na 30. travnja god.
1632. nakon kraljevanja od
45 godištah. Za njim nasta-
dè na vladanje sin mu Vla-
dislav IV.

Šišmani, nah, *pl.* m. poljački
kralji, kojih vidi.

Šišmundo, a, m. vidi Šišman,
a, m.

Škraka, e, f. *Felsenriß*, *fessu-*
ra nelle rupi.

Štipavac, vca, m. *Scorpion*,
scorpione.

Štitnik, a, m. *Schildknappe*,
scudiero.

Što, conj. daš, che, XI. 156.;
indem, weil, che, perche.

Štoć, prikrajeno mjesto što
ćeš.

Štrapati, pljem, v. n. imp.
sprigen, sprizzare, schiz-
zare.

Šturak, rka, m. Grille, grillo.
Šturity, rim, v. a. imp. zirpen,
cantar da grillo.

Šupalj, plja, e, takodjer pra-
zan, zna, o, leer, vano,
XIII. 64.

T.

Tač, adv. so, cosi, si.

Taman, mna, o, adj. finster,
dunkel, oscuro, fosco; ge-
mein, niedrig, vile, basso;
»samokrese tamno oružje od
izdaje nose uza se,« vidi
samokres.

Tamàrlan, a, m. ili kako nieki
vele pravie *Timurlen* t. j.
u naš jczik *Timur hromi*,
kan tatarski i jedan od naj-
pàrvih zadobitnikah; pod-
loživši pod vlast svoju velik
dio od Azie susrietè se g.
1402. s Bajazetom tadašnjim
sultanom otmanskim u gla-
sovitom boju od Angore u
Natolin, gdje premda biaše
skupio Bajazit sinovitu voj-
sku (tù biaše i šurjak Baja-
zitov, Stiepan Lazarević,

despot sàrbski, sa 12 tisu-
ćah svojih Sàrbaljah u po-
moć zetu), ništanezanje bi
od Tamàrlana razbit cielo-
vito i glavom ulovljen on i
žena mu Mileva, kći kneza
Lazara, gdje Bajazet u su-
žanjstvu i umriè. Tamàrlan
se prestavi na 15. travnja
1415.

Tamniti, nim, v. n. imp. in
der Finsterniß sein, esser in
bujo, nelle tenebre.

Targ, a, m. Markt, piazza;
Waare, roba, mercanzia,
merce; Handel, commercio,
traffico.

Tàrkač, a, m. Röcher, turcas-
so, faretra.

Tàrpeza, e, f. Tisch, tavola.

Tàrst, i, f. Rohr, canna.

Tàrtati, tam, v. n. imp. tap-
pen, andare al tasto.

Tatarhan, a, m. han iliti kan
tatarski u Krimu za Gun-
dulića, Chan der Krim'schen
Tartaren, cano de' Tartari
crimei.

Tavriš, a, m. grad na zapadu
od Persie, u ravnici na po-
tocih Spinči i Adžii podo-
bro tvàrd; Tebris, Tauris,
Tebri.

Teći, čem, v. n. imp. laufen,
correre; — konja, zu Pfer-
de laufen, correr a ca-
vallo.

Teſterdar, a, m. Großſchatz-
meiſter (bei den Türken,
gran tesoriere (preſſo gli
Ottomani).

Teg, a, m. Arbeit, lavoro.

Tegnuti, nem, v. a. perf. be-
rühren, toccare; — v. n.
ſich ereignen, accadere.

Tened, a, m. danas Bogdža,
otok uz aziatski kraj na
uſtihu od Dardanelah, za koi
ſe biehü ſakrili brodovi gar-
čki trojanskoga rata u pra-
stara vremenä; malen je i
vas nanizan glavicama; ima
dobar muſkat i grad iſtoga
imena. Tenedos, Tenedo

Tetiva, e, f. Sehne, corda
(dell' arco).

Težati, žam, žem, v. a. imp.
arbeiten, bearbeiten, lavo-
rare, coltivare.

Tiem, conj. hiermit, nun, alſo,
dunque, addunque; daher,
deſhalb, laonde, perciò.

Tiem, { adv. dadurch, con
Tieme, { questo, per questo;
deſto, tanto.

Tierati, ram, v. a. imp. trei-
ben, condurre, cacciare; —
roſtvo, in der Gefangen-
ſchaft ſein, vivere nella ſchia-
vitä; — put, reiſen, viaggiare;
— blud, in der Unzuht
ſchmelgen, vivere luffurio-
ſo; — targ, handeln, traf-
ficare.

Tieriti, rim, v. a. imp. vidi
tierati.

Tieſkota, e, f. Enge, Klemme,
ſtrettezza, angustia.

Tikvica, e, f. Kürbißflaſche,
zucca.

Tim, conj. vidi tiem, conj.]

Tima, { adv. vidi tiem, adv.

Time, {
Tiriti, rim, v. a. imp. vidi
tierati.

Tiſtè, perf. mieſte tiſnu. Oſim
ove tretje oſobe nenalazi ſe
niſta viſe od ovoga gla-
golja.

Tja, adv. weg, via; eine Par-
tikel, welche die Entfernung
bedeutet, z. B. drugi put
ga tja previdi, ein anderes
Mal ſieht er es ſchon von
weitem voraus, un' altra
volta lo prevede da lon-
tano.

To li, conj. ako li, wenn aber,
ſe poi.

Toplica, e, f. mieto na po-
toku iſtoga imena izmedju
Kosova i Kruſevca. Topliſa,
Toplizza.

Toranj, rnja, m. Thurm, tor-
re; kula od ſedam toranjah
zove ſe jedna pretvārda
ſgrada na ſamom zapadnom
kraju grada Carigrada kod
mora, u Turakah Jedi-kula;
tū darže Otmanovići važne
ſvoje tamničare; tū bi za-

davljen i Osman II. i Korevski i Daut-paša i nebrojeni ini razlikom smárta umoreni. *Sieben Thürme, sette, torri.*

Trag, a, m. *Fährte, vestigio: vidi traga.*

Traga, e, f. *Geschlecht, genere; Race, razza.*

Trajati, jem, v. n. imp. *dauern, durare; — v. n. imp. trajati dni vesele, frohe Tage zubringen, menar giorni allegri.*

Trak, a, m. *Arm eines Flusses, ramo (d' un fiume).*

Tratiti, tim, v. a. imp. *zehren, consumare; i iz luka tratit strile, und von Bogen die Pfeile zu schießen, e scoccar dall' arco i dardi.*

Trator, a, *Tausendschön, l' amaranto.*

Traviti, vim, v. a. imp. *verliebt machen, innamorare.*

Triem, a, m. *Portikus, portico.*

Tries, sa i ska, m. *Wetterstrahl, fulmine.*

Tries, num. *što trideset.*

Triš, adv. *dreimal, tre volte.*

Troja, e, f. *grad glasovit u prastara vriemena, posadjen u Azii blizu ustah od Dardanelah, malo niže otoka Tenada. Bi razoren od Garkah nakon tiesna obsiednutja*

od punih deset godištah prevarom darvenoga konja, kojega bieše izmislio Uliis i natárpò puna gárčkih junakah, a Trojanci sami u to čas po se u grad povukli. Zašto se biehu Gárci onako listom podigli na Troju, vidi pod rieči Parid. *Troja, Troja.*

Trubiti, bim, v. & n. imp. *blasen die Trompete, suonar la tromba; (XIII. 24.) offen sein, esser aperto.*

Trublja, e, f. *Trompete, tromba; Rüssel, tromba (d' un elefante).*

Trud, a, m. *Müdigkeit, Matigkeit, stanchezza; fig. Mühe, Kummer, affano, pena.*

Trudan, dna, o, adj. *müde, matt, stanco, lasso; mühevoll, schwer, schwierig, difficile, penoso.*

Tudjela ili tugdjela, e, f. *Dede? coperta?*

Tvårdja, e, *Festung, fortessa; fi. tvårdja od obraza, Bisir, visiera; tvårdja od spletene žice, Panzerhemd, giaco di maglia; tvårdja od pàrsih, Panzer, usbergo, corazza.*

U.

U, praep. *miesto »ka« ili »ka.« Dubrovčani, pokvareni po*

talijskom jeziku, neznaj razlike između »gdie« i »kamo,« već za jedno i drugo govore »gdie,« n. p. gdje si bio? i gdje ideš? mjesto kamo ideš? Zato stoji u X. 73. »koga u kralja poslô hiše« mjesto kralju ili i kralju; pak u X. 159. »da u slavna kralja grede,« t. j. k slavnomu kralju; zatim u XII. 37. »doniè dare ova-mo u paše,« t. j. paši ili k paši.

Učiniti, nim, v. a. perf. thun, machen, fare; — se, v. n. perf. (komu) erscheinen, parere; sich verstellen, simulare, contraffarsi (XX. 76).

Učiti, učim, v. a. imp. lehren, insegnare; zemlji i moru posluš uči, er zwingt das Land und das Meer zum Gehorsam, insegna l' obbedienza al mare e alla terra.

Učiti koran, den Koran lesen, leggere il corano.

Udarati, ram, v. n. imp. takodjer lärmen, strepitare, romoreggiare, VII. 31.

Udieljati, ljam, v. a. perf. ein-hauen, scolpere.

Udilj, } adv. gleich, sogleich,
Udilje, } alsogleich, subito,
sull' istante.

Udvoriti se, rim se, v. n. perf.

sich einschmeicheln, insinuar-si con lusinghe.

Ugadjati, djam, v. n. imp. wohl thun, nach dem Willen thun, aggradire; — se, zusammen stimmen, armoneggiare.

Ugarštica, e, f. ungarische Mütze, berretta all' ungara.

Ugodnik, a, m. derjenige der jemanden angenehm ist, un uomo grato, aggradevole.

Ugričić, a, m. dim. vidi ugrin.

Ugrin, a, m. Ungar, Unghe-rese, Ungaro.

Ugrovlah, a, m. Wallache, Wla-che, Valaco.

Ugrovlaški, a, o, adj. walla-chische, wlachisch, valaco

Uhiću, V. 67. mjesto uhitim, t. j. uhvatim, od uhititi.

Uhiliti, lim, v. a. perf. berau-ben, privare.

Ukrad, a, m. ukradom, heim-lich, furtivamente.

Ukratiti se, tim se, v. n. perf. abgebrochen werden, finirsi, terminarsi.

Ulagati, lažem, v. a. imp. ein-legen, interporre, frapporre.

Ulagati se, lažem se, v. n. perf. sich einschmeicheln, in-sinuar-si.

Ulak, a, m. Kurier, corriere.

Umoliti se, lim se, v. n. perf. (čim komu), erflehen, impe-trare. »Umoli se (Dautov

- sin), da opet njega (Dauta) pomiluje car, »XVII. 145.
- Unetårmiti se, mim se, v. n. perf. gefühllos werden, *divenir insensibile, indolente.*
- Unjegovati, gujem, v. a. perf. mild, zart machen, erweichen, *intenerire.*
- Unjegovati, gujem, v. n. perf. & imp. (s kim) XII. 135. schmeicheln, *adulare.*
- Unoriti, rim, v. a. perf. untertauchen, *immergere, atuffare*; fig. in eine finstere Grube versenken, *abbassar in una buja, sotterranea prigione.*
- Upasti, padem, v. n. perf. einfallen, hinein fallen, sinken, *cadere dentro.*
- Upirina, e, f. (vårsta nočnoga strašila) Vampyr, *vampiro.*
- Upiti, pim, v. a. imp. schreien, *gridare.*
- Uplesan, a, o, adj. XIII. 25. niedergetreten, verworfen, *conculcato, ributtato.*
- Upoznati se, znam se, v. n. perf. (u koga) verkennen, *non conoscere, non ravvisare.*
- Upoznavati se, vam se, v. n. imp. (u koga) vidi upoznati se.
- Uprašanje, a, n. XI. 29. Frage, Verlangen, *domanda, richiesta.*

- Uprašati, šam, v. a. imp. bitten, *pregare*; fragen, *dimandare*; fordern, *chiedere.*
- Uprav, adv. gerade, dritto; *appunto, giusto*; genau, *esattamente*; gegenüber, *contro al* (VII. 1).
- Upretati, tjem, v. a. imp. mit Asche zudecken, *coprir di cenere.*
- Upriečiti, čim, v. a. perf. auf dem kürzesten Wege gehen, *andar per la strada la più corta*; (koga) entgegen kommen, *venir all' incontro.*
- Upriečivati, vam, v. a. imp. vidi upriečiti.
- Uprostiti, sim, v. a. perf. vidi uprašati.
- Upustiti, stim, v. a. perf. vernachlässigen, *negligere*; sinken lassen, *abbassare.*
- Ureda, adv. bald, *tosto.*
- Uredba, e, f. Einrichtung, *disposizione*; (XX. 99.) Bestimmung, *destino.*
- Urnebes, a, m. Getöse, *fracasso, frastuono.*
- Uročiti, čim, v. a. perf. rok napraviti, Termin festsetzen, *far termine*; ugovoriti, Vertrag schließen, *patteggiare.*
- Uroš, a, m. vidi Nemanja.
- Usaditi, dim, v. a. perf. setzen, *piantare*; (na konja) auf's Pferd setzen, *metter a cavallo.*

Uskočiti, čim, *v. n. perf.* hinein springen, *salto dentro*; sich flüchten, *suggirsenne*; (na stremen XIX. 80.) springen, *saltare*.

Ustati, tanem, s konja (XIX. 8.) t. j. sich, absteigen, *scendere*.

Ustaviti, vim, *v. a. perf.* aufhalten, *fermare, ritenere*; — se, *v. n.* sich enthalten (einer Sache), *contenersi*.

Ustavljati, ljam, *v. a. imp.* vidi *ustaviti*.

Ustručati, čam, *v. a. imp.* bezähmen, zurückhalten, *contenere, raffrenare*; — se, *v. n.* (od česa), VI. 45.) sich enthalten, *ricusare, astenersi*.

Uštapiti se, pim se, *v. n. perf.* starr werden, *irrigidire*.

Uštapljen, a, o, *adj.* erstarrt, *irrigidito*.

Ušto, conj. während, indem, *mentre*.

Utažtvo, a, n. Beruhigung, *acquietamento, quiete, pace, tranquillità*.

Utažu, mesto utažim, vidi *utažiti*.

Utočiti se, *v. n. perf.* sich wohin flüchten, *ricorrere*.

U toliko, *adv.* (V. 32.) indes, *frattanto*.

Utvoriti, rim, *v. a. perf.* ein-

hauen, *incidere*; bilden, *formare*.

Uviet, a, m. Bund, Bündniß, *confederazione, alleanza, alleanza*; Bedingniß, Bedingung, *condizione*; Gelübde, *voto*.

Uvietovati, tujem, *v. a. perf. & imp.* ein Gelübde thun, *far un voto*; zur Bedingniß machen, *far la condizione*.

Uvit, i, f. ein aus einem Reis gewundenes Band, *legame fatto d' un ramicello*.

Uvriežiti, žim, *v. a. perf.* hegen, *covare, alimentare*.

Uz, *praep.* S pomočju overiečice načinja se skladno buduće vrieime kod trajućih glagoljah n. p. na miesto: ako budem pisao, veli se takodjer: ako uzpišem.

Uzbusiti, sim, *v. a. perf.* aufstören, *sconvolgere*; — se, summend aus dem Neste auf-fliegen, *sbucare*.

Uzbiti se, budem se, *v. n. perf.* in Erfüllung gehen, *adempirsi*.

Uzbučati, čam, *v. a. perf.* erheben, aufwiegeln, *sollevare*; —, *v. n.* (XVI. 76.) miesto *uzbučati se*.

Uzdarje, a, n. Geschenk, Gegengeschenk, *regalo*; Belohnung, *premio, guiderdone*.

Uzdisan, a, o, *adj.* wornach
man seufzt oder geseufzt hat,
sospirato.
Uzeti, uzmem, uzeo, *v. a. perf.*
nehmen, ergreifen, *prendere*;
anfangen, anheben, *in-*
cominciare.
Uzglavje, a, *n.* Kopfkissen,
guanciale.
Uzmaći, maknem, *v. n.*
Uzmaknuti, *perf.* weichen,
zurückweichen, *ritirarsi*; —
v. a. emporheben, *alzare*,
levare.
Uzmicati, čem, *v. n. imp.* vidi
uzmaći.
Uzmožnos, sti, *f.* Macht, *po-*
tenza.
Uzò, zela, o, *part.* bolje uzeo,
zela, o, od uzeti; »uzò bih
ti bolje glase kazat,« V. 132.
ich wollte dir bessere Kunde
geben, *vorrei darti miglior*
novella.
Uzopirati, rem, *v. a. perf.* wi-
dersetzen, *opporre*.
Uzrokom, *adv.* (I. 33.) aus
der Ursache, wegen, *a mo-*
tivo.
Uzvesti, vedem, *v. a. perf.*
heben, erheben, *alzare*, *le-*
vare.
Uželjiti se, ljim se, *v. n. perf.*
(česa) sich den Wunsch er-
füllen, *saziarsi*.
Uživati, vam, takodjer sich
freuen, *godere*, XII. 6.

V.

Vaj, *interj.* weh, *guai*.
Vaj, a, *m.* Weh, Unglück,
guajo.
Vajme, *interj.* auweh, *ohimè*,
ahimè.
Val, a, *m.* Welle, *onda*.
Valja, *v. n. imp.* müssen,
Valjade, *dovere*, *bisogna*;
gut sein, *esser buono*, *con-*
venevole.
Vapjahote, *starinski*, miesto
vapiaste, ihr schriet, *grida-*
ste, vidi vapiati.
Vàrh, *praep.* über, von,
Vàrhu, *sopra*. auf, *sopra*;
dobro naški: *na*.
Vàrha, *adv.* vārha doći komu
(XIX. 98.) überwältigen, *su-*
perare; vernichten, *anul-*
lare.
Varka, e, *f.* List, *arte*, *strata-*
gemma.
Vàrli, a, o, *adj.* stolz, trozig,
fiero.
Vàrlina, e, *f.* Stolz, Troz,
fierezza.
Vàrlji, a, e, *adj.* stolzer, trozi-
ger, *più fiero*.
Vàrloča, e, *f.* vidi vàrlina.
Vàrlovit, a, o, *adj.* grausam,
crudele; stolz, trozig, *fiero*.
Varno, a, *n.* tvàrd grad u Bu-
garskoj na moru cãrnom.
Barna, Varna.

Varoš, a, m. offene Stadt,
Vorstadt, borgo, sobborgo.

Varsnik, a, m. gleichen Alters,
dell' istessa età.

Varst, i, f. Art, Gattung, sor-
ta; Glied, fila.

Varšiti, šim, v. a. imp. zu
Ende bringen, terminare, —
se, geschehen, adempiersi.

Varšov, a, m. X. 64. vidi Var-
šova.

Varšova, e, f. } poglaviti
Varšovia, e, f. } grad zemlje
Varšovo, a, n. } poljačke.

Warschau, Varsovia.

Varžen, a, o, adj. geworfen,
gettato; gesetzt, posto.

Vazam, adv. to što uzam, u-
zamši, indem er nahm, aven-
do preso, pigliato.

Vazda, adv. immer, sempre.

Vazeti, zmam, v. a. perf. vidi
uzeti.

Vazetje, a, n. Eroberung,
presa.

Vasilj, a, m. ime muško. Ba-
silius, Basilio.

Vaskoličak, čka, o, } adj. all,
Vaskolik, a, o, } ganz,
tutto.

Večati, čim, v. n. imp. mečern,
gridar da capra.

Već, } adv. od mnogo, mehr,
Veće, } più.

Vele, adv. viel, molto.

Veljahote, starinski, miesto

veljaste, ihr sprachet, dice-
vate, velieti.

Velji, a, e, adj. groß, grande.

Venera, e, f. u starih boginja
od ljubavi i liepote, kći
Dianina i Jupiterova, ili po
inim rodjena od piene mor-
ske. Biaše žena Vulkanova;
ljubovnica mnogih, osobito
Martova, a mati premnoge
diece, od koje najglasovitiji
biahu Imenej, Kupidon, Enea,
Gracia itd. Najvećma ju što-
vahu na Pafu i Citeri oto-
cih garkoga mora. Venus,
Venere.

Veo, vela, m. Schleier, velo.

Veska, e, f. Bogelleim, vis-
chio.

Veth, a, o, adj. alt, vetusto,
antico.

Vethi, a, o, adj. vidi veth.

Vežier, a, m. vidi vezir.

Vezir, a, m. Besir, vesiro.

Viati, viem, v. n. imp. vidi
vijati.

Vid, a, m. Gesicht, Aussicht,
Ansicht, vista, veduta, viso,
aspetto; Schein, apparenza.

Vidieti, dim, v. a. perf. &
imp. sehen, vedere; — se,
scheinen, dünken, parere;
für passend, für nothwendig
erachten, parere, esser con-
venevole.

Viditi, dim, v. a. imp. et perf.
vidi vidieti.

Vidjenje, a, n. Gespenst, spetro; vidi vid.

Vidju, praes. mieste vidim.

Viek, adv. u pitanju: je, mai; u tvrdjenju: immer, sempre; u niekanju: nie, mai, giamai.

Vieki, adv. vidi viek adv.

Vieku, adv. vidi viek adv.

Vierovati se, rujem se, v. n. imp. (u koga), XVII. 13. vertrauen, confidarsi.

Vieštac, a, štea, m. Magier, mago.

Vieštak, a, m. ein weiser, erfahrener Mann, un uomo d'esperienza, saggio.

Vieštica, e, f. Here, strega, maliarda.

Vijati, v. a. et n. imp. blasen, soffiare (il vento); sokó vije perja ohola, der Falte schwingt seine stolzen Fittiche, il falcon spiega (spigne) le superbe penne; heulen (wie ein Wolf, Hund usw.), urlare, ululare.

Vik, adv. vidi viek, adv.

Vik, a, m. vidi viek, a,

Viku, adv. vidi viek, adv.

Vilenica, e, f. Zauberin, maga, strega.

Vilenik, a, m. Zauber, mago.

Vilinstvo, a, n. Zauberei, incanto.

Vilna, e, f. poglaviti grad u Litvi, niegda poljačkoj, da-

nas ruskoj pokrajini. Vilna, Vilna.

Vilovit, a, o, adj. zauberhaft, zauberisch, incantevole, magico.

Vilozmaj, a, m. ein zauberhafter Lindwurm, dragone magico.

Vir, a, m. Quelle, sorgente; Strom, torrente. »Presta, ali vire obilne neustavi se suzah ronita« (XIX. 182).

Visla, e, f. rieka, koja izvirući u Slezii austrijskoj teče kroz Poljačku i Prusku u Baltik. Weichsel, Vistula.

Vištati, štim, v. n. imp. gelend schreien, gridar con voce stridula.

Vit, a, o, adj. geflochten, intrecciato; schwank, sottile, pieghevole.

Vitez, a, m. takodjer Soldat, soldato. I. 9.

Vitežki, a, o, adj. takodjer Soldaten, des Militärs, dei soldati, del militare (I. 29).

Viti se, vijem se, v. n. imp. V. 93. sich drehen, girarsi.

Vitò, tla, m. Wirbel, vortice; Haspel, Winde.

Vitorog, a, o, adj. mit gewundenen Hörnern, di corni avvinti.

Vitorošan, zna, o, adj. vidi vitorog.

Vitoš, a, m. bardo u Bulgarii; kako se zove u druge jezike, neznam upravo; nieki vek da Balkan, *Emo*.

Vižo, žla, m. *Windspiel*, *veltro*, *levriere*.

Vladanje, a, n. *Regierung*, *governo*.

Vladati, dam, v. a. *imp*, *regieren*, *governare*; (sabljom) *handhaben*, *menare*, *dirigere*.

Vladislav, a, m. ime mužko. *Wladislaw*, *Vladislao*.

Vladislav, a, m. I. kralj poljački, nastavši na vladanje za Boleslavom g. 1081. razbi u tri zavojevanja Pruse i Pomorance, i umrie god. 1102. ostavivši nakon sebe nasljednikom sina Boleslava III.

Vladislav, a, m. II. kralj poljački, umrie od 80 godištah na 31. svibnja 1434 ostavivši krunu poljačku Vladislavu III. svojemu sinu. Vladislav II. biaše prie pokrštenja nazvan Jagelon, što vidi.

Vladislav, a, m. III. kralj poljački, sin Vladislava II. Buduć izabran kraljem od Ugarske zavojsi Muratu II. turskomu caru, i predobi ga srijetno u nekoliko bojegah; ma poslie pogazivši nuka-

njem papinim i inih vladaocah europskih zadatu Turčinu od primirja vieru, i s vojvodom Jankom u Bulgariu usarnuvši, izgubi u boju od Varna i vojsku i život na 11. studenoga 1444.

Vladislav, a, m. u doba spievanja Gundulićeva kraljević poljački, sin Šišmana III. rodjen g. 1595. Godišta 1621. razbi pod gradom Hotimom nesrietnoga Osmana II. a g. 1632. na 13. studenoga nakon smrti otca si Šišmana pod imenom Vladislava IV. na prestolje uzišavši, ratovà s Turčinom i Moskovom, i nakon slavnà i kriepostna kraljevanja umrie g. 1648. t. j. deset godištah izza našega Gundulića.

Vladislavi, vah, m. *pl*. kralji poljački toga imena, kojih vidi.

Vojnica, e, f. *Armee*, *Heer*, *armata*.

Vojničar, a, m. *Soldat*, *soldato*.

Vojno, a, m. *Mann*, *Gatte*, *sposo*, *consorte*.

Vojstvo, a, m. *Armee*, *Heer*, *armata*.

Volinski, ih, *pl*. m. (t. j. ljudi) stanovnici od Volinie, pokrajine poljačke (XI. 66)

Volja, e, f. Wille, *volere*. *volontà*. »Volju hinit pri nevolji« (XIX. 196). zum bösen Spiel gute Miene machen,, aus der Noth eine Tugend machen, *finger libertà dove non è che necessità*.

Voljan, ljna, o, adj. (biti) die Freiheit besitzen, *aver l' arbitrio*.

Voljno, adv. billig, *volontoso*.

Vragoduh, a, o, adj. vom Teufel besessen, inspirirt, *inspirato dal diavolo, indemoniato*.

Vran, a, m. Rabe, *corvo*.

Vran, a, o, adj. schwarz, *nero*; — konj, Rappe, *cavallo, morello*.

Vrana, e, f. Krähe, *cornacchia*.

Vried, a, m. Beleidigung, *offesa*.

Vriedan, dna, o, adj. werth, würdig, *valente, che vale, degno; fähig, valente*.

Vrò, varla, o, adj. vidi varli.

Vučac, čca, m. Degen, *spada*.

Vuhvati, vujem, v. a. imp. süß, gewandt sprechen, mit der Sprache bzaubern, *parlar dolcemente, accortamente, incantar parlando*.

Vuk Branković, vidi Branković.

Vukašin, a, m. kralj sàrbski, otac Kraljevića Marka; po-

gibè kod rieke Marice od sluge svoga Nikole Hārsojevića god. 1371.

Vukosava, e, f. ime žensko u Slavjanah; tako se zvaše kći kneza sàrbskoga Lazara udatta za Milošem Obilićem vojvodom sàrbskim.

Z.

Za, praep. um, für, wegen, *per, pervia*; Zeit, *nel tempo*; kad za znamenuje uzrok, tad se obično slaže s tužbenim padčem; ma se po Bosni i drugud čuje i s rodovnim, ter tako veli i naš Gundulić »za jedne glave« miesto »za jednu glavu.«

Zabava, e, f. Unterhaltung, *trattenimento*; Beschäftigung, *trattenimento*.

Zabiegnuti, nem, v. n. perf. verloren gehen, *perdersi, svanire*.

Zabit, i, f. Vergessenheit, *dimenticanza*; obblis, obblivione.

Zabiti se, bijem se, v. n. perf. sich eindringen, *introdursi, insinuarsi*.

Zabiti, budem, v. a. perf. vergessen, *dimenticare*.

Zaborav, i, f. vidi zabit, i, f.

Zaboravljen, a, o, jest uprav.

- part. pass. vergessen, scordato: ali u Dubrovčanah dolazi često mjesto zaboravivši, der (die, das) vergessen hat, dimenticati.*
- Zacieć**, *praep.* vidi cieć.
- Začeti**, čnem, čmem, *v. a. perf.* anfangen zu singen, *incominciar a cantare*; empfangen, *concepire*.
- Začeti**, čmem, čnem, takodjer sich vornehmen, *disegnare, concepire*, I. 73.
- Začinjati**, nam, *v. a. imp.*
- Začinjati**, njem, *singen, cantare.*
- Začinka**, e, *f.* Lied, *canzone.*
- Začutieti**, tim, *v. a. perf.* fühlen, empfinden, *sentire*; schweigen, *tacersene.*
- Zadar**, dra, *m.* grad u Dalmacii poglavit, na moru jadranskom. *Zara Zara.*
- Zadieti**, diem, *v. a. perf.*
- Zadienuti**, nem, *anbinden, anheften, anhängen, einhängeln, attaccare.*
- Zadovolje**, *adv.* genug, *abastanza.*
- Zagašen**, a, o, *adj.* braun, *bruno.*
- Zaglaviti**, vim, *v. a. perf.* enden, endigen, *terminare.*
- Zagledati**, dam, *v. a. perf.* erblicken, *osservare*; — se (u što, kamo), sich verschauen, *figger lo sguardo.*
- Zagorje**, a, *n.* tako se zove više okolinah po Slavii; a ono, koje spominje Gundulić, stoji ne daleko od Dunava do Dobruče u Bulgarii.
- Zagranak**, nka, *m.* Sprössling, *ramicello, rampollo.*
- Zagrubiti**, bim, *v. a. perf.* verschulden, *demeritare.*
- Zagunjastiti**, stim, *v. n. perf.* haarig werden, *divenir pelo.*
- Zahoditi**, dim, *v. n. imp.* untergehen (von Gestirnen), *tramontare*; irre gehen, *andar errando.*
- Zahvala**, e, *f.* Dank, *ringraziamento*; Prahlerei, *Lo, vanto.*
- Zahvaliti**, lim, *v. n. perf.* danken, *ringraziare*; — se, *v. perf.* sich bedanken, *ringraziarsi*; sich brüsten, prahlen, auf etwas pochen, *vantarsi, insuperbirsi.*
- Zaisto**, *adv.* gewiß, bestimmt, *certamente, certo, senza dubbio.*
- Zajaziti se**, zim se, *v. n. perf.* sich verdämmen, *arginarsi.*
- Zakletva**, e, *f.* Eid, Schwur, *giuramento*; (VIII. 109.) Beschwörung, *scongiura*; Fluch, *maledizione*; Bann, *scongiura.*
- Zaklon**, a, *m.* Schirm, Schutz, *riparo, coperto.*

Zaklon, a, o, *adj.* abgelegen, *discosto*.

Zakloniti, nim, *v. a. perf.* schirmen, bedecken, *riparare*, *difendere*, *coprire*.

Zaklop, a, *m.* Schloß, *serratura*; (XX. 77.) ein eingeschlossener Ort, *chiostra*.

Zaklopiti, pim, *v. a. perf.* schließen, *serrare*.

Zakonjak, a, *m.* Gesetzkundiger, *chi sa la legge*.

Zakono, *adv.* gesetzlich, *legalmente*.

Zalih, a, o, *adj.* überflüssig, *troppo*, *soverchio*, *sovrabbondante*; *supernumerär*, *superfluo*.

Zamärknut, a, o, *adj.* finster, *dunkel*, *oscuro*.

Zamazati, žem, *v. a. perf.* verschmieren, *imbrattare*; *ugnerre*; *incrostare*; *fig.* (XVII. 163.) bestechen, *corrompere* (*per via di doni*).

Zamesti, metem, *v. a.* verwirren, *verstören*, *conturbare*, *turbare*.

Zametati, tjem, *v. a. imp.* machen, *fare*; *verwerfen*, *rigettare*.

Zamicati, čem, *v. n. imp.* vidi *zamakouti*.

Zamicati se, čem se, *v. n. imp.* XIX. 75. sich schwenken, *vol-tarsi*.

Zamiera, e, *f.* Ziel, Augen-

merk, Rücksicht, Ansehung, *mira*, *riguardo*; *Verüblung*, *biasimo*, *disapprovazione*.

Zamierak, rka, *m.* Zweck, *sco-po*; *Absicht*, *disegno*.

Zamieran, rna, o, *adj.* ansehnlich, *riguardevole*.

Zamiernos, sti, *f.* Ansehen, *Ansehnlichkeit*, *notabilità*.

Zamnievati, vam, *v. a. imp.* vidi *zamnieti*.

Zamnieti, nim, *v. a. perf.*

Zamniti, erdröhnen, *ec-cheggiare*.

Zamojski, koga, *m.* porodica *plemićah u niegdašnjoj Poljačkoj*.

Zamosci, stacah, *plur. m.* ljudi iz okoline grada Zamosta u Ljubljinu, *poljačkoj vojvodini*. (XI. 64.)

Zamrieti, mrem, *v. n. perf.* ersterben, *morire*.

Zapadati, dam, *v. n. imp.* untergehen (von Gestirnen), *tramontare*; *hinein fallen*, *cadere*; — *v. a. imp.* *zukommen*, *gebühren*, *competere*, *convenire*.

Zapasti, padem, *v. n. perf.* vidi *zapadati*.

Zapažen, a, o, (VIII. 92.) jest *upravo part. pass.* bemerkt, *osservato*; *ali ovdie znači gerichtet*, *diretto*.

Zapinjati, nam, } *v. a. imp.*

Zapinjati, njem, } spannen,

- tendere*; — *v. n.* *steden blei-
ben, impuntare.*
- Zapiždriti se, drim se, *v. n.*
perf. *zabuljiti se, glözend
anschauen, sich vergaffen,
guardare cogli occhi spalancati.*
- Zaprišten, a, o, *adj.* *lodernd
(im Gesichte), infiammato
(dalla rabbia ec.)*
- Zarudjen, a, o, *adj.* *frauß,
ricciuto; röthlich, rossiccio.*
- Zasiena, e, *f.* *Schatten, Be-
schattung, ombra, inombra-
zione; Blendwerk, illusione.*
- Zasiesti, siedem, *v. a. perf.*
*sich in den Hinterhalt legen,
insidiare.*
- Zaslišati, šam, *v. a. perf.*
(XV.) vidi začuti.
- Zastav, a, *m.* *Bedeckung, co-
pirtura, coprimento. n. p.
XIX. 35. »Gó, izrezan od
kožicah zvierskieh zastav mao
uzima.«*
- Zastava, e, *f.* *letzter Ort, l'
ultimo luogo; u zastavi (XI.
106), zuletzt, nell' ultimo
luogo; (XVIII. 77,) Schutz-
wehr, riparo.*
- Zasve da, *conj.* *obwohl, ob-
schon, sebbene.*
- Zašto, *conj.* *weil, poichè.*
- Zatiecati, čem, *v. a. imp.* *über-
raschen, überrumpeln, sor-
prendere; einholen, arrivare.*
- Zatielak, tioka, *m.* *Genick,
nuca, coppa.*
- Zatište, miesto zatisnu, od za-
tisnuti.
- Zatočan, čna, o, *adj.* *(X. 38.)
Kriegs-, di guerra.*
- Zatočnica, e, *f.* *Kämpin, guer-
riera.*
- Zatvor, a, *m.* *Sperre, clausu-
ra; Haft, arresto*
- Zavárči, ržem, } *v. a. perf.*
Zavárgnuti nem, } *machen,
fare; vidi zametati.*
- Zavárnuti, nem, *v. a. perf.*
(XV.) drehen, voltare.
- Zavietovati, tujem, *v. a. imp.
& perf.* *geloben, votare, pro-
mettere.*
- Zavievati, vam, *v. a. & n.
imp.* *heulen, urlare, ulu-
lare*
- Zavijati, jam, *v. a. imp.* *wi-
ckeln, einwickeln, involgere;
vidi zavievati.*
- Zavijati se, jem se, *v. n. perf.*
*(XI. 114.) zapuhati se, plöş-
lich zu wehen, zu blasen an-
fangen (vom Winde), com-
minciar a soffiare (il vento).*
- Zavito, tla, *m.* *Wickel, vilup-
po, piego.*
- Zavrata, e, *f.* *Zurückgang, ri-
torro.*
- Zažeti. žmem, *v. a. perf.* *pres-
sen, drücken, premere, com-
primere.*

Zdal, *adv.* unten, von unten,
abbasso, di giù.

Zdala, *adv.* vidi zdal.

Zdvornji, a, e, *adj.* äußer,
esteriore.

Zelen, i, *f.* Grüne, il verde.

Zalen, a, o, *adj.* grün, verde.

Zenuti, nem, *v. n. imp.* mach-
sen, aufschießen, germogliare.

Zet, a, *m.* Eidam, genero.

Zgled, a, *m.* Blick, sguardo.

Zglobljen, a, o, *adj.* gefügt,
congiunto, composto.

Zgoda, e, *f.* Fall, Ereigniß,
caso, avventura.

Zgoditi, dim, *v. a. perf.* tref-
fen, toccare; errathen, in-
dovinare; — se, sich ereignen,
accadere.

Zienica, e, *f.* Augapfel, pupil-
la dell' occhio.

Zlatniji, a, e, *adj. comp.* mie-
sto žutji, a, e, gelber, più
giallo.

Zled, i, *f.* Uebel, Ungemach,
male, calamità.

Zlica, e, *f.* ein böses Weib,
donna cattiva.

Zlobiti, bim, *v. a. imp.* ver-
derben, rovinare.

Zlos, sti, *f.* Bosheit, malizia.

Zlosàrd, a, o, *adj.* bösen Her-
zens, di cattivo cuore.

Zlosàrdan, dna, o, *adj.* vidi
zlosàrd.

Znan, a, o, *adj.* geschickt, flug,
erfahren, fundig, geschickt,

fein, artig, prudente, intels-
ligente, destro.

Znanac, nca, *m.* Bekannter,
conoscente; ein geschickter,
fluger, erfahrener, geschick-
ter, fundiger Mann, uomo
intelligente, prudente sapi-
ente; ein Weiser, un sapiente.
Znobiti, bim, *v. a. imp.* vidi
zlobiti.

Zràka, e, *f.* Strahl, raggio.

Zrieti, zriem, *v. a. imp.* schau-
en, guardare.

Zublja, e, *f.* Fackel, face, fiac-
cola.

Zučati, čim, *v. n. imp.* sum-
men, ronzare, rombare.

Zvier, i, *f.* Wild, fiera.

Zvierenje, a, *n.* das Wildpret,
le fiere.

Zvierski, a, o, *udj.* Thier,
delle fiere; zvierski krug,
Thierkreis, zodiaco.

Zviezda, a, *m.* Astrolog, astro-
logo.

Zviezdarski, a, o, *adj.* den
Astrologen gehörig, astrolo-
gisch, astrologico.

Ž.

Žal, a, *m.* } Ufer, riva, lido.
Žalo, a, *n.* }

Žamor, a, *m.* Gelispel, susur-
ro, bisbiglio.

Žumoriti, rim, v. n. imp. li.
speln, bisbigliare.

Ždrielo, a, n. Schlund, gola;
Gebirgspass, gola.

Žestočii, a, e, adj. vidi žeš-
tji.

Žeštji, a, e, adj. feueriger, più
vivo, più ardente.

Žrielo, a, n. (XV. 64.) vidi
ždrielo.

Žuber, a, m. Gezwitscher, gar-
rito.

Žuberiti, rim, v. a. & n. imp.
zwitschern, garrere, cantic-
chiare.

Žuboriti, rim, v. a. et n.
imp. vidi žuberiti.

$$1.2 \times 10^8 \text{ g. H}_2\text{S} \approx 0.1 \text{ g. S.}$$

$$1.2 \times 10^8 \text{ g. H}_2\text{S} \approx 0.1 \text{ g. S.}$$

$$1.2 \times 10^8 \text{ g. H}_2\text{S} \approx 0.1 \text{ g. S.}$$

$$1.2 \times 10^8 \text{ g. H}_2\text{S} \approx 0.1 \text{ g. S.}$$

$$1.2 \times 10^8 \text{ g. H}_2\text{S} \approx 0.1 \text{ g. S.}$$

a

The first part of the paper discusses the importance of the research and the objectives of the study. It then presents a literature review of the existing research on the topic. The second part of the paper describes the methodology used in the study, including the data collection and analysis techniques. The third part of the paper presents the results of the study, which show that the research objectives have been achieved. The final part of the paper discusses the implications of the findings and provides recommendations for future research.

The research was conducted in a systematic and rigorous manner, following the principles of good research practice. The data was collected from a representative sample of the population, and the analysis was conducted using appropriate statistical methods. The results of the study are presented in a clear and concise manner, and the implications of the findings are discussed in detail.

The findings of the study have important implications for the field of research. They suggest that the research objectives have been achieved, and that the research has provided valuable insights into the topic. The results also suggest that there is a need for further research in this area, and that the findings should be used to inform policy and practice.

The research was conducted in a systematic and rigorous manner, following the principles of good research practice. The data was collected from a representative sample of the population, and the analysis was conducted using appropriate statistical methods. The results of the study are presented in a clear and concise manner, and the implications of the findings are discussed in detail.

The findings of the study have important implications for the field of research. They suggest that the research objectives have been achieved, and that the research has provided valuable insights into the topic. The results also suggest that there is a need for further research in this area, and that the findings should be used to inform policy and practice.